

**I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE
IM. MIKOŁAJA KOPERNIKA W RADOMIU**

**KRYTERIA OCENIANIA I WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY
ŚRÓDROCZNE I ROCZNE**

Z HISTORII

ZAKRES ROZSZERZONY

Spis treści

<u>I. Podstawa prawna.....</u>	<u>4</u>
<u>II.Cele.....</u>	<u>4</u>
<u>III.Prawa i obowiązki Ucznia.....</u>	<u>4</u>
<u>A Prawa ucznia.....</u>	<u>5</u>
<u>B Obowiązki Ucznia.....</u>	<u>6</u>
<u>IV. Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć edukacyjnych.....</u>	<u>6</u>
<u>A .Zasady sprawdzania i oceniania prac pisemnych.....</u>	<u>6</u>
<u>1.Pisemne prace klasowe.....</u>	<u>6</u>
<u>2 Kartkówki.....</u>	<u>7</u>
<u>3 Pisemne prace domowe.....</u>	<u>7</u>
<u>4. Wypracowanie domowe.....</u>	<u>8</u>
<u>B.Zasady oceniania wypowiedzi ustnych .....</u>	<u>8</u>
<u>C. Ocenianie innych form jakości i efektów pracy ucznia.....</u>	<u>9</u>
<u>.D. Wagi przypisywane poszczególnym formom aktywności .....</u>	<u>9</u>
<u>V. Kryteria oceniania i wymagania edukacyjne na poszczególne oceny.....</u>	<u>12</u>
<u>Klasa II.....</u>	<u>12</u>
<u>Klasa III.....</u>	<u>211</u>

VI.Uwagi końcowe.....354

I. Podstawa prawna

1. Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. (t.j. Dz.U.2018.1457 ze zm.).
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U.2015.843 ze zmianami).
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. poz. 977 oraz z 2014 r. poz. 803).
4. Statut I Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Kopernika w Radomiu – Rozdział 9 – Ocenianie Wewnętrzne.
5. Programy nauczania:
  - Robert Śniegocki. Program nauczania z historii dla zakresu rozszerzonego. Liceum i technikum. Nowa Era. Warszawa 2012.

II. Cele

Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania stanowią podstawę do mierzenia efektów jakości pracy Ucznia, oceniania jego postępów w nauce (przyrost wiedzy i umiejętności) oraz klasyfikowania i promowania Uczniów.

Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania mają na celu:

1. systematyczne wspieranie rozwoju Ucznia poprzez diagnozowanie jego osiągnięć w odniesieniu do wymagań edukacyjnych;
2. wypracowanie i przestrzeganie czytelnych reguł oraz skutecznego systemu współpracy pomiędzy Nauczycielem, Uczniem i Rodzicami;
3. motywowanie Ucznia do dalszej pracy, pomoc w samodzielnym planowaniu własnego rozwoju;
4. kształtowanie świadomości Ucznia w zakresie umiejętności dokonywania refleksji i samooceny własnej pracy;

5. dokonywanie ciągłej ewaluacji działań edukacyjnych i bieżące podawanie Uczniom i Rodzicom informacji zwrotnej na temat efektów pracy Ucznia;
6. wykorzystanie wyników osiągnięć pracy Nauczyciela i Uczniów do planowania i modyfikowania działań edukacyjnych.

III. Prawa i obowiązki Ucznia

A. Prawa Ucznia

1. Uczniowie znają zasady oceniania z przedmiotu historia oraz zostają zapoznani z wymaganiami edukacyjnymi i kryteriami oceniania na początku roku szkolnego a o ewentualnych zmianach są poinformowani natychmiast po ich wprowadzeniu.
2. Uczeń ma prawo zgłosić nieprzygotowanie do zajęć lekcyjnych dwa razy w semestrze. Nieprzygotowanie zwalnia z odpowiedzi ustnej, obowiązku przedłożenia zeszytu lub pracy domowej oraz z pisania kartkówki. Zgłoszenie nieprzygotowania nie zwalnia z zapowiedzianych prac kontrolnych i sprawdzianów.
3. Nauczyciel respektuje tak zwany „szczęśliwy numer”, który nie zwalnia z zapowiedzianych wcześniej sprawdzianów.
4. Oceny efektów pracy są jawne dla Ucznia.
5. Uczniowie mają prawo do zgłaszania Nauczycielowi własnych uwag i zastrzeżeń dotyczących sposobu oceniania efektów ich pracy.
6. W wyjątkowych sytuacjach (np. długa choroba, zdarzenie losowe, itp.) Nauczyciel może, (ale nie musi) uwzględnić dodatkowe „nieprzygotowanie”.

B. Obowiązki Ucznia

1. Posiadanie i staranne prowadzenie zeszytu z zapisanymi datami, tematami lekcji oraz dokładnymi notatkami. Za nie prowadzenie notatek Uczeń może otrzymać ocenę niedostateczną.

2. Posiadanie jednego podręcznika na ławce.
3. Pisanie pracy klasowej w terminie wyznaczonym przez Nauczyciela.
4. Uczeń, który nie zgłosił „nieprzygotowania” i nie ma pracy domowej lub nie ma zeszytu, może otrzymać ocenę niedostateczną.

IV. Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć edukacyjnych

A. Zasady sprawdzania i oceniania prac pisemnych

1. Pisemne prace klasowe

- Zasady planowania, sprawdzania i oceniania zgodnie są z §44 ust. 1 Statutu I LO.
- Uczeń który nie przystąpił do pisania pracy w terminie poprawkowym nie otrzymuje oceny niedostatecznej bez uprzedniego sprawdzenia jego wiedzy w formie odpowiedzi ustnej lub pisania sprawdzianu.
- W przypadku dłuższej usprawiedliwionej nieobecności Ucznia przysługuje mu dodatkowy czas na nadrobienie zaległości i przystąpienie do pisemnej pracy klasowej w terminie uzgodnionym z Nauczycielem.

Dla prac pisemnych z punktowanymi odpowiedziami obowiązują następujące kryteria procentowe:

Progi procentowe	Ocena
0 %– 39 %	niedostateczny

40 % - 55 %	dopuszczający
56 % - 70 %	dostateczny
71 % - 90 %	dobry
91 % - 96 %	bardzo dobry
97 % - 100 %	celujący

2. Kartkówki

- Zasady planowania, sprawdzania i oceniania zgodnie są z §44 ust. 2 Statutu I LO.

3. Pisemne prace domowe:

Formy:

- wykonywanie ćwiczeń;
- analiza materiałów źródłowych, statystycznych, publicystycznych, ikonograficznych;
- Nauczyciel sprawdza merytoryczność pracy, poprawność językową i estetykę pracy oraz systematyczność odrabiania zalecanych prac.

4. Wypracowania domowe (poziom rozszerzony).

Nauczyciel ocenia zgodność pracy z tematem, trójdzielność pracy, związki przyczynowo - skutkowe, analizę i ocenę przedstawionych wydarzeń, procesów i zjawisk oraz dobór materiału źródłowego.

B. Zasady oceniania wypowiedzi ustnych

1. Odpowiedź ustna, wypowiedź argumentacyjna – z materiału obejmującego ostatnio realizowane tematy.

Nauczyciel ocenia merytoryczną ocenę wypowiedzi, płynność, zasób słownictwa i terminologii oraz rzeczowy dobór argumentów i ocenę omawianych zjawisk.

2. Interpretacja tekstu źródłowego, statystycznego, ikonograficznego, publicystycznego

Nauczyciel ocenia umiejętności interpretacji tekstów, oceny wydarzeń, zjawisk i postaci.

3. Referat, prezentacja

Nauczyciel ocenia merytoryczną i graficzną formę pracy, umiejętność doboru, selekcji i analizy materiału źródłowego, umiejętności korzystania z różnorodnych źródeł informacji i posługiwania się technologią informacyjną. Zwraca uwagę na sposób przekazania wiedzy.

4. Dyskusja, debata

Nauczyciel ocenia sposób doboru argumentów i ich uzasadnienie, kulturę wypowiedzi, poprawność językową i umiejętność pracy w zespole.

5. Udział w wydarzeniach historycznych

Nauczyciel ocenia aktywny udział w uroczystościach o charakterze patriotyczno-historycznych, np. apelach, akademiach, inscenizacjach.

C. Ocenianie innych form jakości i efektów pracy ucznia

Nauczyciel we wszystkich formach oceniania bierze pod uwagę możliwości edukacyjne ucznia, jego zaangażowanie, wytrwałość, systematyczność i pracowitość i aktywność na zajęciach.

Na ocenę Ucznia ma wpływ udział w konkursach i olimpiadach przedmiotowych, uczestnictwo w uroczystościach, wydarzeniach o charakterze patriotyczno-historycznym, społecznym i kulturalno-edukacyjnym.

D. Wagi przypisywane poszczególnym formom aktywności

1. Poszczególnym formom aktywności przypisywane są następujące wagi:

Forma aktywności	Waga
Praca klasowa	3
Wypracowanie	3
Odpowiedź ustna ,	2
Wypowiedź argumentacyjna	2
Interpretacja tekstów źródłowych, statystycznych, ikonograficznych	2
Debata	2
Kartkówka	2
Zadanie	2
Praca projektowa	2
Udział w wydarzeniach historycznych	2
Referat	1
Praca w grupach	1

Prezentacja	1
Pisemna praca domowa	1
Aktywność	1

2. Średnia ważona:

Podstawą do wystawiania oceny na koniec semestralnej i rocznej będzie średnia ważona (SW) otrzymanych w ciągu semestru ocen (o), którym przyporządkowano wagi(w), obliczona według wzoru:

$$SW = \frac{\sum O_i W_i}{\sum W_i}$$

3. Przykład liczenia średniej ważonej:

Uczeń otrzymał następujące oceny 5 (praca domowa), 4 (praca domowa), 4 (aktywność), 2 (kartkówka).

Oceny: 5,4,4 mają wagę 1 zaś ocena 2 wagę 2.

Liczenie średniej ważonej: sumę iloczynów ocen i ich wag $5 \times 1 + 4 \times 1 + 4 \times 1 + 2 \times 2$ dzielimy przez sumę wag $1 + 1 + 1 + 2 = 5$: $17 : 5 = 3,40$

Uczeń otrzyma ocenę: dostateczny

4. Zależność oceny semestralnej i rocznej od średniej ważonej pokazuje tabela

Średnia ważona	Ocena semestralna/roczna
$sw < 1,75$	1
$1,75 \leq sw < 2,75$	2
$2,75 \leq sw < 3,75$	3

$3,75 \leq sw < 4,75$	4
$4,75 \leq sw < 5,50$	5
$5,51 \leq sw$	6

Uwaga: Do oceny z „+” dodaje się 0,5, a od oceny z „-” odejmuje się 0,25.

- Przy wystawieniu oceny rocznej i brana jest pod uwagę średnia ważona uzyskana ze wszystkich ocen cząstkowych z I i II semestru.
- Uczeń może otrzymać ocenę pozytywną na koniec roku, jeśli z drugiego semestru uzyskał średnią ważoną, co najmniej 1,75.
- Uczniowi, który na pierwszy semestr otrzymał ocenę niedostateczną i go zaliczył, przyjmuje się średnią ważoną 1,75 za ten semestr.
- Nauczyciel w przypadkach problemowych może wziąć pod uwagę zaistniałe szczególne okoliczności i mogą one mieć wpływ na rodzaj wystawionej oceny.

V. Kryteria oceniania i wymagania edukacyjne, na poszczególne oceny.

Uwaga dotycząca oceniania:

Aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować zasób wiedzy i umiejętności z poprzedniego poziomu

Klasa II

Starożytność i średniowiecze

Temat lekcji	Zagadnienia	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Zrozumieć Przeszość	<ul style="list-style-type: none"> – historia jako nauka – chronologię historii – epoki historyczne – sposoby datowania zabytków archeologicznych – źródła historyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>historia</i>, <i>kalendarz</i>, <i>starożytność</i>, <i>średniowiecze</i>, <i>czasy nowożytne</i>, <i>epoka najnowsza</i>, <i>źródło historyczne</i> – wymienia główne epoki historyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>prehistoria</i>, <i>starożytność klasyczna</i>, <i>antyk</i> – przedstawia różne metody liczenia czasu wykorzystywane na przestrzeni dziejów – wymienia najważniejsze cezury chronologiczne – przedstawia klasyfikację źródeł historycznych – wyjaśnia znaczenie źródeł dla poznawania przeszłości. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>historiografia</i> – wyjaśnia, jaką funkcję pełnił kalendarz i jak zmieniał się na przestrzeni dziejów – podaje przykłady źródeł, na podstawie których historycy odtwarzają przeszłość. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>dendrochronologia</i> – wyjaśnia, na czym polega specjalizacja w badaniu historii – omawia stosowane przez archeologów metody datowania zabytków – omawia zjawiska z przeszłości należące do pamięci zbiorowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie przeszłości dla wspólnego dziedzictwa i kształtu współczesnej cywilizacji.
PIERWSZE CYWILIZACJE						

1. Prehistoria	<ul style="list-style-type: none"> – pojawienie się ewolucja człowieka – Karol Darwin i teoria ewolucji – <i>Homo sapiens</i> – chronologia pradziejów – człowiek w paleolicie – rewolucja neolityczna – sztuka prehistoryczna – najstarsze miasta – cywilizacje w dolinach wielkich rzek – powstanie cywilizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>rewolucja neolityczna</i> – wskazuje na mapie obszary cywilizacji powstałych w dolinach wielkich rzek – omawia cechy charakterystyczne i skutki rewolucji neolitycznej – omawia cechy charakterystyczne cywilizacji powstałych w dolinach wielkich rzek. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>paleolit, neolit, Żyzny Półksiężyc, system irygacyjny</i> – wskazuje na mapie zasięg Żyznego Półksiężycza – wymienia cechy charakterystyczne człowieka rozumnego – przedstawia chronologię pradziejów – omawia przyczyny rewolucji neolitycznej – wyjaśnia rolę pierwszych miast – omawia przyczyny powstania cywilizacji w dolinach wielkich rzek – wymienia i omawia etapy powstania cywilizacji w dolinach wielkich rzek. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>teoria kreacjonizmu, ewolucja, antropologia, epoka lodowcowa, hominidy, megality, ideogram</i> – identyfikuje postać Karola Darwina – wskazuje na mapie kierunki rozprzestrzeniania się człowieka współczesnego – omawia teorię Karola Darwina – wyjaśnia, na czym polegała ewolucja człowieka – opisuje tryb życia społeczeństw w paleolicie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie najstarsze miasta świata (Jerycho, Çatal Höyük) – wymienia etapy ewolucji człowieka i charakteryzuje poszczególne formy hominidów – opisuje cechy charakterystyczne sztuki prehistorycznej – opisuje cechy charakterystyczne najstarszych osad miejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia kontrowersje związane z teorią Karola Darwina.
2. Mezopotamia i	– warunki naturalne	– wyjaśnia znaczenie terminów:	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>zikkurat,</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów:	– wyjaśnia znaczenie terminu	– wyjaśnia pochodzenie

<p>jej dzieje</p>	<p>Mezopotamii – skąd pochodzili Sumerowie? – cywilizacja Sumerów – imperium Akadów – Babilonia i jej dzieje – <i>Kodeks Hammurabiego</i> – Assyria i jej dzieje – społeczeństwa i państwa Mezopotamii – wierzenia religijne i osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – pismo klinowe – architektura i sztuka Mezopotamii</p>	<p><i>Międzyrzecze, Sumerowie, kodeks, Kodeks Hammurabiego, politeizm, pismo klinowe</i> – identyfikuje postać Hammurabiego – wskazuje na mapie obszar Międzyrzecza – wymienia cechy charakterystyczne cywilizacji Sumerów – wyjaśnia znaczenie pisma dla rozwoju cywilizacji Mezopotamii.</p>	<p><i>imperium, Babilon, Assyria</i> – zna daty: rozwoju cywilizacji Sumerów (IV–III tysiąclecie p.n.e.), spisania <i>Kodeksu Hammurabiego</i> (XVIII w. p.n.e.) – identyfikuje postać Sargona Wielkiego – wskazuje na mapie siedziby Sumerów, Babilon – opisuje warunki naturalne Mezopotamii – przedstawia panowanie Hammurabiego – omawia <i>Kodeks Hammurabiego</i> – wymienia cechy charakterystyczne państw i społeczeństw Mezopotamii – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne ludów</p>	<p><i>Akadowie, prawo talionu, muszkeni</i> – identyfikuje postać Nabuchodonozora II – wskazuje na mapie Akad, Asyrię, największy zasięg państw: babilooskiego i asyryjskiego – omawia okoliczności powstania i cechy charakterystyczne imperium akadyjskiego – omawia kierunki ekspansji Babilonii i Assyrii – przedstawia okoliczności powstania oraz upadku imperiów: babilooskiego i asyryjskiego – opisuje wierzenia religijne ludów Mezopotamii – omawia architekturę i sztukę</p>	<p>Epos o Gilgameszu – zna czas rozwoju poszczególnych cywilizacji na terenie Mezopotamii oraz daty: zdobycia Babilonu przez Persów (539 r. p.n.e.), upadku Assyrii (614 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Asurbanipala – wymienia etapy przemian politycznych na terenie Mezopotamii od IV do II tysiąclecia p.n.e. – omawia i ocenia politykę władców asyryjskich wobec podbitych ludów.</p>	<p>Sumerów – ocenia znaczenie <i>Kodeksu Hammurabiego</i> dla organizacji państwa i funkcjonowania społeczeństwa.</p>
-------------------	--	--	---	--	---	---

			Międzyrzecza.	Mezopotamii.		
3. Cywilizacja egipska	<ul style="list-style-type: none"> – warunki naturalne Egiptu – początki cywilizacji egipskiej – państwo faraonów i jego dzieje polityczne – ustrój społeczno-polityczny Egiptu – religia Egipcjan – wiara w życie pozagrobowe – kultura starożytnego Egiptu – piramidy – zabytki architektury i sztuki egipskiej – pismo – znaczenie cywilizacji egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>faraon</i>, <i>piramida</i>, <i>mumifikacja</i>, <i>pismo hieroglificzne</i> – zna datę powstania cywilizacji egipskiej (IV tysiąclecie p.n.e.) – wskazuje na mapie Górny i Dolny Egipt – wyjaśnia znaczenie Nilu dla gospodarki Egiptu – wymienia cechy charakterystyczne religii egipskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>katarakta</i>, <i>wezyr</i>, Księga umarłych – zna datę podboju Egiptu przez Aleksandra Wielkiego (332 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Ramzesa II – omawia warunki naturalne Egiptu – omawia ustrój polityczny Egiptu – opisuje strukturę społeczną starożytnego Egiptu – opisuje wiarę Egipcjan w życie pozagrobowe – wymienia cechy charakterystyczne kultury egipskiej – opisuje zabytki architektury i sztuki egipskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nom</i>, <i>nomarcha</i>, <i>Hetyci</i>, <i>pismo hieratyczne</i>, <i>pismo demotyczne</i> – identyfikuje postać Narmera – omawia okoliczności powstania cywilizacji egipskiej – omawia początki władzy faraonów – omawia świat bogów egipskich – opisuje wpływ wiary Egipcjan w życie pozagrobowe na ich architekturę i sztukę – przedstawia etapy rozwoju pisma egipskiego i jego znaczenie. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę bitwy pod Kadesz (1285 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Amenhotepa IV – przedstawia dzieje państwa egipskiego od Średniego Państwa do zajęcia Egiptu przez Rzymian – wyjaśnia znaczenie reformy wprowadzonej przez Amenhotepa IV dla religii egipskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia dorobek cywilizacji egipskiej – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców starożytnej Mezopotamii i Egiptu – porównuje wierzenia religijne mieszkańców starożytnej Mezopotamii i Egiptu.

<p>4. Inne cywilizacje Bliskiego</p>	<p>– imperium Hetytów – Fenicjanie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Stary Testament, <i>religia</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Indoeuropejczycy,</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Ariowie,</i> <i>niewola babilooska,</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Hetyci,</i></p>	<p>– porównuje politykę Asyryjczyków, Babilooczyków i</p>
--	--	---	--	--	--	---

<p>Wschodu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – kolonizacja fenicka – Hebrajczycy w Palestynie – królestwo Izraela i jego upadek – judaizm i <i>Stary Testament</i> – Persowie i ich imperium – religia perska 	<p><i>monoteistyczna, judaizm</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Abrahama, Mojżesza, Dawida, Salomona – wskazuje na mapie Palestynę i Jerozolimę – wymienia cechy charakterystyczne judaizmu. 	<p><i>Hebrajczycy, Fenicjanie, faktoria handlowa, Tora, Persowie, zaratustryzm</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty powstania cywilizacji fenickiej (III tysiąclecie p.n.e.), upadku paostwa perskiego (k. IV w. p.n.e.), panowania Dawida (1000–960 r. p.n.e.), upadku królestwa Izraela (722 r. p.n.e.) i Judy (586 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Saula, Cyrusa II Wielkiego, Dariusza I Wielkiego, Zaratustry – wskazuje na mapie Fenicję – wymienia cechy cywilizacji fenickiej – omawia proces powstania królestwa Izraela – omawia działalność Dawida i Salomona 	<p><i>diaspora</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna czas działalności Zaratustry (2. poł. VII w. p.n.e.) oraz datę końca niewoli babilooskiej (538 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie zasięg kolonizacji fenickiej, Izrael, Judę, zasięg podbojów perskich – omawia przyczyny, zasięg i skutki kolonizacji fenickiej – omawia przyczyny i skutki upadku królestw Izraela oraz Judy – omawia <i>Stary Testament</i> i wyjaśnia jego znaczenie dla badań nad dziejami Hebrajczyków – omawia rozwój imperium perskiego – omawia kierunki zasięg podbojów perskich. 	<p><i>Medowie, mazdaizm</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna czas rozkwitu potęgi Hetytów (XIV i XIII w. p.n.e.) oraz daty: założenia Kartaginy (814 r. p.n.e.), powstania paostwa Medów (625 r. p.n.e.) – identyfikuje postad Kambyzesa – omawia kierunki i zasięg migracji Indoeuropejczyków oraz plemion semickich – przedstawia historyczne i biblijne dzieje Hebrajczyków. 	<p>Persów wobec podbitej ludności</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ imperium Achemenidów i religii perskiej na rozwój cywilizacji.
----------------	---	---	---	--	---	---

			<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia organizację imperium perskiego – omawia religię perską. 			
5. Cywilizacje Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> – powstanie cywilizacji doliny Indusu – okres wedyjski – system kast – imperium Maurjów – religie Indii – warunki naturalne starożytnych Chin – historia Chin – osiągnięcia cywilizacyjne Chioczyków – konfucjanizm 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>buddyzm</i>, <i>konfucjanizm</i> – identyfikuje postacie: Aśoki, Buddy, Shi Huanghi, Laocjusza, Konfucjusza – wskazuje na mapie starożytne Indie i Chiny – omawia osiągnięcia cywilizacyjne Chioczyków. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kasta</i>, <i>braminizm</i>, <i>hinduizm</i>, <i>nirwana</i> – zna czas działalności Buddy (VI/V w. p.n.e.) i Konfucjusza (VI/V w. p.n.e.) – omawia warunki naturalne doliny Indusu – przedstawia system kast – omawia braminizm i hinduizm – wyjaśnia wpływ religii starożytnych Indii na tamtejsze systemy: społeczny i polityczny – opisuje warunki naturalne starożytnych Chin 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>cytadela</i>, <i>Ariowie</i>, <i>Wedy</i> – zna czas najazdu Ariów na Indie (II tysiąclecie p.n.e.) oraz datę powstania cesarstwa w Chinach (221 r. p.n.e.) – przedstawia przyczyny, zasięg i skutki ekspansji Ariów – omawia strukturę społeczną i polityczną Indii w okresie rządów Ariów – wyjaśnia wpływ konfucjanizmu na starożytne państwo i społeczeństwo chińskie – wyjaśnia, dlaczego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Ramajana</i>, <i>guru</i> – zna datę zjednoczenia Indii przez przedstawicieli dynastii Maurjów (321 r. p.n.e.) – omawia początki cywilizacji doliny Indusu – przedstawia okoliczności i skutki zjednoczenia Indii przez władców z dynastii Maurjów – wymienia etapy budowania państwa chińskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ cywilizacji starożytnych Indii oraz Chin na kulturę i cywilizację współczesną.

			– omawia filozofię konfucjanizmu.	cywilizacja Chin rozwijała się w izolacji od reszty świata.		
STAROŻYTNA GRECJA						
1. Najstarsze dzieje Grecji	– Grecja i jej warunki naturalne – transport i gospodarka – kultura minojska – Mykeocyzyci starożytni Mykeny – „wieki ciemne”	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kultura minojska, kultura mykeoska</i> – wymienia cechy charakterystyczne kultury minojskiej i mykeoskiej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Hellada, Hellenowie</i> – zna czas trwania kultury minojskiej (ok. 2000–1450 r. p.n.e.), kultury mykeoskiej (ok. 1580–1200 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Minosa, Agamemnona – wskazuje na mapie krainy starożytnej Grecji, Kretę, Cypr – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne przedstawicieli kultury minojskiej i mykeoskiej – omawia warunki naturalne starożytnej Grecji – wymienia cechy charakterystyczne	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Achajowie, Dorowie, „wieki ciemne”, Jonowie</i> – zna czas trwania „wieków ciemnych” (XII–IX w. p.n.e.) – wskazuje na mapie Cyklady, Sporady, zasięg kultury minojskiej, zasięg kultury mykeoskiej – omawia „wieki ciemne” w dziejach starożytnej Grecji – wyjaśnia wpływ morza na życie starożytnych Greków.	– identyfikuje postać Heinricha Schliemanna – wskazuje na mapie zasięg osadnictwa Achajów, Dorów i Jonów – porównuje organizację państwa oraz społeczeństwa w kulturze minojskiej i mykeoskiej – przedstawia okoliczności upadku kultury minojskiej i mykeoskiej.	– porównuje funkcje oraz wygląd pałaców minojskich i mykeoskich – ocenia wartość poznawczą źródeł wiedzy na temat świata mykeoskiego.

			gospodarki starożytnej Grecji.			
2. Świat <i>poleis</i>	<ul style="list-style-type: none"> – początki <i>poleis</i> – hoplici i falanga – jak powstały greckie <i>poleis</i>? – ustroje <i>poleis</i> – wielka kolonizacja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: polis, monarchia, oligarchia, demokracja, wielka kolonizacja – omawia ustroje <i>poleis</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: agora, Akropol, arystokracja, hoplici, falanga, tyran, metropolia – zna czas wielkiej kolonizacji (VIII–VI w. p.n.e.) – wskazuje na mapie zasięg kolonizacji greckiej – wymienia cechy charakterystyczne polis jako organizacji politycznej, społecznej, religijnej i ekonomicznej – omawia przyczyny, zasięg i skutki wielkiej kolonizacji – wyjaśnia, na czym polegała wyjątkowość greckich <i>poleis</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: okres archaiczny, amfora, barbarzyńca – datuje okres archaiczny w dziejach Grecji (VIII–VI w. p.n.e.), pojawienia się alfabetu greckiego (VIII w. p.n.e.) – wymienia przyczyny powstania <i>poleis</i> greckich – porównuje formy ustrojowe <i>poleis</i> greckich – wyjaśnia wpływ reformy wojskowej na ustrój starożytnych <i>poleis</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>ajsymneci</i> – porównuje zasięg kolonizacji greckiej i fenickiej – wymienia przyczyny wprowadzenia pieniądza monetarnego w świecie starożytnym. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wady i zalety greckich <i>poleis</i> związane z funkcją, jaką pełniły one w świecie greckim – ocenia sposób funkcjonowania <i>poleis</i> w starożytnej Grecji.

3. Sparta	<ul style="list-style-type: none"> – początki Sparty – działalność Likurga 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>spartiaci, geruzja, eforowie,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>heloci, periojkowie, apella</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Związek Peloponeski,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała oryginalność ustroju politycznego
	<ul style="list-style-type: none"> – społeczeństwo Sparty – ustrój polityczny Sparty – życie Spartan – wojownicy spartaoscy 	<ul style="list-style-type: none"> <i>oligarchia</i> – znaczy założenia <i>polis</i> spartaoskiej (II tysiąclecie p.n.e.) – omawia ustrój polityczny Sparty. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna czas zakończenia budowy władztwa terytorialnego przez Spartę (VI w. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Likurga, Leonidasa – wskazuje na mapie zasięg <i>polis</i> spartaoskiej – opisuje społeczeństwo Sparty – omawia kompetencje instytucji ustrojowych w Sparcie – opisuje życie codzienne Spartan. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>symmachia, diarchia</i> – wskazuje na mapie kierunki ekspansji <i>polis</i> spartaoskiej – opisuje początki <i>polis</i> spartaoskiej – wymienia przyczyny skutki powstania Związku Peloponeskiego – omawia działalność Likurga – wyjaśnia, na czym polegała uprzywilejowana pozycja spartiatów – przedstawia rolę i znaczenie wojowników w Sparcie. 	<ul style="list-style-type: none"> Rhetra, kleroi, <i>diaita</i> – wymienia społeczne i polityczne skutki uprzywilejowania spartiatów – przedstawia rolę kobiet w społeczeństwie spartaoskim – omawia pozycję królów w <i>polis</i> spartaoskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> Sparta – ocenia prawo i wychowanie spartaoskie oraz ich wpływ na funkcjonowanie tej <i>polis</i>.
4. Ateńskie	<ul style="list-style-type: none"> – Ateńskie w okresie archaicznym – prawa Drakona, reformy Solona i Klejstenesa – społeczeństwo 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Rada Pięciuset, demokracja, ostracyzm</i> – opisuje ustrój 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>archont, metojkowie, eklezja, retoryka, sąd ludowy, strateg, demagog</i> – zna daty: reform 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>strząśnięcie długów</i>”, <i>fyla, kworum, dieta, Pnyks</i> – zna datę spisania 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>trytia, dokimazja, euthyna</i> – zna datę 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia reformy Solona i Klejstenesa oraz ich wpływ na przemiany ustrojowe i społeczne w <i>polis</i> ateoskiej.

	demokratycznych Aten – ustrój	polityczny demokratycznych Aten.	Solona (594/593 r. p.n.e.), reform Klejstenesa (508/507	prawDrakona (621 r. p.n.e.) – identyfikuje	przejęcia władzy przez Pizystrata (561 r. p.n.e.)	
	polityczny Aten – urzędy w demokracji ateoskiej		r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Solona, Klejstenesa, Peryklesa – wskazuje na mapie zasięg <i>polis</i> ateoskiej – omawia warunki naturalne i gospodarkę Attyki – przedstawia reformy społeczne oraz polityczne Solona i Klejstenesa – omawia społeczeństwo demokratycznych Aten.	postacie: Tezeusza, Drakona, Pizystrata – opisuje położenie i najważniejsze zabytki Aten – przedstawia polityczną i społeczną rolę arystokracji ateoskiej – wyjaśnia przyczyny i okoliczności przeprowadzenia reform Solona oraz Klejstenesa – omawia rolę niewolników w starożytnych Atenach.	– opisuje historię Aten w okresie archaicznym – przedstawia sytuację kobiet w <i>polis</i> ateoskiej – omawia działalność i odpowiedzialność urzędników w demokratycznych Atenach.	
5. Wojny grecko-perskie	– przyczyny wojen grecko-perskich – armie: grecka i perska – bitwa pod Maratonem i jej znaczenie	– zna daty: bitwy pod Maratonem (490 r. p.n.e.), bitwy pod Termopilami i bitwy Salaminą (480 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Miltiadesa,	– zna daty: wyprawy Datysa i Artafarnesa (490 r. p.n.e.), wyprawy Kserksesa (480 r. p.n.e.), bitwy pod Platejami i Mykale (479 r. p.n.e.) – identyfikuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Nieśmiertelni</i> , <i>polemarcha</i> , <i>triera</i> – zna datę wyprawy Mardoniosa (492 r. p.n.e.) – identyfikuje	– identyfikuje postacie: Hippiasza, Filippidesa – porównuje armie: grecką i perską pod względem	– ocenia znaczenie bitwy pod Maratonem – ocenia postawy Greków pod Maratonem, Termopilami i Salaminą.

	<ul style="list-style-type: none"> – Filippides i bieg maratooski – wyprawa 	<p>Leonidasa, Temistoklesa</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie 	<p>postacie: Datysa, Artafernesa, Kserksesa</p>	<p>postacie: Mardoniosa, Pauzanasza</p>	<p>uzbrojenia oraz taktyki wojskowej.</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> Kserksesa – bitwa pod Termopilami – Salamina i Plateje 	<p>Maraton i Salaminę</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg bitwy pod Maratonem. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Plateje, Mykale – wymienia przyczyny wojen grecko-perskich – omawia przebieg bitwy pod Termopilami – przedstawia przebieg bitwy pod Salaminą – omawia skutki wojen grecko-perskich. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie kierunki wypraw perskich na Grecję – przedstawia przebieg wypraw Persów przeciwko Grekom. 		
6. Kultura antycznej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> – literatura grecka – retoryka – teatr grecki – filozofia grecka – architektura i rzeźba grecka – sztuki plastyczne w okresie klasycznym – religia w starożytnej Grecji – sport w 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>liryka</i>, <i>filozofia</i> – identyfikuje postacie: Homera, Sokratesa, Arystotelesa, Platona – przedstawia poglądy wybitnych filozofów greckich – przedstawia panteon bogów greckich. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>historiografia</i>, <i>sofiści</i>, <i>retoryka</i>, <i>antropomorfizacja</i>, <i>heros</i>, <i>wyrocznia</i> – identyfikuje postacie: Herodota, Sofoklesa, Eurypidesa, Fidiasza, Myrona, Hipokratesa z Kos – omawia kierunki rozwoju literatury 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Akademia</i>, <i>Liceum</i> – identyfikuje postacie: Tukidydesa, Demostenesa, Izokratesa, Ajschylosa, Arystofanesa, Talesa z Miletu, Demokryta z Abdery, Polikleta, Lizypa – wymienia etapy w 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>agon</i> – omawia genezę teatru antycznego – opisuje wygląd antycznej świątyni – opisuje rolę sportu w starożytnej Grecji. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia osiągnięcia cywilizacyjne kultury starożytnej Grecji – ocenia ich wpływ na oblicze współczesnej Europy.

	starożytnej Grecji		greckiej – omawia rolę teatru	historii kultury greckiej określa czas		
			w kulturze greckiej – wyjaśnia istotę rozważań filozoficznych antycznych Greków – omawia architekturę grecką – omawia greckie porządki architektoniczne – wymienia przykłady rzeźby greckiej – wymienia cechy charakterystyczne religii starożytnych Greków.	ich trwania – wyjaśnia, jaką rolę w życiu starożytnych Greków odgrywała retoryka – przedstawia teatr antyczny i jego działalność – przedstawia klasyczny kanon piękna – wymienia przykłady malarstwa greckiego – wyjaśnia, jaką rolę w świecie greckim odgrywały wyrocznie.		
7. Grecja po wojnach perskich	– Związek Morski – wojna peloponeska i jej skutki – rywalizacja o hegemonię w Grecji	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>hegemonia</i> – zna datę wojny peloponeskiej (431–404 r. p.n.e.) – przedstawia skutki wojny peloponeskiej.	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>Związek Morski</i> – zna datę powstania Związku Morskiego (478 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie obszary zamieszkałe przez uczestników wojny peloponeskiej – opisuje politykę	– zna datę wojny korynckiej (395–387 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Kimona, Alkibiadesa – wskazuje na mapie obszary zamieszkałe przez uczestników wojny korynckiej – omawia	– wyjaśnia znaczenie terminu „ <i>wyprawa dziesięciu tysięcy</i> ” – zna datę bitwy pod Leuktrami (371 r. p.n.e.) – wymienia etapy rywalizacji o hegemonię w Grecji po wojnie	– ocenia polityczne skutki rywalizacji <i>poleis</i> greckich o hegemonię.

			Aten po wojnach perskich – wymienia przyczyny i przedstawia przebieg wojny peloponeskiej.	okoliczności powstania Związku Morskiego.	peloponeskiej.	
8. Aleksander Wielki	– Macedonia przed Aleksandrem Wielkim – armia Macedonii – podboje Aleksandra Wielkiego – imperium Aleksandra Macedooskiego	– zna datę przejęcia władzy przez Aleksandra Wielkiego (336 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Aleksandra Wielkiego – wskazuje na mapie kierunki ekspansji państwa macedooskiego – wymienia cechy charakterystyczne imperium macedooskiego w czasach panowania Aleksandra Wielkiego.	– zna daty: bitwy nad rzeką Granikos (334 r. p.n.e.), bitwy pod Issos (333 r. p.n.e.), bitwy pod Arbelą i Gaugamelą (331 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Filipa II, Dariusza III – wymienia miejsca najważniejszych bitew Aleksandra Wielkiego – przedstawia etapy ekspansji Macedonii w czasach panowania Aleksandra Wielkiego – wyjaśnia, dlaczego Aleksander Wielki przejmował wschodnie obyczaje.	– zna daty: bitwy pod Cheroneją (338 r. p.n.e.), zdobycia Persepolis (330 r. p.n.e.) – opisuje rozwój potęgi macedooskiej w czasach panowania Filipa II – omawia organizację imperium macedooskiego – opisuje politykę Aleksandra Wielkiego wobec podbitych ludów.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sarisa</i> , <i>hetajrowie</i> – identyfikuje postać Aleksandra I – omawia państwo macedooskiego przed Aleksandrem Wielkim – opisuje armię macedooską i sposób prowadzenia przez nią walki.	– ocenia wpływ ekspansji Aleksandra Wielkiego na rozwój cywilizacyjny podbitych ludów.

9. Świat hellen- istyczny	– rozpad imperium Aleksandra	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>epoka helle- nistyczna</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>stoicyzm, epikureizm, cynizm,</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>diadochowie,</i>	– identyfikuje postacie: Lizy- macha,	– omawia i ocenia dziedzictwo epoki hel- lenistycznej.
---------------------------------	------------------------------------	---	--	--	---	--

	<p>Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – cechy kultury hellenistycznej – ośrodki kultury hellenistycznej – literatura okresu hellenistycznego – filozofia epoki hellenistycznej – sztuki plastyczne – religia i kult władców – dziedzictwo epoki hellenistycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – datuje epokę hellenistyczną (323–31 r. p.n.e.) – wymienia cechy kultury hellenistycznej. 	<p><i>kult władców</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postaci: Epikuraz Aten, Zenona z Kiton, Diogenesa z Synopy, Euklidesa, Archimedesesa z Syrakuz – omawia skutki rywalizacji wodzów po śmierci Aleksandra Wielkiego – przedstawia kierunki filozoficzne epoki hellenizmu – wymienia cechy charakterystyczne sztuki hellenistycznej. 	<p><i>filologia, synkretyzm</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: śmierci Aleksandra Wielkiego (323 r. p.n.e.), podboju Egiptu przez Rzym (31 r. p.n.e.) – identyfikuje postaci: Polibiusza, Eratostenesa z Cyreny, Arystarcha z Samos – wskazuje na mapie paostwa powstałe w wyniku rozpadu imperium Aleksandra Wielkiego – opisuje ośrodki kultury hellenistycznej i ich znaczenie – omawia rozwój literatury w okresie hellenistycznym – przedstawia poglądy filozofów epoki hellenistycznej – opisuje nowe zjawiska religijne, które pojawiły się w 	<p>Ptolemeusza I Sotera, Seleukosa I Nikatora, Kallimacha, Teokryta, Pyrrona z Elidy, Hipparchosa z Nikai</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia sytuację imperium macedooskiego po śmierci Aleksandra Wielkiego – wymienia zabytki sztuki hellenistycznej. 	
--	--	---	--	--	--	--

				okresie hellenistycznym.		
ANTYCZNY RZYM						
1. Etruskowie i początki Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> – starożytna Italia – pochodzenie Etrusków – Etruskowie i ich cywilizacja – legendarne i historyczne początki Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>senat</i> – zna datę założenia Rzymu (753 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Romulusa – omawia legendarne i historyczne początki Rzymu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>patrycjusze, plebs</i> – zna czas największej potęgi Etrusków (VII–VI w. p.n.e.) oraz datę wprowadzenia republiki (509 r. p.n.e.) – omawia warunki naturalne Półwyspu Apenińskiego – przedstawia osiągnięcia cywilizacji etruskiej – omawia ustrój i strukturę społeczną królewskiego Rzymu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>patronat</i> – wskazuje na mapie zasięg osadnictwa plemion i ludów zamieszkujących starożytną Italię – opisuje organizację polityczną Etrusków – omawia wierzenia Etrusków. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia kontrowersje związane z pochodzeniem Etrusków. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ osiągnięć cywilizacji etruskiej na kształtowanie się starożytnego Rzymu.
2. Republika rzymska	<ul style="list-style-type: none"> – republika i jej społeczeństwo – władze republiki rzymskiej – urzędy i instytucje republikańskie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>republika</i> – omawia władze republiki rzymskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konsul, pretor, kwestor, edyl, cenzor, dyktator, trybun ludowy, Prawo XII tablic</i> – przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>liktor, komicja, nobilitas</i> – identyfikuje postać Cyncynata – opisuje okoliczności 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje republikę rzymską z <i>polis</i> grecką. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia rolę patrycjuszy w starożytnym Rzymie.

	– walka o prawa plebejuszy – <i>Prawo XII tablic</i>		strukturę społeczną republiki Rzymu – omawia kompetencje senatu oraz wyższych i niższych rangą urzędników rzymskich.	wprowadzenia w Rzymie republiki – omawia kompetencje komicjów – opisuje przyczyny, przebieg i skutki walki o prawa plebejuszy.		
3. Powstanie Imperium Rzymskiego	– podbój Italii – Italia po podbojach rzymskich – armia rzymska – legiony rzymskie – przyczyny, przebieg i skutki wojen punickich – podbój paostw hellenistycznych – Imperium Romanum	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>legion</i> – zna daty: I wojny punickiej (264–241 r. p.n.e.), II wojny punickiej (218–201 r. p.n.e.), III wojny punickiej (149–146 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Hannibala – wskazuje na mapie kierunki ekspansji Rzymu w basenie Morza Śródziemnego – wymienia przyczyny i skutki wojen punickich.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sprzymierzeocy, triumf, Imperium Romanum, namiestnik</i> – zna daty: bitwy pod Kannami (216 r. p.n.e.), bitwy pod Zamą (202 r. p.n.e.), – identyfikuje postać Publiusza Korneliusza Scypiona – wskazuje na mapie miejsca bitew z czasów wojen punickich – omawia przebieg wojen punickich – omawia sposób organizacji i funkcjonowanie	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekwicy, manipuł, centuria</i> – zna daty: kooca podboju Półwyspu Apenioskiego (264 r. p.n.e.), bitwy pod Mylae (261 r. p.n.e.), podboju Macedonii przez Rzym (168 r. p.n.e.), zajęcia Grecji przez Rzym (146 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Pyrrusa – wskazuje na mapie kierunki ekspansji Rzymu na Półwyspie Apenioskim, kierunek marszu Hannibala, terytoria zajęte przez Rzym	– zna daty: bitwy pod Benewentem (275 r. p.n.e.), bitwy pod Kynoskefalaj (197 r. p.n.e.), bitwy pod Magnezją (190 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Hamilkara Barkasa, Lucjusza Emiliusza Paulusa, Gajusza Terencjusza Warrona – wyjaśnia przyczyny sukcesu rzymskiej ekspansji – przedstawia etapy podboju paostw hellenistycznych	– ocenia sposób organizacji i funkcjonowanie Imperium Romanum – ocenia wpływ ekspansji rzymskiej na losy paostw podbitych.

			Imperium Romanum.	– omawia etapy podboju Italii przez Rzymian – przedstawia organizację terenów podbitych przez Rzym w Italii – omawia organizację armii rzymskiej.	przez Rzym.	
4. Kryzys i upadek republiki rzymskiej	– skutki podbojów – reformy Grakchów – kryzys republiki – niewolnicy w starożytnym Rzymie – powstanie Spartakusa – I triumwirat – rządy Cezara – II triumwirat	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gladiator</i> , <i>triumwirat</i> – zna daty: powstania Spartakusa (73–71 r. p.n.e.), I triumwiratu (60 r. p.n.e.), II triumwiratu (43 r. p.n.e.), bitwy pod Akcjum (31 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Spartakusa, Gajusza Juliusza Cezara – wymienia przyczyny iskutki powstania Spartakusa	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>proletariusze</i> , <i>kwestia agrarna</i> , <i>cezaryzm</i> – zna daty: reform Grakchów (133 i 123 r. p.n.e.), wkroczenia Cezara do Rzymu (49 r. p.n.e.), bitwy pod Farsalos (48 r. p.n.e.), id marcowych (44 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Tyberiusza Grakchusa, Gajusza Grakchusa, Gnejusza Pompejusza, Marka Antoniusza,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>villa</i> , <i>ekwici</i> , <i>popularzy</i> , <i>optymaci</i> , <i>reforma wojskowa Gajusza Mariusza</i> – zna daty: reformy wojskowej Gajusza Mariusza (k. II w. p.n.e.), dyktatury Publiusza Korneliusza Sulli (82–79 r. p.n.e.), bitwy pod Filippi (42 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Gajusza Mariusza, Publiusza Korneliusza Sulli, Marka Licyniusza	– zna daty: powstania Wercyngetoryksa (52 r. p.n.e.), bitwy pod Alezją (52 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Wercyngetoryksa, Marka Brutusa, Kasjusza Longinusa, Katona Młodszeo, Decymusa – omawia różnice polityczne między stronnictwami politycznymi w starożytnym	– porównuje i ocenia niewolnictwo w Rzymie z jego wcześniejszymi formami na Bliskim Wschodzie oraz w Grecji.

		– wymienia przyczyny i skutki walki wybitnych polityków o wpływy polityczne w republice rzymskiej.	Oktawiana – przedstawia przyczyny, realizację i skutki reform agrarnych Grakchów – przedstawia przebieg powstania Spartakusa – omawia przebieg walki wybitnych polityków o wpływy w republice rzymskiej – wyjaśnia przyczyny załamania się ustroju republikańskiego w Rzymie.	Krassusa, Kleopatry VII, Lepidusa – wskazuje na mapie zdobycze terytorialne Rzymu – scharakteryzuje schyłku republiki, miejsca bitew stoczonych podczas wojen domowych – opisuje społeczne i gospodarcze skutki podbojów republikańskiego Rzymu – omawia położenie niewolników w starożytnym Rzymie – omawia istotę i skutki reformy wojskowej Gajusza Mariusza – wymienia przyczyny i skutki dyktatury Publiusza Korneliusza Sulli – opisuje działalność militarną i polityczną Juliusza Gajusza Cezara.	Rzymie – omawia związki między przemianami społeczno-gospodarczymi a kryzysem republiki.	
--	--	--	---	---	---	--

5. Powstanie cesarstwa	– powstanie cesarstwa	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>cesarstwo</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pryncypat</i> ,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>prefekt</i> ,	– zna datę bitwy w Lesie	– ocenia politykę wewnętrzną i
	– pryncypat – monarchia czy republika? – panowanie Oktawiana Augusta – dynastia julijsko-klaudyjska – podboje rzymskie w I w. n.e.	– zna datę końca republiki rzymskiej (31 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Oktawiana Augusta – wymienia cechy charakterystyczne pryncypatu.	<i>pretorianie</i> – zna datę faktycznego przejścia władzy przez Oktawiana (27 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Nerona – omawia okoliczności powstania cesarstwa rzymskiego – omawia miejsce i funkcje cesarza w państwie – omawia kompetencje senatu i urzędników rzymskich w epoce pryncypatu.	<i>prokurator, kohorta</i> – zna datę początku podboju Brytanii (43 r. n.e.) – identyfikuje postacie: Tyberiusza, Kaliguli, Klaudiusza – wskazuje na mapie terytoria przyłączone do Rzymu przez Oktawiana Augusta – omawia politykę Oktawiana Augusta wobec prowincji rzymskich – opisuje reformy wojskowe Oktawiana Augusta – przedstawia zmiany w sferze obyczajowości, kulturze i religii w czasach panowania Oktawiana Augusta.	Teutoburskim (9 r. n.e.) – identyfikuje postać Arminiusza – opisuje relacje między cesarzem a innymi instytucjami państwa – przedstawia panowanie władców z dynastii julijsko-klaudyjskiej – opisuje etapy rozwoju terytorium Rzymu w okresie rządów Oktawiana Augusta.	zewnętrzną Oktawiana Augusta.
6. Pryncypat i dominat	– panowanie Flawiuszów i Antoninów – romanizacja i	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>romanizacja</i> , <i>urbanizacja</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>limes</i> , <i>centralizacja</i> , <i>absolutyzacja</i> ,	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>tetrarchia</i> – zna datę wybuchu powstania w Judei	– zna daty: wojen z Dakami (101–106 r. n.e.), wyprawy przeciwko Partom	– omawia i ocenia politykę rzymską wobec plemion barbarzyńskich

	urbanizacja prowincji	– omawia przyczyny, przejawy i skutki	<i>dominat</i> – zna czas	(66 r. n.e.) – identyfikuje	(114–117 r. n.e.), najazdów	najeżdżających imperium.
	– wojny w okresie pryncypatu – limes i zagrożenie zewnętrzne imperium – <i>dominat</i> i tetrarchia	romanizacji prowincji rzymskich.	wprowadzenia <i>dominatu</i> (k. III w. n.e.) – identyfikuje postać Dioklecjana – wyjaśnia, jaką rolę odgrywał limes – omawia cechy charakterystyczne <i>dominatu</i> jako formy sprawowania władzy.	postacie: Trajana, Hadriana – wskazuje na mapie obszary podbojów rzymskich z okresu pryncypatu, Wał Hadriana, rzymskie umocnienia graniczne – opisuje politykę cesarzy rzymskich w epoce pryncypatu – omawia konflikty wewnętrzne i zewnętrzne Rzymu w okresie pryncypatu – wymienia przyczyny wprowadzenia <i>dominatu</i> .	Alemanów i Franków na Rzym (pocz. III w. n.e.) – identyfikuje postacie: Wespazjana, Tytusa, Decebala, Waleriana – wskazuje na mapie kierunki najazdów plemion barbarzyńskich na Imperium Rzymskie – omawia ekspansję terytorialną Rzymu w okresie pryncypatu – porównuje ustrój Rzymu w okresach: pryncypatu i <i>dominatu</i> .	
7. Kultura antycznego Rzymu	– kształtowanie się kultury rzymskiej – literatura rzymska	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>akwedukt</i> , <i>Panteon</i> , <i>Koloseum</i> – identyfikuje postacie:	– zna datę spisania <i>Prawa XII tablic</i> (V w. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Katona	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kazuistyka</i> , <i>geniusz</i> , <i>auspicja</i> , <i>mitraizm</i> – identyfikuje	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>haruspicja</i> – identyfikuje postacie: Plauta,	– ocenia osiągnięcia cywilizacyjne kultury starożytnego Rzymu i ich wpływ na współczesną Europę.

	– filozofia	Wergiliusza,	Starszego, Cyncerona,	postacie: Mecenasa,	Fabiusza Piktora,	
--	-------------	--------------	-----------------------	---------------------	-------------------	--

	<p>rzymska</p> <ul style="list-style-type: none"> – prawo rzymskie – architektura i sztuka – osiągnięcia techniczne – religia w antycznym Rzymie 	<p>Horacego, Owidiusza</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy charakterystyczne kultury starożytnego Rzymu. 	<p>Tacyta, Seneki</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy charakterystyczne literatury rzymskiej – omawia cechy charakterystyczne prawa rzymskiego – przedstawia osiągnięcia rzymskiej sztuki i architektury – opisuje osiągnięcia techniczne starożytnych Rzymian – omawia religię starożytnych Rzymian. 	<p>Tytusa Liwiusza, Marka Aureliusza</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia źródła kultury starożytnego Rzymu – omawia osiągnięcia Rzymian w dziedzinie historiografii – opisuje kierunki rozwoju filozofii rzymskiej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach pojawił się kult cesarza i jakie miał znaczenie. 	<p>Lukrecjusza</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia wpływ religii greckiej i kultów wschodnich na religię starożytnego Rzymu – porównuje wierzenia religijne starożytnych Greków i Rzymian. 	
8. Początki chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> – początki chrześcijaństwa – powstanie Kościoła powszechnego – prześladowania chrześcijan – chrześcijaństwo religią tolerowaną i państwową 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Mesjasz</i>, Stary Testament, Nowy Testament, <i>Kościół powszechny</i> – zna daty: narodzin Jezusa (7–6 r. p.n.e.), śmierci Jezusa (30 r. n.e.) – identyfikuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>biskup</i>, <i>herezja</i>, <i>sobór</i>, <i>diecezja</i>, <i>patriarcha</i> – zna daty: pierwszych wielkich prześladowań chrześcijan (64 r. n.e.), wydania <i>Edyktu mediolańskiego</i> (313 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>arianizm</i> – zna datę soboru w Nicei (325 r. n.e.) – wskazuje na mapie siedziby patriarchatów – opisuje powstanie chrześcijaństwa – wymienia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gnostycyzm</i>, <i>apokryfy</i>, <i>chrystogram</i> – identyfikuje postać Decjusza – przedstawia pierwsze podziały 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia stosunek państwa rzymskiego do chrześcijan.

		postacie: Jezusa, św. Pawła z Tarsu	r. p.n.e.), uznania chrześcijaostwa za	przyczyny popularności	wśród chrześcijan.	
		– wskazuje na mapie miejsce powstania chrześcijaostwa – opisuje początki religii chrześcijaoskiej.	religię panującą (392 r. n.e.) – identyfikuje postacie: Poncjusza Piłata, Konstantyna Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego – wskazuje na mapie kierunki rozprzestrzeniania się i zasięg chrześcijaostwa – przedstawia proces powstawania Kościoła powszechnego – omawia stosunek paostwa rzymskiego do chrześcijan – opisuje proces zmiany chrześcijaostwa z religii prześladowanej w paostwową.	chrześcijaostwa w świecie rzymskim – omawia stosunek starożytnych Rzymian do chrześcijan.		
9. Upadek	– kryzys wewnętrzny	– zna datę upadku cesarstwa	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>latyfundium</i>	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>kolon</i>	– zna daty: złupienia Rzymu	– ocenia przyczyny upadku Imperium

Imperium Rzymskiego	imperium – próby reform	zachodniorzymskiego (476 r. n.e.)	– zna daty: założenia Konstantynopola	– zna daty: nadania obywatelstwa	przez Wizygotów (410 r. n.e.),	Rzymskiego.
	– wielka wędrówka ludów – upadek cesarstwa zachodniorzymskiego – dlaczego upadł Rzym?	– omawia przejawy kryzysu gospodarczego i społecznego w Imperium Rzymskim.	(330 r. n.e.), podziału cesarstwa rzymskiego (395 r. n.e.) – identyfikuje postacie: Konstantyna Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego, Attyli, Odoakra – wskazuje na mapie linię podziału cesarstwa rzymskiego – omawia przyczyny kryzysów: gospodarczego i społecznego w Imperium Rzymskim – omawia okoliczności upadku cesarstwa zachodniorzymskiego.	rzymskiego wszystkim wolnym mieszkańcom cesarstwa (212 r. n.e.), bitwy pod Adrianopolem (378 r. n.e.), bitwy na Polach Katalaunijskich (451 r. n.e.) – identyfikuje postacie: Romulusa Augustulusa, Teodoryka – przedstawia próby reform cesarstwa podejmowane przez cesarzy rzymskich i ich skutki.	złupienia Rzymu przez Wandalów (455 r. n.e.) – wskazuje na mapie kierunki migracji plemion barbarzyńskich – omawia zasięg, przebieg iskutki najazdów plemion barbarzyńskich na Rzym wokresie wielkiej wędrówki ludów – wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego.	
WCZESNE ŚREDNIOWIECZE						
1. Barbarzyńska Europa	– plemiona germańskie – królestwa	– wymienia nazwy królestw barbarzyńskich	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>reguła zakonna</i> , <i>benedyktyni</i>	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>arianizm</i> – zna daty: migracji	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>ting (wiec)</i> – zna daty:	– ocenia religijną i cywilizacyjną rolę klasztorów.

	<p>barbarzyoskie – organizacja</p> <p>monarchii barbarzyoskich</p> <p>– upadek paostw barbarzyoskich</p> <p>– Kościół na przełomie epok</p> <p>– religijna i cywilizacyjna rola klasztorów</p> <p>– chrystianizacja Irlandii i Brytanii</p>	<p>powstałych po upadku cesarstwa</p> <p>zachodniorzymskiego</p> <p>– omawia religijną i cywilizacyjną rolę klasztorów</p> <p>– przedstawia powstanie Brytanii.</p>	<p>– zna daty: kształtowania się</p> <p>królestw anglosaskich (k. VI w.), powstania zakonu benedyktynów (p. VI w.), chrystianizacji Irlandii (V w.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Odoakra, św. Benedykta z Nursji, św. Patryka</p> <p>– wskazuje na mapie królestwa barbarzyoskie powstałe po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego</p> <p>– omawia organizację polityczną monarchii barbarzyoskich</p> <p>– opisuje wkład cywilizacji rzymskiej w organizację królestw barbarzyoskich.</p>	<p>Wandalów do Afryki (429 r.), wkroczenia Longobardów do Italii (586 r.),</p> <p>– identyfikuje postacie: Teodoryka I Wielkiego, Winfryda-Bonifacego</p> <p>– omawia organizację plemion germaoskich</p> <p>– opisuje okoliczności powstania królestw barbarzyoskich</p> <p>– opisuje proces chrystianizacji Wysp Brytyjskich</p> <p>– przedstawia okoliczności upadku paostw barbarzyoskich.</p>	<p>pokonania Odoakra przez Ostrogotów (493 r.), złupienia Rzymu przez Wandalów (455r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Genzeryka, Grzegorza Wielkiego, Kasjodora, św. Kolumbana</p> <p>– omawia sytuację Kościoła na przełomie starożytności i średniowiecza.</p>	
2. Cesarstwo bizantyjskie	<p>– Bizancjum na przełomie epok</p> <p>– restauracja cesarstwa rzymskiego</p> <p>– polityka wewnętrzna Justyniana I</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu <i>Bizancjum</i></p> <p>– identyfikuje postad Justyniana I Wielkiego</p> <p>– wskazuje na mapie Konstantynopol oraz terytorium Bizancjum po podziale cesarstwa</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu <i>kodyfikacja justyniaoska</i></p> <p>– zna daty: wkroczenia wojsk bizantyjskich do Italii (536 r.), wydania <i>Kodeksu Justyniana</i> (534 r.)</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ikonoklazm, renesans macedooski</i></p> <p>– zna daty: wyprawy Belizariusza przeciwko Wandalom (533 r.), interwencji Justyniana I w Hiszpanii (552–555</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>ogio grecki</i>”, <i>tem</i></p> <p>– zna daty: powstania Nika w Konstantynopolu (532 r.), zdobycia bizantyjskich</p>	<p>– ocenia rolę Bizancjum w kultywowaniu tradycji antycznej i upowszechnianiu chrześcijaostwa.</p>

	– kultura i sztuka Bizancjum	rzymskiego – omawia politykę	– wskazuje na mapie kierunki ekspansji	r.), najazdu Longobardów na Italię	posiadłości w Hiszpanii przez	
--	------------------------------	---------------------------------	--	------------------------------------	-------------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Kodeks Justyniana</i> – architektura w Bizancjum – kryzys Bizancjum – przemiany społeczne w Bizancjum – dynastia macedooska 	<p>wewnętrzną i zewnętrzną Justyniana Wielkiego.</p>	<p>Bizancjum</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie były źródła potęgi Bizancjum – omawia cechy charakterystyczne i znaczenie <i>Kodeksu Justyniana</i> – opisuje rolę Bizancjum w kultywowaniu tradycji antycznej i upowszechnianiu chrześcijaństwa – wymienia dzieła sztuki i architektury bizantyjskiej – opisuje przemiany ustrojowe i społeczne, które dokonały się w Bizancjum w VII w. – wyjaśnia, na czym polegał renesans macedooski. 	<p>(568 r.), ataku Arabów na Konstantynopol (717 r.), chrystianizacji Bułgarii (864 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Belizariusza – wskazuje na mapie obszary przyłączone do Bizancjum w czasach panowania Justyniana I Wielkiego – omawia chronologię dziejów Bizancjum – omawia kulturę i sztukę Bizancjum – omawia spory o religię w Bizancjum – omawia zagrożenie zewnętrzne dla Bizancjum w 2. poł. VII i VIII w. – omawia panowanie dynastii macedooskiej w Bizancjum. 	<p>Wizygotów (571–572 r.), oblężenia Konstantynopola przez Awarów i Słowian (626 r.), bitwy pod Niniwą (627 r.), sojuszu Bazylego II i Włodzimierza Wielkiego (988 r.), pokonania Bułgarów przez Bazylego II (1018 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Tryboniana, Prokopiusza z Cezarei, Herakliusza I, Bazylego I Macedooczyka, Bazylego II Bułgarobójcy, Włodzimierza Wielkiego – wskazuje różnice w rozwoju Bizancjum i krajów łaciskiej Europy – omawia okoliczności i przejawy kryzysu w Bizancjum w VI w. – opisuje rywalizację 	
--	--	--	--	---	--	--

					bizantyjsko-perską i jej skutki.	
3. Świat islamu	<ul style="list-style-type: none"> – Arabia przed Mahometem – powstanie islamu i jego rozwój – podboje arabskie – powstanie imperium Arabów – cywilizacja islamu i jej cechy charakterystyczne – podział imperium muzułmaoskiego 	<p>Uczeo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>islam</i>, <i>prorok</i>, <i>Koran</i> – zna datę ucieczki Mahometa z Mekki do Medyny (622 r.) – identyfikuje postać Mahometa – wskazuje na mapie pierwotne siedziby plemion arabskich, kierunki ekspansji Arabów, zasięg podbojów arabskich, miejsce bitwy pod Poitiers – omawia zasady religijne islamu i ich wpływ na organizację paostwa oraz społeczeostwa. 	<p>Uczeo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>hidżra</i>, <i>dżihad</i>, <i>szariat</i>, <i>kalif</i>, <i>sułtan</i>, <i>meczet</i> – zna daty: najazdu Arabów na Hiszpanię (711 r.), oblężenia Konstantynopola przez Arabów (717 r.), bitwy pod Poitiers (732 r.) – wskazuje na mapie kierunki ekspansji Arabów, zasięg podbojów arabskich, miejsce bitwy pod Poitiers – opisuje <i>Koran</i> i jego znaczenie dla świata arabskiego – omawia etapy i zasięg podbojów arabskich – wymienia czynniki, które wpłynęły na trwałość podbojów arabskich – omawia osiągnięcia cywilizacyjne islamu. 	<p>Uczeo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>arabizacja</i>, <i>islamizacja</i>, <i>minaret</i>, <i>szyici</i>, <i>sunnici</i>, <i>astrolabium</i> – zna daty: narodzin Mahometa (570/571 r.), pierwszego objawienia Mahometa (610 r.), powrotu Mahometa do Mekki (630 r.), śmierci Mahometa (632 r.) – identyfikuje postacie: Alego, Abu Bakra, Umara, Usmana – omawia organizację i sposób życia plemion arabskich przed Mahometem – omawia życie i działalność Mahometa – omawia sytuację w świecie arabskim po śmierci Mahometa – wymienia cechy charakterystyczne architektury arabskiej. 	<p>Uczeo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dżizja</i>, <i>mihrab</i> – zna daty: bitwy nad rzeką Tałas (751 r.), powstania kalifatu Umajjadów (661 r.), wybuchu rewolty Abbasydów (747 r.) – identyfikuje postać Abu al-Abbasa – wyjaśnia, jaką rolę odegrali Arabowie w przejmowaniu i utrwalaniu nauki greckiej – omawia przyczyny, przebieg i skutki podziału imperium arabskiego. 	<p>Uczeo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie cywilizacji islamskiej dla średniowiecznej i współczesnej Europy.

4.	– powstanie	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– zna daty: zajęcia	– ocenia znaczenie
Monarchia Franków	<p>paostwa Franków</p> <p>– społeczeństwo w monarchii Merowingów</p> <p>– panowanie dynastii Merowingów</p> <p>– organizacja monarchii Franków</p> <p>– powstanie monarchii patrymonialnej</p> <p>– początki potęgi Karolingów</p> <p>– panowanie Pepina Krótkiego</p>	<p>terminu <i>monarchia patrymonialna</i></p> <p>– zna datę chrztu Chlodwiga (496 r.)</p> <p>– identyfikuje postać Chlodwiga I</p> <p>– omawia znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne ustroju paostwa frankijskiego.</p>	<p>terminów: <i>majordom, hrabstwo, beneficjum, senior, wasal, Merowingowie, Karolingowie</i></p> <p>– zna daty: bitwy pod Poitiers (732 r.), przejścia władzy przez Pepina Krótkiego (747 r.), powstania Paostwa Kościelnego (756 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Karola Młota, Pepina Krótkiego</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg paostwa Franków w koocu Vi w poł. VIII w.</p> <p>– przedstawia etapy formowania się paostwa Franków</p> <p>– omawia okoliczności skutki osłabienia władzy monarszej Merowingów</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania monarchii patrymonialnej</p> <p>– omawia rolę władcy i dworu królewskiego w paostwie Franków.</p>	<p>terminu <i>prawo salickie</i></p> <p>– zna daty: przejścia urzędu majordoma przez Karola Młota (714 r.), detronizacji Merowingów (751 r.), pokonania Longobardów przez Pepina Krótkiego (755–756 r.)</p> <p>– identyfikuje postać Childeryka III</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg Paostwa Kościelnego</p> <p>– omawia proces kształtowania się paostwa Franków</p> <p>– omawia strukturę społeczną monarchii Merowingów</p> <p>– omawia rządy władców z dynastii Merowingów</p> <p>– przedstawia rolę wiecu w paostwie frankijskim</p> <p>– wyjaśnia, co było źródłem potęgi Karolingów</p> <p>– omawia panowanie Pepina Krótkiego.</p>	<p>Burgundii przez Franków (534 r.), podziału paostwa Franków po śmierci Karola Młota (741 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Childeryka, Grzegorza z Tours, Arnulfa z Metz, Karlomana</p> <p>– porównuje ustroje: monarchii patrymonialnej i cesarstwa rzymskiego</p> <p>– omawia wpływ Karolingów na rządy władców z dynastii Merowingów</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał sakralny charakter wczesnośredniowiecznych monarchii.</p>	<p>polityki Pepina Krótkiego dla losów paostwa frankijskiego i średniowiecznej Europy.</p>

5.	– powstanie	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– identyfikuje	– ocenia znaczenie
Imperium Karolingów	<p>imperium Karolingów</p> <ul style="list-style-type: none"> – reformy karolioskie – reforma wojskowa – reforma edukacji – zmiany w języku łacinoskim – renesans karolioski – odnowienie cesarstwa – kryzys imperium Karolingów 	<p>terminu <i>renesans karolioski</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę koronacji cesarskiej Karola Wielkiego (800 r.) – identyfikuje postać Karola Wielkiego – wskazuje na mapie zasięg państwa Karola Wielkiego – wyjaśnia, na czym polegał renesans karolioski. 	<p>terminów: <i>marchia, kapitularz, skryba, zasada senioratu</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: koronacji Karola Wielkiego na króla Longobardów (774 r.), traktatu z Verdun (843 r.) – identyfikuje postacie: Lotara, Ludwika Niemieckiego, Karola Łysego – wskazuje na mapie kierunki ekspansji Karola Wielkiego, Akwizgran – wymienia postanowienia traktatu z Verdun – omawia reformy karolioskie dotyczące administracji, finansów, wojskowości i edukacji – omawia okoliczności, przebieg i skutki odnowienia cesarstwa – omawia postanowienia i skutki traktatu z Verdun. 	<p>terminów: <i>trivium, quadrivium, minuskuła karolioska</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: śmierci Pepina Krótkiego (768 r.), przejęcia władzy przez Karola Wielkiego (771 r.), pokonania Awarów (796 r.), śmierci Karola Wielkiego (814 r.) – identyfikuje postacie: Leona III, Ludwika Pobożnego – wskazuje na mapie zdobycze terytorialne Karola Wielkiego – przedstawia przebieg i skutki ekspansji Karola Wielkiego – przedstawia osiągnięcia architektury z epoki Karolingów – omawia sytuację państwa frankijskiego po śmierci Karola Wielkiego. 	<p>postacie: Alkuina, Pawła Diakona, Hrabana Maura, Einharda</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności dojścia do władzy Karola Wielkiego – omawia zmiany w języku i piśmie łacinoskim. 	<p>traktatu z Verdun dla kształtowania się narodów współczesnej Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ organizacji i kultury państwa Franków na średniowieczną Europę.

6. Kształtowanie się ustroju feudaln	– gospodarka i społeczeństwo we wczesnym średniowieczu – władztwo gruntowe – feudalizm – hold lenny – rozwój systemu lennego – drabina feudalna	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gospodarka towarowo-pieniężna, senior, wasal, renta feudalna, paoszczyzna, hold lenny, lenno, drabina feudalna, feudalizm</i> – wymienia cechy charakterystyczne społeczeństwa feudalnego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gospodarka naturalna, władz senioralna, władztwo gruntowe, immunitet, beneficjum, szlachta, kasztelan, rozdrobnienie feudalne</i> – wyjaśnia, na czym polegało władztwo gruntowe – omawia wpływ immunitetu na kształtowanie się władztwa gruntowego – wyjaśnia, jakie miejsce w średniowiecznym społeczeństwie zajmowało rycerstwo.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>trybut, suzeren, szeryf</i> – omawia przejawy i skutki regresu gospodarczego w Europie po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego – opisuje kształtowanie się stosunków wasalno-lennych – omawia system zależności wynikających z drabiny feudalnej.	– omawia wpływ przemian gospodarczych na strukturę średniowiecznego społeczeństwa – omawia rozwój systemów lennych w Europie Zachodniej oraz Anglii i porównuje je.	– ocenia gospodarcze, społeczne i polityczne skutki feudalizmu.
---	--	---	--	--	--	---

<p>7. Europa Zachodnia w IX i X wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> – upadek dynastii Karolingów – początki królestwa francuskiego – powstanie Rzeszy – cesarstwo Ottonów – Skandynawia i Normanowie – najazdy wikingów – podboje Normanów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>wikingowie</i> (<i>Normanowie</i>) – identyfikuje postać Ottona I Wielkiego – wskazuje na mapie królestwa Francji, Niemiec i Anglii – omawia panowanie Ottona I i okoliczności jego koronacji cesarskiej – wymienia nazwy plemion 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Kapetyngowie</i>, <i>Ludolfingowie</i>, <i>idea uniwersalizmu cesarskiego</i> – zna daty: przejęcia tronu zachodniofrankijskiego przez dynastię Kapetyngów (987 r.), powstania państwa niemieckiego (919 r.), bitwy pod Hastings 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>runy</i> – zna daty: bitwy na Lechowym Polu (955 r.), początku ekspansji wikingów (793 r.) – identyfikuje postacie: Hugona Kapeta, Henryka I, Ottona II, Ruryka – wskazuje na mapie kierunki ekspansji wikingów, miejsce bitwy na Lechowym 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konung</i>, <i>jarl</i> – zna datę końca panowania dynastii Karolingów w państwie wschodniofrankijskim (911 r.) – identyfikuje postacie: Karola Grubego, Konrada I, Teofano, Rollona, Edwarda Wyznawcy, 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje cesarską koncepcję uniwersalizmu z XX-wiecznym projektem zjednoczonej Europy – ocenia rolę wikingów w kształtowaniu się państw i narodów średniowiecznej Europy.
		<p>zamieszkujących Skandynawię.</p>	<p>(1066 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Ottona III, Wilhelma I Zdobywcy – wskazuje na mapie siedziby wikingów, Normandię – opisuje powstanie królestwa francuskiego – przedstawia powstanie państwa niemieckiego – omawia uniwersalistyczne plany Ottona III – omawia przyczyny ekspansji Normanów w Europie. 	<p>Polu, miejsce bitwy pod Hastings, państwa normaoskie w Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje strukturę wewnętrzną państw (zarówno terytorium francuskie jak i niemieckie uległo rozdrobnieniu, powstały liczne księstwa, które co prawda podlegały monarchom, lecz na luźniejszych zasadach) powstałych po traktacie z Verdun – wyjaśnia przyczyny sukcesów ekspansji normaoskiej w Europie 	<p>Harolda Godwinsona, Roberta Guiscarda, Eryka Rudego, Leifa Erikssona</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności upadku dynastii Karolingów – charakteryzuje plemiona zamieszkujące Skandynawię? 	

				– opisuje przebieg wypraw Normanów i ich zasięg.		
8. Słowianie i Węgrzy	– pochodzenie Słowian – organizacja plemion słowiańskich – pierwsze państwo Słowian – Wielkie Morawy – działalność Cyryla i Metodego	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>Słowianie</i> – wskazuje na mapie państwa słowiańskie, państwo Bułgarów, królestwo węgierskie – wymienia państwa Europy Środkowej, Południowej i Wschodniej, które	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wiec, osada służebna, prowincja kościelna</i> – zna czas ekspansji Słowian (k. V w.) oraz datę misji Cyryla i Metodego (863 r.) – identyfikuje postacie: św. Cyryla, św.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Prasłowianie, żupan, głągolica</i> – zna czas powstania państwa wielkomorawskiego (p. IX w.) oraz daty: przyjęcia chrztu przez Mojmir I (831 r.),	– zna czas powstania Serbii i Chorwacji (XI w.) oraz daty: zajęcia Kijowa przez Olega (882 r.), koronacji Stefana I Wielkiego (1000 r.) – identyfikuje postacie: Roścysława, Świętopelka,	– porównuje role Awarów i Protobułgarów w dziejach Słowiańszczyzny.

	<ul style="list-style-type: none"> – paostwa słowiaoskie na Bałkanach – Ruś Kijowska – powstanie monarchii węgierskiej 	przyjęły chrzest w obrzędach: łacioskim oraz greckim.	<p>Metodego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie kierunki ekspansji plemion słowiaoskich i ich podział terytorialny – opisuje organizację plemion słowiaoskich – przedstawia podział plemion słowiaoskich – opisuje działalność św. Cyryla i św. Metodego – omawia okoliczności powstania Rusi Kijowskiej. 	<p>przyjęcia chrztu przez Bułgarów (866 r.), przyjęcia chrztu przez Włodzimierza Wielkiego (988 r.), bitwy na Lechowym Polu (955 r.), przyjęcia chrztu przez Węgrów (974 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Samona, Mojmira I, Ruryka, Włodzimierza Wielkiego – omawia pochodzenie Słowian – omawia okoliczności powstania paostwa Samona – opisuje okoliczności powstania, organizację i losy paostwa wielkomorawskiego – omawia wpływ działalności „apostołów Słowian” na chrystianizację Bałkanów – opisuje proces budowania paostwa węgierskiego. 	<p>Asparucha, Olega, św. Olgi Kijowskiej, Arpada, Gejzy, Stefana I Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia procesy paostwotwórcze na Bałkanach – wyjaśnia polityczne i doktrynalne przyczyny wrogości niemieckiej hierarchii kościelnej wobec misji św. Cyryla i św. Metodego – wyjaśnia, na czym polegały związki między Bizancjum a Rusią Kijowską. 	
9. Ziemie polskie do X wieku	– pierwsi mieszkańcy ziem polskich	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gród</i> , <i>drużyna</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kultura archeologiczna</i> , <i>opole</i> ,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kultura łużycka</i> , Geograf	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kultura łużycka</i> , <i>kultura</i>	– omawia znaczenie badań archeologicznych dla

	<ul style="list-style-type: none"> – Słowianie na ziemiach polskich – kultury archeologiczne na ziemiach polskich – organizacja społeczna Słowian – wierzenia Słowian – plemiona polskie – pierwsze paostwa plemienne – początki paostwa Polan 	<ul style="list-style-type: none"> – zna czas powstania paostw plemiennych: Wiślan (2. poł. IX w.) i Polan (X w.) – wskazuje na mapie siedziby plemion polskich – wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstały pierwsze paostwa plemienne na ziemiach polskich – opisuje proces tworzenia się paostwa Polan. 	<p><i>gospodarka przemiennie-odłogowa</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna czas osiedlenia się plemion słowiaoskich na ziemiach polskich (V–VI w. n.e.) – wskazuje na mapie główne grody paostw plemiennych – omawia gospodarkę plemion słowiaoskich – opisuje organizację społeczną i polityczną Słowian – omawia wierzenia Słowian. 	<p>bawarski</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Siemowita, Leszka, Siemomysła – opisuje pierwszych mieszkaoców ziem polskich – wymienia cechy kultury łużyckiej na przykładzie Biskupina – wyjaśnia, jaką rolę w procesie formowania się paostw plemiennych odegrały wojny pomiędzy poszczególnymi ludami. 	<p><i>lateoska, ceramika sznurowa</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna czas trwania kultur: łużyckiej (XV–IV w. p.n.e.) i lateoskiej (V i IV w. p.n.e.) – opisuje kultury archeologiczne na ziemiach polskich – wymienia przyczyny kontaktów handlowych między starożytnym Rzymem a plemionami bałtyjskimi. 	<p>poznania początków paostwowości polskiej.</p>
10. Początki paostwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> – paostwo Mieszka I – chrzest Polski – postępy w tworzeniu monarchii – panowanie Bolesława Chrobrego – misja św. Wojciecha – zjazd gnieźnieoski – wojny polsko-niemieckie – Polska 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>zjazd gnieźnieoski</i> – zna daty: chrztu Mieszka I (966 r.), bitwy pod Cedynią (972 r.), zjazdu gnieźnieoskiego (1000 r.), koronacji Bolesława Chrobrego (1025 r.) – identyfikuje postacie: Mieszka I, Bolesława Chrobrego, św. Wojciecha – wskazuje na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>Dagome iudex</i> – zna daty: powstania biskupstwa w Poznaniu (968 r.), utraty Grodów Czerwieoskich (981 r.), spisania dokumentu <i>Dagome iudex</i> (ok. 991 r.), wyprawy misyjnej biskupa Wojciecha (997 r.), wojen z cesarzem Henrykiem II (1002–1018 r.), pokoju w Budziszynie (1018 r.), przyłączenia do Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>palatium</i> – zna daty: objęcia rządów przez Mieszka I (ok. 960 r.), ślubu Mieszka I z Dobrawą (965 r.), wyprawy Wichmana (967 r.), zajęcia ziemi krakowskiej (ok. 985 r.), zajęcia Śląska przez Mieszka I (990 r.), utraty Grodów Czerwieoskich (981 r.), beatyfikacji biskupa 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: sojuszu Mieszka I z Czechami (965 r.), ślubu Mieszka I z Odą (977 r.), pokoju w Poznaniu (1005 r.) – pokazuje na mapie przebieg wypraw wojennych w latach 1002–1018 – przedstawia stosunki polsko-czeskie w czasach panowania Mieszka I – przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia przyczyny i skutki przyjęcia chrześcijaostwa przez Mieszka I – ocenia polityczne i religijne znaczenie zjazdu gnieźnieoskiego.

| królestwem

| zasięg terytorialny

| Grodów Czerwieoskich | Wojciecha (999 r.),

| stosunki polsko-

		<p>paostwa Mieszka I na początku i pod koniec jego panowania, zasięg terytorialny paostwa Bolesława Chrobrego na początku i pod koniec jego panowania, Poznao, Gniezno</p> <p>– wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I</p> <p>– omawia postanowienia uczestników zjazdu gnieźnieoskiego o charakterze politycznym i religijnym.</p>	<p>(1018 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Dobrawy, Radzima Gaudentego, Henryka II</p> <p>– wskazuje na mapie Kraków, Wrocław, Kołobrzeg, kierunek wyprawy misyjnej biskupa Wojciecha, Ruś Kijowską, Grody Czerwieoskie</p> <p>– omawia przyczyny i skutki przyjęcia chrześcijaostwa przez Mieszka I</p> <p>– opisuje relacje Mieszka I z sąsiadami</p> <p>– omawia przyczyny wydania i treść dokumentu <i>Dagome iudex</i></p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki misji biskupa Wojciecha</p> <p>– opisuje przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami</p> <p>– omawia okoliczności koronacji Bolesława Chrobrego i jej znaczenie dla paostwowości polskiej.</p>	<p>zajęcia Łużyc, Miśni i Miłska przez Bolesława Chrobrego (1002 r.), przyłączenia Czech, Moraw i Słowacji (1003 r.), zajęcia Miłska i Łużyc (1007 r.), utraty Pomorza (1007 r.), wypraw Henryka II (1015 i 1017 r.), wyprawy kijowskiej Bolesława Chrobrego (1018 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ibrahima ibn Jakuba, Wichmana, Hodona, Jordana, Ody, Świętopelka, Jarosława Mądrego</p> <p>– wskazuje na mapie Miłsko, Łużyce, Miśnię, Czechy, Morawy, Słowację</p> <p>– opisuje początki panowania Mieszka I – do czasu przyjęcia przez niego chrztu</p> <p>– opisuje okoliczności przejęcia władzy przez Bolesława Chrobrego</p> <p>– opisuje przebieg wojen Bolesława Chrobrego z</p>	<p>ruskie w czasach panowania Bolesława Chrobrego.</p>	
--	--	---	--	---	--	--

				Niemcami.		
11. Kryzys monarchii piastowskiej	<ul style="list-style-type: none"> – panowanie Mieszka II – kryzys monarchii piastowskiej – powrót Kazimierza I Odnowiciela – odbudowa paostwa piastowskiego – król Bolesław II Śmiały – biskup krakowski Stanisław – święty czy zdrajca? – panowanie Władysława Hermana – konflikt Bolesława Krzywoustego ze Zbigniewem – podbój i chrystianizacja Pomorza 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: koronacji Mieszka II (1025 r.), powrotu Kazimierza Odnowiciela do kraju (1040 r.), koronacji Bolesława Śmiałego (1076 r.) – identyfikuje postacie: Mieszka II, Kazimierza I Odnowiciela, Bolesława Śmiałego, Bolesława Krzywoustego – opisuje skutki załamania się rządów Mieszka II – omawia reformy wewnętrzne przeprowadzone przez Kazimierza Odnowiciela – omawia przyczyny i skutki konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>prawo rycerskie</i>, <i>bull</i> – zna daty: wygnania Mieszka II i przejęcia władzy przez Bezpryma (1031 r.), powstania ludowego w paostwie piastowskim (1034 r.), odzyskania Mazowsza (1047 r.), opanowania Śląska (1050 r.), konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem (1079 r.), odzyskania Pomorza Gdaoskiego (1116 r.), zholdowania Pomorza Zachodniego (1122 r.) – identyfikuje postacie: Bezpryma, Stanisława ze Szczepanowa, Władysława Hermana, Galla Anonima – wskazuje na mapie zasięg powstania ludowego, etapy jednoczenia ziem polskich przez Kazimierza 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>palatyn</i>, Bulla gnieźnieoska – zna daty: najazdu sąsiadów na paostwo Mieszka II (1031 r.), najazdu Brzetysława (1039 r.), odnowienia arcybiskupstwa w Gnieźnie (1076 r.), detronizacji Bolesława Śmiałego (1079 r.), podziału paostwa przez Władysława Hermana (1097 r.), odsunięcia Zbigniewa od władzy przez Bolesława Krzywoustego (1106 r.), najazdu Henryka V na Polskę (1109 r.), wydania <i>Bulli gnieźnieoskiej</i> (1136 r.) – identyfikuje postacie: Jarosława Mądrego, Konrada II, Brzetysława I, Sieciecha, Zbigniewa, Henryka V, Lotara III – wskazuje na mapie ziemie utracone przez paostwo Piastów na 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: porozumienia w Merseburgu (1034 r.), zjazdu w Quedlinburgu (1054 r.), zjazdu w Merseburgu (1135 r.) – identyfikuje postacie: Mieclawa, Rychczy, Marii Dobroniegi, Ottona z Bambergu – omawia przyczyny, przejawy i skutki wzrostu znaczenia możnowładztwa w czasach panowania Władysława Hermana – omawia przyczyny, przejawy i skutki konfliktu Władysława Hermana z synami – omawia relacje paostwa polskiego z cesarstwem niemieckim w czasach panowania Bolesława Krzywoustego. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postępowanie Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława.

			<p>Odnowiciela, zasięg podbojów Bolesława Krzywoustego</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje przyczyny i przejawy załamania się rządów Mieszka II – przedstawia skutki powstania ludowego w paostwie piastowskim – opisuje etapy odbudowy paostwowości polskiej przez Kazimierza Odnowiciela – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Bolesław Śmiały sięgnął po koronę – omawia politykę ekspansji Bolesława Krzywoustego – omawia znaczenie kroniki Galla Anonima dla poznania początków paostwowości polskiej. 	<p>rzecz sąsiadów w 1031 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia podział paostwa dokonany przez Władysława Hermana – omawia okoliczności przejęcia władzy przez Mieszka II – omawia okoliczności powrotu do kraju Kazimierza Odnowiciela i przejęcia przez niego władzy – omawia panowanie Bolesława Śmiałego – omawia przebieg konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Bolesław Krzywousty przejął pełną władzę nad krajem – opisuje politykę Bolesława Krzywoustego wobec Kościoła. 		
12. Paostwo wczesno-	– Polska monarchią patrymonialną – drużyna	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>monarchia patrymonialna</i> ,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dwór monarszy, organizacja</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>komornik, cześnik, stolnik,</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>stróża, podworowe, narzaz</i>	– porównuje organizację paostwa pierwszych Piastów z

piastowskie	monarsza i jej rola	<i>drużyna</i>	<i>grodowa, prawo</i>	<i>koniuszy, łowczy,</i>	– omawia rodzaje	organizacją paostwa
	<ul style="list-style-type: none"> – struktura społeczna monarchii wczesnopiastowskiej – prawo rycerskie – dwór monarszy i urzędy dworskie – organizacja grodowa – ustrój prawa książęcego 	– wymienia cechy charakterystyczne polskiej monarchii patrymonialnej.	<i>rycerskie, wojewoda (palatyn), kanclerz, komes, kasztelan, osada służebna, prawo książęce, regalia, prawo zwyczajowe</i> <ul style="list-style-type: none"> – zna czas utrzymywania się monarchii patrymonialnej w Polsce (X–XIII w.) – omawia skład i znaczenie drużyny – opisuje strukturę społeczną monarchii wczesnopiastowskiej – wyjaśnia istotę prawa rycerskiego – opisuje organizację grodową paostwa piastowskiego – wyjaśnia, jaką funkcję w paostwie piastowskim pełniły osady służebne. 	<i>miecznik, włodarz, okręg grodowy, powołowe (poradnie, podymne), stan, przewód</i> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje i omawia elementy władzy monarszej w paostwie piastowskim – omawia organizację dworu monarszego – omawia kompetencje urzędników dworskich – opisuje społeczne i polityczne skutki wprowadzenia prawa rycerskiego – wyjaśnia, w jaki sposób uformowała się struktura grodowa – omawia prawo książęce – wyjaśnia, jaką rolę w paostwie odgrywały regalia. 	<ul style="list-style-type: none"> danin wynikających z prawa książęcego – omawia rodzaje regaliów w paostwie piastowskim. 	frankijskiego.
Europa i Polska w XI–XIV wieku						

1. Cesarstwo papiestwo	– papiestwo po upadku cesarstwa rzymskiego – feudalizacja Kościoła	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>schizma, symonia, nepotyzm, ekskomunika</i> – zna daty: wielkiej schizmy wschodniej	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>feudalizacja, inwestytura świecka, reforma kluniacka, nikolaizm, reforma</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>antypapież, kongregacja, patriarcha, konklawe, prawo</i>	– zna daty: synodu rzymskiego (1059 r.), I soboru laterańskiego (1123 r.), powstania prawa	– ocenia wpływ rywalizacji między cesarstwem a papiestwem na rolę cesarza i papieża w średniowiecznej
------------------------------	---	--	--	--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> – ruch odnowy – wielka schizma wschodnia – reforma gregoriaoska – spór o inwestyturę – odrodzenie prawa 	<p>(1054 r.), upokorzenia Henryka IV w Canossie (1077 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Grzegorza VII, Henryka IV – opisuje przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej – wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę między papieżem a cesarstwem. 	<p><i>gregoriaoska</i>, <i>Dictatus papae</i>, <i>konkordat wormacki</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ogłoszenia dokumentu <i>Dictatus papae</i> (1075 r.), konkordatu wormackiego (1122 r.) – identyfikuje postacie: Henryka V, Kaliksta II – wskazuje na mapie granicę podziału chrześcijaństwa po wielkiej schizmie wschodniej – omawia przejawy kryzysu papieża i Kościoła w X w. – wyjaśnia, na czym polegała feudalizacja Kościoła oraz jakie były jej skutki polityczne i społeczne – opisuje okoliczności wielkiej schizmy wschodniej – omawia przebieg sporu o inwestyturę 	<p><i>kanoniczne</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: reformy kluniackiej (X/XI w.), reform gregoriaoskich (1075–1076 r.), synodu w Wormacji (1076 r.), zdobycia Rzymu przez Henryka IV (1084 r.) – identyfikuje postać Mikołaja II – omawia proces odnowy w Kościele w X i XI w. – wyjaśnia, w jaki sposób rozwiązano spór o inwestyturę między papieżem a cesarstwem. 	<p>kanonicznego (poł. XI w.), zabójstwa Tomasza Becketa (1170 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Henryka II, Tomasza Becketa, Gracjana – omawia sytuację papieża po upadku cesarstwa rzymskiego – opisuje okoliczności i skutki wprowadzenia prawa kanonicznego. 	<p>Europie.</p>
--	---	--	--	---	--	-----------------

			między Grzegorzem VII a Henrykiem IV.			
2. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> – pielgrzymki do Ziemi Świętej – świat muzułmaoski w XI w. – geneza wypraw krzyżowych – I krucjata – walka o Ziemię Świętą – armia krzyżowców – zakony rycerskie – IV krucjata – przyczyny klęski i skutki krucjat – templariusze – pobożni rycerze w habitach czy heretycy? 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>krucjaty, zakon rycerski, templariusze, joannici, Krzyżacy</i> – zna daty: I krucjaty rycerskiej (1096 r.), zdobycia Akki przez muzułmanów (1291 r.) – wskazuje na mapie: Ziemię Świętą, Jerozolimę – wyjaśnia genezę wypraw krzyżowych do Ziemi Świętej – omawia działalność zakonów rycerskich podczas krucjat – przedstawia przyczyny klęski wypraw krzyżowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>handel lewantyoski</i> – zna daty: synodu w Clermont (1095r.), utworzenia Królestwa Jerozolimskiego (1099 r.), IV krucjaty (1202–1204 r.) – identyfikuje postacie: Urbana II, Godfryda z Bouillon, Baldwina z Bouillon – wskazuje na mapie: Królestwo Jerozolimskie, Akkę – wyjaśnia ideologiczne podłoże krucjat – omawia okoliczności, w jakich zorganizowano I krucjatę do Ziemi Świętej – opisuje etapy walk o Ziemię Świętą – omawia skutki 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>emir, pokój boży</i> – zna daty: pojawienia się Turków seldżuckich w Azji Mniejszej (XI w.), krucjaty ludowej (1096 r.), powstania hrabstwa Edessy i księstwa Antiochii (1098r.), utworzenia hrabstwa Trypolis (1099 r.), powstania zakonu templariuszy (1118 r.) – powstania zakonu joannitów (1154 r.), powstania zakonu krzyżackiego (1191 r.), istnienia cesarstwa łacioskiego (1204–1261 r.), spaleni na stosie Jacques'a de Molaya (1314 r.) – identyfikuje postacie: Konrada III, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>mamelucy</i> – zna daty: bitwy pod Manzikertem (1071 r.), II krucjaty (1147–1149 r.), bitwy pod Hattin (1187 r.), III krucjaty (1189–1192 r.), krucjaty dziecięcej (1212 r.), odzyskania Jerozolimy przez Fryderyka II (1229 r.), uwięzienia templariuszy przez Filipa IV Pięknego (1307 r.), rozwiązania zakonu templariuszy (1312 r.) – identyfikuje postacie: Waltera bez Mienia, Piotra Eremity, Rajmunda z Tuluzy, 	<ul style="list-style-type: none"> – konfrontuje badania historyczne dotyczące działalności i losów templariuszy z mitami na ich temat – omawia oraz ocenia skutki krucjat dla Europy i Europejczyków – ocenia postawy uczestników krucjat.

			<p>krucjat dla Europy i Europejczyków.</p>	<p>Ludwika VII, Saladyna, Filipa II Augusta, Ryszarda Lwie Serce, Fryderyka I Barbarossy, Jacques'a de Molaya, Filipa IV Pięknego</p> <p>– wskazuje na mapie: trasę wyprawy ludowej, I wyprawy rycerskiej oraz IV wyprawy krzyżowej, hrabstwo Edessy, księstwo Antiochii, hrabstwo Trypolisu</p> <p>– opisuje bezpośrednie przyczyny, przebieg oraz skutki I i IV wyprawy krzyżowej</p> <p>– przedstawia armię krzyżowców i metody prowadzenia przez nich walki.</p>	<p>Boemunda II, Hugona hrabiego Vermandois, Aleksego IV</p> <p>– omawia sposoby pielgrzymowania do Ziemi Świętej w X i XI w.</p> <p>– opisuje sytuację polityczną panującą na Bliskim Wschodzie w XI w.</p> <p>– wyjaśnia kontrowersje związane z krucjatą dziecięcą</p> <p>– omawia losy zakonów rycerskich po krucjatach</p> <p>– przedstawia udział Polaków w wyprawach krzyżowych.</p>	
--	--	--	--	--	--	--

3. Gospodarka średniowiecznej	– średniowieczna gospodarka – przemiany w	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>renta feu- dalna</i> ,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plug</i> , <i>patrycjusze</i> ,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>chomąto</i> , <i>ruch kolonizacyjny</i> ,	– wyjaśnia, jaką rolę odgrywał Związek	– ocenia społeczne i gospodarcze skutki ożywienia
Europy	rolnictwie – rozwój osadnictwa – odrodzenie ośrodków miejskich – rozwój miast – ludność miejska – rozwój handlu – Hanza – powrót gospodarki pieniężnej	<i>trójpolówka</i> – wyjaśnia, jakie korzyści osiągnęto dzięki zastosowaniu trójpolówki – wymienia cechy charakterystyczne średniowiecznego miasta.	<i>pospólstwo</i> , <i>plebs</i> , <i>cech</i> , <i>gildia</i> , <i>bank</i> – opisuje przemiany w rolnictwie – wyjaśnia, na czym polegał rozwój miast w średniowiecznej Europie – omawia strukturę i cechy charakteryzujące stan mieszczaoski – omawia rolę cechów i gildii w średniowiecznych mi- astach.	<i>mistrz</i> , <i>Hanza</i> , <i>jar- mark</i> , <i>weksel</i> , <i>lichwa</i> – omawia ożywienie gospodarcze w Europie w X i XI w. – przedstawia ruch kolonizacyjny od X do XIV w. oraz omawia jego skutki – przedstawia proces odradzania się miast – przedstawia przejawy rozwoju handlu w średniowiecznej Europie.	Hanzeatycki – omawia genezę i funkcjonowanie instytucji finan- sowych w śre- dniowiecznej Eu- ropie.	gospodarczego w Europie w X i XI w.

<p>4. Powstanie monarchii stanowej</p>	<p>– przemiany społeczne – kształtowanie się stanów – powstanie i początki reprezentacji stanowej – monarchia stanowa w Anglii – <i>Wielka karta swobód</i> – Stany</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>społeczeostwo stanowe, parlament</i> – omawia strukturę średniowiecznego społeczeostwa feudalnego – omawia strukturę społeczeostwa stanowego.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>możnowładztwo, rycerstwo, Izba Lordów, Izba Gmin, Stany Generalne</i> – zna daty: ogłoszenia <i>Wielkiej karty swobód</i> (1215 r.), zwołania pierwszego parlamentu w Anglii (1264 r.), zwołania Stanów Generalnych</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nobilitacja, przywileje generalne, Kortezy, zasada suwerenności monarchii</i> – zna datę zwołania angielskiego parlamentu wzorcowego (1295 r.) – identyfikuje</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu <i>precedens</i> – zna daty: nadania <i>Wielkiej karty Leónu</i> (1188 r.), wydania <i>Złotej bulli Karola IV</i> (1356 r.) – identyfikuje postacie: Marsyliusza z Padwy, Alfonsa I, Henryka II,</p>	<p>– ocenia społeczne i polityczne skutki powstania społeczeostwa stanowego w Europie.</p>
	<p>Generalne we Francji</p>		<p>(1302 r.) – przedstawia średniowieczne społeczeostwo feudalne – przedstawia społeczeostwo stanowe – przedstawia postanowienia <i>Wielkiej karty swobód</i> – omawia uprawnienia parlamentu angielskiego i Stanów</p>	<p>postacie: Ryszarda Lwie Serce, Jana bez Ziemi, Szymona z Montfort, Filipa IV Pięknego – wskazuje przesłanki przemian społecznych w średniowieczu – wyjaśnia okoliczności powstania reprezentacji stanowych w Anglii i we Francji</p>	<p>Tomasza Becketa, Henryka III, Edwarda I – wskazuje ideologiczne przesłanki powstawania reprezentacji stanowych.</p>	

			Generalnych.	– wyjaśnia wpływ <i>Wielkiej karty swobód</i> na kształtowanie się angielskiej reprezentacji stanowej.		
5. Kościół w średniowieczu	– duchowość monastyczna – średniowieczne klasztory – przemiany życia religijnego – cystersi – pojawienie się herezji	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>herezja, inkwizycja, dominikanie, franciszkanie</i> – identyfikuje postacie: św. Franciszka z Asyżu, św. Dominika	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>monastycyzm, cystersi, zakon żebraczy</i> – zna daty: założenia zakonu franciszkanów (1209 r.), założenia zakonu dominikanów	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ruch eremicki, kameduli, kartuzi, kanonicy regularni, waldensi, katarzy (albigensi)</i> – zna datę pojawienia się waldensów (1176 r.)	– omawia okoliczności pojawienia się duchowości monastycznej – opisuje stosunek papieża do ruchów heretyckich w	– ocenia postawę Kościoła oraz jego wyznawców wobec ruchów heretyckich w średniowiecznej Europie.
	– waldensi i katarzy – krucjaty przeciwko albigensom – zakony żebracze – papieżstwo – od kryzysu do potęgi	Guzmana – przedstawia kierunki przemian życia religijnego – omawia średniowieczne herezje.	(1216 r.) – identyfikuje postać św. Bernarda z Clairvaux – omawia monastycyzm cysterski – omawia okoliczności powstania zakonu franciszkanów i przedstawia działalność jego członków – omawia	– identyfikuje postacie: Arnolda z Brescii, Piotra Valdy, Fryderyka I Barbarossa, Innocentego III – wskazuje na mapie obszary rozprzestrzeniania się herezji waldensów i albigensów – omawia wpływ cystersów na rozwój gospodarczy	Kościół – omawia relacje między papieżem a cesarstwem w XII w.	

			okoliczności powstania zakonu dominikanów i przedstawia działalność jego członków.	średniowiecznej Europy – wyjaśnia przyczyny pojawienia się średniowiecznych herezji.		
6. Kultura średniowiecznej Europy	– kultura w czasach karolińskich i ottooskich – cechy kultury średniowiecznej – znaczenie symboli i rytuałów	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>styl romański, styl gotycki</i> – zna daty: pojawienia się stylu romańskiego (X w.), pojawienia się stylu gotyckiego (poł. XII	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>uniwersalizm, renesans ottooski, siedem sztuk wyzwolonych, uniwersytet, scholastyka, tomizm, Wulgata</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Biblia pauperum, portal, apsyda, rozeta, nominalizm</i> – identyfikuje postacie: Piotra Abélarda, Wilhelma Ockhama	– identyfikuje postacie: Hroswithy z Gandersheim, Adelajdy, Teofano – wyjaśnia, jaką rolę w rozwoju kultury średniowiecznej	– ocenia charakterystyczne dla średniowiecza poglądy na świat i miejsce w nim człowieka.
	– rozwój piśmiennictwa i czytelnictwa – siedem sztuk wyzwolonych – uniwersytety – architektura średniowiecza – sztuka średniowiecza – kultura miejska – filozofia średniowieczna – czy w średniowieczu	w.) – wymienia główne cechy kultury średniowiecza – omawia cechy charakterystyczne architektury romańskiej i gotyckiej.	– zna daty: renesansu ottooskiego (X–XI w.), wynalezienia ruchomej czcionki (1455 r.) – identyfikuje postacie: Jana Gutenberga, św. Tomasza z Akwinu – przedstawia średniowieczny uniwersalizm – wyjaśnia, na czym polegał renesans ottooski	– wyjaśnia, na czym polegała służebna rola literatury, sztuki i nauki wobec religii – omawia rolę symboli i rytuałów w średniowiecznej komunikacji społecznej – przedstawia rozwój piśmiennictwa i czytelnictwa w średniowieczu – omawia	odgrywały kobiety – przedstawia stosunek ludzi żyjących w średniowieczu do osiągnięć cywilizacji antycznej – omawia rolę języków narodowych w średniowieczu.	

	<p>dominowała łacina? – literatura świecka</p>		<p>– omawia rolę uniwersytetów w średniowiecznej edukacji – wymienia cechy charakterystyczne sztuki średniowiecza – wyjaśnia, jaką rolę w średniowieczu odgrywała łacina.</p>	<p>średniowieczną filozofię i jej kierunki – przedstawia rozwój literatury świeckiej – omawia znaczenie szkół katedralnych dla rozwoju edukacji średniowiecznej.</p>		
7. Imperium mongolskie	<p>– zjednoczenie plemion mongolskich – podboje Czyngis-chana</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu <i>haracz</i> – zna daty: najazdu Mongołów na Węgry (1241 r.), bitew pod</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielki Step, Złota Orda</i> – zna daty: przejęcia zwierzchnictwa nad</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>szamanizm, sinizacja</i> – zna daty: bitwy nad rzeką Kałką</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kurultaj, ulus, jartyk</i> – zna daty: zajęcia</p>	<p>– omawia oraz ocenia wpływ ekspansji mongolskiej na dzieje cywilizacji europejskiej i</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – Europejczycy w Chinach – dalsza ekspansja Mongołów – armia mongolska – podbój Rusi – inwazja mongolska na Węgry i Polskę – rozpad imperium mongolskiego 	<p>Chmielnikiem i Legnicą (1241 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie były przyczyny sukcesów militarnych Mongołów – przedstawia inwazję mongolską na Węgry i Polskę. 	<p>Mongołami przez Temudżyna (1206 r.), podboju księstw ruskich przez Mongołów (1237 r.), najazdów mongolskich na Polskę (1241, 1259 i 1287 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Temudżyna (Czyngis-chana), Marca Polo – wskazuje na mapie kierunki ekspansji Mongołów, Złotą Ordeę – przedstawia etapy budowania imperium mongolskiego w czasach rządów Czyngis-chana – przedstawia kontakty Europejczyków z Chioczykami w średniowieczu – opisuje armię mongolską. 	<p>(1223 r.), rozpoczęcia odbudowy imperium mongolskiego przez Timura Chromego (1370 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Batuschana, Kubilaja, Timura Chromego (Tamerlana) – wskazuje na mapie ziemie podbite przez Czyngis-chana – opisuje osadnictwo, religię i organizację plemion mongolskich – omawia proces jednoczenia plemion mongolskich – omawia podbój Rusi przez Mongołów – przedstawia działania Timura Chromego mające doprowadzić do odbudowy imperium mongolskiego. 	<p>Chin przez Mongołów (1279 r.), bitwy na równinie Mohi (1241 r.), bitwy pod Ankarą (1402 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Ugedeja, Hulagu – omawia historię imperium mongolskiego w XIII w. – omawia ekspansję mongolską przeciwko paostwom muzułmaoskim – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do rozpadu imperium mongolskiego. 	<p>azjatyckiej.</p>
--	--	--	--	---	---	---------------------

<p>8. Rozbicie dzielnicowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> – testament Bolesława Krzywoustego – walki o władzę po śmierci Bolesława Krzywoustego – upadek zasady senioratu – apogeum rozbicia dzielnicowego – Pomorze w okresie rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>seniorat</i>, <i>pryncypat</i>, <i>książę senior</i>, <i>książę junior</i> – zna datę ustawy sukcesyjnej wydanej przez Bolesława Krzywoustego (1138 r.) – identyfikuje postacie: Władysława Wygnaoca, Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego, Kazimierza Sprawiedliwego – wskazuje na mapie ziemię krakowską – omawia zapisane w ustawie sukcesyjnej postanowienia o charakterze politycznym i terytorialnym. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>interdykt</i> – zna daty: wieców w Łęczycy (1141 i 1180 r.), zjazdu w Gąsawie (1227 r.) – identyfikuje postacie: Henryka Sandomierskiego, Leszka Białego, Henryka Brodatego, Henryka Pobożnego – wskazuje na mapie podział terytorialny paostwa piastowskiego w 1138 r. – wyjaśnia przyczyny wydania przez Bolesława Krzywoustego ustawy sukcesyjnej – przedstawia okoliczności upadku zasady senioratu – opisuje okoliczności, w których doszło do upadku zasady pryncypatu. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: konfliktu Władysława Wygnaoca z książętami juniorami (1144 r.), wygnania Władysława Wygnaoca i wyprawy Konrada III na Polskę (1146 r.), wyprawy Fryderyka I Barbarossy na Polskę (1157 r.), bitwy nad Mozgawą (1195 r.) – identyfikuje postacie: Salomei, Piotra Włostowica, Fryderyka I Barbarossy, Świętopelka – przedstawia przebieg walk o władzę między synami Bolesława Krzywoustego – wyjaśnia, jaką rolę odegrali książęta śląscy w dążeniach zjednoczeniowych paostwa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: porozumienia w Krzyszkowie (1157 r.), buntu możnych przeciwko Mieszkowi Staremu (1177 r.) – omawia historię Pomorza w okresie rozbicia dzielnicowego. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia konsekwencje upadku zasad: senioratu i pryncypatu dla paostwa polskiego.
--	---	---	---	--	--	---

<p>9. Rozwój gospodarczy ziem polskich w XII i XIII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przyczyny ożywienia gospodarczego – kolonizacja na prawie niemieckim – lokowanie wsi – powstanie miast i prawa lokacyjne – początki społeczeństwa stanowego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kolonizacja na prawie niemieckim, społeczeństwo stanowe</i> – zna czas trwania kolonizacji na prawie niemieckim (XIII–XV w.) – przedstawia kolonizację na prawie niemieckim – przedstawia społeczeństwo stanowe w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>umowa lokacyjna, immunitet, zasadźca, wolnizna, dziesięcina, sołtys, ława wiejska, podgrodzie, prawo lokacyjne, wójt, szlachta</i> – identyfikuje postać Wincentego Kadłubka – wskazuje na mapie zasięg kolonizacji na prawie niemieckim – wyjaśnia wpływ immunitetów na rozwój gospodarczy ziem polskich – omawia przyczyny i zasięg kolonizacji na prawie niemieckim – wymienia uprawnienia osadników i sołtysów wsi lokowanych na prawie niemieckim – przedstawia przyczyny ukształtowania się stanów w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Zwierciadło saskie, „wolni goście”</i> – zna daty: pierwszej lokacji miejskiej (Złotoryja–1211 r.), przywileju borzykowskiego (1210 r.) – identyfikuje postać Henryka Kietlicza – omawia przyczyny ożywienia gospodarczego za ziemiach polskich w XII i XIII w. – omawia skutki gospodarcze i społeczne kolonizacji na prawie niemieckim – omawia proces lokowania wsi na prawie niemieckim – przedstawia korzyści płynące z lokacji wsi na prawie niemieckim – opisuje proces 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ lokacji na prawie niemieckim na układ przestrzenny wsi – porównuje wygląd miast lokowanych na prawach: magdebskim i lubeckim – wyjaśnia wpływ przemian zachodzących w rolnictwie na powstawanie miast. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje rozwój gospodarczy Europy i ziem polskich – ocenia wpływ kolonizacji na prawie niemieckim na gospodarczy i społeczny rozwój państwa polskiego.
---	---	--	--	---	---	---

				lokowania miastna prawie niemieckim – omawia proces kształtowania się społeczeństwa stanowego w Polsce.		
10. Sąsiedzi Polski w XII i XIII wieku	– Marchia Brandenburska – Polska i Bałtowie w XIII w. – powstanie zakonu krzyżackiego – państwo krzyżackie w Prusach – rozpad Rusi Kijowskiej – Czechy w XIII w.	– zna daty: sprowadzenia Krzyżaków do Polski (1226 r.), podboju Prus przez Krzyżaków (1283 r.) – identyfikuje postać Konrada Mazowieckiego – przedstawia etapy budowania państwa krzyżackiego w Prusach – wyjaśnia przyczyny sukcesów Krzyżaków w walkach z Prusami.	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>komtur</i> – zna daty: powstania Marchii Brandenburskiej (poł. XII w.), nadania Krzyżakom ziemi chełmiskiej (1228 r.), podboju Prus przez Krzyżaków (1283 r.), koronacji Wacława II (1300 r.), przyłączenia kawalerów mieczowych do zakonu krzyżackiego (1237 r.) – identyfikuje postacie: Mendoga, Giedymina, Hermann von Salzy, Wacława II – wskazuje na mapie	– zna daty: powstania Nowej Marchii (poł. XIII w.), przyjęcia chrztu przez Mendoga (1251 r.), nadania przywileju kruszwickiego (1230 r.), wydania <i>Złotej bulli</i> (1235 r.), przeniesienia siedziby wielkiego mistrza krzyżackiego do Malborka (1309 r.), założenia zakonu kawalerów mieczowych w Inflantach (1202 r.) – identyfikuje postać Albrechta Niedźwiedzia – wskazuje na mapie etapy budowy	– zna daty: powstania antykrzyżackiego (1260 r.), koronacji Daniela (1253 r.), otrzymania dziedzicznego tytułu królewskiego przez Przemysła Ottokara I (1198 r.), bitwy pod Dürnkrott (1276 r.) – identyfikuje postacie: Chrystiana, Henryka II, Daniela, Przemysła Ottokara I, Przemysła Ottokara II – wymienia przyczyny i skutki	– ocenia polityczne skutki powstania państwa zakonnego w Prusach.

			<p>kierunki ekspansji</p> <p>krzyżackiej, ziemię chełmioską, Żmudź</p> <p>– omawia politykę polskich książąt dzielnicowych wobec Prus</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywała twierdza krzyżacka w Malborku.</p>	<p>paostwa</p> <p>krzyżackiego w Prusach, Nową Marchię</p> <p>– omawia etapy ekspansji Marchii Brandenburskiej na ziemiach polskich i jej skutki</p> <p>– omawia proces tworzenia się paostwa litewskiego</p> <p>– opisuje powstanie zakonu krzyżackiego</p> <p>– omawia strukturę zakonu krzyżackiego.</p>	<p>krucjat północnych</p> <p>– opisuje rozbięcie dzielnicowe Rusi Kijowskiej</p> <p>– omawia rozwój monarchii czeskiej w XIII w.</p>	
<p>11. Próby zjednoczenia Królestwa Polskiego</p>	<p>– ziemie polskie w poł. XIII w.</p> <p>– przesłanki zjednoczenia paostwa polskiego</p> <p>– walki o tron krakowski</p> <p>– koronacja Przemysła II</p> <p>– Przemysłidzi na tronie polskim</p> <p>– kto odnowił Królestwo Polskie?</p>	<p>– zna datę koronacji Przemysła II (1295 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Przemysła II, Władysława Łokietka</p> <p>– przedstawia okoliczności pierwszej po okresie rozbięcia dzielnicowego koronacji królewskiej w Polsce i jej znaczenie dla procesu</p>	<p>– zna daty: zamachu w Rogoźnie (1296 r.), koronacji Wacława II (1300 r.), powrotu Władysława Łokietka z wygnania (1304 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jakuba Świnki, Henryka IV Probusa, Wacława II</p> <p>– wskazuje na mapie władztwa Henryka IV Probusa, Przemysła II i Wacława II</p> <p>– wskazuje przesłanki</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu <i>partykularyzm</i></p> <p>– zna daty: synodu w Łęczycy (1285 r.), przywileju lutomyskiego (1291 r.), śmierci Wacława II (1305 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Bolesława Wstydlivego, Bolesława Rogatki, Leszka Czarnego</p> <p>– omawia historię</p>	<p>– zna daty: pierwszego turnieju rycerskiego na ziemiach polskich (1243 r.), układu w Kępnie (1288 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mściwoja II</p> <p>– opisuje walki o tron krakowski po śmierci Leszka Czarnego</p> <p>– omawia okoliczności</p>	<p>– ocenia rolę Kościoła w dążeniach zjednoczeniowych</p> <p>– ocenia próby odbudowy paostwowości polskiej w końcu XIII i 1. poł. XIV w.</p>

		zjednoczeniowego.	zjednoczenia ziem polskich – omawia rolę Kościoła w dążeniach zjednoczeniowych.	polityczną ziem polskich w poł. XIII w. – wyjaśnia okoliczności utraty zwierzchnictwa polskiego nad ziemią lubuską – omawia panowanie czeskich Przemyslidów w Polsce.	przejęcia władzy w Polsce przez Wacława II.	
Schyłek średniowiecza						
1. Odrodzenie Królestwa Polskiego	– początek rządów Władysława Łokietka – utrata Pomorza Gdaoskiego – walka o zjednoczenie kraju – odrodzona monarchia polska – konflikt z Krzyżakami i Czechami	– zna daty: zajęcia Pomorza Gdaoskiego przez Krzyżaków (1308/1309 r.), koronacji Władysława Łokietka (1320 r.) – identyfikuje postać Władysława Łokietka – wskazuje na mapie ziemie wchodzące w skład paostwa polskiego w czasach	– zna daty: zajęcia Krakowa, Małopolski i Pomorza Gdaoskiego przez Władysława Łokietka (1306 r.), najazdu Brandenburczyków na Pomorze Gdaoskie (1308 r.), rzezi Gdaoska (1308 r.), odzyskania Wielkopolski przez Władysława	– zna daty: buntu wójta Alberta (1312 r.), procesu w Inowrocławiu (1320–1321 r.), sojuszu czesko-krzyżackiego (1329 r.), wojny polsko-krzyżackiej (1329–1332 r.) – identyfikuje postacie: wójta Alberta, Jana Muskaty, Karola Roberta, Elżbiety Łokietkówny, Jana	– zna daty: przejęcia Wielkopolski przez Henryka Głogowskiego (1306 r.), zjazdu w Sulejowie (1318 r.), wydania bulli przez Jana XXII (1319 r.), przymierza polsko-litewskiego i sojuszu Polski z księżętami zachodniopomorski mi (1325 r.), najazdu Polaków	– przedstawia i ocenia kontrowersyjne opiniena temat działalności Krzyżaków oraz prowadzonej przez nich polityki.

	– Krzyżacy– najeźdźcy czy krzewiciele cywilizacji?	panowania Władysława Łokietka – przedstawia okoliczności utraty przez Polskę Pomorza Gdaoskiego – omawia etapy odradzania się paostwa polskiego w czasach rządów Władysława Łokietka.	Łokietka (1314 r.), bitwy pod Płowcami (1331 r.) – wskazuje na mapie ziemie polskie pozostające poza granicami paostwa Władysława Łokietka, Płowce – wyjaśnia symboliczne i propagandowe znaczenie rzezi Gdaoska – omawia okoliczności przejęcia władzy w Małopolsce i Wielkopolsce przez Władysława Łokietka – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny z Krzyżakami.	Luksemburskiego – opisuje okoliczności przejęcia władzy przez Władysława Łokietka – przedstawia przyczyny i skutki buntu mieszczan krakowskich pod przywództwem wójta Alberta – przedstawia okoliczności oraz znaczenie uzyskania korony polskiej przez Władysława Łokietka – przedstawia przebieg i znaczenie bitwy pod Płowcami.	na Brandenburgię (1326 r.), wyprawy Jana Luksemburskiego na Małopolskę (1327 r.) – identyfikuje postacie: sędziego Boguszy, Henryka Głogowskiego – omawia politykę budowania sojuszów przez Władysława Łokietka.	
2. Monarchia Kazimierza Wielkiego	– początek rządów Kazimierza Wielkiego – zawarcie	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>Akademia Krakowska</i> – zna daty:	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przymus drożny, prawo składu, Statut</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>bojar, sukcesja</i> – zna daty:	– zna daty: zajęcia ziemi wschowskiej przez Polskę (1343 r.), konfliktu polsko-czeskiego	– ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego.

	<p>pokoju z Czechami – rozstrzygnięcie sporu z Krzyżakami – podbój Rusi Halickiej – polityka gospodarcza – polityka wewnętrzna – założenie uniwersytetu w Krakowie – sprawa sukcesji – ocena panowania Kazimierza Wielkiego</p>	<p>koronacji Kazimierza Wielkiego (1333 r.), utworzenia Akademii Krakowskiej (1364 r.) – identyfikuje postać Kazimierza Wielkiego – wskazuje na mapie ziemie odziedziczone i przyłączone do Polski przez Kazimierza Wielkiego – wskazuje reformy Kazimierza Wielkiego, które najbardziej przyczyniły się do awansu cywilizacyjnego Polski w XIV w.</p>	<p>piotrkowski, Statut wiślicki, <i>Korona Królestwa Polskiego</i> – zna daty: zjazdów w Wyszehradzie (1335 i 1339 r.), pokoju w Namysłowie (1348 r.), pokoju w Kaliszu (1343 r.), przyłączenia Rusi Halickiej do Polski (1340 r.), wydania <i>Statutu wiślickiego</i> i <i>Statutu piotrковского</i> (1346 r.) – wskazuje na mapie granice Korony Królestwa Polskiego – omawia stosunki polsko-czeskie w czasach panowania Kazimierza Wielkiego – opisuje stosunki polsko-krzyżackie w czasach</p>	<p>zhołdowania Mazowsza przez Kazimierza Wielkiego (1351 r.), sądu pańskiego w Warszawie (1339 r.), wypraw Kazimierza Wielkiego na Ruś (1340–1366 r.), nadania przywileju Żydom (1334 r.), układu w Budzie (1355 r.), zjazdu monarchów w Krakowie (1364 r.) – identyfikuje postacie: Jana Luksemburskiego, Ludwika I Wielkiego – omawia okoliczności przejścia władzy przez Kazimierza Wielkiego – przedstawia podbój Rusi Halickiej i jego skutki</p>	<p>(1345 r.), włączenia księstwa płockiego do państwa polskiego (1351 r.) – identyfikuje postacie: Karola IV Luksemburskiego, Bolesława III, Jerzego II Trojdenowica, Bogusława V – przedstawia położenie międzynarodowe Polski na początku panowania Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia okoliczności włączenia Mazowsza w strefę wpływów państwa polskiego – omawia relacje między Kazimierzem Wielkim a Kościołem.</p>	
--	---	--	---	--	---	--

			<p>panowania Kazimierza Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia postanowienia pokojów: w Kaliszu i Namysłowie – omawia akcję kolonizacyjną na ziemiach polskich w XIV w. i jej skutki gospodarcze – opisuje rozwój handlu – przedstawia kodyfikację prawa w Polsce i jej skutki – omawia organizację Akademii Krakowskiej i znaczenie tej uczelni. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia kierunki rozwoju gospodarczego Polski w XIV w. – przedstawia reformę monetarną przeprowadzoną przez Kazimierza Wielkiego – omawia zmiany, które zaszły w administrowaniu paostwem – omawia usprawnianie systemu sądownictwa w Polsce wczasach rządów Kazimierza Wielkiego – przedstawia problem sukcesji po Kazimierzu Wielkim isposób jego rozwiązania. 		
3. Europa Zachodnia w XIV i XV wieku	<ul style="list-style-type: none"> – ugruntowanie potęgi Francji – geneza konfliktu Anglii z 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę wojny stuletniej (1337–1453 r.) – opisuje przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>rekonkwista</i> – zna daty: bitwy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gallikanizm</i>, <i>Złota</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>kolegium siedmiu elektorów</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ średniowiecznych konfliktów zbrojnych na rozwój poczucia tożsamości narodowej

	<p>Francją</p> <ul style="list-style-type: none"> – wojna stuletnia – wojna „Dwóch Róż” w Anglii – monarchia burgundzka – cesarstwo niemieckie w XIII w. – panowanie Luksemburgów – wojny szwajcarskie – rekonkwista na Półwyspie Iberyjskim 	<p>wojny stuletniej.</p>	<p>pod Crécy (1346 r.), zdobycia Grenady (1492 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Joanny d’Arc, Karola VII – przedstawia pozycję Francji w Europie w XIII i XIV w. – wyjaśnia militarne znaczenie bitwy pod Crécy – omawia rolę Joanny d’Arc w wojnie stuletniej. 	<p>bullę</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: bitwy pod Maupertuis (1356 r.), bitwy pod Azincourt (1415 r.), spalenia nastosie Joanny d’Arc (1431 r.), wydania <i>Złotej bulli</i> (1356 r.), przejęcia władzy w Niemczech przez Habsburgów (1438 r.), pokoju w Bazylei (1499 r.), wojny „Dwóch Róż” (1455–1485 r.) – identyfikuje postacie: Filipa Pięknego, Filipa VI, Edwarda III, Rudolfa I Habsburga, Karola IV Luksemburga – wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew z okresu wojny stuletniej, paostwa 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: bitwy pod Courtrai (1320 r.), przejęcia władzy we Francji przez Walezjusów (1328 r.), pokoju w Brétigny (1360 r.), rozejmu w Brugii (1375 r.), oswobodzenia Orleanu (1429 r.), pokoju w Arras (1435 r.), pokoju w Senlis (1493 r.), zjazdu w Rhense (1338 r.), powstania sejmu związkowego (1415 r.), początku rekonkwisty (718 r.), bitwy pod Navas de Tolosa (1212 r.) – identyfikuje postacie: Edwarda (Czarnego Księcia), Jana Dobrego, Karola V, Henryka IV Lancastera, Karola VI, Henryka 	<p>Europejczyków.</p>
--	---	--------------------------	--	--	--	-----------------------

				<p>chrześcijaoskie na Półwyspie Iberyjskim</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg działań wojennych w czasie wojny stuletniej – wyjaśnia przyczyny i skutki wojny „Dwóch Róż” w Anglii – opisuje walkę Szwajcarów o niezależność – omawia walki o tron cesarski w Niemczech w XIII i XIV w. – przedstawia główne etapy rekonkwisty na Półwyspie Iberyjskim. 	<p>V, Karola Śmiałego, Maksymiliana I, Pelagiusza</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia powiązania dynastyczne Kapetyngów i Plantagenetów oraz konsekwencje tych związków – przedstawia historię polityczną monarchii burgundzkiej – wyjaśnia, do jakich zmian w dziedzinie wojskowości doszło w wyniku wojen toczonych w XIV i XV w. 	
4. Kryzys u schyłku średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> – „czarna śmierd” – kryzys gospodarczy – bunt społeczny – upadek 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu „czarna śmierd” – zna datę epidemii dżumy (1347–1352 r.) – przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>niewola awiniooska</i> – zna daty: niewoli awiniooskiej (1309–1377 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>taniec śmierci</i>”, <i>żakeria</i>, <i>koncyliaryzm</i>, <i>kurializm</i>, <i>list żelazny</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>lollardowie</i> – zna daty: powstania chłopskiego we Flandrii (1323– 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia stosunek średniowiecznych Europejczyków do Żydów.

	<p>rycerstwa – niewola awiniooska papieży – spory o istotę Kościoła – ruchy reformatorskie w Kościele</p>	<p>skutki społeczne i gospodarcze „czarnej śmierci”.</p>	<p>wielkiej schizmy zachodniej (1378–1417 r.), soboru w Konstancji (1414–1418 r.), spalenia na stosie Jana Husa (1415 r.) – identyfikuje postacie: Marcina V, Jana Husa – wskazuje na mapie kierunki rozprzestrzeniania się dżumy, obszary Europy nieobjęte epidemią „czarnej śmierci” – omawia okoliczności rozprzestrzeniania się „czarnej śmierci” w Europie – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu papieżstwa w XIV w.</p>	<p>– zna daty: żakerii (1358 r.), soboru w Pizie (1409 r.), soboru w Bazylei (1431 r.) – identyfikuje postacie: Bonifacego VIII, Filipa Pięknego, Johna Wicklefa – wyjaśnia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu gospodarczego w XIV w. – omawia przyczyny i skutki buntów społecznych w XIV-wiecznej Europie – wyjaśnia przyczyny upadku średniowiecznego rycerstwa – wyjaśnia rolę soboru w Konstancji dla przezwyciężenia kryzysu w Kościele.</p>	<p>1328 r.), powstania Wata Tylera (1381 r.), unii florenckiej (1439 r.) – identyfikuje postacie: Wata Tylera, Jana XXIII – omawia ruchy reformatorskie w Kościele w XIV i XV w. – wyjaśnia, na czym polegała XIV-wieczna koncepcja nowej pobożności.</p>	
--	---	--	---	--	---	--

<p>5. Początki rządów Jagiellonów</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Andegawenowie na tronie polskim – pogaoska Litwa – unia Polski z Litwą w Krewie – współpraca polsko-litewska – unia w Horodle – polityka dynastyczna Jagiełły – Jagiellonowie – władcy dynastyczni czy paostwowi? 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę unii w Krewie (1385 r.) – identyfikuje postacie: Jadwigi Andegaweoskiej, Władysława Jagiełły – wskazuje na mapie terytorium Polski i Litwy po unii w Krewie – wymienia postanowienia unii w Krewie oraz omawia jej znaczenie dla paostw: polskiego i litewskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>unia personalna</i> – zna daty: wydania przywileju koszyckiego (1374 r.), unii w Horodle (1413 r.), przywileju jedneosko-krakowskiego (1430 i 1433 r.), koronacji Władysława II Jagiellooczyka na króla Czech (1471 r.), koronacji Władysława II Jagiellooczyka na króla Węgier (1490 r.) – identyfikuje postacie: Ludwika Węgierskiego, Witolda, Kazimierza Jagiellooczyka, Władysława II Jagiellooczyka – wskazuje na 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: przejęcia władzy w Polsce przez Andegawenów (1370 r.), koronacji Jadwigi Andegaweoskiej (1384 r.), koronacji Władysława Jagiełły (1386 r.), unii wileosko-radomskiej (1401 r.) – identyfikuje postacie: Giedymina, Olgierda, Kiejstuta – przedstawia okoliczności przejęcia władzy w Polsce przez Andegawenów – omawia znaczenie przywileju koszyckiego dla paostwa polskiego – opisuje stosunki polsko-litewskie do czasu unii w 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: sojuszu Witolda z Krzyżakami (1398 r.), bitwy nad Worsklą (1399 r.) – przedstawia dzieje Litwy do czasu unii polsko-litewskiej w Krewie. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia politykę dynastyczną Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellooczyka.
---------------------------------------	---	---	--	---	---	---

			<p>mapie Żmudź, Krewo, Horodło</p> <p>– wymienia postanowienia przywileju koszyckiego</p> <p>– omawia okoliczności zawarcia unii krewskiej</p> <p>– wymienia postanowienia unii w Horodle oraz omawia jej znaczenie dla paostw: polskiego i litewskiego.</p>	<p>Horodle</p> <p>– omawia okoliczności zawarcia unii horodelskiej</p> <p>– omawia politykę dynastyczną Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka.</p>		
<p>6. Wojny z zakonem krzyżackim</p>	<p>– stosunki z Krzyżakami</p> <p>– przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego</p> <p>– wielka wojna z zakonem krzyżackim</p> <p>– bitwa pod Grunwaldem</p> <p>– I pokój w Toruniu</p> <p>– spór polsko-</p>	<p>– zna daty: wielkiej wojny z zakonem krzyżackim (1409–1411 r.), bitwy pod Grunwaldem (15 VII 1410 r.), I pokoju w Toruniu (1411 r.), wojny trzynastoletniej (1454–1466 r.), II pokoju toruńskiego (1466 r.)</p> <p>– identyfikuje</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Związek Pruski</i>, <i>inkorporacja</i></p> <p>– zna daty: oblężenia Malborka (VII–IX 1410 r.), bitwy pod Koronowem (10 X 1410 r.), soboru w Konstancji (1414–1418 r.), powstania</p>	<p>– zna daty: powstania antykrzyżackiego na Żmudzi (1409 r.), zajęciami dobrzyoskiej przez Krzyżaków (1409 r.), „wojny głodowej” (1414 r.), podpisania traktatu melneoskiego (1422 r.), pokoju w</p>	<p>– zna daty: powstania antykrzyżackiego na Żmudzi (1401 r.), walk litewsko-krzyżackich (1403–1404 r.), pokoju w Raciążu (1404 r.), rozejmu polsko-krzyżackiego (1410 r.), zjazdu w Lubowli (1412 r.), bitwy pod Dąbkami</p>	<p>– ocenia politykę Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka wobec zakonu krzyżackiego w XV w.</p>

	<p>krzyżacki na soborze w Konstancji – dalsze walki z Krzyżakami – opozycja stanowa w paostwie zakonnym – wojna trzynastoletnia</p>	<p>postacie: Władysława Jagiełły, Witolda, Ulricha von Jungingena, Kazimierza Jagiellooczyka – omawia przyczyny i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – wymienia postanowienia I pokoju w Toruniu – omawia przyczyny i skutki wojny trzynastoletniej – wymienia postanowienia II pokoju toruoskiego.</p>	<p>Związku Pruskiego (1440 r.), aktu inkorporacji Prus do Polski (1454 r.), bitwy pod Świecinem (1462 r.), bitwy na Zalewie Wiślanym (1463 r.) – identyfikuje postacie: Jana Bażyoskiego, Piotra Dunina – wskazuje na mapie miejsca bitew polsko-krzyżackich stoczonych podczas wielkiej wojny i wojny trzynastoletniej – omawia postanowienia I i III pokoju toruoskiego – omawia przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – przedstawia militarne i</p>	<p>Brześciu Kujawskim (1435 r.), bitwy pod Chojnicami (1454 r.), przejścia Malborka przez Polaków (1457 r.) – identyfikuje postacie: Henryka von Plauena, Mikołaja Trąby, Pawła Włodkowica, Zawiszy Czarnego – wskazuje na mapie kierunki działań wojsk polskich i krzyżackich podczas wielkiej wojny oraz wojny trzynastoletniej – omawia stosunki Polski i Litwy z paostwem krzyżackim na pocz. XV w. – wyjaśnia okoliczności pojawienia się opozycji stanowej w paostwie</p>	<p>(1431 r.), wojny polsko-krzyżackiej (1431–1435 r.), bitwy pod Wiłkomierzem (1435 r.), powstania Związku Jaszczurczego (k. XIV w.) – identyfikuje postacie: Zygmunta Luksemburskiego, Mikołaja z Ryoska – opisuje próby realizacji przez Polskę i Litwę programu rewindykacji Żmudzi, Pomorza Gdaoskiego, ziem: chełmioskiej oraz michałowskiej w 1. poł. XV w.</p>	
--	---	---	---	---	---	--

			<p>polityczne znaczenie zwycięstwa sił polsko-litewskich pod Grunwaldem – omawia przebieg wojny trzynastoletniej – omawia znaczenie II pokoju toruńskiego dla państwa polsko- litewskiego.</p>	<p>zakonnym – opisuje działalność Związku Pruskiego.</p>		
<p>7. Europa Środkowa i Wschodnia w XV wieku</p>	<p>– Czechy w czasach panowania Luksemburgów – pojawienie się husytyzmu – wojny husyckie – armia husycka – powstanie imperium osmańskiego – Węgry w XV w. – niezależnienie się Rusi od Mongolów</p>	<p>– zna daty: spalenia Jana Husa na stosie (1415 r.), wojen husyckich (1419– 1436 r.) – identyfikuje postać Jana Husa – omawia przyczyny i skutki wojen husyckich.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>husytyzm, artykuły praskie</i> – zna daty: ogłoszenia artykułów praskich (1420 r.), bitwy pod Warną (1444 r.), zajęcia Konstantynopola (1453 r.), koronacji Władysława II Jagiellończyka na króla Czech (1471</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>utrakwiści (kalikstyni), taboryci, kompaktaty praskie</i> – zna daty: bitwy pod Lipanami (1434 r.), przyjęcia kompaktatów praskich (1436 r.), bitwy na Kulikowym Polu (1380 r.),</p>	<p>– zna daty: przejęcia władzy w Czechach przez Jana Luksemburskiego (1311 r.), założenia uniwersytetu w Pradze (1348 r.), detronizacji Zygmunta Luksemburskiego przez praski sejm (1421 r.), bitwy pod Kutną Horą i Nemeckim Brodem (1422 r.), przejęcia</p>	<p>– omawia i ocenia zmiany układu sił politycznych w Europie Środkowo- Wschodniej w XV w.</p>

			<p>r.), koronacji</p> <p>Władysława II Jagiellończyka na króla Węgier (1490 r.), bitwy pod Mohaczem (1526 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Władysława III Warneńczyka, Władysława II Jagiellończyka, Ludwika Jagiellończyka</p> <p>– wskazuje na mapie państwa, w których panowali Jagiellonowie</p> <p>– przedstawia okoliczności pojawienia się husytyzmu</p> <p>– przedstawia postulaty religijne husytów</p> <p>– wyjaśnia okoliczności, w których Jagiellonowie przejęli trony:</p>	<p>uwolnienia się Rusi</p> <p>od podległości wobec Tatarów (1480 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jana Luksemburskiego, Karola IV, Zygmunta Luksemburskiego, Jana Žižki, Jerzego z Podiebradów, Macieja Korwina, Osmana I, Mehmeda II, Dymitra Dooskiego, Iwana III Srogiego</p> <p>– wskazuje na mapie kierunki ekspansji imperium osmaoskiego w XV w.</p> <p>– omawia panowanie Luksemburgów w Czechach</p> <p>– opisuje rozwój husytyzmu i stosunek cesarstwa do tego ruchu religijnego</p>	<p>władzy przez</p> <p>Jerzego z Podiebradów (1458 r.), bitwy na Kosowym Polu (1389 r.), bitwy pod Nikopolis (1396 r.), bitwy pod Ankarą (1402 r.), przejęcia władzy na Węgrzech przez Macieja Korwina (1458 r.), bitwy na jeziorze Pejpus (1242 r.), zdobycia Nowogrodu Wielkiego (1478 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Wacława IV, Jana V Paleologa, Aleksandra Newskiego, Mamaja, Tochtamysza</p> <p>– wskazuje na mapie kierunki ekspansji Wielkiego Księstwa Moskiewskiego w XV w.</p>	
--	--	--	---	---	---	--

			czeski i węgierski.	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg wojen husyckich – opisuje historię polityczną Węgier w XV w. – opisuje powstanie imperium osmaoskiego – opisuje proces uniezależnienia się Rusi od Mongołów – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Wielkie Księstwo Moskiewskie stało się „trzecim Rzymem”. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia uzbrojenie i sposób walki armii husyckiej – omawia znaczenie polityczne i gospodarcze Nowogrodu Wielkiego. 	
8. Monarchia polska w XIV i XV wieku	<ul style="list-style-type: none"> – zmiany w administracji polskiej w XIII w. – władza monarsza i urzędy centralne – dwór monarszy – podział administracyjny – administracja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sejm walny, sejmik ziemski, izba poselska, senat, gospodarka folwarczna</i> – zna datę zwołania pierwszego sejm 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojewoda, Korona Królestwa Polskiego, monarchia elekcyjna, starosta, przywilej generalny</i> – zna daty: przywileju 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>taksy wojewodzioskie, sąd podkomorski, sąd ziemski, sąd grodzki, sejm prowincjonalny</i> – zna daty: przywileju z Budy (1355 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia podział administracyjny paostwa polskiego – wyjaśnia, jaki wpływ na podział administracyjny Polski miało rozbitcie dzielnicowe. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę króla w monarchii elekcyjnej w czasach panowania Jagiellonów – ocenia wpływ przywilejów szlacheckich na funkcjonowanie paostwa polskiego w XV i na pocz. XVI w.

	<p>lokalna</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwój reprezentacji stanowej – przywileje szlacheckie – cechy polskiej monarchii stanowej – początki gospodarki folwarcznej 	<p>walnego (1493 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Władysława Jagiełły, Kazimierza Jagiellończyka – wymienia cechy charakterystyczne gospodarki folwarcznej – omawia cechy polskiej monarchii stanowej. 	<p>koszyckiego (1374 r.), przywileju jedneosko-krakowskiego (1430 i 1433 r.), statutów nieszawskich (1454 r.), konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Ludwika Węgierskiego, Jana Olbrachta, Aleksandra Jagiellończyka – opisuje dwór monarszy i jego funkcjonowanie – wyjaśnia znaczenie idei monarchii wyrażonej w Koronie Królestwa Polskiego – wymienia najważniejsze szlacheckie przywileje polityczne i omawia ich postanowienia. 	<p>przywileju czerwioskiego (1422 r.), przywileju warckiego (1423 r.), przywileju piotrkowskiego (1496 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia zasady ustrojowe monarchii elekcyjnej w Polsce – omawia zmiany w administracji polskiej w XIII w. – przedstawia różnice między urzędami nadwornymi i koronnymi – opisuje instytucje administracji lokalnej w Polsce i ich kompetencje – wymienia najważniejsze szlacheckie przywileje gospodarcze i omawia ich postanowienia 		
--	--	--	---	--	--	--

				– omawia proces tworzenia się reprezentacji stanowej w Polsce.		
9. Kultura polska w średniowieczu	– początki kultury łaciskiej – pierwsze zabytki kultury polskiej – ośrodki życia kulturalnego – początki polskiego dziejopisarstwa – rozwój cywilizacyjny Polski w XIII w. – rola Akademii Krakowskiej – literatura w późnym średniowieczu – architektura i sztuka romańska oraz gotycka na ziemiach polskich	– identyfikuje postacie: Galla Anonima, Mikołaja Kopernika – wymienia cechy charakterystyczne kultury polskiego średniowiecza.	– identyfikuje postacie: Wincentego Kadłubka, Wita Stwosza, Jana Długosza – wskazuje ośrodki życia kulturalnego w średniowiecznej Polsce i omawia ich działalność – omawia początki polskiego dziejopisarstwa – omawia znaczenie Akademii Krakowskiej dla rozwoju cywilizacyjnego średniowiecznej Polski – omawia cechy charakterystyczne sztuki polskiej w średniowieczu	– identyfikuje postacie: Iwona Odrowąża, Stanisława ze Skarbimierza, Pawła Włodkowica – omawia pojawienie się kultury łaciskiej w Polsce – wyjaśnia, jaką rolę odgrywali zagraniczni misjonarze w X i XI w. – omawia rolę zakonów w rozwoju cywilizacyjnym średniowiecznej Polski – omawia przykłady średniowiecznego kultu świętych	– identyfikuje postacie Witelona – omawia rozwój cywilizacyjny Polski w XIII w. – porównuje kulturę średniowiecza polskiego i europejskiego.	– omawia i ocenia wpływ chrześcijaństwa na przemiany cywilizacyjne na ziemiach polskich.

			– omawia rozwój architektury w Polsce do XV w.	– omawia rozwój literatury polskiej w późnym średniowieczu – omawia rozwój szkolnictwa w średniowiecznej Polsce.		
--	--	--	--	---	--	--

Dzieje nowożytne

Temat lekcji	Zagadnienia	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
EUROPA I ŚWIAT W EPOCE ODRODZENIA						
1. Cywilizacje pozaeuropejskie	– pierwsi mieszkańcy Ameryki – najstarsze cywilizacje Mezoameryki – cywilizacja Majów, Azteków i Inków – cywilizacje Azji – cywilizacje	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ludy półosiadłe, ludy osiadłe</i> – wymienia trzy największe cywilizacje Ameryki.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>okres prekolumbijski, nomadzi</i> – charakteryzuje postać Montezumy – wskazuje na mapie obszary zamieszkiwane przez ludy prekolumbijskie oraz wielkie	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Mezoameryka, siogun</i> – zna czas powstania (III w.) i upadku (IX–X w.) pierwszych państw Majów, ekspansji Azteków (XV–XVI w.), rozkwitu potęgi Inków (XVI w.)	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>politeizm, astrobiologiczny, animizm</i> – charakteryzuje postać Franciszka Ksawerego – wymienia najstarsze cywilizacje Mezoameryki i ich	– charakteryzuje postaci: Toyotomi Hideyoshiego, Babera – porównuje osiągnięcia cywilizacji Majów, Inków i Azteków z dokonaniem cywilizacji europejskiej w tym

	Afryki		cywilizacje azjatyckie	– przedstawia ludy zamieszkujące Mezoamerykę	osiągnięcia	samym czasie.
			– charakteryzuje osiągnięcia cywilizacyjne Majów	– omawia organizację plemienia Majów	cywilizacyjne – przedstawia system wierzeń cywilizacji prekolumbijskich	
			– omawia osiągnięcia cywilizacyjne Inków	– omawia organizację państwa i społeczeństwa Azteków	– wymienia podobieństwa oraz różnice pomiędzy kulturami Majów, Azteków i Inków	
			– przedstawia cechy charakterystyczne cywilizacji afrykańskich.	– przedstawia organizację państwa Inków	– przedstawia próby chrystianizacji Japonii i ocenia jej skutki	
				– omawia następstwa zjednoczenia Japonii w XVI w.	– wyjaśnia okoliczności powstania państwa Wielkiego Mogoła w Indiach.	
				– przedstawia wpływ islamu na rozwój państw afrykańskich.		
2. Wielkie odkrycia geograficzne	– średniowieczna wiedza o świecie – stare i nowe wyobrażenia na temat kształtu Ziemi – przyczyny odkryć geograficznych – rozwój żeglugi	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>karawela</i> , <i>Nowy Świat</i> – zna daty: I wyprawy Kolumba (1492–1493 r.), odkrycia drogi morskiej do Indii (1497–1498 r.), I wyprawy dookoła świata (1519–1522	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>handel lewantyjski</i> – zna daty: odkrycia Przylądka Dobrej Nadziei (1487 r.), odkrycia Brazylii (1500 r.) – charakteryzuje postacie: Henryka Żeglarza,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kwadrant</i> , <i>astrolabium</i> – zna datę opłynięcia przez Portugalczyków Przylądka Zielonego (1446 r.) – charakteryzuje postacie: Izabeli	– charakteryzuje postacie: Toscanello, Giovanniego Caboto, Pedro Cabrala – wyjaśnia, jakie znaczenie dla nowożytnych odkryć geograficznych miały teoretyczne prace Toscanello	– charakteryzuje postacie: Juana de la Cosa, Alonso de Hojedy – omawia i ocenia hipotezy dotyczące odkrycia Ameryki – ocenia znaczenie wielkich odkryć geograficznych.

	<p>i nawigacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – pierwsze wyprawy Portugalczyków – odkrycie Ameryki – w drodze do Indii i Nowego Świata – opłynięcie Ziemi – znaczenie wielkich odkryć geograficznych 	<p>r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – wymienia przyczyny odkryć geograficznych – omawia przebieg i następstwa wypraw odkrywczych Kolumba. 	<p>Bartolomeu Diaza, Ameriga Vespucciego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie zasięg kolonizacji portugalskiej i hiszpaoskiej – charakteryzuje przyczyny odkryć geograficznych – wyjaśnia, dlaczego Portugalczycy jako pierwsi zdecydowali się na wyprawy odkrywcze – omawia przebieg i następstwa wyprawy Vasco da Gamy – omawia przebieg i następstwa I wyprawy dookoła świata. 	<p>Kastylijskiej, Ferdynanda Aragooskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie kierunki wypraw Kolumba, da Gamy i Magellana – przedstawia średniowieczną wiedzę o świecie – omawia wpływ rozwoju żeglugi i nawigacji na organizację wypraw odkrywczych – przedstawia okoliczności zorganizowania I wyprawy Krzysztofa Kolumba. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia ekspedycje zmierzające do odkrycia i poznania Nowego Świata. 	
3. Ekspansja kolonialna	<ul style="list-style-type: none"> – początek kolonizacji Nowego Świata; podział stref wpływów – podbój 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>konkwistador</i> – wskazuje na mapie zasięg posiadłości hiszpaoskich i 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konkwista</i>, <i>korsarstwo</i> – zna daty: podboju Meksyku (1519– 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>traktat z Tordesillas</i>, <i>układ w Saragossie</i> – zna daty: układu w Tordesillas (1496 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę założenia Nowej Anglii (1643 r.) – charakteryzuje postać Vasco Núñeza de Balboa 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych – ocenia działalność

	Meksyku	portugalskich w	1521 r.), podboju	układu w Saragossie	– charakteryzuje	hiszpaoskich
	– kolonizacja Ameryki Południowej – organizacja imperium hiszpaoskiego w Nowym Świecie – kolonizacja Ameryki Północnej – ekspansja kolonialna w Afryce i Azji – znaczenie ekspansji kolonialnej – niewolnictwo	Ameryce – omawia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych.	Peru (1530–1533 r.) – charakteryzuje postacie: Hernána Cortésa, Francisca Pizarra – omawia zasady kolonialnego podziału stref wpływów w XV i XVI w. – przedstawia przebieg podboju Meksyku i jego następstwa – przedstawia przebieg podboju Peru i jego następstwa – omawia organizację imperium hiszpaoskiego w Nowym Świecie.	(1529 r.) – charakteryzuje postacie: Montezumy II, Atahualpy – wskazuje na mapie strefy podziału wpływów kolonialnych wg traktatów w Tordesillas i Saragossie; kolonie angielskie, francuskie i holenderskie w Ameryce Północnej – charakteryzuje początki kolonizacji hiszpaoskiej w Nowym Świecie – omawia losy plemion indiaoskich po podbojach hiszpaoskich – przedstawia rozwój osadnictwa i gospodarki w koloniach hiszpaoskich.	– charakteryzuje działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie – omawia proces kolonizacji Ameryki Północnej – przedstawia ekspansję kolonialną w Afryce i Azji – omawia zjawisko niewolnictwa i ocenia jego znaczenie dla kolonializmu europejskiego.	konkwistadorów – ocenia działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie.
4. Europa w	– rozwój	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– przedstawia	– ocenia wpływ

<p>epoce wielkich odkryd</p>	<p>demograficzny Europy – rozwój miast – postęp techniczny i organizacja produkcji – rozwój handlu – kredyty, banki i giełdy – inflacja i dualizm gospodarczy Europy</p>	<p>terminów: <i>popyt, podaż, kapitalizm, paoszczyzna</i> – charakteryzuje rozwój demograficzny Europy w XVI i I poł. XVII w. oraz jego skutki społeczne i gospodarcze.</p>	<p>terminów: <i>migracja, bank, weksel, akcja, giełda, inflacja, dualizm gospodarki europejskiej</i> – wskazuje na mapie strefy handlowe i strefy gospodarcze w XVI-wiecznej Europie – omawia rozwój techniki i jego wpływ na organizację produkcji – omawia rozwój systemu finansowego w Europie i jego wpływ na rozwój handlu – wyjaśnia, na czym polegał dualizm w rozwoju gospodarczym Europy.</p>	<p>terminów: <i>system nakładczy, grodzenia</i> – określa uwarunkowania rozwoju miast i jego konsekwencje – omawia wpływ procesu grodzenia na przemiany gospodarcze w Anglii – charakteryzuje wpływ przemian gospodarczych na sytuację szlachty europejskiej – omawia finansowe skutki napływu kruszców do Europy.</p>	<p>kierunki rozwoju handlu w nowożytnej Europie – wymienia przykłady i omawia rolę kompanii handlowych.</p>	<p>przemian społecznych i gospodarczych na rozwój Europy.</p>
------------------------------	---	--	--	--	--	---

5. Kultura renesansu	– podstawy przełomu kulturalnego – zainteresowanie antykiem i	– wyjaśnia znaczenie terminów: renesans (odrodzenie), humanizm, teoria heliocentryczna – znaczący narodzin	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mecenat artystyczny, perspektywa, człowiek renesansu</i> – charakteryzuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>patrycjat, manieryzm, światłocień</i> – charakteryzuje postacie:	– charakteryzuje postacie: Tommaso Campanelli, Donatella, Filippa Brunelleschi, Donato Bramantego, Pietera	– charakteryzuje postacie: Kosmy Starszego, Giovanniego Pico de Mirandoli, Michela de
----------------------	--	---	--	---	--	---

	<p>humanizm – literatura odrodzenia – teatr w epoce odrodzenia – sztuka i architektura renesansu – wielcy twórcy renesansu – nauka w epoce odrodzenia</p>	<p>(XIV/XV w.) i upowszechnienia odrodzenia (XVI w.) oraz datę wynalezienia ruchomej czcionki (ok. 1450 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Gutenberga, Williama Szekspira, Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Mikołaja Kopernika, Galileusza – przedstawia cechy charakterystyczne humanizmu – wyjaśnia, jaką rolę odegrał wynalazek Gutenberga dla upowszechnienia literatury.</p>	<p>postacie: Erazma z Rotterdamu, Niccolò Machiavellego, Thomasa More’a (Morusa), Jeana Bodina, Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccio, Francesca Petrarki, Rafaela Santi – wymienia i opisuje cechy charakterystyczne odrodzenia – omawia cechy charakterystyczne piśmiennictwa epoki renesansu – opisuje cechy charakterystyczne architektury renesansu – opisuje osiągnięcia wybitnych twórców sztuki renesansowej – przedstawia myśl polityczną odrodzenia.</p>	<p>Wawrzyoca Wspinałego, Giorgio Vasariego, Miguela Cervantesa, Łukasza Górnickiego, Albrechta Dürera – wyjaśnia, dlaczego Włochy stały się kolebką renesansu – omawia i ocenia rolę renesansowego mecenatu artystycznego – wyjaśnia, na czym polegała renesansowa adaptacja antyku – charakteryzuje rozwój i rolę teatru w epoce odrodzenia – wskazuje okresy w rozwoju sztuki renesansowej – omawia przemiany w malarstwie i rzeźbie renesansu – omawia osiągnięcia nauki w epoce odrodzenia.</p>	<p>Bruegela Starszego, Hansa Holbeina – na wybranych przykładach omawia dorobek humanizmu europejskiego.</p>	<p>Montaigne’a, Miguela Serveta, Paracelsusa – ocenia wpływ humanizmu na sztukę, życie intelektualne i myśl polityczną epoki odrodzenia.</p>
--	--	---	--	--	---	---

<p>6. Reformacja i jej skutki</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przyczyny reformacji – wystąpienie Marcina Lutra – reformacja w Niemczech – działalność reformatorów w Szwajcarii – powstanie Kościoła anglikańskiego – reformacja w innych krajach europejskich – społeczne skutki reformacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>reformacja, luteranizm</i> (wyznanie ewangelicko-augsburskie), <i>kalwinizm</i> (wyznanie ewangelicko-reformowane), <i>anglikanizm</i> – zna daty: ogłoszenia 95 тез przez Lutra (1517 r.), początku działalności Kalwina (1536 r.), uznania Henryka VIII za głowę Kościoła w Anglii (1531 r.) – charakteryzuje postacie: Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII – omawia zasady wyznania luterskiego, kalwijnego i anglikańskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sprzedaż odpustów, protestanci, wojna chłopska, pokój w Augsburgu, hugenoci</i> – zna daty: protestu zwolenników reformacji w Rzeszy w Spirze (1529 r.), wojny chłopskiej w Niemczech (1525–1526 r.), sejmku w Augsburgu (1555 r.) – charakteryzuje postacie: Thomasa Münzera, Ulricha Zwingliego – wskazuje na mapie te państwa, w których zwyciężyła reformacja oraz te, w których oficjalnie obowiązywała religia katolicka, ale część społeczeństwa była przychylna reformacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nepotyzm, symonia, kondotierstwo, teoria o predestynacji, Akt supremacji</i> – zna daty: sejmku Rzeszy w Wormacji (1521 r.), <i>Aktu supremacji</i> (1534 r.), przyjęcia luteranizmu w Prusach Książęcych (1525 r.) – charakteryzuje postacie: Johannes a Tetzla, Fryderyka III Mądrego, Filipa Melanchtona, Albrechta Hohenzollerna – wyjaśnia, z czego wynikała popularność haseł reformacyjnych – przedstawia stosunek różnych grup społecznych w Niemczech do 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: I wojny szmalkaldzkiej (1546–1547 r.), II wojny szmalkaldzkiej (1552), wojny domowej w Szwajcarii (1529–1531 r.), przyjęcia luteranizmu w Inflantach (1561 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra VI, Juliusza II, Ulricha von Huttena, Katarzyny Aragooskiej, Marii Tudor, Elżbiety I Wielkiej, Gottharda Kettlera – omawia wojny religijne w Niemczech i ich skutki – porównuje najważniejsze wyznania powstałe w czasach reformacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: sojuszu w Szmalkalden (1531 r.), przyjęcia luteranizmu w Danii i Norwegii (1527 r.) oraz w Szwecji (1544 r.) – ocenia wpływ kryzysu w Kościele katolickim na szerzenie się haseł reformacji – ocenia społeczne i polityczne skutki reformacji.
-----------------------------------	--	---	---	---	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny reformacji – przedstawia działalność Lutera i charakteryzuje jego poglądy – charakteryzuje ideologię Kalwina i organizację jego Kościoła – omawia cechy charakterystyczne Kościoła anglikańskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> reformacji – omawia poglądy i działalność Zwingliego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Kościół angielski uniezależnił się od papieża – opisuje proces rozprzestrzeniania się reformacji w Europie i jego skutki – omawia społeczne i polityczne skutki reformacji. 		
7. Kontrreformacja i wojny religijne	<ul style="list-style-type: none"> – Kościół wobec reformacji – reformy soboru trydenckiego i walka z reformacją – powstanie i działalność Towarzystwa Jezusowego – walka władców Francji z 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sobór trydencki, kontrreformacja</i> – zna datę soboru trydenckiego (1445–1463 r.) – przedstawia reformy soboru trydenckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>inkwizycja, Indeks ksiąg zakazanych, jezuita, noc św. Bartłomieja, Edykt nantejski</i> – zna daty: ogłoszenia <i>Indeksu ksiąg zakazanych</i> (1559 r.), zatwierdzenia zakonu jezuitów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Święte Oficjum</i> – zna datę powołania Świętego Oficjum (1542 r.) – charakteryzuje postacie: Pawła III, Katarzyny Medycejskiej, Henryka IV Burbona, Wilhelma Oraoskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wojna trzech Henryków</i> – zna daty: wojny domowej między Gwizjuszami a Burbonami (1562–1594 r.), rewolucji w Niderlandach (1566–1648 r.), proklamowania Republiki Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gezowie, pacyfikacja gandawska</i> – zna daty: edyktu tolerancyjnego dla hugenotów (1562 r.), koronacji Henryka IV Burbona (1594 r.), pacyfikacji gandawskiej (1576 r.), unii w Utrechcie (1579 r.)

	hugenotami – rewolucja w Niderlandach		przez papieża (1540 r.), nocy św. Bartłomieja (1572 r.), <i>Edyktu nantejskiego</i> (1598 r.) – charakteryzuje postacie: Pawła IV, Ignacego Loyoli – omawia i ocenia działalność inkwizycji – charakteryzuje organizację zakonu jezuitów – omawia postanowienia <i>Edyktu nantejskiego</i> i wyjaśnia, czy wprowadzał on całkowitą tolerancję religijną.	– wskazuje na mapie państwa, w których doszło do walk religijnych – przedstawia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji – opisuje działalność jezuitów – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen religijnych we Francji – omawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji w Niderlandach.	Prowincji Niderlandów (1588 r.) – charakteryzuje postacie: Hadriana VI, Henryka II, Filipa II – porównuje charakter wojen religijnych prowadzonych w XVI w. we Francji i w Niderlandach.	– ocenia działalność jezuitów – ocenia metody walki Kościoła z reformacją.
8. Europa Zachodnia w XVI wieku	– kryzys monarchii stanowych – imperium Habsburgów – rywalizacja o hegemonię w Europie Zachodniej	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>monarchia absolutna</i> – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu monarchii stanowych w Europie.	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Wielka Armada</i> – zna datę klęski Wielkiej Armady (1588 r.) – charakteryzuje postacie: Maksymiliana I	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojny włoskie</i> , <i>Sacco di Roma</i> – zna daty: wojen włoskich (1494–1559 r.), układu w Wiedniu (1515 r.), <i>Sacco di Roma</i> (1527	– zna daty: bitwy pod Marignano (1515 r.), bitwy pod Pawią (1525 r.), pokoju w Cateau-Cambrésis (1559 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa Pięknego, Karola I	– ocenia skutki rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej.

	<ul style="list-style-type: none"> – wojny włoskie – rywalizacja hiszpaosko-angielska – zmiany w sztuce wojennej 		<p>Habsburga, Elżbiety I</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji hiszpaosko-angielskiej – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Anglii miało zwycięstwo nad Wielką Armadą. 	<p>r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Ferdynanda, Karola V, Filipa II, Karola VIII, Ludwika XII, Franciszka I – wskazuje na mapie kraje wchodzące w skład imperium Habsburgów za panowania cesarza Karola V – opisuje i ocenia politykę dynastyczną Habsburgów – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen włoskich. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zmiany w sztuce wojennej w XVI w. 	
9. Paostwa Europy Wschodniej i Północnej	<ul style="list-style-type: none"> – ekspansja turecka – walki na Morzu Śródziemnym – paostwo moskiewskie – Szwecja w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Sulejmana II Wspaniałego, Iwana IV Groźnego – charakteryzuje ekspansję imperium tureckiego w Europie i jej skutki. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Liga Święta</i>, <i>samodzierzawie</i> – zna daty: powstania Ligi Świętej (1571 r.), koronacji Iwana IV Groźnego na cara 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>opricznina</i>, <i>unia kalmarska</i>, <i>Riksdag</i> – zna daty: bitwy pod Mohaczem (1526 r.), bitwy pod Lepanto (1571 r.) – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: unii kalmarskiej (1397 r.), uniezależnienia się Szwecji (1523 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Zápolyi, Iwana III Srogiego, Gustawa I Wazy, Jana III Wazy 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie bitwy pod Lepanto – ocenia panowanie Iwana IV Groźnego.

			Wszechrusi (1547 r.) –wskazuje na mapie kierunki i zasięg ekspansji imperium osmaoskiego – przedstawia proces budowania potęgi paostwa moskiewskiego – charakteryzuje panowanie Iwana IV Groźnego.	postad Ludwika Jagiellooczyka – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sytuacji międzynarodowej Węgier miały spory polityczne oraz konflikty religijne – omawia przebieg walk o dominację na Morzu Śródziemnym.	– omawia proces budowania potęgi paostwa szwedzkiego.	
„ZŁOTY WIEK” RZECZYPOSPOLITEJ SZLACHECKIEJ						
1. Społeczeostwo i gospodarkaw Rzeczypospolitej w XVI wieku	– społeczeostwo Rzeczypospolitej – wieloetniczna Rzeczpospolita – gospodarka folwarczno-paoszczyźniana – sytuacja chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – Gdaosk – główny port Rzeczypospolitej – miasta Rzeczypospolitej – handel lokalny	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>paoszczyzna, gospodarka folwarczno-paoszczyźniana, trójpolówka</i> – omawia cechy charakterystyczne gospodarki folwarczno-paoszczyźnianej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>folwark, monopol dworski, system cechowy, targ miejski, jarmark, myto</i> – opisuje strukturę społeczeostwa Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegała wieloetniczność w Rzeczypospolitej – omawia cechy charakterystyczne stanów społecznych w Polsce	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ludzie luźni, kahał, monopol propinacyjny</i> – wskazuje na mapie zasięg występowania grup narodowościowych w Rzeczypospolitej, znaczące szlaki handlowe – charakteryzuje grupy narodowościowe zamieszkujące paostwo polsko-	– przedstawia korzyści, jakie przynosiła szlachcie gospodarka folwarczno-paoszczyźniana – przedstawia uwarunkowania rozwoju handlu w Rzeczypospolitej – wskazuje podobieostwa i różnice między gospodarką Rzeczypospolitej a gospodarką Europy Zachodniej.	– ocenia sytuację ekonomiczną oraz pozycję społeczną chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – ocenia rolę gospodarczą miast w Rzeczypospolitej.

	i międzynarodowy – pieniądz w Rzeczypospolitej		– wyjaśnia, jakie było znaczenie gospodarcze paoszczyzny – omawia rolę gospodarczą miast w Rzeczypospolitej.	litewskie – wyjaśnia, dlaczego Żydzi byli uznawani za odrębny stan społeczny – omawia sytuację ekonomiczną oraz pozycję społeczną chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – charakteryzuje przyczyny słabości miast Rzeczypospolitej – omawia politykę pieniężną w Rzeczypospolitej.		
2. Rozwój demokracji szlacheckiej	– pozycja prawna szlachty w Rzeczypospolitej – liczebności i zróżnicowanie szlachty – polski parlamentaryzm ; sejmiki i sejm walny	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>demokracja szlachecka, sejm, izba poselska, senat, konstytucja Nihil novi</i> – zna datę konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505 r.) – charakteryzuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nietykalność osobista, przywiązanie do ziemi, magnateria, szlachta średnia, szlachta drobna, szlachta zagrodowa, szlachta gołota, sejmik, sejm walny,</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>prawo ziemskie, królewszczyzny, możnowładztwo, ustawa o inkompatibiliach, koronacja vivente rege, wojna kokosza, egzekucja praw dóbr, lustracja</i>	– wyjaśnia okoliczności i przejawy konfliktu między magnaterią a szlachtą – charakteryzuje i porównuje pozycję polityczną magnaterii i szlachty średniej w I poł. XVI w.	– ocenia prawną pozycję szlachty w Rzeczypospolitej – ocenia rolę i znaczenie króla w systemie demokracji szlacheckiej.

	<p>– narodziny</p> <p>ruchu egzekucyjnego</p> <p>– egzekucja praw i dóbr</p>	<p>postacie: Zygmunta I Starego, Zygmunta II Augusta</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne parlamentaryzmu polskiego.</p>	<p><i>ruch egzekucyjny, wojsko kwarciane</i></p> <p>– zna daty: przywileju jedneoskokrakowskiego (1430 r.), zwołania pierwszego sejm walnego (1493 r.), sejm egzekucyjnego (1562 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Aleksandra Jagiellooczyka, Jana Olbrachta</p> <p>– przedstawia zróżnicowanie statusu społecznego szlachty</p> <p>– omawia rolę i znaczenie sejmików szlacheckich</p> <p>– przedstawia postulaty ruchu egzekucyjnego oraz ich realizację.</p>	<p>– zna daty: statutu piotrkowskiego (1496 r.), przywileju Zygmunta Starego (1518 r.), przywileju mielnickiego (1501 r.), sejm piotrkowskiego (1504 r.), I koronacji <i>vivente rege</i> (1529 r.), wojny kokoszej (1537 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Bony Sforzy, Barbary Radziwiłłówny</p> <p>– charakteryzuje pozycję króla i szlachty w Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i przejawy konfliktu między szlachtą a królem</p> <p>– omawia narodziny ruchu egzekucyjnego</p> <p>– przedstawia główne założenia ideologii szlacheckiej w XVI w.</p>		
--	--	--	---	--	--	--

<p>3. Kultura i sztuka renesansu w Polsce</p>	<ul style="list-style-type: none"> – humanizm w Polsce – rozwój nauk ścisłych i medycznych – geografia i historiografia polska – myśl społeczna i polityczna – literatura polskiego renesansu – architektura i sztuka renesansowa w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>genetyka, arkady, arrasy</i> – charakteryzuje postacie: Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Kopernika, – charakteryzuje dorobek polskiej literatury renesansowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>genealogia, heraldyka</i> – charakteryzuje postacie: Łukasza Górnickiego, Marcina Kromera, Macieja z Miechowa, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego, Jana Zamojskiego – przedstawia mecenat artystyczny w Polsce – wymienia czynniki, które wpłynęły na rozwój polskiej literatury w czasach odrodzenia – omawia myśl społeczną i polityczną polskiego odrodzenia – wyjaśnia, jaką rolę słowo drukowane odgrywało w życiu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sztuka epistolarna, polichromia</i> – charakteryzuje postacie: Filippa Buonaccorsi (Kalimacha), Sebastiana Klonowica, Szymona Szymonowica, Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berrecciego, Bernarda Morando – omawia działalność zwolenników idei humanizmu w Polsce – wyjaśnia rolę Krakowa i dworu królewskiego w upowszechnianiu idei humanizmu i renesansu – wskazuje związki między polską i europejską 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Bernarda Wapowskiego, Mikołaja Sienickiego, Biernata z Lublina, Santiago Gucci – charakteryzuje polskie osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych i medycznych – przedstawia dorobek polskiej geografii i historiografii epoki renesansu – wyjaśnia, w jaki sposób Zamość realizował założenia miasta idealnego. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Ludwika Decjusza, Andrzeja Krzyckiego, Jana Dantyszka, Klemensa Janickiego, Józefa Strusia, Wojciecha Oczko, Marcina Bielskiego, Bartosza Paprockiego, Reinholda Heidensteina, Wawrzyoca Goślickiego, Jana Michałowicza z Urzędowa, Stanisława Samostrzelnika – porównuje i ocenia myśl polityczno-społeczną renesansu polskiego i europejskiego.
---	--	--	--	---	---	---

			publicznym w Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia osiągnięcia sztuki i architektury renesansu w Polsce.	architekturą renesansową – porównuje poglądy społeczno-polityczne Andrzeja Frycza Modrzewskiego i Stanisława Orzechowskiego.		
4. Panowanie ostatnich Jagiellonów	– wojny z państwem moskiewskim – stosunki z Habsburgami i polityka węgierska – polityka dynastyczna ostatnich Jagiellonów – wojny o Mołdawię i stosunki z państwem tureckim – zakończenie problemu krzyżackiego – hołd pruski i	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>hołd pruski, sekularyzacja</i> – zna daty: pokoju krakowskiego i hołdu pruskiego (1525 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta Starego, Albrechta Hohenzollerna, Iwana IV Groźnego, Zygmunta Augusta – omawia postanowienia pokoju krakowskiego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>zjazd w Wiedniu, flota kaperska</i> – zna daty: zjazdu w Wiedniu (1515 r.), bitwy pod Mohaczem (1526 r.), wojny z zakonem krzyżackim (1519–1521 r.), I wojny północnej (1563–1570 r.), hołdu lennego Gottharda Kettlera (1561 r.) – charakteryzuje postacie: Maksymiliana I, Władysława Jagiellończyka,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>I wojna północna, dominium Maris Baltici, Komisja Morska</i> – zna daty: bitwy pod Orszą (1514 r.), powstania Komisji Morskiej (1568 r.), pokoju w Szczecinie (1570 r.), przeniesienia praw do lenna w Prusach na Hohenzollernów z Brandenburgii (1563 r.) – charakteryzuje postacie: Ferdynanda Habsburga, Jana	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>hospodar, obrona potoczna, Statuty Karnkowskiego</i> – zna daty: wyprawy na Mołdawię (1497 r.), bitwy pod Obertynem (1530 r.), <i>Statutów Karnkowskiego</i> (1570 r.) – charakteryzuje postacie: Iwana III Srogiego, Jana Zápolyi, Stefana Wielkiego – omawia stosunki polsko-tureckie w XVI w.	– zna daty: rozejmu moskiewskiego (1503 r.), pokoju wieczystego z Turcją (1533 r.) – ocenia, czy korzystnym dla Polski sposobem rozwiązania konfliktu z Krzyżakami były sekularyzacja zakonu i utworzenie świeckiego państwa pruskiego.

	jego ocena		Ludwika	Tarnowskiego	– przedstawia	
	– walka o wpływy nad Bałtykiem i Inflanty – przyłączenie Mazowsza do Korony		Jagiellooczyka, Jana Olbrachta, Gottharda Kettlera – omawia politykę dynastyczną ostatnich Jagiellonów – charakteryzuje ostatnią wojnę polsko-krzyżacką – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki walki o wpływy nad Bałtykiem i Inflanty.	–wskazuje na mapie ziemie przyłączone i utracone przez Polskę i Litwę w latach 1492–1572, podział Inflant w 1561 r. – omawia przyczyny, przebieg i skutki walk z Wielkim Księstwem Moskiewskim – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen o Mołdawię – charakteryzuje stosunki polsko-habsburskie i ich wpływ na losy Węgier – omawia politykę morską Zygmunta Augusta i jej skutki.	– okoliczności przyłączenia Mazowsza do Korony – wyjaśnia, dlaczego ostatni Jagiellonowie nie podjęli działań na rzecz odzyskania Śląska.	
5. Reformacja i kontrreformacja w Rzeczypospolitej	– początki reformacji w Polsce – bracia polscy i bracia czescy – próby	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>arianie (bracia polscy), konfederacja warszawska</i> – zna datę	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>zbór, pacyfizm, bracia czescy, ugoda sandomierska, wolność religijna,</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>antytrynitaryzm, Kościół narodowy, dysydenci, dyzunicy</i> – zna daty: rozłamu	– charakteryzuje postać Piotra z Goniądza – wyjaśnia, dlaczego XVI-wieczna Rzeczpospolita jest	– przedstawia i ocenia proces kształtowania się tolerancji wyznaniowej w Polsce.

	<p>zjednoczenia protestantów i walka o tolerancję</p> <p>– kontrreformacja w Polsce</p> <p>– Kościół prawosławny i unia brzeska</p>	<p>konfederacji warszawskiej (1573 r.)</p> <p>– wymienia wyznania protestanckie, które rozwinęły się na ziemiach Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– przedstawia postanowienia aktu konfederacji warszawskiej.</p>	<p><i>unia brzeska, Kościół unicki (grekokatolicki)</i></p> <p>– zna daty: ugody sandomierskiej (1570 r.), unii brzeskiej (1596 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Piotra Skargi, Jakuba Wujka</p> <p>– wskazuje na mapie tereny, na których dominowali wyznawcy prawosławia, luteranie, kalwini, arianie i grekokatolicy</p> <p>– omawia zasięg reformacji na ziemiach Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia próby zjednoczenia protestantów polskich</p> <p>– omawia działalność jezuitów w Polsce</p> <p>– charakteryzuje</p>	<p>wśród polskich kalwinistów (1562–1565 r.),</p> <p>sprowadzenia jezuitów do Polski (1564 r.), powołania Akademii Wileoskiej (1569 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Fausta Socyna, Jana Łaskiego, Stanisława Hozjusza</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała popularność haseł reformacyjnych w Polsce</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania braci polskich</p> <p>– charakteryzuje poglądy i działalność braci polskich</p> <p>– charakteryzuje realizację postanowień soboru trydenckiego w Polsce</p>	<p>nazywana krajem tolerancji wyznaniowej.</p>	
--	---	---	--	---	--	--

			przyczyny i konsekwencje zawarcia unii brzeskiej.	– wyjaśnia, dlaczego kalwinizm zyskał popularność wśród szlachty.		
6. Rzeczpospolita Obojga Narodów	<ul style="list-style-type: none"> – unia polsko-litewska w XV w. – dwa państwa i jeden władca – przemiany na Litwie przed unią lubelską – unia lubelska i jej znaczenie – Rzeczpospolita Obojga Narodów – cechy charakterystyczne – Prusy Królewskie w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>inkorporacja, unia lubelska, Rzeczpospolita Obojga Narodów</i> – zna datę unii lubelskiej (1569 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta – wskazuje na mapie terytoria Litwy i Korony po unii lubelskiej – przedstawia postanowienia unii lubelskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>unia realna, bojarzy, polonizacja</i> – zna datę sejmiku lubelskiego (1568–1569 r.) – charakteryzuje postacie: Kazimierza Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Aleksandra – wskazuje na mapie ziemie wcielone do Korony na sejmie lubelskim – omawia przyczyny dążenia do zacieśnienia unii między Polską i Litwą – opisuje przebieg sejmiku lubelskiego – przedstawia różnice między unią 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>unia krakowsko-wileoska, unia mielnicka</i> – zna daty: objęcia tronu Polski i Litwy przez Kazimierza Jagiellończyka (1446 r.), unii krakowsko-wileoskiej (1499 r.), unii mielnickiej (1501 r.) – charakteryzuje postacie: Mikołaja Radziwiłła Czarnego, Mikołaja Radziwiłła Rudego – omawia losy unii polsko-litewskiej w XV i XVI w. – wyjaśnia, z czego wynikała silna pozycja polityczna rodów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>II statut litewski</i> – zna daty: rozdzielenia władzy w Polsce i na Litwie (1492 r.), II statutu litewskiego (1566 r.), zniesienia autonomii Prus Królewskich (1569 r.) – omawia i ocenia rząd Zygmunta Augusta na Litwie – charakteryzuje przemiany ustrojowe na Litwie – omawia konsekwencje zmian wprowadzonych w Prusach Królewskich w II poł. XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: utworzenia odrębnego systemu sądownictwa na Litwie (1564 r.), powołania sejmików ziemskich na Litwie (1566 r.) – ocenia, czy po przyłączeniu tych ziem do Korony pomiędzy obiema częściami Rzeczypospolitej panowała równowaga terytorialna, czy też jedna z nich przeważała – ocenia konsekwencje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe unii

			personalną a realną.	możnowładczych w Wielkim Księstwie Litewskim – wyjaśnia, dlaczego przez długi czas Jagiellonowie byli przeciwnikami ścisłego połączenia Polski i Litwy.		lubelskiej.
7. Pierwsi władcy elekcyjni	– pierwsze bezkrólewie – pierwsza wolna elekcja; <i>Artykuły henrykowskie</i> i <i>pacta conventa</i> – krótkie rządy Henryka Walezego i drugie bezkrólewie – początki rządów Stefana Batorego – wojna z Gdańskiem – wojna z Moskwą – konflikt Stefana	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>bezkrólewie, elekcja viritim, Artykuły henrykowskie</i> – zna daty: I wolnej elekcji (1573 r.) – charakteryzuje postacie: Henryka Walezego, Stefana Batorego – przedstawia zasady ustrojowe określone w <i>Artykułach henrykowskich</i> .	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konfederacja, interrex, sejm konwokacyjny, pacta conventa</i> – zna daty: sejm konwokacyjnego (1573 r.), wojny z Rosją (1577–1582 r.) – charakteryzuje postać Jana Zamojskiego – wymienia i charakteryzuje instytucje powołane w wyniku kompromisu zawartego między szlachtą i magnaterią po	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konfederacja kapturowa, sąd kapturowy, Trybunał Koronny, piechota wybraniecka, rozejm w Jamie Zapolskim</i> – zna daty: śmierci Zygmunta Augusta (1572 r.), ucieczki Henryka Walezego do Francji (1574 r.), elekcji Stefana Batorego (1575 r.), wojny Batorego z Gdańskiem (1576–1577 r.), reformy sądownictwa (1578 r.), rozejmu w Jamie Zapolskim (1582 r.)	– zna daty: zniesienia <i>Statutów Karnkowskiego</i> (1585 r.), zajęcia Połocka (1579 r.), zdobycia Wielkich Łuków (1580 r.), zajęcia Pskowa (1581 r.) – charakteryzuje postacie: Mikołaja Sienickiego, Jana Firleja, Ernesta Habsburga, Iwana IV Groźnego, Jana III Wazy, Samuela Zborowskiego – wskazuje na mapie zasięg zdobyczy terytorialnych państwa	– charakteryzuje postacie: Maksymiliana II Habsburga, Fiodora – ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Stefana Batorego.

	Batorego ze szlachtą		<p>śmierci Zygmunta Augusta</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jakich celach w dawnej Polsce zawiązywano konfederacje – omawia przebieg pierwszej wolnej elekcji – wymienia różnice między <i>Artykułami henrykowskimi</i> a <i>pacta conventa</i> – charakteryzuje politykę wewnętrzną Stefana Batorego – opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojny z Rosją. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Jakuba Uchaoskiego, Anny Jagiellonki – wskazuje na mapie postanowienia terytorialne rozejmu w Jamie Zapolskim – omawia sytuację w Rzeczypospolitej po śmierci ostatniego Jagiellona – charakteryzuje spór między szlachtą i magnaterią w okresie pierwszego bezkrólewia – charakteryzuje rolę Jana Zamojskiego w czasach rządów dwóch pierwszych królów elekcyjnych. 	<p>moskiewskiego w Inflantach do 1577 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia sytuację polityczną w Rzeczypospolitej po ucieczce Henryka Walezego – ocenia rolę Jana Zamojskiego w czasach rządów dwóch pierwszych królów elekcyjnych – omawia przyczyny konfliktu Stefana Batorego ze szlachtą. 	
EUROPA W XVII WIEKU						
1. Angielska wojna domowa	<ul style="list-style-type: none"> – przemiany społeczne i konflikty religijne w Anglii – spór króla z parlamentem 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>chwalebna (sławetna) rewolucja, monarchia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nowa szlachta (gentry), Armia Nowego Wzoru, lord protektor, Akt</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>purytanizm, Petycja o prawo, Krótki Parlament, Długi Parlament, Wielka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>jedenastoletnia tyrania, lewellerzy, diggerzy, Akt tolerancyjny</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę rozwiązania parlamentu przez Karola I Stuarta (1629 r.) – charakteryzujei

	<p>– początek rewolucji angielskiej – wojna domowa i powstanie republiki – protektorat Olivera Cromwella – od restauracji do monarchii parlamentarnej</p>	<p><i>parlamentarna</i> – zna daty: wojny domowej (1642–1649 r.), chwałebnej rewolucji (1688 r.) – charakteryzuje postad Olivera Cromwella – omawia przyczyny i skutki wojny domowej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do restauracji monarchii Stuartów.</p>	<p><i>nawigacyjny, Habeas Corpus Act, Ustawa o prawach</i> – zna daty: powstania Armii Nowego Wzoru (1645 r.), ogłoszenia republiki w Anglii (1649 r.), przyjęcia przez Cromwella tytułu lorda protektora (1653 r.), <i>Aktu nawigacyjnego</i> (1651 r.), <i>Habeas Corpus Act</i> (1679 r.), <i>Ustawy o prawach</i> (1689 r.) – charakteryzuje postad Wilhelma III Oraoskiego – wskazuje na kraje, które weszły w skład republiki rządzonej przez Cromwella – omawia wpływ przemian gospodarczych na zmiany w społeczeństwie angielskim w XVI w.</p>	<p><i>remonstracja, independenci, Parlament Kadłubowy, torysi, wigowie, Akt o następcstwie tronu</i> – zna daty: Petycji o prawo (1628 r.), <i>Wielkiej remonstracji</i> (1641 r.), bitwy pod Naseby (1645 r.), ścienia Karola I (1649 r.), restauracji Stuartów (1660 r.), <i>Aktu o następcstwie tronu</i> (1701 r.) – charakteryzuje postad Karola I Stuarta – wskazuje na mapie rejony Anglii zdominowane przez zwolenników króla oraz zwolenników Parlamentu – charakteryzuje gospodarczą rolę nowej szlachty – omawia podziały</p>	<p>– zna daty: zwołania Krótkiego Parlamentu (1640 r.), obrad Długiego Parlamentu (1640–1653 r.), powołania Parlamentu Kadłubowego (1648 r.), <i>Aktu tolerancyjnego</i> (1689 r.) – charakteryzuje postacie: Jakuba I Stuarta, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta, Marii Stuart – przedstawia ograniczenia w rozwoju gospodarczym Anglii w XVI w. – charakteryzuje relacje między Karolem I a parlamentem angielskim.</p>	<p>ocenia rolę Olivera Cromwella podczas rewolucji – omawia i ocenia polityczne skutki chwalebnej rewolucji.</p>
--	---	---	--	--	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny i skutki sporu królów angielskich z parlamentem – wyjaśnia, jaką rolę w rewolucji angielskiej odegrała Armia Nowego Wzoru – omawia rządy Cromwella w okresie jego protektoratu. 	<ul style="list-style-type: none"> religijne w społeczeństwie angielskim – wymienia ugrupowania polityczne mające wpływ na przebieg rewolucji angielskiej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach stracono Karola I – omawia konflikt między Karolem II a parlamentem – wyjaśnia wpływ <i>Habeas Corpus Acti</i> <i>Ustawy o prawach</i> na ustroj polityczny Anglii. 		
2. Wojna trzydziestoletnia	<ul style="list-style-type: none"> – Rzesza Niemiecka na początku XVII w. – defenestracja praska – początek wojny trzydziestoletniej – działania 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wojna trzydziestoletnia</i> – zna daty wojny trzydziestoletniej (1618–1648 r.) – przedstawia przyczyny polityczne i religijne wojny trzydziestoletniej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Unia Protestancka, Liga Katolicka, druga defenestracja praska, pokój westfalski</i> – zna daty: powstania Unii Protestanckiej (1608 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: okresu czesko-palatynackiego (1618–1624), okresu duoskiego (1624–1629 r.), okresu szwedzkiego (1630–1635 r.), okresu francuskiego (1635–1648 r.) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>list majestatyczny, edykt restytucyjny</i> – zna daty: listu majestatycznego (1609 r.), bitwy pod Białą Górą (1620 r.), edyktu restytucyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: pokoju w Nikolsburgu (1622 r.), bitwy pod Dessau (1626 r.), pokoju w Lubece (1629 r.), pokoju w Pradze (1635 r.), bitwy pod Rocroi (1643 r.), bitwy pod Lens (1648 r.)

	<p>wojenne w latach 1624–1635</p> <ul style="list-style-type: none"> – wojna europejska – francuski okres wojny trzydziestoletniej – armie okresu wojny trzydziestoletniej – pokój westfalski i skutki wojny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czy wojna trzydziestoletnia powinna być traktowana jako konflikt niemiecki, czy ogólnoeuropejski. 	<p>r.), utworzenia Ligi Katolickiej (1609 r.), II defenestracji praskiej (1618 r.), pokoju westfalskiego (1648 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie najważniejsze państwa protestanckie i katolickie uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej – omawia sytuację wyznaniową w Rzeszy Niemieckiej i jej wpływ na sytuację Europy – wyjaśnia okoliczności i skutki II defenestracji praskiej – podaje przyczyny włączania się kolejnych państw do konfliktu w Rzeszy – omawia postanowienia pokoju 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Ferdynanda II, Fryderyka V Wittelsbacha, Christiana IV, Albrechta von Wallensteina, Gustawa II Adolfa – wskazuje na mapie zmiany terytorialne w Europie po pokoju westfalskim – charakteryzuje sytuację wyznaniową w Królestwie Czeskim – wymienia etapy w przebiegu wojny trzydziestoletniej i charakteryzuje je – przedstawia przyczyny wybuchu powstania czeskiego i jego klęski. 	<p>(1629 r.), bitwy pod Lützen (1632 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Fryderyka IV, Fryderyka V, Maksymiliana I, Rudolfa II, Macieja I – opisuje cechy charakterystyczne armii okresu wojny trzydziestoletniej. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Ernsta von Mansfelda, Johana von Tilly’ego – ocenia skutki polityczne, gospodarcze, społeczne i religijne wojny trzydziestoletniej.
--	---	---	---	---	--	---

			westfalskiego.			
3. Absolutyzm we Francji	<ul style="list-style-type: none"> – Ludwik XIII i kardynał Richelieu – rządy kardynała Mazarina – władza absolutna Ludwika XIV – gospodarka podporządkowana państwu – polityka zagraniczna Ludwika XIV – armia Ludwika XIV 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>racja stanu, merkantylizm</i> – zna daty: początku rządów osobistych Ludwika XIV (1661 r.) – charakteryzuje postacie: Armanda de Richelieu, Ludwika XIV – omawia cechy charakterystyczne monarchii absolutnej Ludwika XIV. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>intendant, szlachta urzędnicza, fronda, Wysoka Rada, kolbertyzm</i> – zna daty: frondy parlamentarnej (1648–1649 r.), frondy książąt (1649–1653 r.), zniesienia <i>Edyktu nantejskiego</i> (1685 r.) – charakteryzuje postacie: Ludwika XIII, Jules’a Mazarina, Jeana Baptisty Colberta – wyjaśnia, na czym polegała centralizacja władzy za rządów Ludwika XIII – przedstawia przyczyny i skutki frondy – charakteryzuje reformy ustrojowe 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna dewolucyjna, pokój w Akwizgranie, polityka réunionów</i>, – zna daty: wojny dewolucyjnej (1667–1668 r.), pokoju w Akwizgranie (1668 r.), wojny francusko-holenderskiej (1672–1679 r.), wojny Francji z Ligą Augsburską (1686–1697 r.), pokoju w Rijswijk (1697 r.) – charakteryzuje postacie: Henryka IV Burbona, Kondeusza – wskazują na mapie zasięg ekspansji Francji za rządów Ludwika XIV – omawia rządy Ludwika XIII i kardynała Richelieu – omawia rządy kardynała Mazarina – wymienia grupy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>edykt łaski, pokój pirenejski, Liga Augsburska, pokój w Rijswijk</i> – zna daty: edyktu łaski (1629 r.), pokoju pirenejskiego (1659 r.) – charakteryzuje postacie: Marii Medycejskiej, Anny Austriaczki – charakteryzuje rządy Henryka IV Burbona – charakteryzuje i ocenia politykę zagraniczną Ludwika XIV – przedstawia innowacje w armii francuskiej i ich wpływ na sukcesy militarne Ludwika XIV. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i ocenia rolę kardynałów de Richelieu oraz Mazarina w dziejach Francji – ocenia panowanie Ludwika XIV.

			<p>Ludwika XIV</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia reformy gospodarcze w XVII-wiecznej Francji – opisuje proces kształtowania się władzy absolutnej we Francji. 	<p>społeczne we Francji zainteresowane wprowadzeniem absolutyzmu i jemu przeciwne oraz charakteryzuje przyczyny takich postaw</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia stosunki Francji z sąsiadami. 		
<p>4. Zmiany polityczne w Europie w XVII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> – upadek potęgi Hiszpanii – polityka obronna Holandii; wojny angielsko-holenderskie – wzrost znaczenia Brandenburgii – potęga i ekspansja Szwecji – Węgry i ekspansja turecka w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę bitwy pod Wiedniem (1683 r.) – charakteryzuje postać Jana III Sobieskiego – opisuje przyczyny i skutki rywalizacji Holandii z Francją i Anglią. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Święta Liga</i> – zna daty: unii personalnej Brandenburgii i Prus Książęcych (1618 r.), zawarcia Świętej Ligi (1684 r.), pokoju w Karłowicach (1699 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta III Wazy, Kara Mustafy – wskazuje na mapie obszary utracone przez Turcję w wyniku pokoju w Karłowicach – przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>moryskowie</i>, <i>junkrzy</i>, <i>Święta Liga</i> – zna daty: zajęcia przez Brandenburgię Pomorza Zachodniego (1648 r.), traktatów wewelsko-bydgoskich (1657 r.) – charakteryzuje postacie: Fryderyka Wilhelma, Karola IX Sudermaoskiego, Karola X Gustawa, Gustawa II Adolfa – wskazuje na mapie zasięg szwedzkiej ekspansji 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wojen angielsko-holenderskich (1652–1654 r., 1665 r., 1672–1674 r.), antyhabsburskiego powstania na Węgrzech (1682 r.) – charakteryzuje postacie: Wilhelma III Oraoskiego, Karol XI, Karola Lotaryoskiego – przedstawia okoliczności odzyskania niepodległości przez Portugalię – omawia wpływ rywalizacji o rynki 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstań w Katalonii i Portugalii (1640 r.), uznania przez Hiszpanię niepodległości Portugalii (1668 r.), bitwy pod Linköping (1598 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa III, Filipa IV, Gaspara de Guzman, Jana IV Braganzy, Krystyny Wazy, Axela Oxenstierny, Jerzego II Rakoczego, Imre Thököly'ego – ocenia sytuację polityczną na

			<p>okoliczności, w jakich Brandenburgia przejęła pruski tron książęcy</p> <p>– charakteryzuje politykę wewnętrzną Fryderyka Wilhelma</p> <p>– omawia wpływ relacji habsbursko-wiedeńskich na konflikt z Turcją</p> <p>– przedstawia antyturecką działalność Świętej Ligi.</p>	<p>terytorialnej w Europie</p> <p>– przedstawia przyczyny gospodarcze i polityczne upadku potęgi Hiszpanii w XVII w.</p> <p>– wyjaśnia przyczyny wypędzenia morysków</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego zmagania między Anglią i Holandią były prowadzone jedynie w koloniach i na morzach</p> <p>– omawia ekspansję terytorialną Prus w XVII w.</p> <p>– przedstawia etapy ekspansji szwedzkiej w basenie Morza Bałtyckiego.</p>	<p>europiejskie i światowe na politykę międzynarodową</p> <p>– opisuje politykę kolonialną Fryderyka Wilhelma</p> <p>– charakteryzuje proces budowania imperium szwedzkiego.</p>	<p>wschodzie Europy w XVII w.</p> <p>– ocenia zmiany na arenie międzynarodowej, do których doszło w XVII w.</p>
5. Kultura baroku	<p>– od renesansu do baroku</p> <p>– sztuka i architektura baroku</p> <p>– malarstwo</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>barok</i>, <i>realizm</i></p> <p>– zna czas trwania baroku (k. XVI – poł. XVIII w.)</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>barok dworski</i>, <i>racjonalizm</i>, <i>empiryzm</i>, <i>klasycyzm</i>, <i>rokoko</i>,</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>manieryzm</i>, <i>libertynizm</i>, <i>jansenizm</i>, <i>teatr ludowy</i>, <i>powieść</i></p>	<p>– zna datę założenia Royal Society w Londynie (1660 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Francesca Borrominiego,</p>	<p>– charakteryzuje postacie: św. Jana od Krzyża, św. Teresy z Ávila, Kornela Jansena, Lopego de Vegi,</p>

	<p>barokowe – nauka i filozofia epoki baroku – teatr, literatura i muzyka</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Galileusza, Isaaca Newtona, Kartezjusza, Moliera, Jana Sebastiana Bacha – wymienia cechy charakterystyczne sztuki baroku.</p>	<p><i>opera</i> – charakteryzuje postacie: Giovanniego Lorenza Berniniego, Caravaggia, Petera Paula Rubensa, Rembrandta van Rijna, Francisa Bacona – wyjaśnia interpretację terminu <i>barok</i> – przedstawia wpływ kontrreformacji na narodziny epoki baroku – omawia cechy charakterystyczne architektury baroku – wymienia przykłady rezydencji królewskich i cesarskich epoki baroku – omawia osiągnięcia naukowe epoki baroku – wymienia największych</p>	<p><i>łotrzykowska</i> – charakteryzuje postacie: El Greca, Diega Velázqueza, Johannesesa Keplera, Blaise’a Pascala, Antonia Vivaldiego – wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy architekturą renesansową a barokową – wyjaśnia, z czego wynikała specyfika baroku mieszczaosko-protestanckiego – omawia wpływ manieryzmu na narodziny epoki baroku – przedstawia cechy charakterystyczne barokowego malarstwa – przedstawia kierunki i nurty filozoficzne epoki baroku</p>	<p>Antoona van Dycka, Jana Brueghel młodsze, Jeana Baptysty Racine’a, Jeana de La Fontaine’a, Miguela de Cervantesa, Georga Friedricha Haendla – wyjaśnia, dlaczego wielu malarzy epoki baroku określano mianem „mistrzów światła i cienia” – omawia różnice między rokokiem a barokiem – przedstawia związki między ideologią absolutyzmu a sztuką i architekturą baroku – omawia wpływ baroku na zmiany w teatrze i muzyce.</p>	<p>Pierre’a Corneille’a, Claudia Monteverdiego – ocenia, które rozwiązania w architekturze barokowej mogły rozbudzić szczególne wrażenie na wiernych.</p>
--	---	---	---	---	---	---

			twórców epoki baroku oraz ich najwybitniejsze dzieła.	– przedstawia cechy charakterystyczne literatury baroku – omawia tematykę podejmowaną przez artystów w utworach barokowych.		
WOJNY I KRYZYS RZECZYPOSPOLITEJ W XVII WIEKU						
1. Początki rządów Zygmunta III Wazy	– podwójna elekcja – Zygmunt III Waza na tronie polskim – król i hetman – relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – walka o szwedzki tron – wojna ze Szwecją – rokosz Zebrzydowskiego – wojna w Inflantach i Prusach	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>husaria</i> – zna daty: bitwy pod Kircholmem (1605 r.), bitwy pod Oliwą (1627 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta III Wazy, Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i skutki wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>rokosz</i> – zna daty: wojny polsko-szwedzkiej (1600–1611 r.), wojny polsko-szwedzkiej (1617–1622 r.), wojny polsko-szwedzkiej (1625–1629 r.), bitwy pod Trzcianą (1629 r.), rozejmu w Starym Targu (1629 r.), rozejmu w Sztumskiej Wsi (1635 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Zamojskiego, Jana Karola Chodkiewicza – wskazuje na mapie	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>popularyści</i> , <i>sejm inkwizycyjny</i> , <i>regaliści</i> , <i>rozejm w Starym Targu (Altmarku)</i> , <i>rozejm w Sztumskiej Wsi</i> – zna daty: elekcji Zygmunta III Wazy (1587 r.), sejmu inkwizycyjnego (1592 r.), bitwy pod Białym Kamieniem (1604 r.), rokoszu Zebrzydowskiego (1606–1608 r.) – charakteryzuje postacie: Maksymiliana Habsburga, Mikołaja	– zna daty: bitwy pod Byczyną (1588 r.), przejęcie tronu Szwecji przez Zygmunta III Wazę (1592 r.), inkorporacji szwedzkiej Estonii do Rzeczypospolitej (1600 r.), bitwy pod Guzowem (1607 r.), bitwy pod Gniewem (1626), bitwy pod Tczewem i Hamersztynem (1627 r.) – charakteryzuje postacie: Ernesta Habsburga, Karola IX Sudermaoskiego, Arendta Dickmanna	– zna daty: bitwy pod Linköping (1598 r.), detronizacji Zygmunta III Wazy przez szwedzki Riksdag (1599 r.) – ocenia relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – ocenia skutki rokoszu Zebrzydowskiego dla pozycji władcy i stabilizacji państwa polskiej.

			<p>ziemie utracone przez Rzeczpospolitą na rzecz Szwecji</p> <p>– omawia przebieg wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.</p> <p>– omawia rolę husarii w prowadzeniu działań wojennych.</p>	<p>Zebrzydowskiego, Gustawa II Adolfa</p> <p>– omawia okoliczności elekcji Zygmunta III Wazy na tron Rzeczypospolitej</p> <p>– opisuje relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim</p> <p>– charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego</p> <p>– przedstawia plany Zygmunta III dotyczące wzmocnienia władzy królewskiej.</p>	<p>– przedstawia rywalizację Zygmunta III Wazy z Maksymilianem Habsburgiem</p> <p>– przedstawia etapy walki Zygmunta III Wazy o tron Szwecji i jej skutki.</p>	
2. Walka o koronę carów	<p>– kryzys państwa rosyjskiego w II połowie XVI i na początku XVII w.</p> <p>– dymitriady i ich skutki</p> <p>– początek wojny z Moskwą i walki o koronę carów</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>dymitriady</i></p> <p>– zna datę bitwy pod Kłuszynem (1610 r.)</p> <p>– charakteryzuje postać Władysława IV Wazy</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojen z Moskwą.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rozejm w Dywilinie, pokój w Polanowie</i></p> <p>– zna daty: I dymitriady (1604–1605 r.), wyprawy Dymitra II Samozwaoca (1607–1610 r.), wojny</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielka Smuta, lisowczycy</i></p> <p>– zna daty: Wielkiej Smuty (1598–1613 r.), powstania Wasyla Szujskiego (1606 r.), zdobycia Moskwy przez Polaków (1610 r.),</p>	<p>– zna datę antypolskiego powstania Minina i Pożarskiego (1611 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Fiodora, Jerzego Mniszcha, Kuźmy Minina, Dymitra Pożarskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego</p>	<p>– zna datę rosyjsko-szwedzkiego traktatu w Stołbowie (1617 r.)</p> <p>– charakteryzuje postać Michała Szeina</p> <p>– ocenia polityczne skutki wojen z Moskwą.</p>

	– wojna smoleoska		<p>polско–rosyjskiej (1609–1618 r.), wybrania Michała Romanowa na cara Rosji (1613 r.), rozejmu w Dywilinie (1618 r.), wojny smoleoskiej (1632–1634 r.), pokoju w Polanowie (1634 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa, Jana Karola Chodkiewicza</p> <p>– wskazuje na mapie ziemie, jakie zdobyła Rzeczpospolita w wyniku rozejmu w Dywilinie i pokoju w Polanowie</p> <p>– omawia przebieg wojen Rzeczypospolitej z Moskwą.</p>	<p> rządów polskich na Kremlu (1610–1612 r.), oblężenia Smoleoska (1633–1634 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Dymitra I Samozwaoca, Dymitra II Samozwaoca, Borysa Godunowa, Wasyla Szujskiego, Aleksandra Józefa Lisowskiego</p> <p>– omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu wewnętrznego w państwie moskiewskim</p> <p>– charakteryzuje rządy Dymitra I Samozwaoca i ich skutki</p> <p>– charakteryzuje polskie rządy na Kremlu i reakcję Rosjan</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Władysław Waza nie</p>	<p> polscy magnaci zdecydowali się poprzed roszczenia kolejnych Dymitrów Samozwaoców do tronu moskiewskiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w zmaganiach z Rosją odegrali lisowczycy.</p>	
--	-------------------	--	--	--	--	--

<p>3. Kozaczyzna i konflikty z Turcją</p>	<p>– Turcja i księstwa naddunajskie – najazdy tatarskie na Rzeczpospolitą ich skutki – polskie wyprawy na Mołdawię – narodziny Kozaczyzny – rejestr i pierwsze powstania kozackie – wojna z Turcją: klęska pod Cecorą i oblężenie Chocimia – plany kolejnej wojny z Turcją i ich konsekwencje</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Cecorą (1620 r.), bitwy pod Chocimiem (1621 r.) – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją (1620–1621 r.).</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kozaczyzna, Dzikie Pola (Zaporoże, Niż), ataman, pokój w Chocimiu</i> – zna daty: pokoju w Chocimiu (1621 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Zamojskiego, Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza – wskazuje na mapie obszary zamieszkiwane przez Kozaków, terytoria sporne Rzeczypospolitej i Turcji w XVII w. – charakteryzuje organizację wewnętrzną Kozaczyzny – wyjaśnia, jakie skutki dla Rzeczypospolitej miały najazdy</p>	<p>objął władzy w Rosji. – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pokój hetmaoski, Sicz, tabor, rejestr, czambuł</i> – zna daty: wyprawy Jana Zamojskiego na Mołdawię (1595 r.) – charakteryzuje postacie: Piotra Konaszewicza-Sahajdacznego, Stanisława Koniecpolskiego – omawia przyczyny, przebieg i skutki interwencji polskich magnatów w Mołdawii – omawia wpływ problemu tatarskiego na politykę zagraniczną i wewnętrzną Rzeczypospolitej w poł. XVII w. – omawia geopolityczne położenie Ukrainy i</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kondominium, traktat w Buszy</i>, – zna daty: układu w Chocimiu (1612 r.), traktatu w Buszy (1617 r.), powstania Kosioskiego (1591–1593 r.), powstania Nalewajki (1595–1596 r.) – charakteryzuje postacie: Jeremiego Mohyły, Szymona Mohyły, Krzysztofa Kosioskiego, Semena Nalewajki, Mehmeda Abazy – omawia relacje między Rzeczpospolitą a Mołdawią w końcu XVI w.</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Bukowem (1600), bitew pod Sasowym Rogiem (1612 r., 1633 r.) – charakteryzuje postacie: Michała Walecznego, Samuela Koreckiego, Michała Wiśniowieckiego – ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków.</p>
---	---	---	---	--	--	---

			<p>tatarskie – omawia przyczyny i skutki powstań kozackich w końcu XVI w. – omawia przebieg wojny z Turcją (1620–1621 r.) – omawia stosunki polsko-tureckie w latach 30. i 40. XVII w.</p>	<p>jego wpływ na życie codzienne jej mieszkańców – wyjaśnia, jaką funkcję pełnił rejestr kozacki – charakteryzuje okres sukcesów kozackich w pocz. XVII w. i jego znaczenie dla Rzeczypospolitej.</p>		
4. Powstanie Chmielnickiego	<p>– problem kozacki w I poł. XVII w. – wojsko zaporoskie i jego militarne znaczenie – przyczyny powstania Chmielnickiego – wybuch powstania na Ukrainie – walki w latach 1649–1653 – Moskwa i Kozacy</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wojsko zaporoskie</i> – zna daty: powstania Chmielnickiego (1648–1655 r.) – charakteryzuje postacie: Bohdana Chmielnickiego, Jana Kazimierza Wazę – charakteryzuje przyczyny powstania Chmielnickiego.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>układ w Perejasławiu, unia w Hadziaczu, księstwo ruskie, rozejm w Andruszowie</i> – zna daty: bitwy nad Żółtymi Wodami, pod Korsuniem i Piławcami (1648 r.), obrony Zbaraża (1649 r.), bitwy pod Beresteczkiem (1651 r.), układu w Perejasławiu (1654 r.), unii w Hadziaczu (1658 r.), rozejmu w</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ukraińscy królowie, ugoda w zborowska, ugoda w Białej Cerkwi</i> – zna daty: ugody zborowskiej (1649 r.), ugody w Białej Cerkwi (1651 r.), bitwy pod Batohem (1652 r.), bitwy pod Żwaocem (1653 r.), bitwy pod Ochmatowem (1655 r.), bitwy pod Połonką i Cudnowem (1660 r.) – charakteryzuje</p>	<p>– zna daty: powstania Pawluka (1637 r.), powstania Kostki-Napierskiego (1651 r.) – charakteryzuje postacie: Pawła Pawluka, Mikołaja Potockiego, Stefana Potockiego, Jerzego Ossolioskiego, Adama Kisiela, Aleksandra Kostki-Napierskiego, Marcina Kalinowskiego – przedstawia organizację i</p>	<p>– zna daty: powstania Sulimy (1635 r.), powstania Ostrianicy i Huni (1638 r.), bitwy pod Szepielewiczami (1654 r.) – charakteryzuje postacie: Iwana Sulimy, Jurija Chmielnickiego – omawia powstania kozackie z I poł. XVII w. – przedstawia i ocenia postawy Polaków wobec powstania</p>

			<p>Andruszowie (1667 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Jeremiego Wiśniowieckiego, Iwana Wyhowskiego – wskazuje na mapie obszary objęte powstaniem Chmielnickiego, ziemie przyłączone do Rosji po rozejmie w Andruszowie – omawia okoliczności wybuchu powstania Chmielnickiego – omawia przebieg działań militarnych przeciwko Kozakom po elekcji Jana Kazimierza Wazy – przedstawia postanowienia unii w Hadziaczu. 	<p>postacie: Tuhaj-beja, Janusza Radziwiłła</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ problemu rejestru na stosunki polsko-kozackie – wyjaśnia, dlaczego Kozacy sprzymierzyli się z Rosją – omawia przebieg i skutki wojny z Rosją o Ukrainę. 	<p>znaczenie militarne wojska zaporoskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje proces budzenia się świadomości etnicznej Kozaków zaporoskich w XVI i XVII w. 	<p>Chmielnickiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia konsekwencje przymierza kozacko-rosyjskiego – ocenia znaczenie unii w Hadziaczu dla stosunków polsko-kozackich.
5. Potop szwedzki	<ul style="list-style-type: none"> – przyczyny najazdu szwedzkiego – początek potopu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>potop szwedzki</i> – zna daty: potopu szwedzkiego (1655– 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna podjazdowa, traktat w Radnot, układy welawsko-</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dominium Maris Baltici, regimentarz, śluby lwowskie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>traktat wileoski</i> – zna daty: układu szwedzko- 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i ocenia postawy magnatów w obliczu zagrożenia państwowości

	<p>szwedzkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wojna o wyzwolenie Rzeczypospolitej – zmiana sytuacji międzynarodowej Rzeczypospolitej – traktat rozbiorowy w Radnot i jego konsekwencje – koniec wojny i pokój w Oliwie – zmiany w polskiej armii – prześladowania protestantów 	<p>1660r.), pokoju w Oliwie (1660r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać Jana Kazimierza Wazy – omawia przyczyny najazdu szwedzkiego – przedstawia postanowienia pokoju oliwskiego. 	<p><i>bydgoskie, pokój oliwski</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: obrony Jasnej Góry (1655 r.), klęski pod Gołębim (1656 r.), bitwy pod Warką (1656 r.), traktatu w Radnot (1656 r.), układów welawsko-bydgoskich (1657 r.) – charakteryzuje postacie: Karola X Gustawa, Stefana Czarnieckiego, Augustyna Kordeckiego – charakteryzuje działania wojenne w czasie potopu szwedzkiego – wyjaśnia, dlaczego obrona Jasnej Góry stała się punktem zwrotnym w przebiegu działań wojennych ze Szwecją – przedstawia postawy Polaków i 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: kapitulacji pod Ujściem i w Kiejdanach (1655 r.), konfederacji w Tyśzowcach i Łaocucie (1655 r.), ślubów lwowskich Jana Kazimierza (1656 r.), bitwy pod Prostkami (1656 r.), wygnania arian z Polski (1658 r.) – charakteryzuje postacie: Hieronima Radziejowskiego, Janusza Radziwiłła, Wincentego Gosiewskiego – wskazuje na mapie główne kierunki działań wojsk szwedzkich w 1655 r. – przedstawia przykłady sukcesów oręża polskiego w walce ze Szwedami – opisuje, jakie znaczenie dla 	<p>brandenburskiego (1656 r.), rozejmu w Niemieży (1656 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Krzysztofa Opalioskiego, Andrzeja Karola Grudzińskiego, Fryderyka Wilhelma, Jerzego II Rakoczego – przedstawia zmiany w polskiej armii XVII w. – charakteryzuje sytuację międzynarodową Rzeczypospolitej przed potopem szwedzkim i w jego czasie. 	<p>polskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego.
--	--	---	---	---	--	---

			króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego.	paostwa polskiego miały traktaty welawsko-bydgoskie – wyjaśnia, dlaczego doszło do prześladowania protestantów i jakie były tego skutki.		
6. Wojna domowa i król „Piaśt”	– Rzeczpospolita po potopie szwedzkim – plany reform Jana Kazimierza i problem następstwa tronu – rokosz Lubomirskiego – elekcja Michała Korybuta Wiśniowieckiego – konflikt króla z malkontentami – początek konfliktu z Turcją	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>liberum veto</i> , <i>pokój w Buczaczu</i> – zna daty: pierwszego <i>liberum veto</i> (1652 r.), traktatu w Buczaczu (1672 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Sobieskiego – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją.	– zna daty: abdykacji Jana Kazimierza (1668 r.), elekcji Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1669 r.), wojny z Turcją (1672 r.) – charakteryzuje postad Władysława Sicioskiego – wskazuje na mapie zmiany terytorialne po traktacie w Buczaczu – przedstawia sytuację Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim – omawia okoliczności objęcia tronu	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Związek Święcony</i> , <i>Związek Pobożny</i> , <i>malkontenci</i> – zna daty: rokoszu Lubomirskiego (1665–1666 r.), zawarcia Związku Święconego (1661 r.) i Pobożnego (1662 r.), bitwy pod Mławami (1666 r.), zdobycia Kamieoca Podolskiego przez Turków (1672 r.) – charakteryzuje postad Jerzego Sebastiana Lubomirskiego – charakteryzuje	– zna daty: bitew pod Braclawiem i Kalnikiem (1671 r.), konfederacji pod Szczebrzeszynem (1673 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa Wilhelma, Karola Lotaryoskiego – omawia wpływ konfliktu króla Jana Kazimierza z opozycją magnacką na funkcjonowanie paostwa – przedstawia konflikt króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego ze stronnictwem	– zna datę buntu Piotra Doroszenki (1671 r.) – charakteryzuje postad Piotra Doroszenki – ocenia realną możliwość realizacji reform Jana Kazimierza.

			Rzeczypospolitej przez Michała Korybuta Wiśniowieckiego.	program reform proponowany przez Jana Kazimierza i reakcję szlachty polskiej – przedstawia przy- czyny, przebieg i skutki sporu króla z Jerzym Sebastianem Lubomirskim.	profrancuskim – omawia zmiany w polskiej polityce zagranicznej i ich wpływ na funkcjo- nowanie Rzeczy- pospolitej.	
--	--	--	--	--	--	--

<p>7. Rządy Jana III Sobieskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – elekcja Jana III Sobieskiego – wojna z Turcją; pokój w Żurawnie – polityka zagraniczna Jana III Sobieskiego – zmiany sojuszków i ich konsekwencje – bitwa pod Wiedniem i jej znaczenie – zakończenie walk z Turcją – ostatnie lata panowania Jana III Sobieskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>odsiecz wiedeńska</i> – zna datę bitwy pod Wiedniem (1683 r.) – charakteryzuje postać Jana III Sobieskiego – przedstawia przyczynę i skutki przyczyny i skutki wiedeńskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Święta Liga, pokój Grzymułtowskiego, pokój w Karłowicach</i> – zna daty: bitwy pod Chocimiem (1673 r.), elekcji Jana III Sobieskiego (1674 r.), wojny z Turcją (1674–1676 r.), bitwy pod Parkanami (1683 r.), utworzenia Świętej Ligi (1684 r.), pokoju Grzymułtowskiego (1686 r.), pokoju w Karłowicach (1699 r.) – charakteryzuje postacie: Leopolda I 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wielki wezyr</i> – zna daty: bitwy pod Żurawnem (1676 r.), rozejmu w Żurawnie (1676 r.) – charakteryzuje postać Karola Lotaryoskiego – wskazuje na mapie obszary, które utraciła Turcja na rzecz cesarstwa i Wenecji w wyniku podpisania pokoju w Karłowicach – opisuje okoliczności objęcia tronu przez Jana III Sobieskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: oblężenia Trembowli (1676 r.), traktatu w Jaworowie (1675 r.), sojuszu polsko-habsburskiego (1683 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa Wilhelma, Ludwika Burbona (Wielkiego Kondeusza), Dymitra Wiśniowieckiego, Stanisława Jabłonowskiego – omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na politykę zagraniczną Jana III Sobieskiego – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę antyhabsburskiego powstania na Węgrzech (1682 r.) – charakteryzuje postać Imre Thököly'ego – ocenia skutki zaangażowania Rzeczypospolitej w działalność Świętej Ligi.
			<ul style="list-style-type: none"> Habsburga, Kara Mustafy, Marii Kazimiery – wskazuje na mapie obszary, które utraciła Turcja na rzecz Rzeczypospolitej w wyniku podpisania 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia reformy wojskowe Jana III Sobieskiego – charakteryzuje skutki przejścia Sobieskiego do obozu prohabsburskiego – omawia 	<ul style="list-style-type: none"> politykę Sobieskiego wobec Brandenburgii, Rosji i Turcji – przedstawia ostatnie lata panowania Jana III Sobieskiego. 	

			<p>pokoju w Karłowicach</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny z Turcją (1674–1676 r.) – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało zwycięstwo pod Wiedniem. 	<p>działalność Świętej Ligi i jej skutki dla Rzeczypospolitej.</p>		
8. Kryzys Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> – zniszczenia wojenne – społeczne skutki wojen – wzrost roli magnaterii – przemiany ustrojowe i polska skarbowość – sytuacja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>oligarchia magnacka</i> – charakteryzuje przejawy wpływu magnaterii na życie polityczne i gospodarcze Rzeczypospolitej w XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>latyfundia magnackie, klientela magnacka</i> – omawia zniszczenia wojenne i grabieże po wielkich wojnach XVII w. – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przymus propinacyjny, rządy sejmikowe, podatek podymny, podatek pogłówny, kwarta, łanowe, hiberna, apostazja</i> – przedstawia skutki wielkich wojen dla gospodarki miejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>egzulancki</i> – omawia wpływ kryzysu europejskiego w XVII w. na sytuację gospodarczą Rzeczypospolitej – wyjaśnia wpływ egzulantów na politykę państwa 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ wojen XVII w. na przemiany ustrojowe, gospodarcze, społeczne i wyznaniowe w Rzeczypospolitej.

	wyznaniowa w XVII w.		społeczne skutki wojen – wyjaśnia, jakie były przyczyny wzrostu znaczenia magnaterii w drugiej połowie XVII w. – omawia proces oligarchizacji życia gospodarczego i politycznego Rzeczypospolitej.	w Rzeczypospolitej – omawia położenie gospodarcze szlachty w XVII w. i jej działania na rzecz zwiększenia swoich dochodów – wyjaśnia, na czym polegały rządy sejmikowe – charakteryzuje położenie protestantów w Rzeczypospolitej w XVII w.	– omawia politykę skarbową w Rzeczypospolitej XVII w. – wyjaśnia, na czym polegał konflikt między unitami i dyzunitami – opisuje relacje między wyznaniem na ziemiach Rzeczypospolitej.	
9. Barok i sarmatyzm	– początki baroku w Polsce – architektura barokowa w Polsce – rzeźba i malarstwo – kultura barokowa na dworach magnackich – literatura barokowa – nauka i	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sarmatyzm, złota wolność szlachecka, przedmurze chrześcijaństwa</i> – zna czas trwania baroku w Rzeczypospolitej (k. XVI – poł. XVIII w.) – opisuje cechy charakterystyczne sarmatyzmu.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ksenofobia, orientalizacja</i> – charakteryzuje postacie: Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Heweliusza, Jana Chryzostoma Paska – wyjaśnia, jakie funkcje ideowe pełniła sztuka baroku	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przedstawienia funeralne, silva rerum, makaronizmy, szlachcic-sybaryta</i> – charakteryzuje postacie: Mikołaja Zebrzydowskiego, Tomasza Dolabelli, Stanisława Herakliusza Lubomirskiego	– charakteryzuje postacie: Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, Daniela Naborowskiego, Samuela Twardowskiego, Wacława Potockiego, Jana Brożka – przedstawia wpływ wielkich wojen XVII w. na rozwój kultury	– charakteryzuje postacie: Giovanniego Trevano, Matteo Castellego, Peetera Danckersa de Rija, Daniela Schultza, Anny Stanisławskiej, Wespazjana Kochowskiego, Zbigniewa Morsztyna, Jana Szczęsnego Herburta, Kaspra

	oświata w XVII-wiecznej Rzeczypospolitej – sarmatyzm i jego cechy charakterystyczne		– omawia cechy charakterystyczne barokowej architektury sakralnej w Polsce – przedstawia rozwój budownictwa świeckiego epoki baroku na przykładzie rezydencji królewskich i magnackich – wyjaśnia, na czym polegała orientalizacja kultury i obyczajów polskich w XVII w.	– przedstawia wpływ potrydenckiej reformy kościoła na kulturę i naukę baroku w Rzeczypospolitej – omawia osiągnięcia literatury polskiego baroku – opisuje cechy charakterystyczne rzeźby i malarstwa polskiego baroku – przedstawia genezę ideologii sarmackiej – omawia wpływ ideologii sarmatyzmu na styl życia i obyczajowość szlachty polskiej.	i sztuki epoki baroku – przedstawia rozwój nauki w dobie baroku – przedstawia przyczyny i przejawy spadku poziomu nauczania w polskich szkołach XVII w.	Niesieckiego – charakteryzuje i ocenia wkład polskiego baroku do kultury Europy XVII i początków XVIII w.
OŚWIECENIE W EUROPIE I W POLSCE						
1. Gospodarka i społeczeństwo w XVIII wieku	– eksplozja demograficzna w Europie – rewolucja agrarna – rewolucja przemysłowa w Anglii – skutki	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna, rewolucja przemysłowa</i> – omawia społeczne i gospodarcze skutki rewolucji przemysłowej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plodozmian intensywny, rewolucja agrarna, maszyna parowa, klasa robotnicza, liberalizm gospodarczy, wolny</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>fizjokratyzm, leseferyzm</i> – charakteryzuje postać François Quesnaya – omawia cechy charakterystyczne	– charakteryzuje postacie: Edwarda Jennera, Johna Kaya, Jamesa Hargreavesa, Richarda Arkwrighta – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju medycyny miało odkrycie	– ocenia gospodarcze i społeczne skutki rewolucji przemysłowej.

	<p>społeczne i gospodarcze rewolucji przemysłowej</p> <p>– nowe koncepcje ekonomiczne</p>		<p><i>rynek, wolna konkurencja, gospodarka wolnorynkowa</i></p> <p>– zna datę skonstruowania maszyny parowej (1769 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Jamesa Watta, Adama Smitha</p> <p>– wskazuje na mapie najbardziej rozwinięte gospodarczo państwa XVIII-wiecznej Europy</p> <p>– omawia przyczyny eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w.</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju przemysłu miało wynalezienie maszyny parowej</p> <p>– charakteryzuje klasę robotniczą w</p>	<p>eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w.</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne rewolucji agrarnej i jej skutki</p> <p>– przedstawia uwarunkowania rewolucji przemysłowej</p> <p>– omawia wpływ wynalazków na zmiany w przemyśle włókienniczym</p> <p>– opisuje przemiany w hutnictwie i metalurgii</p> <p>– omawia nowe idee ekonomiczne stworzone w XVIII w.</p>	<p>dokonane przez Edwarda Jennera</p> <p>– wymienia najważniejsze wynalazki związane z rewolucją przemysłową.</p>	
--	---	--	--	---	---	--

			XVIII w.			
2. Oświecenie	<ul style="list-style-type: none"> – wiek XVIII – stulecie rozumu – filozofia i myśl społeczno-polityczna oświecenia – <i>Wielka encyklopedia francuska</i> i jej znaczenie – rozwój nauki – rozwój edukacji i ośrodków naukowych – literatura oświeceniowa – rokoko i klasycyzm 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>oświecenie, trójpodział władzy, umowa społeczna</i> – zna czas trwania oświecenia (XVIII w.) – charakteryzuje postacie: Karola Monteskiusza, Jeana-Jacques'a Rousseau – omawia teorie trójpodziału władzy i umowy społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>prawa naturalne, encyklopedyści, krytycyzm, sentymentalizm, klasycyzm</i> – charakteryzuje postacie: Johna Locke'a, Woltera, Denisa Diderota, Immanuela Kanta, Isaaca Newtona, Wolfganga Amadeusza Mozarta – wskazuje na mapie paostwa, w których najwcześniej zaczęły upowszechniać się idee oświecenia – przedstawia genezę oświecenia – omawia myśl społeczno-polityczną oświecenia – wyjaśnia, jaką rolę w okresie oświecenia odegrała <i>Wielka encyklopedia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>koncepcja wolności, deizm, ateizm, teoria poznania, szkoły specjalistyczne, akademie naukowe, salony kulturalne, łoże masooskie, rokoko, teatr narodowy</i> – zna datę rozwiązania zakonu jezuitów (1773 r.) – charakteryzuje postacie: Benjamina Franklina, braci Montgolfier – wyjaśnia wpływ idei oświecenia na wierzenia religijne i dogmaty kościelne – charakteryzuje wiodące kierunki filozoficzne oświecenia – na wybranych przykładach omawia wpływ 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Antoine'a Lavoisiera, Karola Linneusza, Alessandra Volty, Jamesa Cooka, Daniela Defoe, Jonathana Swifta, Jacques'a Louisa Davida, Josepha Haydna – omawia osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych, przyrodniczych i geograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postad Laurence'a Sterne'a – ocenia wpływ filozofii i myśli społeczno-politycznej oświecenia na współczesne systemy polityczne.

			<p><i>francuska</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia oświeceniowe reformy systemu edukacji – omawia główne kierunki w rozwoju literatury oświeceniowej – przedstawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki klasycyzmu. 	<p>oświeceniowej nauki na rozwój przemysłu i życie codzienne</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie funkcje pełniły w XVIII w. salony kulturalne – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały w XVIII w. loże masooskie – przedstawia sposoby propagowania wiedzy i nowych idei w czasach oświecenia. 		
3. Budowa imperium rosyjskiego	<ul style="list-style-type: none"> – Rosja a Europa w XVII w. – początki rządów Piotra I – reformy Piotra I – wielka wojna północna i jej następstwa – walka o władzę w Rosji po śmierci Piotra I – rządy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>absolutyzm</i> – charakteryzuje postacie: Piotra I Wielkiego, Katarzyny II Wielkiej – charakteryzuje zmiany w ustroju państwa i systemie administracyjnym przeprowadzone przez Piotra I. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Senat Rządzący, gubernia, wielka wojna północna, pokój w Nystad, wojna siedmioletnia</i> – zna daty: wielkiej wojny północnej (1700–1721 r.), pokoju w Nystad (1721 r.), wojny siedmioletniej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wielkie poselstwo, tabela rang, przymus szkolny, imperator Wszechrosji, Rada Cesarska</i> – wyjaśnia przyczyny wysłania wielkiego poselstwa (1697 r.), ustanowienia Senatu Rządzącego (1711 r.), bitwy pod Narwą 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia uwarunkowania zmiany wizerunku Rosji w XVII w. – przedstawia reformy w wojsku rosyjskim – charakteryzuje politykę wyznaniową Piotra I – przedstawia rywalizację o władzę w Rosji po śmierci 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje i ocenia politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II.

	Katarzyny II		(1756–1763 r.)	(1700 r.), bitwy pod	Piotra I	
	– powstanie rosyjskiego mocarstwa		– wskazują na mapie obszary w Europie zajęte przez Piotra I i Katarzynę II – przedstawia reformy obyczajowe Piotra I – omawia przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny północnej – omawia politykę wewnętrzną Katarzyny II – przedstawia kierunki ekspansji zewnętrznej Rosji za panowania Katarzyny II.	Połtawą (1709 r.), przyjęcia przez Piotra I tytułu imperatora Wszechrosji (1721 r.) – charakteryzuje postacie: Karola XII, Elżbiety I, Fryderyka II – wyjaśnia wpływ wielkiego poselstwa na przemiany w państwie rosyjskim – omawia przemiany, jakie z inicjatywy Piotra I zaszły w stanie szlacheckim.	– wyjaśnia, na czym polegała europeizacja Rosji.	
4. Absolutyzm oświecony w Prusach i w Austrii	– absolutyzm oświecony – budowa potęgi Prus – absolutyzm oświecony Fryderyka II – Austria w czasie wielkich wojen – wojna	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>absolutyzm oświecony</i> – charakteryzuje postacie: Fryderyka Wilhelma I, Józefa II – omawia założenia idei absolutyzmu oświeceniowego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>laicyzacja, wojny śląskie, wojna siedmioletnia (III wojna śląska), państwo policyjne, józefinizm</i> – zna daty: koronacji Fryderyka I (1701 r.), wojen śląskich	– wyjaśnia znaczenie terminów: „ <i>król-filozof</i> ”, „ <i>pierwszy sługa państwa</i> ”, <i>sankcja pragmatyczna, Rada Państwa, patent tolerancyjny</i> – zna daty: sankcji pragmatycznej (1713 r.), pokoju w	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna o sukcesję hiszpańską, wojna o sukcesję austriacką, odwrócenie przymierzy</i> – zna daty: wprowadzenia obowiązku szkolnego w Prusach	– ocenia panowanie Fryderyka II oraz Józefa II jako władców oświeconych.

	siedmioletnia – reformy Marii Teresy i Józefa II w Austrii		(1740–1742 r.; 1744–1745 r.), wojny siedmioletniej (1756–1763 r.) – charakteryzuje postacie: Fryderyka I, Marii Teresy – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Hohenzollernów miało uzyskanie korony królewskiej – omawia reformy wojskowe Fryderyka Wilhelma I i ich wpływ na funkcjonowanie paostwa – charakteryzuje reformy wewnętrzne Fryderyka II – opisuje reformy wewnętrzne Józefa II – przedstawia przyczyny i skutki wojny siedmioletniej.	Hubertusburgu (1763 r.), patentu tolerancyjnego (1781 r.), reform chłopskich Józefa II (1781–1785 r.) – wskazuje na mapie obszary włączone do paostwa pruskiego w I poł. XVIII w., granice paostwa habsburskiego w II poł. XVIII w. – charakteryzuje rządy Fryderyka I – omawia zaangażowanie Austrii w politykę międzynarodową w I poł. XVIII w. – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Maria Teresa objęła tron Austrii – omawia reformy wewnętrzne Marii Teresy.	(1763 r.), wojny o sukcesję hiszpaoską (1701–1714 r.), wojny o sukcesję austriacką (1740–1748 r.) – charakteryzuje postacie: Fryderyka II, Filipa V Burbona, Karola VI – przedstawia zmiany w relacjach austriacko-pruskich w I poł. XVIII w. – porównuje reformy w Prusach i Austrii w II poł. XVIII w. – charakteryzuje rolę Prus i Austrii w konfliktach zbrojnych w Europie w latach 1700–1763.	
5. Rzeczpospolita w pierwszej	– pierwsze lata unii polsko-	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Familia</i> ,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sejm</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów:	– zna daty: bitwy pod Kliszowem	– ocenia programy reform

<p>połowie XVIII wieku</p>	<p>saskiej – Rzeczpospolita w czasie wojny północnej – ostatnie lata rządów Augusta II – wojna o sukcesję polską – polityczna anarchia i próby reform w czasach Augusta III – reformy oświaty i ożywienie gospodarcze w Polsce</p>	<p><i>Collegium Nobilium</i> – zna datę założenia Collegium Nobilium (1740 r.) – charakteryzuje postacie: Augusta II Mocnego, Stanisława Konarskiego – omawia cechy charakterystyczne panowania Augusta II i Augusta III.</p>	<p><i>niemy, wojna o sukcesję polską, pijarzy</i> – zna daty: elekcji Augusta II Mocnego (1696 r.), wielkiej wojny północnej (1700–1721 r.), sejmu niemego (1717 r.), wojny o sukcesję polską (1733–1736 r.) – charakteryzuje postacie: Stanisława Leszczyńskiego, Augusta III – wskazuje na mapie terytorium Saksonii – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do unii polsko-saskiej – przedstawia okoliczności, w jakich Rzeczpospolita została wplątana w wielką wojnę północną – opisuje przebieg i</p>	<p><i>republikanie, sejm pacyfikacyjny, faksje magnackie</i> – zna daty: elekcji Stanisława Leszczyńskiego (1704 r.), konfederacji sandomierskiej (1704 r.), konfederacji tarnogrodzkiej (1715 r.), konfederacji w Dzikowie (1734 r.), sejmu pacyfikacyjnego (1736 r.) – charakteryzuje postacie: Karola XII, Piotra I – wyjaśnia, co różniło Rzeczpospolitą i Saksonię pod względem politycznym, społecznym i ekonomicznym – przedstawia przebieg wielkiej</p>	<p>(1702 r.), konfederacji w Warszawie (1704 r.), zamieszek religijnych w Toruniu (1724 r.) – charakteryzuje postacie: Henryka Brühla, Jerzego Mniszcha – wyjaśnia, jaką rolę odegrał Piotr I w sporze między Augustem II i szlachtą.</p>	<p>Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.</p>
----------------------------	--	---	---	---	---	---

			<p>skutki wojny o sukcesję polską – omawia wpływ myśli oświeceniowej na reformy oświaty w Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.</p>	<p>wojny północnej na ziemiach polskich – omawia przebieg i skutki rywalizacji między Augustem II a Stanisławem Leszczyńskim i ich zwolennikami – charakteryzuje sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej u schyłku panowania Augusta II – omawia proces narastania anarchii wewnętrznej za panowania Augusta III.</p>		
<p>6. Pierwsze lata rządów Stanisława Augusta</p>	<p>– elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego i pierwsze reformy – sprawa dysydentów i prawa kardynalne</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konfederacja barska, Komisja Edukacji Narodowej</i> – zna daty: elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764 r.), konfederacji barskiej</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Szkoła Rycerska, prawa kardynalne, walka partyzancka, Rada Nieustająca</i> – zna daty: założenia Szkoły Rycerskiej (1765 r.), uchwalenia praw</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sejm repninowski, generalność</i> – zna daty: sejmiku konwokacyjnego (1764 r.), sejmiku repninowskiego (1797–1798 r.), powołania</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>koliszczyzna, zasada równowagi sił</i> – charakteryzuje postacie: Michała Fryderyka Czartoryskiego, Wacława Rzewuskiego, Karola</p>	<p>– ocenia postanowienia sejmu repninowskiego – ocenia działania konfederatów barskich – ocenia wpływ decyzji sejmu rozbiorowego na</p>

	– konfederacja barska – przyczyny, przebieg, skutki i ocena – I rozbiór Polski – sejm rozbiorowy jego reformy	(1768–1772 r.), I rozbiór Polski (1772 r.), powołania Komisji Edukacji Narodowej (1773 r.) – charakteryzuje postać Stanisława Augusta Poniatowskiego – wskazuje na mapie obszary utracone przez Rzeczpospolitą na rzecz Austrii, Rosji i Prus w 1772 r. – przedstawia przyczyny i skutki konfederacji barskiej.	kardynałów (1768 r.), sejm rozbiorowy (1773–1775 r.), powołania Rady Nieustającej (1775 r.) – charakteryzuje postacie: Katarzyny II, Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Rejtana – omawia okoliczności elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego – wyjaśnia wpływ praw kardynałów na funkcjonowanie Rzeczypospolitej – przedstawia postanowienia traktatu rozbiorowego z 1772 r. – omawia decyzje sejmu rozbiorowego.	generalności (1769 r.) – charakteryzuje postacie: Kajetana Sołtyka, Mikołaja Repnina – przedstawia reformy sejmu konwokacyjnego i pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego – przedstawia przebieg konfederacji barskiej – omawia okoliczności podpisania I rozbioru Polski.	Radziwiłła, Adama Ponioskiego – wyjaśnia okoliczności, w jakich doszło do interwencji rosyjskiej w Rzeczypospolitej w 1767 r.	funkcjonowanie państwa polskiego.
--	---	---	---	---	---	-----------------------------------

7. Oświecenie w Rzeczypospolitej	– początki oświecenia w Polsce	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>oświecenie stanisławowskie</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>obiady czwartkowe</i> ,	– zna datę założenia Biblioteki Załuskich (1747 r.)	– charakteryzuje postacie: Franciszka Bohomolca, Adama	– charakteryzuje postacie: Stanisława Trembeckiego,
	– mecenat Stanisława Augusta Poniatowskiego – architektura i sztuka polskiego oświecenia – literatura oświeceniowa – edukacja i nauka	– zna czas oświecenia w Polsce (lata 30. XVIII w. – k. XVIII w.) oraz datę powstania Collegium Nobilium (1740r.) – charakteryzuje postad Stanisława Konarskiego – charakteryzuje osiągnięcia architektury i sztuki polskiego klasycyzmu.	<i>Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych</i> – charakteryzuje postacie: Ignacego Krasickiego, Hugona Kołłątaja – omawia rolę mecenatu Stanisława Augusta Poniatowskiego w propagowaniu idei oświecenia – charakteryzuje przemiany w polskiej edukacji w XVIII w. i ocenia ich znaczenie.	– charakteryzuje postacie: Józefa i Andrzeja Załuskich, Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta (Canaletta), Juliana Ursyna Niemcewicza, Ignacego Potockiego, Adama Kazimierza Czartoryskiego – przedstawia początki oświecenia w Polsce – na wybranych przykładach wyjaśnia, jakie cele przyświecały polskiej literaturze oświeceniowej.	Naruszewicza, Domenica Merliniego, Jana Piotra Norblina, Franciszka Karpioskiego, Izabeli Czartoryskiej, Jana i Jędrzeja Śniadeckich, Marcina Poczebotta– Odlanickiego, – omawia osiągnięcia nauki polskiej w epoce oświecenia.	Franciszka Salezego Jezierskiego, Franciszka Pincka, Franciszka Smuglewicza, Zygmunta Vogla, Samuela Chróścikowskiego, Krzysztofa Kluka – ocenia wpływ Stanisława Augusta Poniatowskiego na rozwój kultury i sztuki oświecenia w Polsce.
ŚWIAT I RZECZPOSPOLITA W KOŃCU XVIII WIEKU						
1. Rewolucja amerykańska	– kolonizacja Ameryki Północnej – konflikt między	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Deklaracja niepodległości</i> ,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>metropolia</i> , „ <i>bostooskie picie</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>opłaty stemplowe, ustawa o herbacie, Armia</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Synowie Wolności, federaliści, separatyści</i>	– zna datę bitwy pod Bunker Hill (1775 r.) – charakteryzuje postad Wilhelma von

	osadnikami a metropolią – wojna o	paostwo federacyjne – zna daty: <i>Deklaracji</i>	herbaty”, pokój w Wersalu, konstytucja Stanów	Kontynentalna, procedura impeachmentu, Sąd	– zna daty: przybycia tzw. ojców pielgrzymów do	Steubena – ocenia działalność Synów Wolności.
--	--------------------------------------	---	---	--	---	--

	<p>niepodległość – ustrój Stanów Zjednoczonych</p>	<p><i>niepodległości</i> (4 VII 1776 r.), konstytucji Stanów Zjednoczonych (1787 r.) – charakteryzuje postać Jerzego Waszyngtona – wyjaśnia, dlaczego mieszkańcy kolonii angielskich chcieli uniezależnić się od metropolii – omawia skutki wojny o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn.</p>	<p><i>Zjednoczonych, Kongres, Izba Reprezentantów, Senat, prezydent, Karta Praw, republikanie,</i> <i>demokraci</i> – zna daty: „bostooskiego picia herbaty” (1773 r.), wojny o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn. (1775–1783 r.), pokoju w Wersalu (1783 r.), Karty Praw (1791 r.) – charakteryzuje postacie: Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego, Beniamina Franklina – wskazuje na mapie zasięg terytorialny kolonii angielskich w Ameryce Pn. na początku XVIII w. – charakteryzuje rozwój osadnictwa</p>	<p><i>Najwyższy</i> – zna daty: uchwały o tzw. ustawach stemplowych (1765 r.), ustawy o herbacie (1773 r.), bitwy pod Lexington (1775 r.), bitwy pod Saratogą (1777 r.), bitwy pod Yorktown (1781 r.) – charakteryzuje postać Thomasa Jeffersona – wskazuje na mapie obszary przyłączone do kolonii angielskich w wyniku wojny siedmioletniej – omawia podział kolonialny Ameryki Pn. w XVII i pocz. XVIII w. – omawia organizację i gospodarkę kolonii angielskich w Ameryce Pn. – przedstawia rolę Bostonu w konflikcie</p>	<p>Ameryki Pn. (1620 r.), zajęcia posiadłości francuskich w Ameryce Pn. przez Anglików (1756–1763 r.), I Kongresu Kontynentalnego (1774 r.), II Kongresu Kontynentalnego (1775 r.) – charakteryzuje postacie: Jerzego III, Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a – przedstawia rdzennych mieszkańców Ameryki Pn. i ich położenie – opisuje politykę Wielkiej Brytanii wobec kolonii w Ameryce Pn. – porównuje siły zbrojne kolonistów z wojskami brytyjskimi – przedstawia spory o ustrój Stanów</p>	
--	--	---	---	---	---	--

			angielskiego w Ameryce Pn. – przedstawia argumenty polityczne i ekonomiczne wysuwane przez kolonistów na rzecz uzyskania niepodległości – charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych w świetle konstytucji 1787 r. – wyjaśnia, jakie znaczenie dla obywateli Stanów Zjednoczonych miała Karta Praw.	kolonii z metropolią – omawia przebieg wojny o niepodległość kolonii angielskich – na wybranych przykładach przedstawia udział Europejczyków w wojnie o niepodległość kolonii angielskich.	Zjednoczonych.	
2. Wybuch rewolucji we Francji	– Francja Ludwika XVI – Stany Generalne i ich rola – rewolucja ludowa – zmiana ustroju we Francji –	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna, Wielka Rewolucja Francuska</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>stan trzeci, Stany Generalne, Zgromadzenie Narodowe, Zgromadzenie Konstytucyjne (Konstytuanta),</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>burżuazja, drobnomieszczaostwo, Gwardia Narodowa, wielka trwoga, cenzus majątkowy, rewolucja</i>	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>gwardia mieszczaoska</i> – omawia i ocenia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji	– ocenia burżuazyjny okres Wielkiej Rewolucji Francuskiej.

	wprowadzenie	– zna daty: Wielkiej	<i>jakobini, kordelierzy,</i>	<i>burżuazyjna</i>	– wymienia idee
	monarchii konstytucyjnej – rewolucja burżuazyjna	Rewolucji Francuskiej (1789–1791 r.), <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> (VIII 1789 r.) – charakteryzuje postać Ludwika XVI – przedstawia cele i zasady zawarte w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> .	<i>Zgromadzenie Prawodawcze (Legislatywa)</i> – zna daty: powstania Zgromadzenia Konstytucyjnego (1789 r.), szturm na Bastylię (14 VII 1789 r.), uchwalenia konstytucji (IX 1791 r.) – charakteryzuje postacie: Maximiliena de Robespierre’a, Georges’a Dantona, Jean-Paula Marata – charakteryzuje sytuację ekonomiczną Francji za panowania Ludwika XVI – omawia skład oraz położenie ekonomiczne i polityczne stanu trzeciego – charakteryzuje stronnictwa	– zna daty: zwołania Stanów Generalnych (1789 r.), ucieczki Ludwika XVI z Paryża (1791 r.) – charakteryzuje postacie: Ludwika XV, Marii Antoniny, Emmanuela Josepha Sieyès’a, Marie Josepha de la Fayette’a – charakteryzuje sytuację ekonomiczną Francji za panowania Ludwika XV – przedstawia strukturę społeczeństwa francuskiego – przedstawia okoliczności zwołania Stanów Generalnych i przekształcenia ich w Zgromadzenie Narodowe – omawia przebieg działań	oświeceniowe, które zostały utrwalone w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> .

			polityczne działające w Zgromadzeniu Narodowym.	rewolucyjnych do 1791 r. – opisuje symbole rewolucji francuskiej – omawia zasady ustroju Francji określone w konstytucji z 1791 r.		
3. Republika Francuska	– proklamowanie republiki francuskiej – wojna w obronie republiki – dyktatura jakobinów – przewrót termidoriaoski i rządu dyrektoriatu – znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dyktatura jakobinów, wielki terror</i> – zna daty: dyktatury jakobinów (1793–1794 r.), wielkiego terroru (1793–1794 r.) – wyjaśnia, na czym polegał nowy porządek rewolucyjnego świata jakobinów.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Konwent Narodowy, Marsylianka, rojaliści, przewrót termidoriaoski, dyktoriat</i> – zna daty: zwołania Konwentu (1792 r.), ogłoszenia republiki francuskiej (IX 1792 r.), stracenia Ludwika XVII (1793 r.), przewrotu termidoriaoskiego (VII 1794 r.) – charakteryzuje postacie: Georges’a Dantona, Jean-Paula Marata, Maximiliena de Robespierre’a	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>powstanie w Wandei, Komitet Ocalenia Publicznego, Trybunał Rewolucyjny</i> – zna daty: wypowiedzenia wojny Austrii (1792 r.), bitwy pod Valmy (1792 r.), powstania w Wandei (1793–1794 r.), powołania Konwentu Ocalenia Publicznego (1793 r.), konstytucji jakobioskiej (1793 r.), konstytucji roku III (1795 r.)	– charakteryzuje postacie: Józefa II, Leopolda II – przedstawia reakcję państw europejskich na wydarzenia rewolucyjne we Francji – omawia podział polityczny Legislatywy – przedstawia reakcję Europy na stracenie Ludwika XVI – przedstawia reakcję Francuzów na stracenie Ludwika XVI.	– porównuje rządy burżuazji (1789–1792 r.), jakobinów (1793–1794 r.) i dyktatoratu (1794–1799 r.) – ocenia znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej.

			– przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez jakobinów – charakteryzuje politykę wewnętrzną jakobinów – omawia okoliczności upadku dyktatury jakobinów – charakteryzuje rządy dyktatoratu.	– wskazuje na mapie Wandę – omawia przebieg i skutki wojny rewolucyjnej Francji z Austrią – omawia losy króla Ludwika XVI w czasie rewolucji.		
4. Rzeczpospolita w dobie Sejmu Wielkiego	– sytuacja polityczna Rzeczypospolitej po I rozbiore – zwołanie Sejmu Wielkiego – reformy Sejmu Wielkiego – Konstytucja 3 maja – wojna w obronie suwerenności – II rozbiór Polski	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Ustawa rządowa</i> (<i>Konstytucja 3 maja</i>), <i>monarchia konstytucyjna</i> , <i>konfederacja targowicka</i> – zna daty: Sejmu Wielkiego (1788–1792 r.), Konstytucji 3 maja (1791 r.), konfederacji targowickiej (1792 r.), II rozbioru Polski (1793 r.) – charakteryzuje postać Tadeusza Kościuszki	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Sejm Wielki</i> (<i>Sejm Czteroletni</i>), „czarna procesja”, <i>Ustawa o sejmikach</i> , <i>Prawo o miastach</i> , <i>Straż Praw</i> , <i>wojna w bronie Konstytucji 3 maja</i> – zna daty: „czarnej procesji” (1789 r.), <i>Ustawy o sejmikach</i> (III 1791 r.), <i>Prawa o miastach</i> (IV 1791 r.), wojny w obronie suwerenności (1791–1792 r.), sejmiku rozbiorowego	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>stronnictwo patriotyczne</i> , <i>stronnictwo dworskie</i> , <i>stronnictwo hetmaoskie</i> , <i>ofiara 10 grosza</i> – zna datę bitwy pod Zielecami (VI 1792 r.) – charakteryzuje postacie: Ignacego Potockiego, Adama Kazimierza Czartoryskiego, Stanisława Małachowskiego,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Kodeks Zamojskiego</i> , <i>jurydyki</i> , <i>plenipotenci</i> – zna datę spotkania w Kaniowie (1787 r.) – charakteryzuje postać Andrzeja Zamojskiego – wyjaśnia, jakie zmiany w prawie wprowadzał <i>Kodeks Zamojskiego</i> – omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na plany przeprowadzenia	– ocenia historyczne znaczenie Konstytucji 3 maja – ocenia postawy opozycji magnackiej na reformy Sejmu Wielkiego.

		<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie ziemie zagarnięte w wyniku II rozbioru przez Prusy i Rosję – omawia zmiany ustroju Rzeczypospolitej wprowadzone Konstytucją 3 maja – wyjaśnia okoliczności zawązania konfederacji w Targowicy i jej skutki. 	<p>(1793 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postaci: Katarzyny II, Hugona Kołłątaja, Franciszka Ksawerego Branickiego, Szczęsnego Potockiego, Seweryna Rzewuskiego, Józefa Poniatowskiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Sejm Wielki – przedstawia stronnictwa polityczne Sejmu Wielkiego i ich programy – wymienia reformy Sejmu Wielkiego – przedstawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja – omawia przebieg i skutki wojny w obronie Konstytucji 3 maja. 	<p>Kazimierza Nestora Sapiehy, Jana Dekerta, Stanisława Staszica</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia działania opozycji szlacheckiej na rzecz wzmocnienia wewnętrznego państwa – omawia sytuację międzynarodową w okresie obrad Sejmu Wielkiego – wyjaśnia przyczyny zorganizowania „czarnej procesji” i jej skutki polityczne – omawia postanowienia <i>Ustawy o sejmikach</i> i <i>Prawa o miastach</i> – wyjaśnia, jak Konstytucja 3 maja zmieniła pojęcie narodu – przedstawia okoliczności podpisania układu rozbiorowego w 	<p>reform wewnętrznych w Rzeczypospolitej</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia reakcję Rosji i Prus na dzieło Sejmu Wielkiego. 	
--	--	---	--	--	---	--

				1793 r. – omawia i ocenia decyzje sejmu rozbiorowego.		
5. Upadek polskiej paostwowości	– Polska po II rozbiore – wybuch powstania kościuszkowskiego – przebieg insurekcji–walki powstaocze i decyzje polityczne – koniec insurekcji kościuszkowskiej – III rozbiór Polski i upadek Rzeczypospolitej	–wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ogólnonarodowe powstanie, naczelnik</i> – zna daty: powstania kościuszkowskiego (1794 r.), <i>Uniwersału połanieckiego</i> (7 V 1794 r.), III rozbioru Polski (1795 r.) – charakteryzuje postad Tadeusza Kościuszki –wskazuje na mapie ziemie zagarnięte w wyniku III rozbioru – przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego.	–wyjaśnia znaczenie terminów: <i>emigracja, akt insurekcji, kosynierzy, Uniwersał Połaniecki</i> –zna daty: przysięgi Kościuszki (24 III 1794 r.), bitwy pod Raclawicami (4 IV 1794 r.), bitwy pod Szczekocinami (6 VI 1794 r.), bitwy pod Maciejowicami (10 X 1794 r.), abdykacji Stanisława Augusta Poniatowskiego (X 1795 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Henryka Dąbrowskiego, Aleksandra Suworowa –wyjaśnia, doczego	– wyjaśnia pojęcie: <i>rzeź Pragi</i> –zna daty: wybuchu powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794 r.), wybuchu powstania w Wielkopolsce (VIII 1794 r.), rzezi Pragi (XI 1794 r.), kapitulacji Warszawy (XI 1794 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Kilioskiego, Jakuba Jasioskiego, Wojciecha Bartosza Głowackiego, Tomasza Wawrzeckiego – opisuje skutki II rozbioru Polski – omawia okoliczności wybuchu powstania	– zna daty: samosądów w Warszawie (VI 1794 r.), początków oblężenia Warszawy (VII 1794 r.), konwencji porozbiorowej (1797 r.) – charakteryzuje postacie: Ignacego Działyoskiego, Antoniego Madalioskiego, Iwana Fersena – charakteryzuje polską emigrację polityczną po 1793 r. – przedstawia postanowienia konwencji porozbiorowej z 1797 r.	–ocenia historyczne znaczenie rozbiorów Rzeczypospolitej – ocenia postawę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w ostatnich latach istnienia Rzeczypospolitej.

			zobowiązywał się	kościuszkowskiego		
			Kościuszko w swojej przysiędze – omawia zadania Kościuszki jako naczelnika – przedstawia przebieg działań militarnych w czasie powstania kościuszkowskiego – omawia okoliczności upadku powstania kościuszkowskiego.	– przedstawia rolę kosynierów w powstaniu kościuszkowskim – omawia próby rozwiązania problemu chłopskiego w powstaniu kościuszkowskim.		
6. Francja od konsulatu do cesarstwa	– rządy dyktatoratu – walki z I koalicją antyfrancuską – początki kariery Napoleona Bonaparte – wyprawa Napoleona do Egiptu – zamach stanu 18 <i>brumaire'a</i> i rządy konsulatu – walki z II	– zna datę koronacji cesarskiej Napoleona (1804 r.) – charakteryzuje postać Napoleona Bonaparte – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Napoleon osiągnął po koronę cesarską.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dyktatoriat, zamach 18 brumaire'a, konsul, konkordat, kodeks cywilny</i> – zna daty: wyprawy do Egiptu (1798 r.), zamachu 18 <i>brumaire'a</i> (1799 r.) – charakteryzuje karierę polityczną i wojskową Napoleona Bonaparte	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>republiki siostrzane</i> – zna daty: bitwy pod piramidami (1798 r.), bitwy pod Abukirem (1798 r.), konstytucji roku VIII (1799 r.), wojny z II koalicją antyfrancuską (1799–1802 r.), bitwy pod Marengo (1800 r.) – wskazuje na mapie republiki siostrzane	– zna daty: pokoju w Campo Formio (1797 r.), pokoju w Lunéville (1801 r.), traktatu w Amiens (1802 r.) – charakteryzuje postacie: Jeana François Champolliona, Emmanuela Josepha Sieyèsy – wyjaśnia, jakie były skutki zainteresowania europejskich	– zna daty: bitwy pod Mondovi (1796 r.), bitwy pod Lodi (1796 r.), bitwy pod Bassano, Arcole i Rivoli (1796 r.) – charakteryzuje postacie: Jeana Jourdana, Jeana Moreau, Rogera Ducosa, Paula Barrasa – ocenia rządy Napoleona jako pierwszego konsula.

	koalicją antyfrancuską – reformy Napoleona – Napoleon cesarzem Francuzów		– charakteryzuje politykę wewnętrzną dyktatoratu – omawia przyczyny i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu – opisuje reformy wprowadzone we Francji za rządów Napoleona jako pierwszego konsula.	stworzone przez Francuzów – omawia ustrój Francji za rządów dyktatoratu – przedstawia okoliczności w jakich Napoleon przejął władzę we Francji – opisuje ustrój Francji za rządów konsulatu – omawia stosunki między państwem i Kościołem w okresie konsulatu.	badaczy zabytkami starożytnego Egiptu – przedstawia przebieg i skutki walk z I koalicją antyfrancuską – omawia przebieg i skutki walk z II koalicją antyfrancuską.	
7. Legiony Polskie we Włoszech	– losy Polaków po III rozbiórce – polska konspiracja niepodległościowa – powstanie Legionów Polskich – walki Legionów we Włoszech – kryzys idei	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Legiony Polskie</i> – zna datę utworzenia Legionów Polskich we Włoszech (1797 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Legia Naddunajska</i> – zna daty: bitwy pod Hohenlinden (1800 r.), wysłania legionistów na San Domingo (1802 r.) – charakteryzuje postacie: Stanisława Staszica, Jana Ursyna Niemcewicza, Karola Kniaziewicza	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Agencja, Deputacja</i> – zna daty: założenia Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800 r.), bitwy pod Civita Castellana (1798 r.), bitwy pod Legnano i Magnano (1798 r.)	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Centralizacja, Towarzystwo Republikańców Polskich</i> – zna daty: założenia Centralizacji (1796 r.), powstania Towarzystwa Republikańców Polskich (1798 r.) – charakteryzuje	– ocenia postawę Napoleona wobec Legionów Polskich – ocenia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech dla polskiej sprawy narodowej.

	legionowej – znaczenie Legionów Polskich we Włoszech	– omawia okoliczności powstania Legionów Polskich we Włoszech – omawia okoliczności powstania <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> i jej znaczenie.	–wskazuje na mapie kraje, w których walczyły polskie oddziały – omawia sytuację społeczeństwa polskiego po III rozbiorze – charakteryzuje organizację wewnętrzną Legionów – omawia udział Legionów Polskich w walkach we Włoszech – przedstawia działalność Legii Naddunajskiej – opisuje losy Legionów po 1801 r.	– charakteryzuje postać Samuela Bogumiła Lindego – przedstawia działalność oświatową, ekonomiczną i aktywność kulturalną Polaków po III rozbiorze – charakteryzuje polską konspirację niepodległościową na ziemiach polskich pod zaborami i na emigracji.	postacie: Onufrego Kopczyoskiego, Jana Śniadeckiego, Waleriana Dzieduszyckiego, Franciszka Barssa, Franciszka Dmochowskiego, Józefa Sułkowskiego – omawia i ocenia stanowisko Tadeusza Kościuszki wobec Napoleona.	
8. Ekspansja i klęska Napoleona	– wojna z III koalicją antyfrancuską; bitwa pod Austerlitz – armia Napoleona – walki z Prusami i Rosją (IV koalicja	– wyjaśnia znaczenie terminów: „ <i>bitwa trzech cesarzy</i> ”, „ <i>bitwa narodów</i> ” – zna daty: bitwy pod Austerlitz (1805 r.), wyprawy na Moskwę (1812 r.), bitwy pod Lipskiem (1813 r.)	– wyjaśnia znaczenie terminów: „ <i>bitwa trzech cesarzy</i> ”, „ <i>pokój w Tylży</i> ”, „ <i>sto dni</i> ” Napoleona – zna daty: bitwy pod Trafalgarem (1805 r.), pokoju w Tylży (1807 r.), bitwy pod Borodino (1812	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielka Armia</i> , <i>blokada kontynentalna</i> – zna daty: powstania Wielkiej Armii (1805 r.), bitwy pod Ulm (1805 r.), bitwy pod Jeną i Auerstedt (1806 r.),	– zna daty: powstania III koalicji antyfrancuskiej (1805 r.), pokoju w Preszburgu (1805 r.), powstania IV koalicji antyfrancuskiej (1806 r.), bitwy pod Pruską Iławą i Frydlandem (1807	– charakteryzuje postać Jeana Baptisty Bernadotte’a – ocenia epokę napoleońską i jej znaczenie dla państw i narodów europejskich.

	<p>antyfrancuska) – apogeum francuskiej dominacji – wyprawa na Moskwę i jej skutki – wojna z wielką koalicją; „bitwa narodów” pod Lipskiem – „sto dni” Napoleona</p>	<p>– przedstawia skutki wyprawy Napoleona na Rosję.</p>	<p>r.), bitwy nad Be-rezyną (1812 r.), „stu dni” Napoleona (1815 r.), bitwy pod Waterloo (1815 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa – wskazuje na mapie kraje uzależnione od Napoleona – wyjaśnia, jakie były przyczyny klęski sił austriacko-rosyjskich pod Austerlitz – przedstawia postanowienia pokoju w Tylży – omawia okoliczności rozpoczęcia wojny Napoleona z Rosją – opisuje okoliczności klęski Napoleona w 1813 r. i jej skutki – omawia próbę przejęcia władzy przez Napoleona w 1815 r. i jej skutki.</p>	<p>ogłoszenia blokady kontynentalnej (1806 r.), bitwy pod Somosierrą (1808 r.), bitwy pod Wagram (1809 r.), wojny z wielką koalicją (1813 r.), zesłania Napoleona na Elbę (1814 r.), zesłania Napoleona na Wyspę św. Heleny (1815 r.) – charakteryzuje postacie: Franciszka II, Fryderyka Wilhelma III, Arthura Wellingtona – przedstawia rywalizację francusko-brytyjską na pocz. XIX w. – omawia organizację Wielkiej Armii Napoleona – omawia przebieg i skutki ekspansji Francji w Hiszpanii.</p>	<p>r.), wojny w Hiszpanii (1808 r.), pokoju w Schönbrunn (1809 r.), zajęcia Paryża przez wojska koalicji (1814 r.) – charakteryzuje postać Józefa Bonapartego – omawia przebieg i skutki wojny z III koalicją antyfrancuską – opisuje przebieg i skutki wojny z IV koalicją antyfrancuską – wyjaśnia, dlaczego Napoleon jest uważany za jednego z najlepszych wodzów w historii.</p>	
--	--	---	--	---	--	--

<p>9. Księstwo Warszawskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ziemie Rzeczypospolitej po III rozbiornie – powstanie Księstwa Warszawskiego – ustrój Księstwa Warszawskiego – wojna z Austrią – okupacja Księstwa Warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Księstwo Warszawskie</i> – zna daty: powstania Księstwa Warszawskiego (1807 r.), upadku Księstwa Warszawskiego (1813 r.) – charakteryzuje ustrój Księstwa Warszawskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>szwoleżerowie</i> – zna daty: pokoju w Tylży (1807 r.), konstytucji Księstwa Warszawskiego (1807 r.), bitwy pod Raszynem (1809 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Józefa Poniatowskiego – wskazuje na mapie zasięg terytorialny Księstwa Warszawskiego w 1807 i 1809 r. – omawia organizację i położenie społeczeństwa polskiego pod zaborami – omawia okoliczności utworzenia Księstwa Warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Komisja Rządząca</i>, „<i>druga wojna polska</i>” – zna daty: powołania Komisji Rządzącej (1807 r.), zniesienia poddaństwa chłopów w Księstwie Warszawskim (1807 r.), „drugiej wojny polskiej” (1812 r.) – charakteryzuje postad Fryderyka Augusta – porównuje sytuację Polaków pod zaborami – omawia militarne znaczenie Księstwa Warszawskiego dla ekspansji napoleońskiej – omawia przebieg i skutki wojny z Austrią – przedstawia rozwój szkolnictwa i życia narodowego w 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wprowadzenia <i>Kodeksu cywilnego</i> w Księstwie Warszawskim (1807 r.) – charakteryzuje postad Stanisława Małachowskiego – charakteryzuje orientację prorosyjską wśród części polskiej szlachty i magnaterii. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje i ocenia politykę Napoleona wobec Polski i Polaków.
--------------------------------	--	---	---	---	--	--

			– przedstawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego.	Księstwo Warszawskim.		
--	--	--	---	-----------------------	--	--

Klasa III

Plan wynikowy z wymaganiami na poszczególne oceny – „Dzieje nowożytne”

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
		Uczeń:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
EUROPA I ŚWIAT W EPOCE ODRODZENIA						
1. Cywilizacje pozaeuropejskie	– pierwsi mieszkańcy Ameryki – najstarsze cywilizacje Mezoameryki – cywilizacja Majów, Azteków	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ludy półosiadłe, ludy osiadłe</i> – wymienia trzy największe cywilizacje Ameryki.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>okres prekolumbijski, nomadzi</i> – charakteryzuje postać Montezumy – wskazuje na mapie	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Mezoameryka, siogun</i> – zna czas powstania (III w.) i upadku (IX–X w.) pierwszych państw Majów, eks-	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>politeizm astrobiologiczny, animizm</i> – charakteryzuje postać Franciszka Ksawerego	– charakteryzuje postacie: Toyotomi Hideyoshiego, Babera – porównuje osiągnięcia cywilizacji Majów, Inków i Az-

	<p>i Inków</p> <ul style="list-style-type: none"> – cywilizacje Azji – cywilizacje Afryki 		<p>obszary zamieszkiwane przez ludy prekolumbijskie oraz wielkie cywilizacje azjatyckie</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje osiągnięcia cywilizacyjne Majów – omawia osiągnięcia cywilizacyjne Inków – przedstawia cechy charakterystyczne cywilizacji afrykańskich. 	<p>pansji Azteków (XV–XVI w.), rozkwitu potęgi Inków (XVI w.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia ludy zamieszkujące Mezoamerykę – omawia organizację plemienia Majów – omawia organizację państwa i społeczeństwa Azteków – przedstawia organizację państwa Inków – omawia następstwa zjednoczenia Japonii w XVI w. – przedstawia wpływ islamu na rozwój państw afrykańskich. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najstarsze cywilizacje Mezoameryki i ich osiągnięcia cywilizacyjne – przedstawia system wierzeń cywilizacji prekolumbijskich – wymienia podobieństwa oraz różnice pomiędzy kulturami Majów, Azteków i Inków – przedstawia próby chrystianizacji Japonii i ocenia jej skutki – wyjaśnia okoliczności powstania państwa Wielkiego Mogola w Indiach. 	<p>teków z dokonania- mi cywilizacji euro- pejskiej w tym sa- mym czasie.</p>
<p>2. Wielkie odkrycia geograficzne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – średniowieczna wiedza o świecie – stare i nowe wyobrażenia na temat kształtu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>karawela</i>, <i>Nowy Świat</i> – zna daty: I wyprawy Kolumba (1492–1493 r.), odkrycia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>handel lewantyński</i> – zna daty: odkrycia Przylądka Dobrej Nadziei (1487 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kwardrant</i>, <i>astrolabium</i> – zna datę opłynięcia przez Portugalczyków Przylądka Zielo- 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Toscanello, Giovanniego Caboto, Pedro Cabrala – wyjaśnia, jakie 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Juana de la Cosa, Alonso de Hojedy – omawia i ocenia hipotezy dotyczące

	<p>Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> – przyczyny odkryć geograficznych – rozwój żeglugi i nawigacji – pierwsze wyprawy Portugalczyków – odkrycie Ameryki – w drodze do Indii i Nowego Świata – opłynięcie Ziemi – znaczenie wielkich odkryć geograficznych 	<p>drogi morskiej do Indii (1497–1498 r.), I wyprawy dookoła świata (1519–1522 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – wymienia przyczyny odkryć geograficznych – omawia przebieg i następstwa wypraw odkrywczych Kolumba. 	<p>odkrycia Brazylii (1500 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Henryka Żeglarza, Bartolomeu Diaza, Ameriga Vespucciego – wskazuje na mapie zasięg kolonizacji portugalskiej i hiszpańskiej – charakteryzuje przyczyny odkryć geograficznych – wyjaśnia, dlaczego Portugalczycy jako pierwsi zdecydowali się na wyprawy odkrywcze – omawia przebieg i następstwa wyprawy Vasco da Gamy – omawia przebieg i następstwa I wyprawy dookoła świata. 	<p>nego (1446 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Izabeli Kastylijskiej, Ferdynanda Aragońskiego – wskazuje na mapie kierunki wypraw Kolumba, da Gamy i Magellana – przedstawia średniowieczną wiedzę o świecie – omawia wpływ rozwoju żeglugi i nawigacji na organizację wypraw odkrywczych – przedstawia okoliczności zorganizowania I wyprawy Krzysztofa Kolumba. 	<p>znaczenie dla nowożytnych odkryć geograficznych miały teoretyczne prace Toscanellogo</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia ekspedycje zmierzające do odkrycia i poznania Nowego Świata. 	<p>odkrycia Ameryki</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie wielkich odkryć geograficznych.
--	--	---	--	---	--	--

<p>3. Ekspansja kolonialna</p>	<ul style="list-style-type: none"> – początek kolonizacji Nowego Świata; podział stref wpływów – podbój Meksyku – kolonizacja Ameryki Południowej – organizacja imperium hiszpańskiego w Nowym Świecie – kolonizacja Ameryki Północnej – ekspansja kolonialna w Afryce i Azji – znaczenie ekspansji kolonialnej – niewolnictwo 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>konkwistador</i> – wskazuje na mapie zasięg posiadłości hiszpańskich i portugalskich w Ameryce – omawia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konkwista, korsarstwo</i> – zna daty: podboju Meksyku (1519–1521 r.), podboju Peru (1530–1533 r.) – charakteryzuje postacie: Hernána Cortésa, Francisca Pizarra – omawia zasady kolonialnego podziału stref wpływów w XV i XVI w. – przedstawia przebieg podboju Meksyku i jego następstwa – przedstawia przebieg podboju Peru i jego następstwa – omawia organizację imperium hiszpańskiego w Nowym Świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>traktat z Tordesillas, układ w Saragossie</i> – zna daty: układu w Tordesillas (1496 r.), układu w Saragossie (1529 r.) – charakteryzuje postacie: Montezumy II, Atahualpy – wskazuje na mapie strefy podziału wpływów kolonialnych wg traktatów w Tordesillas i Saragossie; kolonie angielskie, francuskie i holenderskie w Ameryce Północnej – charakteryzuje początki kolonizacji hiszpańskiej w Nowym Świecie – omawia losy plemion indiańskich po 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę założenia Nowej Anglii (1643 r.) – charakteryzuje postać Vasco Núñeza de Balboa – charakteryzuje działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie – omawia proces kolonizacji Ameryki Północnej – przedstawia ekspansję kolonialną w Afryce i Azji – omawia zjawisko niewolnictwa i ocenia jego znaczenie dla kolonializmu europejskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych – ocenia działalność hiszpańskich konkwistadorów – ocenia działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie.
--------------------------------	--	---	---	---	--	---

				<p>podbojach hiszpańskich</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rozwój osadnictwa i gospodarki w koloniach hiszpańskich. 		
<p>4. Europa w epoce wielkich odkryć</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój demograficzny Europy – rozwój miast – postęp techniczny i organizacja produkcji – rozwój handlu – kredyty, banki i giełdy – inflacja i dualizm gospodarczy Europy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>popyt, podaż, kapitalizm, pańszczyzna</i> – charakteryzuje rozwój demograficzny Europy w XVI i I poł. XVII w. oraz jego skutki społeczne i gospodarcze. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>migracja, bank, weksel, akcja, giełda, inflacja, dualizm gospodarki europejskiej</i> – wskazuje na mapie strefy handlowe i strefy gospodarcze w XVI-wiecznej Europie – omawia rozwój techniki i jego wpływ na organizację produkcji – omawia rozwój systemu finansowego w Europie i jego wpływ na rozwój handlu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>system nakładczy, grodzenia</i> – określa uwarunkowania rozwoju miast i jego konsekwencje – omawia wpływ procesu grodzenia na przemiany gospodarcze w Anglii – charakteryzuje wpływ przemian gospodarczych na sytuację szlachty europejskiej – omawia finansowe skutki napływu kruszców do Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia kierunki rozwoju handlu w nowożytnej Europie – wymienia przykłady i omawia rolę kompanii handlowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na rozwój Europy.

			– wyjaśnia, na czym polegał dualizm w rozwoju gospodarczym Europy.			
5. Kultura renesansu	<ul style="list-style-type: none"> – podstawy przełomu kulturalnego – zainteresowanie antykiem i humanizm – literatura odrodzenia – teatr w epoce odrodzenia – sztuka i architektura renesansu – wielcy twórcy renesansu – nauka w epoce odrodzenia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: renesans (odrodzenie), humanizm, teoria heliocentryczna – zna czas narodzin (XIV/XV w.) i upowszechnienia odrodzenia (XVI w.) oraz datę wynalezienia ruchomej czcionki (ok. 1450 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Guttenberga, Williama Szekspira, Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Mikołaja Kopernika, Galileusza – przedstawia cechy charakterystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mecenat artystyczny, perspektywa, człowiek renesansu</i> – charakteryzuje postacie: Erazma z Rotterdamu, Niccolò Machiavellego, Thomasa More’a (Morusa), Jeana Bodina, Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccio, Francesca Petrarci, Rafaela Santi – wymienia i opisuje cechy charakterystyczne odrodzenia – omawia cechy charakterystyczne piśmiennictwa epoki 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>patrycjat, manieryzm, światłocieni</i> – charakteryzuje postacie: Wawrzyńca Wspaniałego, Giorgio Vasarię, Miguela Cervantesa, Łukasza Górnickiego, Albrechta Dürera – wyjaśnia, dlaczego Włochy stały się kolebką renesansu – omawia i ocenia rolę renesansowego mecenatu artystycznego – wyjaśnia, na czym polegała renesansowa adaptacja antyku 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Tommaso Campanelli, Donatella, Filippa Brunelleschi, Donato Bramantego, Pietera Bruegela Starszego, Hansa Holbeina – na wybranych przykładach omawia dorobek humanizmu europejskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Kosmy Starszego, Giovanniego Pico de Mirandoli, Michela de Montaigne’a, Miguela Serveta, Paracelsusa – ocenia wpływ humanizmu na sztukę, życie intelektualne i myśl polityczną epoki odrodzenia.

		<p>humanizmu</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę odegrał wynalazek Gutenberga dla upowszechnienia literatury. 	<p>renesansu</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy charakterystyczne architektury renesansu – opisuje osiągnięcia wybitnych twórców sztuki renesansowej – przedstawia myśl polityczną odrodzenia. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rozwój i rolę teatru w epoce odrodzenia – wskazuje okresy w rozwoju sztuki renesansowej – omawia przemiany w malarstwie i rzeźbie renesansu – omawia osiągnięcia nauki w epoce odrodzenia. 		
6. Reformacja i jej skutki	<ul style="list-style-type: none"> – przyczyny reformacji – wystąpienie Marcina Lutra – reformacja w Niemczech – działalność reformatorów w Szwajcarii – powstanie Kościoła anglikańskiego – reformacja w innych krajach 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>reformacja, luteranizm (wyznanie ewangelicko-augsburskie), kalwinizm (wyznanie ewangelicko-reformowane), anglikanizm</i> – zna daty: ogłoszenia 95 tez przez Lutra (1517 r.), początku działalności Kalwina (1536 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sprzedaż odpustów, protektanci, wojna chłopstwa, pokój w Augsburgu, hugenoci</i> – zna daty: protestu zwolenników reformacji na sejmie Rzeszy w Spirze (1529 r.), wojny chłopskiej w Niemczech (1525–1526 r.), sejmku w Augsburgu (1555 r.) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nepotyzm, symonia, kondotierstwo, teoria o predestynacji, Akt supremacji</i> – zna daty: sejmku Rzeszy w Wormacji (1521 r.), <i>Aktu supremacji</i> (1534 r.), przyjęcia luteranizmu w Prusach Książęcych (1525 r.) – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: I wojny szmalkaldzkiej (1546–1547 r.), II wojny szmalkaldzkiej (1552), wojny domowej w Szwajcarii (1529–1531 r.), przyjęcia luteranizmu w Inflantach (1561 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra VI, Juliusza II, Ulricha von Huttena, Katarzyny Aragońskiej, 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: sojuszu w Szmalkalden (1531 r.), przyjęcia luteranizmu w Danii i Norwegii (1527 r.) oraz w Szwecji (1544 r.) – ocenia wpływ kryzysu w Kościele katolickim na szerzenie się haseł reformacji – ocenia społeczne i polityczne skutki reformacji.

	europjskich – społeczne skutki reformacji	uznania Henryka VII za głowę Kościoła w Anglii (1531 r.) – charakteryzuje postacie: Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII – omawia zasady wyznania luterań- skiego, kalwińskiego i anglikańskiego.	– charakteryzuje postacie: Thomasa Münzera, Ulricha Zwingliego – wskazuje na mapie te państwa, w któ- rych zwyciężyła re- formacja oraz te, w których oficjalnie obowiązywała religia katolicka, ale część społeczeństwa była przychylna re- formacji – przedstawia przy- czyny reformacji – przedstawia dzia- łalność Lutra i cha- rakteryzuje jego po- glądy – charakteryzuje ideologię Kalwina i organizację jego Kościoła – omawia cechy cha- rakterystyczne Ko-	postacie: Johannes Tetzla, Fryderyka III Mądrego, Filipa Me- lanchtona, Albrechta Hohenzollerna – wyjaśnia, z czego wynikała popular- ność hasła reforma- cyjnych – przedstawia sto- sunek różnych grup społecznych w Niemczech do re- formacji – omawia poglądy i działalność Zwinglie- go – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Ko- ściół angielski unie- zależnił się od papie- stwa – opisuje proces rozprzestrzeniania się reformacji w Eu- ropie i jego skutki	Marii Tudor, Elżbiety I Wielkiej, Gottharda Kettlera – omawia wojny religijne w Niem- czech i ich skutki – porównuje naj- ważniejsze wyznania powstałe w czasach reformacji.	
--	---	--	---	--	---	--

			ścioła anglikańskiego.	– omawia społeczne i polityczne skutki reformacji.		
7. Kontrreformacja i wojny religijne	<ul style="list-style-type: none"> – Kościół wobec reformacji – reformy soboru trydenckiego i walka z reformacją – powstanie i działalność Towarzystwa Jezusowego – walka władców Francji z hugenotami – rewolucja w Niderlandach 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sobór trydencki, kontrreformacja</i> – zna datę soboru trydenckiego (1445–1463 r.) – przedstawia reformy soboru trydenckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>inkwizycja, Indeks ksiąg zakazanych, jezuita, noc św. Bartłomieja, Edykt nantejski</i> – zna daty: ogłoszenia <i>Indeksu ksiąg zakazanych</i> (1559 r.), zatwierdzenia zakonu jezuitów przez papieża (1540 r.), nocy św. Bartłomieja (1572 r.), <i>Edyktu nantejskiego</i> (1598 r.) – charakteryzuje postacie: Pawła IV, Ignacego Loyoli – omawia i ocenia działalność inkwizycji – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Święte Oficjum</i> – zna datę powołania Świętego Oficjum (1542 r.) – charakteryzuje postacie: Pawła III, Katarzyny Medycejskiej, Henryka IV Burbona, Wilhelma Orańskiego – wskazuje na mapie państwa, w których doszło do walk religijnych – przedstawia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji – opisuje działalność jezuitów – przedstawia przy- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wojna trzech Henryków</i> – zna daty: wojny domowej między Gwizjuszami a Burbonami (1562–1594 r.), rewolucji w Niderlandach (1566–1648 r.), proklamacji Republiki Zjednoczonych Prowincji Niderlandów (1588 r.) – charakteryzuje postacie: Hadriana VI, Henryka II, Filipa II – porównuje charakter wojen religijnych prowadzonych w XVI w. we Francji i w Niderlandach. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gezowie, pacyfikacja gandawska</i> – zna daty: edyktu tolerancyjnego dla hugenotów (1562 r.), koronacji Henryka IV Burbona (1594 r.), pacyfikacji gandawskiej (1576 r.), unii w Utrechcie (1579 r.) – ocenia działalność jezuitów – ocenia metody walki Kościoła z reformacją.

			<p>organizację zakonu jezuitów</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia postanowienia <i>Edyktu nantejskiego</i> i wyjaśnia, czy wprowadzał on całkowitą tolerancję religijną. 	<p>czyny, przebieg i skutki wojen religijnych we Francji</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji w Niderlandach. 		
8. Europa Zachodnia w XVI wieku	<ul style="list-style-type: none"> – kryzys monarchii stanowych – imperium Habsburgów – rywalizacja o hegemonię w Europie Zachodniej – wojny włoskie – rywalizacja hiszpańsko-angielska – zmiany w sztuce wojennej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>monarchia absolutna</i> – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu monarchii stanowych w Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Wielka Armada</i> – zna datę klęski Wielkiej Armady (1588 r.) – charakteryzuje postacie: Maksymiliana I Habsburga, Elżbiety I – wyjaśnia przyczyny rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji hiszpańsko- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojny włoskie, Sacco di Roma</i> – zna daty: wojen włoskich (1494–1559 r.), układu w Wiedniu (1515 r.), <i>Sacco di Roma</i> (1527 r.) – charakteryzuje postacie: Ferdynanda, Karola V, Filipa II, Karola VIII, Ludwika XII, Franciszka I – wskazuje na mapie kraje wchodzące w skład imperium 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: bitwy pod Marignano (1515 r.), bitwy pod Pawią (1525 r.), pokoju w Cateau-Cambrésis (1559 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa Pięknego, Karola I – omawia zmiany w sztuce wojennej w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej.

			angielskiej – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Anglii miało zwycięstwo nad Wielką Armadą.	Habsburgów za panowania cesarza Karola V – opisuje i ocenia politykę dynastyczną Habsburgów – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen włoskich.		
9. Państwa Europy Wschodniej i Północnej	– ekspansja turecka – walki na Morzu Śródziemnym – państwo moskiewskie – Szwecja w XVI w.	– charakteryzuje postacie: Sulejmana II Wspaniałego, Iwana IV Groźnego – charakteryzuje ekspansję imperium tureckiego w Europie i jej skutki.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Liga Święta, samodzierżawie</i> – zna daty: powstania Ligi Świętej (1571 r.), koronacji Iwana IV Groźnego na cara Wszechrusi (1547 r.) – wskazuje na mapie kierunki i zasięg ekspansji imperium osmańskiego – przedstawia proces budowania po-	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>opricznina, unia kalmarska, Riksdag</i> – zna daty: bitwy pod Mohaczem (1526 r.), bitwy pod Lepanto (1571 r.) – charakteryzuje postać Ludwika Jagiellończyka – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sytuacji międzynarodowej Węgier miały spory polityczne oraz kon-	– zna daty: unii kalmarskiej (1397 r.), uniezależnienia się Szwecji (1523 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Zápolyi, Iwana III Srogiego, Gustawa I Wazy, Jana III Wazy – omawia proces budowania potęgi państwa szwedzkiego.	– ocenia znaczenie bitwy pod Lepanto – ocenia panowanie Iwana IV Groźnego.

			tęgi państwa moskiewskiego – charakteryzuje panowanie Iwana IV Groźnego.	flikty religijne – omawia przebieg walk o dominację na Morzu Śródziemnym.		
„ZŁOTY WIEK” RZECZYPOSPOLITEJ SZLACHECKIEJ						
1. Społeczeństwo i gospodarka w Rzeczypospolitej w XVI wieku	– społeczeństwo Rzeczypospolitej – wieloetniczna Rzeczpospolita – gospodarka folwarczno-pańszczyźniana – sytuacja chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – Gdańsk – główny port Rzeczypospolitej – miasta Rzeczypospolitej – handel lokalny i międzynarodowy	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pańszczyzna, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, trójpolówka</i> – omawia cechy charakterystyczne gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>folwark, monopol dworski, system cechowy, targ miejski, jarmark, myto</i> – opisuje strukturę społeczeństwa Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegała wieloetniczność w Rzeczypospolitej – omawia cechy charakterystyczne stanów społecznych w Polsce – wyjaśnia, jakie było znaczenie go-	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ludzie luźni, kahał, monopol propinacyjny</i> – wskazuje na mapie zasięg występowania grup narodowościowych w Rzeczypospolitej, znaczące szlaki handlowe – charakteryzuje grupy narodowościowe zamieszkujące państwo polskolitewskie – wyjaśnia, dlaczego Żydzi byli uznawani za odrębny stan społeczny	– przedstawia korzyści, jakie przynosiła szlachcie gospodarka folwarczno-pańszczyźniana – przedstawia uwarunkowania rozwoju handlu w Rzeczypospolitej – wskazuje podobieństwa i różnice między gospodarką Rzeczypospolitej a gospodarką Europy Zachodniej.	– ocenia sytuację ekonomiczną oraz pozycję społeczną chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – ocenia rolę gospodarczą miast w Rzeczypospolitej.

	– pieniądz w Rzeczypospolitej		spodarcze pańszczyzny – omawia rolę gospodarczą miast w Rzeczypospolitej.	– omawia sytuację ekonomiczną oraz pozycję społeczną chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – charakteryzuje przyczyny słabości miast Rzeczypospolitej – omawia politykę pieniężną w Rzeczypospolitej.		
2. Rozwój demokracji szlacheckiej	– pozycja prawna szlachty w Rzeczypospolitej – liczebność i zróżnicowanie szlachty – polski parlamentaryzm; sejmiki i sejm walny – narodziny ruchu egzekucyjnego – egzekucja	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>demokracja szlachecka, sejm, izba poselska, senat, konstytucja Nihil novi</i> – zna datę konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta I Starego, Zygmunta II Augusta – przedstawia cechy	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nietykalność osobista, przywiązanie do ziemi, magnateria, szlachta średnia, szlachta drobna, szlachta zagrodowa, szlachta gołota, sejmik, sejm walny, ruch egzekucyjny, wojsko kwarciane</i> – zna daty: przywileju jedneń-	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>prawo ziemskie, królewszczyzny, możnowładztwo, ustawa o inkompatibiliach, koronacja vivente rege, wojna kokosza, egzekucja praw i dóbr, lustracja</i> – zna daty: statutu piotrkowskiego (1496 r.), przywileju Zygmunta Starego	– wyjaśnia okoliczności i przejawy konfliktu między magnaterią a szlachtą – charakteryzuje i porównuje pozycję polityczną magnaterii i szlachty średniej w I poł. XVI w.	– ocenia prawną pozycję szlachty w Rzeczypospolitej – ocenia rolę i znaczenie króla w systemie demokracji szlacheckiej.

	praw i dóbr	charakterystyczne parlamentaryzmu polskiego.	sko-krakowskiego (1430 r.), zwołania pierwszego sejm walnego (1493 r.), sejm egzekucyjnego (1562 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra Jagiellończyka, Jana Olbrachta – przedstawia różnicowanie statusu społecznego szlachty – omawia rolę i znaczenie sejmików szlacheckich – przedstawia postulaty ruchu egzekucyjnego oraz ich realizację.	(1518 r.), przywileju mielnickiego (1501 r.), sejm piotrkowski (1504 r.), I koronacji <i>vivente rege</i> (1529 r.), wojny kokoszej (1537 r.) – charakteryzuje postacie: Bony Sforzy, Barbary Radziwiłłówny – charakteryzuje pozycję króla i szlachty w Rzeczypospolitej – wyjaśnia przyczyny i przejawy konfliktu między szlachtą a królem – omawia narodziny ruchu egzekucyjnego – przedstawia główne założenia ideologii szlacheckiej w XVI w.		
--	-------------	--	--	--	--	--

<p>3. Kultura i sztuka renesansu w Polsce</p>	<ul style="list-style-type: none"> – humanizm w Polsce – rozwój nauk ścisłych i medycznych – geografia i historiografia polska – myśl społeczna i polityczna – literatura polskiego renesansu – architektura i sztuka renesansowa w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>genealogia, arkady, arrasy</i> – charakteryzuje postacie: Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Kopernika, – charakteryzuje dorobek polskiej literatury renesansowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>genealogia, heraldyka</i> – charakteryzuje postacie: Łukasza Górnickiego, Marcina Kromera, Macieja z Miechowa, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego, Jana Zamojskiego – przedstawia mecenat artystyczny w Polsce – wymienia czynniki, które wpłynęły na rozwój polskiej literatury w czasach odrodzenia – omawia myśl społeczną i polityczną polskiego odrodzenia – wyjaśnia, jaką rolę słowo drukowane 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sztuka epistolarna, polichromia</i> – charakteryzuje postacie: Filippa Buonaccorsi (Kallimacha), Sebastiana Klonowica, Szymona Szymonowica, Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berreciego, Bernarda Morando – omawia działalność zwolenników idei humanizmu w Polsce – wyjaśnia rolę Krakowa i dworu królewskiego w upowszechnianiu idei humanizmu i renesansu – wskazuje związki między polską i eu- 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Bernarda Wapowskiego, Mikołaja Sienickiego, Biernata z Lublina, Santiago Gucci – charakteryzuje polskie osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych i medycznych – przedstawia dorobek polskiej geografii i historiografii epoki renesansu – wyjaśnia, w jaki sposób Zamość realizował założenia miasta idealnego. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Ludwika Decjusza, Andrzeja Krzyckiego, Jana Dantyszka, Klemensa Janickiego, Józefa Strusia, Wojciecha Oczko, Marcina Bielskiego, Bartosza Paprockiego, Reinholda Heidensteina, Wawrzyńca Gościckiego, Jana Michałowicza z Urzędowa, Stanisława Samostrzelnika – porównuje i ocenia myśl polityczno-społeczną renesansu polskiego i europejskiego.
---	--	--	--	--	---	---

			<p>odgrywało w życiu publicznym w Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– przedstawia osiągnięcia sztuki i architektury renesansu w Polsce.</p>	<p>ropejską architekturą renesansową</p> <p>– porównuje poglądy społeczno-polityczne Andrzeja Frycza Modrzewskiego i Stanisława Orzechowskiego.</p>		
4. Panowanie ostatnich Jagiellonów	<p>– wojny z państwem moskiewskim</p> <p>– stosunki z Habsburgami i polityka węgierska</p> <p>– polityka dynastyczna ostatnich Jagiellonów</p> <p>– wojny o Mołdawię i stosunki z państwem tureckim</p> <p>– zakończenie problemu krzyżackiego</p> <p>– hołd pruski i</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>hołd pruski, sekularyzacja</i></p> <p>– zna daty: pokoju krakowskiego i hołdu pruskiego (1525 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Zygmunta Starego, Albrechta Hohenzollerna, Iwana IV Groźnego, Zygmunta Augusta</p> <p>– omawia postanowienia pokoju krakowskiego.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>zjazd w Wiedniu, flota kaaperska</i></p> <p>– zna daty: zjazdu w Wiedniu (1515 r.), bitwy pod Mohaczem (1526 r.), wojny z zakonem krzyżackim (1519–1521 r.), I wojny północnej (1563–1570 r.), hołdu lennego Gottharda Kettlera (1561 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Maksymiliana I, Władysława</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>I wojna północna, dominium Maris Baltici, Komisja Morska</i></p> <p>– zna daty: bitwy pod Orszą (1514 r.), powstania Komisji Morskiej (1568 r.), pokoju w Szczecinie (1570 r.), przeniesienia praw do lenna w Prusach na Hohenzollernów z Brandenburgii (1563 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Ferdynan-</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>hospodar, obrona potoczna, Statuty Karnkowskiego</i></p> <p>– zna daty: wyprawy na Mołdawię (1497 r.), bitwy pod Oberzynem (1530 r.), <i>Statutów Karnkowskiego</i> (1570 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Iwana III Srogię, Jana Zápolyi, Stefana Wielkiego</p> <p>– omawia stosunki polsko-tureckie w</p>	<p>– zna daty: rozejmu moskiewskiego (1503 r.), pokoju wieczystego z Turcją (1533 r.)</p> <p>– ocenia, czy korzystnym dla Polski sposobem rozwiązania konfliktu z Krzyżakami były sekularyzacja zakonu i utworzenie świeckiego państwa pruskiego.</p>

	<p>jego ocena – walka o wpływy nad Bałtykiem i Inflanty – przyłączenie Mazowsza do Korony</p>		<p>Jagiellończyka, Ludwika Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Gottharda Kettlera – omawia politykę dynastyczną ostatnich Jagiellonów – charakteryzuje ostatnią wojnę polsko-krzyżacką – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki walki o wpływy nad Bałtykiem i Inflanty.</p>	<p>da Habsburga, Jana Tarnowskiego – wskazuje na mapie ziemie przyłączone i utracone przez Polskę i Litwę w latach 1492–1572, podział Inflant w 1561 r. – omawia przyczyny, przebieg i skutki walk z Wielkim Księstwem Moskiewskim – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen o Mołdawię – charakteryzuje stosunki polsko-habsburskie i ich wpływ na losy Węgier – omawia politykę morską Zygmunta Augusta i jej skutki.</p>	<p>XVI w. – przedstawia okoliczności przyłączenia Mazowsza do Korony – wyjaśnia, dlaczego ostatni Jagiellonowie nie podjęli działań na rzecz odzyskania Śląska.</p>	
5. Reformacja i kontrreformacja	– początki reformacji w Pol-	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>arianie</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>zbór, pa-</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>antytryni-</i>	– charakteryzuje postać Piotra z Go-	– przedstawia i ocenia proces kształto-

<p>w Rzeczypospolitej</p>	<p>sce – bracia polscy i bracia czescy – próby zjednoczenia protestantów i walka o tolerancję – kontrreformacja w Polsce – Kościół prawosławny i unia brzeska</p>	<p><i>(bracia polscy), konfederacja warszawska</i> – zna datę konfederacji warszawskiej (1573 r.) – wymienia wyznania protestanckie, które rozwinęły się na ziemiach Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia postanowienia aktu konfederacji warszawskiej.</p>	<p><i>cyfizm, bracia czescy, ugoda sandomierska, wolność religijna, unia brzeska, Kościół unicki (grekokatolicki)</i> – zna daty: ugody sandomierskiej (1570 r.), unii brzeskiej (1596 r.) – charakteryzuje postacie: Piotra Skargi, Jakuba Wujka – wskazuje na mapie tereny, na których dominowali wyznawcy prawosławia, luteranie, kalwini, arianie i grekokatolicy – omawia zasięg reformacji na ziemiach Rzeczypospolitej – omawia próby zjednoczenia prote-</p>	<p><i>taryzm, Kościół narodowy, dysydenci, dyzunicy</i> – zna daty: rozłamu wśród polskich kalwinistów (1562–1565 r.), sprowadzenia jezuitów do Polski (1564 r.), powołania Akademii Wileńskiej (1569 r.) – charakteryzuje postacie: Fausta Socyna, Jana Łaskiego, Stanisława Hożjusza – wyjaśnia, na czym polegała popularność haseł reformacyjnych w Polsce – przedstawia okoliczności powstania braci polskich – charakteryzuje poglądy i działalność braci polskich</p>	<p>niądza – wyjaśnia, dlaczego XVI-wieczna Rzeczpospolita jest nazywana krajem tolerancji wyznaniowej.</p>	<p>wania się tolerancji wyznaniowej w Polsce.</p>
---------------------------	---	--	--	---	--	---

			<p>stantów polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia działalność jezuitów w Polsce – charakteryzuje przyczyny i konsekwencje zawarcia unii brzeskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje realizację postanowień soboru trydenckiego w Polsce – wyjaśnia, dlaczego kalwinizm zyskał popularność wśród szlachty. 		
6. Rzeczpospolita Obojga Narodów	<ul style="list-style-type: none"> – unia polsko-litewska w XV w. – dwa państwa i jeden władca – przemiany na Litwie przed unią lubelską – unia lubelska i jej znaczenie – Rzeczpospolita Obojga Narodów – cechy charakterystyczne – Prusy Królewskie w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>inkorporacja, unia lubelska, Rzeczpospolita Obojga Narodów</i> – zna datę unii lubelskiej (1569 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta – wskazuje na mapie terytoria Litwy i Korony po unii lubelskiej – przedstawia postanowienia unii 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>unia realna, bojarzy, polonizacja</i> – zna datę sejmku lubelskiego (1568–1569 r.) – charakteryzuje postacie: Kazimierza Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Aleksandra – wskazuje na mapie ziem wcielone do Korony na sejmie lubelskim – omawia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>unia krakowsko-wileńska, unia mielnicka</i> – zna daty: objęcia tronu Polski i Litwy przez Kazimierza Jagiellończyka (1446 r.), unii krakowsko-wileńskiej (1499 r.), unii mielnickiej (1501 r.) – charakteryzuje postacie: Mikołaja Radziwiłła Czarnego, Mikołaja Radziwiłła Rudego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>II statut litewski</i> – zna daty: rozdzielenia władzy w Polsce i na Litwie (1492 r.), II statutu litewskiego (1566 r.), zniesienia autonomii Prus Królewskich (1569 r.) – omawia i ocenia rządy Zygmunta Augusta na Litwie – charakteryzuje przemiany ustrojowe na Litwie 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: utworzenia odrębnego systemu sądownictwa na Litwie (1564 r.), powołania sejmików ziemskich na Litwie (1566 r.) – ocenia, czy po przyłączeniu tych ziem do Korony pomiędzy obiema częściami Rzeczypospolitej panowała równowaga terytorialna, czy też jedna z nich przeważała

		lubelskiej.	dążeń do zacieśnienia unii między Polską i Litwą – opisuje przebieg sejmów lubelskich – przedstawia różnice między unią personalną a realną.	– omawia losy unii polsko-litewskiej w XV i XVI w. – wyjaśnia, z czego wynikała silna pozycja polityczna rodów możnowładczych w Wielkim Księstwie Litewskim – wyjaśnia, dlaczego przez długi czas Jagiellonowie byli przeciwnikami ścisłego połączenia Polski i Litwy.	– omawia konsekwencje zmian wprowadzonych w Prusach Królewskich w II poł. XVI w.	– ocenia konsekwencje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe unii lubelskiej.
7. Pierwsi władcy elekcyjni	– pierwsze bezkrólowie – pierwsza wolna elekcja; <i>Artykuły henrykowskie</i> i <i>pacta conventa</i> – krótkie rządy Henryka Walezkiego i drugie bezkrólowie	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>bezkrólowie</i> , <i>elekcja viritim</i> , <i>Artykuły henrykowskie</i> – zna daty: I wolnej elekcji (1573 r.) – charakteryzuje postacie: Henryka Walezkiego, Stefana Batorego	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konfederacja</i> , <i>interrex</i> , <i>sejm konwokacyjny</i> , <i>pacta conventa</i> – zna daty: sejmów konwokacyjnych (1573 r.), wojny z Rosją (1577–1582 r.) – charakteryzuje postać Jana Zamoj-	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konfederacja kapturowa</i> , <i>sąd kapturowy</i> , <i>Trybunał Koronny</i> , <i>piechota wybraniecka</i> , <i>rozejm w Jamie Zapolskim</i> – zna daty: śmierci Zygmunta Augusta (1572 r.), ucieczki	– zna daty: zniesienia <i>Statutów Karnkowskiego</i> (1585 r.), zajęcia Połocka (1579 r.), zdobycia Wielkich Łuków (1580 r.), zajęcia Pskowa (1581 r.) – charakteryzuje postacie: Mikołaja Sienickiego, Jana	– charakteryzuje postacie: Maksymiliana II Habsburga, Fiodora – ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Stefana Batorego.

	<p>– początki rządów Stefana Batorego – wojna z Gdańskiem</p> <p>– wojna z Moskwą</p> <p>– konflikt Stefana Batorego ze szlachtą</p>	<p>– przedstawia zasady ustrojowe określone w <i>Artykułach henrykowskich</i>.</p>	<p>skiego</p> <p>– wymienia i charakteryzuje instytucje powołane w wyniku kompromisu zawartego między szlachtą i magnaterią po śmierci Zygmunta Augusta</p> <p>– wyjaśnia, w jakich celach w dawnej Polsce zawiązywano konfederacje</p> <p>– omawia przebieg pierwszej wolnej elekcji</p> <p>– wymienia różnice między <i>Artykułami henrykowskimi a pacta conventa</i></p> <p>– charakteryzuje politykę wewnętrzną Stefana Batorego</p> <p>– opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojny z Rosją.</p>	<p>Henryka Walezego do Francji (1574 r.), elekcji Stefana Batorego (1575 r.), wojny Batorego z Gdańskiem (1576–1577 r.), reformy sądownictwa (1578 r.), rozejmu w Jamie Zapolskim (1582 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Jakuba Uchańskiego, Anny Jagiellonki</p> <p>– wskazuje na mapie postanowienia terytorialne rozejmu w Jamie Zapolskim</p> <p>– omawia sytuację w Rzeczypospolitej po śmierci ostatniego Jagiellona</p> <p>– charakteryzuje spór między szlachtą i magnaterią w okresie pierwszego bez-</p>	<p>Firleja, Ernesta Habsburga, Iwana IV Groźnego, Jana III Wazy, Samuela Zborowskiego</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg zdobyczy terytorialnych państwa moskiewskiego w Inflantach do 1577 r.</p> <p>– omawia sytuację polityczną w Rzeczypospolitej po ucieczce Henryka Walezego</p> <p>– ocenia rolę Jana Zamojskiego w czasach rządów dwóch pierwszych królów elekcyjnych</p> <p>– omawia przyczyny konfliktu Stefana Batorego ze szlachtą.</p>	
--	--	--	---	---	--	--

				królewia – charakteryzuje rolę Jana Zamojskiego w czasach rządów dwóch pierwszych królów elekcyjnych.		
EUROPA W XVII WIEKU						
1. Angielska wojna domowa	– przemiany społeczne i konflikty religijne w Anglii – spór króla z parlamentem – początek rewolucji angielskiej – wojna domowa i powstanie republiki – protektorat Olivera Cromwella – od restauracji do monarchii parlamentarnej	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>chwalebna (sławetna) rewolucja, monarchia parlamentarna</i> – zna daty: wojny domowej (1642–1649 r.), chwalebnej rewolucji (1688 r.) – charakteryzuje postać Olivera Cromwella – omawia przyczyny i skutki wojny domowej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do restauracji	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nowa szlachta (gentry), Armia Nowego Wzoru, lord protektor, Akt nawigacyjny, Habeas Corpus Act, Ustawa o prawach</i> – zna daty: powstania Armii Nowego Wzoru (1645 r.), ogłoszenia republiki w Anglii (1649 r.), przyjęcia przez Cromwella tytułu lorda protektora (1653 r.), <i>Aktu nawigacyjnego</i> (1651 r.), <i>Habeas Corpus Act</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>purytanizm, Petycja o prawo, Krótki Parlament, Długi Parlament, Wielka remonstracja, independenci, Parlament Kadłubowy, torysi, wigowie, Akt o następstwie tronu</i> – zna daty: Petycji o prawo (1628 r.), <i>Wielkiej remonstracji</i> (1641 r.), bitwy pod Naseby (1645 r.), ścięcia Karola I (1649 r.), restauracji Stuartów (1660 r.),	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>jedenastoletnia tyrania, Iewellerzy, diggerzy, Akt tolerancyjny</i> – zna daty: zwołania Krótkiego Parlamentu (1640 r.), obrad Długiego Parlamentu (1640–1653 r.), powołania Parlamentu Kadłubowego (1648 r.), <i>Aktu tolerancyjnego</i> (1689 r.) – charakteryzuje postacie: Jakuba I Stuarta, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta, Marii Stuart	– zna datę rozwiązania parlamentu przez Karola I Stuarta (1629 r.) – charakteryzuje i ocenia rolę Olivera Cromwella podczas rewolucji – omawia i ocenia polityczne skutki chwalebnej rewolucji.

		monarchii Stuartów.	<p>(1679 r.), <i>Ustawy o prawach</i> (1689 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać Wilhelma III Orańskiego – wskazuje na kraje, które weszły w skład republiki rządzonej przez Cromwella – omawia wpływ przemian gospodarczych na zmiany w społeczeństwie angielskim w XVI w. – przedstawia przyczyny i skutki sporu królów angielskich z parlamentem – wyjaśnia, jaką rolę w rewolucji angielskiej odegrała Armia Nowego Wzoru – omawia rządy Cromwella w okresie jego protektoratu. 	<p><i>Aktu o następstwie tronu</i> (1701 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać Karola I Stuarta – wskazuje na mapie rejony Anglii zdominowane przez zwolenników króla oraz zwolenników Parlamentu – charakteryzuje gospodarczą rolę nowej szlachty – omawia podziały religijne w społeczeństwie angielskim – wymienia ugrupowania polityczne mające wpływ na przebieg rewolucji angielskiej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach stracono Karola I – omawia konflikt 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia ograniczenia w rozwoju gospodarczym Anglii w XVI w. – charakteryzuje relacje między Karolem I a parlamentem angielskim. 	
--	--	---------------------	---	--	--	--

				<p>między Karolem II a parlamentem</p> <p>– wyjaśnia wpływ <i>Habeas Corpus Act</i> i <i>Ustawy o prawach</i> na ustrój polityczny Anglii.</p>		
<p>2. Wojna trzydziestoletnia</p>	<p>– Rzesza Niemiecka na początku XVII w.</p> <p>– defenestracja praska</p> <p>– początek wojny trzydziestoletniej</p> <p>– działania wojenne w latach 1624–1635</p> <p>– wojna europejska – francuski okres wojny trzydziestoletniej</p> <p>– armie okresu wojny trzydziestoletniej</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wojna trzydziestoletnia</i></p> <p>– zna daty wojny trzydziestoletniej (1618–1648 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny polityczne i religijne wojny trzydziestoletniej</p> <p>– wyjaśnia, czy wojna trzydziestoletnia powinna być traktowana jako konflikt niemiecki, czy ogólnoeuropejski.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Unia Protestantcka, Liga Katolicka, druga defenestracja praska, pokój westfalski</i></p> <p>– zna daty: powstania Unii Protestantckiej (1608 r.), utworzenia Ligi Katolickiej (1609 r.), II defenestracji praskiej (1618 r.), pokoju westfalskiego (1648 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie najważniejsze państwa protestanckie i katolickie uczestniczące w wojnie trzy-</p>	<p>– zna daty: okresu czesko-palatynackiego (1618–1624), okresu duńskiego (1624–1629 r.), okresu szwedzkiego (1630–1635 r.), okresu francuskiego (1635–1648 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Ferdynanda II, Fryderyka V Wittelsbacha, Christiana IV, Albrechta von Wallensteina, Gustawa II Adolfa</p> <p>– wskazuje na mapie zmiany terytorialne</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>list majestatyczny, edykt restytucyjny</i></p> <p>– zna daty: listu majestatycznego (1609 r.), bitwy pod Białą Górą (1620 r.), edyktu restytucyjnego (1629 r.), bitwy pod Lützen (1632 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Fryderyka IV, Fryderyka V, Maksymiliana I, Rudolfa II, Macieja I</p> <p>– opisuje cechy charakterystyczne armii okresu wojny trzy-</p>	<p>– zna daty: pokoju w Nikolsburgu (1622 r.), bitwy pod Dessau (1626 r.), pokoju w Lubecie (1629 r.), pokoju w Pradze (1635 r.), bitwy pod Rocroi (1643 r.), bitwy pod Lens (1648 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Ernsta von Mansfelda, Johana von Tilly’ego</p> <p>– ocenia skutki polityczne, gospodarcze, społeczne i religijne wojny trzydziestoletniej.</p>

	– pokój westfalski i skutki wojny		<p>dziesięcioletniej</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia sytuację wyznaniową w Rzeszy Niemieckiej i jej wpływ na sytuację Europy – wyjaśnia okoliczności i skutki II defenestracji praskiej – podaje przyczyny włączania się kolejnych państw do konfliktu w Rzeszy – omawia postanowienia pokoju westfalskiego. 	<p>w Europie po pokoju westfalskim</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje sytuację wyznaniową w Królestwie Czeskim – wymienia etapy w przebiegu wojny trzydziestoletniej i charakteryzuje je – przedstawia przyczyny wybuchu powstania czeskiego i jego klęski. 	dziesięcioletniej.	
3. Absolutyzm we Francji	<ul style="list-style-type: none"> – Ludwik XIII i kardynał Richelieu – rządy kardynała Mazarina – władza absolutna Ludwika XIV – gospodarka podporządko- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>racja stanu, merkantylizm</i> – zna daty: początku rządów osobistych Ludwika XIV (1661 r.) – charakteryzuje postacie: Armanda de Richelieu, Ludwi- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>intendant, szlachta urzędnicza, fronda, Wysoka Rada, kolbertyzm</i> – zna daty: frondy parlamentarnej (1648–1649 r.), frondy książąt 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna dewolucyjna, pokój w Akwizgranie, polityka réunionów</i>, – zna daty: wojny dewolucyjnej (1667–1668 r.), pokoju w Akwizgranie (1668 r.), wojny francusko- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>edykt taski, pokój pirenejski, Liga Augsburska, pokój w Rijswijk</i> – zna daty: edyktu taski (1629 r.), pokoju pirenejskiego (1659 r.) – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i ocenia rolę kardynałów de Richelieu oraz Mazarina w dziejach Francji – ocenia panowanie Ludwika XIV.

	<p>wana państwu – polityka zagraniczna Ludwika XIV – armia Ludwika XIV</p>	<p>ka XIV – omawia cechy charakterystyczne monarchii absolutnej Ludwika XIV.</p>	<p>(1649–1653 r.), zniesienia <i>Edyktu nantejskiego</i> (1685 r.) – charakteryzuje postacie: Ludwika XIII, Jules’a Mazarina, Jeana Baptisty Colberta – wyjaśnia, na czym polegała centralizacja władzy za rządów Ludwika XIII – przedstawia przyczyny i skutki frondy – charakteryzuje reformy ustrojowe Ludwika XIV – omawia reformy gospodarcze w XVII-wiecznej Francji – opisuje proces kształtowania się władzy absolutnej we Francji.</p>	<p>holenderskiej (1672–1679 r.), wojny Francji z Ligą Augsburską (1686–1697 r.), pokoju w Rijswijk (1697 r.) – charakteryzuje postacie: Henryka IV Burbona, Kondeusza – wskazuje na mapie zasięg ekspansji Francji za rządów Ludwika XIV – omawia rządy Ludwika XIII i kardynała Richelieu – omawia rządy kardynała Mazarina – wymienia grupy społeczne we Francji zainteresowane wprowadzeniem absolutyzmu i jemu przeciwne oraz charakteryzuje przyczyny takich</p>	<p>postacie: Marii Medycejskiej, Anny Austriaczki – charakteryzuje rządy Henryka IV Burbona – charakteryzuje i ocenia politykę zagraniczną Ludwika XIV – przedstawia innowacje w armii francuskiej i ich wpływ na sukcesy militarne Ludwika XIV.</p>	
--	--	--	---	---	--	--

				postaw – omawia stosunki Francji z sąsiadami.		
4. Zmiany polityczne w Europie w XVII wieku	<ul style="list-style-type: none"> – upadek potęgi Hiszpanii – polityka obronna Holandii; wojny angielsko-holenderskie – wzrost znaczenia Brandenburgii – potęga i ekspansja Szwecji – Węgry i ekspansja turecka w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę bitwy pod Wiedniem (1683 r.) – charakteryzuje postać Jana III Sobieskiego – opisuje przyczyny i skutki rywalizacji Holandii z Francją i Anglią. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Święta Liga</i> – zna daty: unii personalnej Brandenburgii i Prus Książęcych (1618 r.), zawarcia Świętej Ligi (1684 r.), pokoju w Karłowicach (1699 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta III Wazy, Kara Mustafy – wskazuje na mapie obszary utracone przez Turcję w wyniku pokoju w Karłowicach – przedstawia okoliczności, w jakich Brandenburgia przejęła pruski tron książęcy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>moryskowie, junkrzy, Święta Liga</i> – zna daty: zajęcia przez Brandenburgię Pomorza Zachodniego (1648 r.), traktatów welawsko-bydgoskich (1657 r.) – charakteryzuje postacie: Fryderyka Wilhelma, Karola IX Sudermańskiego, Karola X Gustawa, Gustawa II Adolfa – wskazuje na mapie zasięg szwedzkiej ekspansji terytorialnej w Europie – przedstawia przyczyny gospodarcze i polityczne upadku 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wojen angielsko-holenderskich (1652–1654 r., 1665 r., 1672–1674 r.), antyhabsburskiego powstania na Węgrzech (1682 r.) – charakteryzuje postacie: Wilhelma III Orańskiego, Karol XI, Karola Lotaryńskiego – przedstawia okoliczności odzyskania niepodległości przez Portugalię – omawia wpływ rywalizacji o rynki europejskie i światowe na politykę międzynarodową – opisuje politykę 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstań w Katalonii i Portugalii (1640 r.), uznania przez Hiszpanię niepodległości Portugalii (1668 r.), bitwy pod Linköping (1598 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa III, Filipa IV, Gaspara de Guzman, Jana IV Braganzy, Krystyny Wazy, Axela Oxenstierny, Jerzego II Rakoczego, Imre Thököly’ego – ocenia sytuację polityczną na wschodzie Europy w XVII w. – ocenia zmiany na arenie międzynarodowej

			<p>żęcy</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje politykę wewnętrzną Fryderyka Wilhelma – omawia wpływ relacji habsbursko-wiedeńskich na konflikt z Turcją – przedstawia antyturecką działalność Świętej Ligi. 	<p>potęgi Hiszpanii w XVII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny wypędzenia morysków – wyjaśnia, dlaczego zmagania między Anglią i Holandią były prowadzone jedynie w koloniach i na morzach – omawia ekspansję terytorialną Prus w XVII w. – przedstawia etapy ekspansji szwedzkiej w basenie Morza Bałtyckiego. 	<p>kolonialną Fryderyka Wilhelma</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje proces budowania imperium szwedzkiego. 	<p>dowej, do których doszło w XVII w.</p>
5. Kultura baroku	<ul style="list-style-type: none"> – od renesansu do baroku – sztuka i architektura baroku – malarstwo barokowe – nauka i filozofia epoki baroku 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>barok</i>, <i>realizm</i> – zna czas trwania baroku (k. XVI – poł. XVIII w.) – charakteryzuje postacie: Galileusza, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>barok dworski</i>, <i>racjonalizm</i>, <i>empiryzm</i>, <i>klasycyzm</i>, <i>rokoko</i>, <i>opera</i> – charakteryzuje postacie: Giovannie- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>manieryzm</i>, <i>libertynizm</i>, <i>jansenizm</i>, <i>teatr ludowy</i>, <i>powieść łotrzykowska</i> – charakteryzuje postacie: El Greca, 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę założenia Royal Society w Londynie (1660 r.) – charakteryzuje postacie: Francesca Borrominiego, Antona van Dycka, Jana Brueghel młodsze, 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: św. Jana od Krzyża, św. Terezy z Ávila, Kornela Jansena, Lopego de Vegi, Pierre’a Corneille’a, Claudia Monteverdiego

	<p>– teatr, literatura i muzyka</p>	<p>Isaaca Newtona, Kartezjusza, Moliera, Jana Sebastiana Bacha</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne sztuki baroku.</p>	<p>go Lorenza Berniniego, Caravaggia, Petera Paula Rubensa, Rembrandta van Rijna, Francisa Bacona</p> <p>– wyjaśnia interpretację terminu <i>barok</i></p> <p>– przedstawia wpływ kontrreformacji na narodziny epoki baroku</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne architektury baroku</p> <p>– wymienia przykłady rezydencji królewskich i cesarskich epoki baroku</p> <p>– omawia osiągnięcia naukowe epoki baroku</p> <p>– wymienia największych twórców epoki baroku oraz ich najwybitniejsze dzieła.</p>	<p>Diega Velázqueza, Johannesesa Keplera, Blaise’a Pascala, Antonia Vivaldiego</p> <p>– wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy architekturą renesansową a barokową</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikała specyfika baroku mieszczańsko-protestanckiego</p> <p>– omawia wpływ manieryzmu na narodziny epoki baroku</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne barokowego malarstwa</p> <p>– przedstawia kierunki i nurty filozoficzne epoki baroku</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne</p>	<p>Jeana Baptisty Racine’a, Jeana de La Fontaine’a, Miguela de Cervantesa, Georga Friedricha Haendla</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wielu malarzy epoki baroku określano mianem „mistrzów światła i cienia”</p> <p>– omawia różnice między rokokiem a barokiem</p> <p>– przedstawia związki między ideologią absolutyzmu a sztuką i architekturą baroku</p> <p>– omawia wpływ baroku na zmiany w teatrze i muzyce.</p>	<p>– ocenia, które rozwiązania w architekturze barokowej mogły robić szczególne wrażenie na wierzniach.</p>
--	-------------------------------------	---	--	--	---	---

				literatury baroku – omawia tematykę podejmowaną przez artystów w utworach barokowych.		
WOJNY I KRYZYS RZECZYPOSPOLITEJ W XVII WIEKU						
1. Początki rządów Zygmunta III Wazy	– podwójna elekcja – Zygmunt III Waza na tronie polskim – król i hetman – relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – walka o szwedzki tron i wojna ze Szwecją – rokosz Zebrzydowskiego – wojna w Infantach i Prusach	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>husaria</i> – zna daty: bitwy pod Kircholmem (1605 r.), bitwy pod Oliwą (1627 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta III Wazy, Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i skutki wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>rokosz</i> – zna daty: wojny polsko-szwedzkiej (1600–1611 r.), wojny polsko-szwedzkiej (1617–1622 r.), wojny polsko-szwedzkiej (1625–1629 r.), bitwy pod Trzcianą (1629 r.), rozejmu w Starym Targu (1629 r.), rozejmu w Sztumskiej Wsi (1635 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Zamojskiego, Jana Karola Chodkiewicza – wskazuje na mapie	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>popularyści</i> , <i>sejm inkwizycyjny</i> , <i>regaliści</i> , <i>rozejm w Starym Targu (Altmarku)</i> , <i>rozejm w Sztumskiej Wsi</i> – zna daty: elekcji Zygmunta III Wazy (1587 r.), sejmu inkwizycyjnego (1592 r.), bitwy pod Białym Kamieniem (1604 r.), rokoszu Zebrzydowskiego (1606–1608 r.) – charakteryzuje postacie: Maksymiliana Habsburga, Mikołaja Zebrzy-	– zna daty: bitwy pod Byczyną (1588 r.), przejęcia tronu Szwecji przez Zygmunta III Wazę (1592 r.), inkorporacji szwedzkiej Estonii do Rzeczypospolitej (1600 r.), bitwy pod Guzowem (1607 r.), bitwy pod Gniewem (1626), bitwy pod Tczewem i Hamersztynem (1627 r.) – charakteryzuje postacie: Ernesta Habsburga, Karola IX Sudermańskiego, Arendta Dickmanna – przedstawia rywa-	– zna daty: bitwy pod Linköping (1598 r.), detronizacji Zygmunta III Wazy przez szwedzki Riksdag (1599 r.) – ocenia relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – ocenia skutki rokoszu Zebrzydowskiego dla pozycji władcy i stabilizacji państwowości polskiej.

			<p>ziemie utracone przez Rzeczpospolitą na rzecz Szwecji</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w. – omawia rolę husarii w prowadzeniu działań wojennych. 	<p>dowskiego, Gustawa II Adolfa</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności elekcji Zygmunta III Wazy na tron Rzeczypospolitej – opisuje relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego – przedstawia plany Zygmunta III dotyczące wzmocnienia władzy królewskiej. 	<p>lizację Zygmunta III Wazy z Maksymilianem Habsburgiem</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia etapy walki Zygmunta III Wazy o tron Szwecji i jej skutki. 	
2. Walka o koronę carów	<ul style="list-style-type: none"> – kryzys państwa rosyjskiego w II połowie XVI i na początku XVII w. – dymitriady i ich skutki – początek wojny z Moskwą i 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>dymitriady</i> – zna datę bitwy pod Kłuszynem (1610 r.) – charakteryzuje postać Władysława IV Wazy – omawia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rozejm w Dywilinie, pokój w Polanowie</i> – zna daty: I dymitriady (1604–1605 r.), wyprawy Dymitra II Samozwańca 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielka Smuta, lisowczyca</i> – zna daty: Wielkiej Smuty (1598–1613 r.), powstania Wasyla Szujskiego (1606 r.), zdobycia Mo- 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę antypolskiego powstania Minina i Pożarskiego (1611 r.) – charakteryzuje postacie: Fiodora, Jerzego Mniszcha, Kuźmy Minina, Dy- 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę rosyjsko-szwedzkiego traktatu w Stołbowie (1617 r.) – charakteryzuje postać Michała Szeina – ocenia polityczne

	walki o koronę carów – wojna smoleńska	i skutki wojen z Moskwą.	(1607–1610 r.), wojny polsko–rosyjskiej (1609–1618 r.), wybrania Michała Romanowa na cara Rosji (1613 r.), rozejmu w Dywilinie (1618 r.), wojny smoleńskiej (1632–1634 r.), pokoju w Polanowie (1634 r.) – charakteryzuje postacie: Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa, Jana Karola Chodkiewicza – wskazuje na mapie ziemie, jakie zdobyła Rzeczpospolita w wyniku rozejmu w Dywilinie i pokoju w Polanowie – omawia przebieg wojen Rzeczypospolitej z Moskwą.	skwy przez Polaków (1610 r.), rządów polskich na Kremlu (1610–1612 r.), oblężenia Smoleńska (1633–1634 r.) – charakteryzuje postacie: Dymitra I Samozwańca, Dymitra II Samozwańca, Borysa Godunowa, Wasyla Szujskiego, Aleksandra Józefa Lisowskiego – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu wewnętrznego w państwie moskiewskim – charakteryzuje rządy Dymitra I Samozwańca i ich skutki – charakteryzuje polskie rządy na Kremlu i reakcję Ro-	mitra Pożarskiego – wyjaśnia, dlaczego polscy magnaci zdecydowali się poprzeć roszczenia kolejnych Dymitrów Samozwańców do tronu moskiewskiego – wyjaśnia, jaką rolę w zmaganiach z Rosją odegrali lisowczycy.	skutki wojen z Moskwą.
--	---	--------------------------	---	--	--	------------------------

				<p>sjan</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Władysław Waza nie objął władzy w Rosji.</p>		
<p>3. Kozaczyzna i konflikty z Turcją</p>	<p>– Turcja i księstwa naddunajskie</p> <p>– najazdy tatarskie na Rzeczpospolitą ich skutki</p> <p>– polskie wyprawy na Mołdawię</p> <p>– narodziny Kozaczyzny</p> <p>– rejestr i pierwsze powstania kozackie</p> <p>– wojna z Turcją: klęska pod Cecorą i oblężenie Chocimia</p> <p>– plany kolejnej wojny z Turcją i ich konsekwencje</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Cecorą (1620 r.), bitwy pod Chociem (1621 r.)</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją (1620–1621 r.).</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kozaczyzna, Dzikie Pola (Zaporozże, Niż), ataman, pokój w Chocimiu</i></p> <p>– zna daty: pokoju w Chocimiu (1621 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Jana Zamojskiego, Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza</p> <p>– wskazuje na mapie obszary zamieszkiwane przez Kozaków, terytoria sporne Rzeczypospolitej i Turcji w XVII w.</p> <p>– charakteryzuje organizację we-</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pokój hetmański, Sicz, tabor, rejestr, czambuł</i></p> <p>– zna daty: wyprawy Jana Zamojskiego na Mołdawię (1595 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Piotra Konaszewicza-Sahajdacznego, Stanisława Koniecpolskiego</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki interwencji polskich magnatów w Mołdawii</p> <p>– omawia wpływ problemu tatarskiego na politykę zagraniczną i we-</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kondominium, traktat w Buszy</i>,</p> <p>– zna daty: układu w Chocimiu (1612 r.), traktatu w Buszy (1617 r.), powstania Kosińskiego (1591–1593 r.), powstania Nalewajki (1595–1596 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Jeremiego Mohyły, Szymona Mohyły, Krzysztofa Kosińskiego, Semena Nalewajki, Mehmeda Abazy</p> <p>– omawia relacje między Rzeczpospolitą a Mołdawią</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Bukowem (1600), bitew pod Sasowym Rogiem (1612 r., 1633 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Michała Walecznego, Samuela Koreckiego, Michała Wiśniowieckiego</p> <p>– ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków.</p>

			<p>wnętrzną Kozaczyzny</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie skutki dla Rzeczypospolitej miały najazdy tatarskie – omawia przyczyny i skutki powstań kozackich w końcu XVI w. – omawia przebieg wojny z Turcją (1620–1621 r.) – omawia stosunki polsko-tureckie w latach 30. i 40. XVII w. 	<p>wnętrzną Rzeczypospolitą w I poł. XVII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia geopolityczne położenie Ukrainy i jego wpływ na życie codzienne jej mieszkańców – wyjaśnia, jaką funkcję pełnił rejestr kozacki – charakteryzuje okres sukcesów kozackich w pocz. XVII w. i jego znaczenie dla Rzeczypospolitej. 	<p>w końcu XVI w.</p>	
4. Powstanie Chmielnickiego	<ul style="list-style-type: none"> – problem kozacki w I poł. XVII w. – wojsko zaporoskie i jego militarne znaczenie – przyczyny powstania Chmielnickiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wojsko zaporoskie</i> – zna daty: powstania Chmielnickiego (1648–1655 r.) – charakteryzuje postacie: Bohdana Chmielnickiego, Jana 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>układ w Perejasławiu, unia w Hadziaczu, księstwo ruskie, rozejm w Andruszowie</i> – zna daty: bitwy nad Żółtymi Wodami, pod Korsuniem i 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ukraińscy królewężta, ugoda zborowska, ugoda w Białej Cerkwi</i> – zna daty: ugody zborowskiej (1649 r.), ugody w Białej Cerkwi (1651 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Pawluka (1637 r.), powstania Kostki-Napierskiego (1651 r.) – charakteryzuje postacie: Pawła Pawluka, Mikołaja Potockiego, Stefana 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Sulimy (1635 r.), powstania Ostrianicy i Huni (1638 r.), bitwy pod Szepielewiczami (1654 r.) – charakteryzuje postacie: Iwana Sulimy, Jurija Chmiel-

	<ul style="list-style-type: none"> – wybuch powstania na Ukrainie – walki w latach 1649–1653 – Moskwa i Kozacy	<p>Kazimierza Wazę</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje przyczyny powstania Chmielnickiego.	<p>Piławcami (1648 r.), obrony Zbaraża (1649 r.), bitwy pod Beresteczkiem (1651 r.), układu w Perejasławiu (1654 r.), unii w Hadziaczu (1658 r.), rozejmu w Andruszowie (1667 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Jeremiego Wiśniowieckiego, Iwana Wyhowskiego – wskazuje na mapie obszary objęte powstaniem Chmielnickiego, ziemie przyłączone do Rosji po rozejmie w Andruszowie – omawia okoliczności wybuchu powstania Chmielnickiego – omawia przebieg działań militarnych	<p>bitwy pod Batohem (1652 r.), bitwy pod Żwańcem (1653 r.), bitwy pod Ochmatowem (1655 r.), bitew pod Połonką i Cudnowem (1660 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Tuhaj-beja, Janusza Radziwiłła – wyjaśnia wpływ problemu rejestru na stosunki polsko-kozackie – wyjaśnia, dlaczego Kozacy sprzymierzyli się z Rosją – omawia przebieg i skutki wojny z Rosją o Ukrainę.	<p>Potockiego, Jerzego Ossolińskiego, Adama Kisiela, Aleksandra Kostki-Napierskiego, Marcina Kalinowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia organizację i znaczenie militarne wojska zaporoskiego – opisuje proces budzenia się świadomości etnicznej Kozaków zaporoskich w XVI i XVII w.	<p>nickiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia powstania kozackie z I poł. XVII w. – przedstawia i ocenia postawy Polaków wobec powstania Chmielnickiego – ocenia konsekwencje przymierza kozacko-rosyjskiego – ocenia znaczenie unii w Hadziaczu dla stosunków polsko-kozackich.
--	---	---	--	--	--	---

			<p>przeciwko Kozakom po elekcji Jana Kazimierza Wazy</p> <p>– przedstawia postanowienia unii w Hadziaczu.</p>			
5. Potop szwedzki	<p>– przyczyny najazdu szwedzkiego</p> <p>– początek potopu szwedzkiego</p> <p>– wojna o wyzwolenie Rzeczypospolitej</p> <p>– zmiana sytuacji międzynarodowej Rzeczypospolitej – traktat rozbiorowy w Radnot i jego konsekwencje</p> <p>– koniec wojny i pokój w Oliwie</p> <p>– zmiany w polskiej armii</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>potop szwedzki</i></p> <p>– zna daty: potopu szwedzkiego (1655–1660 r.), pokoju w Oliwie (1660 r.)</p> <p>– charakteryzuje postać Jana Kazimierza Wazy</p> <p>– omawia przyczyny najazdu szwedzkiego</p> <p>– przedstawia postanowienia pokoju oliwskiego.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna podjazdowa, traktat w Radnot, układy welawsko-bydgoskie, pokój oliwski</i></p> <p>– zna daty: obrony Jasnej Góry (1655 r.), klęski pod Gołębkiem (1656 r.), bitwy pod Warką (1656 r.), traktatu w Radnot (1656 r.), układów welawsko-bydgoskich (1657 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Karola X Gustawa, Stefana Czarnieckiego, Au-</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dominium Maris Baltici, regimentarz, śluby lwowskie</i></p> <p>– zna daty: kapitulacji pod Ujściem i w Kiejdanach (1655 r.), konfederacji w Tyśzowcach i Łańcucie (1655 r.), ślubów lwowskich Jana Kazimierza (1656 r.), bitwy pod Prostkami (1656 r.), wygnania arian z Polski (1658 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Hieronima Radziejowskiego,</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>traktat wileński</i></p> <p>– zna daty: układu szwedzko-brandenburskiego (1656 r.), rozejmu w Niemieży (1656 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Krzysztofa Opalińskiego, Andrzeja Karola Grudzińskiego, Fryderyka Wilhelma, Jerzego II Rakoczego</p> <p>– przedstawia zmiany w polskiej armii XVII w.</p> <p>– charakteryzuje sytuację międzyna-</p>	<p>– przedstawia i ocenia postawy magnatów w obliczu zagrożenia państwowości polskiej</p> <p>– ocenia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego.</p>

	– prześladowania protestantów		<p>gustyna Kordeckiego</p> <p>– charakteryzuje działania wojenne w czasie potopu szwedzkiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego obrona Jasnej Góry stała się punktem zwrotnym w przebiegu działań wojennych ze Szwecją</p> <p>– przedstawia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego.</p>	<p>Janusza Radziwiłła, Wincentego Gosiewskiego</p> <p>– wskazuje na mapie główne kierunki działań wojsk szwedzkich w 1655 r.</p> <p>– przedstawia przykłady sukcesów oręża polskiego w walce ze Szwedami</p> <p>– opisuje, jakie znaczenie dla państwa polskiego miały traktaty wewelsko-bydgoskie</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do prześladowania protestantów i jakie były tego skutki.</p>	rodową Rzeczpospolitą przed potopem szwedzkim i w jego czasie.	
6. Wojna domowa i król „Piast”	– Rzeczpospolita po potopie szwedzkim – plany reform	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>liberum veto</i> , <i>pokój w Buczaczu</i>	– zna daty: abdykacji Jana Kazimierza (1668 r.), elekcji Michała Korybuta Wi-	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Związek Święcony</i> , <i>Związek Pobożny</i> , <i>malkon-</i>	– zna daty: bitew pod Braclawiem i Kalnikiem (1671 r.), konfederacji pod	– zna datę buntu Piotra Doroszenki (1671 r.) – charakteryzuje

	<p>Jana Kazimierza i problem następstwa tronu</p> <ul style="list-style-type: none"> – rokosz Lubomirskiego – elekcja Michała Korybuta Wiśniowieckiego – konflikt króla z malkontentami – początek konfliktu z Turcją	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: pierwszego <i>liberum veto</i> (1652 r.), traktatu w Buczaczu (1672 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Sobieskiego – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją.	<p>śniowieckiego (1669 r.), wojny z Turcją (1672 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać Władysława Sicińskiego – wskazuje na mapie zmiany terytorialne po traktacie w Buczaczu – przedstawia sytuację Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim – omawia okoliczności objęcia tronu Rzeczypospolitej przez Michała Korybuta Wiśniowieckiego.	<p><i>tenci</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: rokoszu Lubomirskiego (1665–1666 r.), zawarcia Związku Święconego (1661 r.) i Pobożnego (1662 r.), bitwy pod Mątwami (1666 r.), zdobycia Kamieńca Podolskiego przez Turków (1672 r.) – charakteryzuje postać Jerzego Sebastiana Lubomirskiego – charakteryzuje program reform proponowany przez Jana Kazimierza i reakcję szlachty polskiej – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki sporu króla z Jerzym Sebastianem	<p>Szczebrzeszynem (1673 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Filipa Wilhelma, Karola Lotaryńskiego – omawia wpływ konfliktu króla Jana Kazimierza z opozycją magnacką na funkcjonowanie państwa – przedstawia konflikt króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego ze stronnictwem profrancuskim – omawia zmiany w polskiej polityce zagranicznej i ich wpływ na funkcjonowanie Rzeczypospolitej.	<p>postać Piotra Doroszenki</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia realną możliwość realizacji reform Jana Kazimierza.
--	--	--	---	---	---	--

<p>7. Rządy Jana III Sobieskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – elekcja Jana III Sobieskiego – wojna z Turcją; pokój w Żurawnie – polityka zagraniczna Jana III Sobieskiego – zmiany sojuszów i ich konsekwencje – bitwa pod Wiedniem i jej znaczenie – zakończenie walk z Turcją – ostatnie lata panowania Jana III Sobieskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>odsiecz wiedeńska</i> – zna datę bitwy pod Wiedniem (1683 r.) – charakteryzuje postać Jana III Sobieskiego – przedstawia przyczyny i skutki odsieczy wiedeńskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Święta Liga, pokój Grzymułtowskiego, pokój w Karłowicach</i> – zna daty: bitwy pod Chocimiem (1673 r.), elekcji Jana III Sobieskiego (1674 r.), wojny z Turcją (1674–1676 r.), bitwy pod Parkanami (1683 r.), utworzenia Świętej Ligi (1684 r.), pokoju Grzymułtowskiego (1686 r.), pokoju w Karłowicach (1699 r.) – charakteryzuje postacie: Leopolda I Habsburga, Kara Mustafy, Marii Kazimiery – wskazuje na mapie obszary, które utra- 	<p>Lubomirskim.</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wielki wezyr</i> – zna daty: bitwy pod Żurawnem (1676 r.), rozejmu w Żurawnie (1676 r.) – charakteryzuje postać Karola Lotaryńskiego – wskazuje na mapie obszary, które utraciła Turcja na rzecz cesarstwa i Wenecji w wyniku podpisania pokoju w Karłowicach – opisuje okoliczności objęcia tronu przez Jana III Sobieskiego – omawia reformy wojskowe Jana III Sobieskiego – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: oblężenia Trembowli (1676 r.), traktatu w Jaworowie (1675 r.), sojuszu polsko-habsburskiego (1683 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa Wilhelma, Ludwika Burbona (Wielkiego Kondeusza), Dymitra Wiśniowieckiego, Stanisława Jabłonowskiego – omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na politykę zagraniczną Jana III Sobieskiego – charakteryzuje politykę Sobieskiego wobec Brandemburgii, Rosji i Turcji – przedstawia ostat- 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę antyhabsburskiego powstania na Węgrzech (1682 r.) – charakteryzuje postać Imre Thököly’ego – ocenia skutki zaangażowania Rzeczypospolitej w działalność Świętej Ligi.
--------------------------------------	--	---	---	--	---	--

			<p>ciła Turcja na rzecz Rzeczypospolitej w wyniku podpisania pokoju w Karłowicach</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny z Turcją (1674–1676 r.)</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało zwycięstwo pod Wiedniem.</p>	<p>skutki przejścia Sobieskiego do obozu prohabsburskiego</p> <p>– omawia działalność Świętej Ligi i jej skutki dla Rzeczypospolitej.</p>	<p>nie lata panowania Jana III Sobieskiego.</p>	
8. Kryzys Rzeczypospolitej	<p>– zniszczenia wojenne</p> <p>– społeczne skutki wojen</p> <p>– wzrost roli magnaterii</p> <p>– przemiany ustrojowe i polska skarbowość</p> <p>– sytuacja wyznaniowa w XVII w.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>oligarchia magnacka</i></p> <p>– charakteryzuje przejawy wpływu magnaterii na życie polityczne i gospodarcze Rzeczypospolitej w XVII w.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>latyfundia magnackie, klientela magnacka</i></p> <p>– omawia zniszczenia wojenne i grabieże po wielkich wojnach XVII w.</p> <p>– charakteryzuje społeczne skutki wojen</p> <p>– wyjaśnia, jakie były przyczyny wzrostu</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przymus propinacyjny, rządy sejmikowe, podatek podymny, podatek pogłówny, kwarta, łanowe, hiberna, apostazja</i></p> <p>– przedstawia skutki wielkich wojen dla gospodarki miejskiej w Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia położenie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>egzulanci</i></p> <p>– omawia wpływ kryzysu europejskiego w XVII w. na sytuację gospodarczą Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia wpływ egzulantów na politykę państwa</p> <p>– omawia politykę skarbową w Rzeczypospolitej XVII w.</p>	<p>– ocenia wpływ wojen XVII w. na przemiany ustrojowe, gospodarcze, społeczne i wyznaniowe w Rzeczypospolitej.</p>

			<p>znaczenia magnaterii w drugiej połowie XVII w.</p> <p>– omawia proces oligarchizacji życia gospodarczego i politycznego Rzeczypospolitej.</p>	<p>gospodarcze szlachty w XVII w. i jej działania na rzecz zwiększenia swoich dochodów</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegały rządy sejmikowe</p> <p>– charakteryzuje położenie protestantów w Rzeczypospolitej w XVII w.</p>	<p>– wyjaśnia, na czym polegał konflikt między unitami i dyzunitami</p> <p>– opisuje relacje między wyznaniem na ziemiach Rzeczypospolitej.</p>	
9. Barok i sarmatyzm	<p>– początki baroku w Polsce</p> <p>– architektura barokowa w Polsce</p> <p>– rzeźba i malarstwo</p> <p>– kultura barokowa na dworach magnackich</p> <p>– literatura barokowa</p> <p>– nauka i oświata w XVII-</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sarmatyzm, złota wolność szlachecka, przedmurze chrześcijaństwa</i></p> <p>– zna czas trwania baroku w Rzeczypospolitej (k. XVI – poł. XVIII w.)</p> <p>– opisuje cechy charakterystyczne sarmatyzmu.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ksenofobia, orientalizacja</i></p> <p>– charakteryzuje postacie: Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Heweliusza, Jana Chryzostoma Paska</p> <p>– wyjaśnia, jakie funkcje ideowe pełniła sztuka baroku</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne baro-</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przedstawienia funeralne, silva rerum, makaronizmy, szlachcisybaryta</i></p> <p>– charakteryzuje postacie: Mikołaja Zebrzydowskiego, Tomasza Dolabelli, Stanisława Herakliusza Lubomirskiego</p> <p>– przedstawia wpływ potrydenckiej re-</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, Daniela Naborowskiego, Samuela Twardowskiego, Wacława Potockiego, Jana Brożka</p> <p>– przedstawia wpływ wielkich wojen XVII w. na rozwój kultury i sztuki epoki baroku</p> <p>– przedstawia rozwój nauki w dobie</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Giovanniego Trevano, Matteo Castellego, Peetera Danckersa de Rija, Daniela Schultza, Anny Stanisławskiej, Wespazjana Kochowskiego, Zbigniewa Morsztyna, Jana Szczęsnego Herburta, Kaspra Niesieckiego</p> <p>– charakteryzuje i</p>

	wiecznej Rzeczypospolitej – sarmatyzm i jego cechy charakterystyczne		kowej architektury sakralnej w Polsce – przedstawia rozwój budownictwa świeckiego epoki baroku na przykładzie rezydencji królewskich i magnackich – wyjaśnia, na czym polegała orientalizacja kultury i obyczajów polskich w XVII w.	formy kościoła na kulturę i naukę baroku w Rzeczypospolitej – omawia osiągnięcia literatury polskiego baroku – opisuje cechy charakterystyczne rzeźby i malarstwa polskiego baroku – przedstawia genezę ideologii sarmackiej – omawia wpływ ideologii sarmatyzmu na styl życia i obyczajowość szlachty polskiej.	baroku – przedstawia przyczyny i przejawy spadku poziomu nauczania w polskich szkołach XVII w.	ocenia wkład polskiego baroku do kultury Europy XVII i początków XVIII w.
OŚWIECENIE W EUROPIE I W POLSCE						
1. Gospodarka i społeczeństwo w XVIII wieku	– eksplozja demograficzna w Europie – rewolucja agrarna – rewolucja	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna, rewolucja przemysłowa</i> – omawia społeczne	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plodowzmian intensywny, rewolucja agrarna, maszyna parowa, klasa robotnicza,</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>fizjokratyzm, leseferyzm</i> – charakteryzuje postać François Quésnaya	– charakteryzuje postacie: Edwarda Jennera, Johna Kaya, Jamesa Hargreavesa, Richarda Arkwrighta – wyjaśnia, jakie	– ocenia gospodarcze i społeczne skutki rewolucji przemysłowej.

	<p>przemysłowa w Anglii</p> <ul style="list-style-type: none"> – skutki społeczne i gospodarcze rewolucji przemysłowej – nowe koncepcje ekonomiczne	<p>i gospodarcze skutki rewolucji przemysłowej.</p>	<p><i>liberalizm gospodarczy, wolny rynek, wolna konkurencja, gospodarka wolnorynkowa</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę skonstruowania maszyny parowej (1769 r.) – charakteryzuje postacie: Jamesa Watta, Adama Smitha – wskazuje na mapie najbardziej rozwinięte gospodarczo państwa XVIII-wiecznej Europy – omawia przyczyny eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju przemysłu miało wynalezienie maszy-	<ul style="list-style-type: none"> – omawia cechy charakterystyczne eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – omawia cechy charakterystyczne rewolucji agrarnej i jej skutki – przedstawia uwarunkowania rewolucji przemysłowej – omawia wpływ wynalazków na zmiany w przemyśle włókienniczym – opisuje przemiany w hutnictwie i metalurgii – omawia nowe idee ekonomiczne stworzone w XVIII w.	<p>znaczenie dla rozwoju medycyny miało odkrycie dokonane przez Edwarda Jenera</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze wynalazki związane z rewolucją przemysłową.	
--	--	---	---	--	---	--

			ny parowej – charakteryzuje klasę robotniczą w XVIII w.			
2. Oświecenie	<ul style="list-style-type: none"> – wiek XVIII – stulecie rozumu – filozofia i myśl społeczno-polityczna oświecenia – <i>Wielka encyklopedia francuska</i> i jej znaczenie – rozwój nauki – rozwój edukacji i ośrodków naukowych – literatura oświeceniowa – rokoko i klasycyzm 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>oświecenie, trójpodział władzy, umowa społeczna</i> – zna czas trwania oświecenia (XVIII w.) – charakteryzuje postacie: Karola Monteskiusza, Jean-Jacques’a Rousseau – omawia teorie trójpodziału władzy i umowy społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>prawa naturalne, encyklopedyści, krytycyzm, sentymentalizm, klasycyzm</i> – charakteryzuje postacie: Johna Locke’a, Woltera, Denisa Diderota, Immanuela Kanta, Isaaca Newtona, Wolfganga Amadeusza Mozarta – wskazuje na mapie państwa, w których najwcześniej zaczęły upowszechniać się idee oświecenia – przedstawia genezę oświecenia – omawia myśl spo- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>koncepcja wolności, deizm, ateizm, teoria poznania, szkoły specjalistyczne, akademie naukowe, salony kulturalne, łoża masońskie, rokoko, teatr narodowy</i> – zna datę rozwiązania zakonu jezuitów (1773 r.) – charakteryzuje postacie: Benjamina Franklina, braci Montgolfier – wyjaśnia wpływ idei oświecenia na wierzenia religijne i dogmaty kościelne – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Antoine’a Lavoisiera, Karola Linneusza, Alessandra Volty, Jamesa Cooka, Daniela Defoe, Jonathana Swifta, Jacques’a Louisa Davida, Josepha Haydna – omawia osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych, przyrodniczych i geograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać Laurence’a Sterne’a – ocenia wpływ filozofii i myśli społeczno-politycznej oświecenia na współczesne systemy polityczne.

			<p>łeczno-polityczną oświecenia</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę w okresie oświecenia odegrała <i>Wielka encyklopedia francuska</i> – omawia oświeceniowe reformy systemu edukacji – omawia główne kierunki w rozwoju literatury oświeceniowej – przedstawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki klasycyzmu. 	<p>wiodące kierunki filozoficzne oświecenia</p> <ul style="list-style-type: none"> – na wybranych przykładach omawia wpływ oświeceniowej nauki na rozwój przemysłu i życie codzienne – wyjaśnia, jakie funkcje pełniły w XVIII w. salony kulturalne – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały w XVIII w. loże masońskie – przedstawia sposoby propagowania wiedzy i nowych idei w czasach oświecenia. 		
3. Budowa imperium rosyjskiego	<ul style="list-style-type: none"> – Rosja a Europa w XVII w. – początki rządów Piotra I – reformy Piotra 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>absolutyzm</i> – charakteryzuje postacie: Piotra I Wielkiego, Katarzyny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Senat Rządzący, gubernia, wielka wojna północna, pokój w Ny-</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wielkie poselstwo, tabela rang, przymus szkolny, imperator Wsze-</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia uwarunkowania zmiany wizerunku Rosji w XVII w. – przedstawia re- 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje i ocenia politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II.

	<p>I</p> <ul style="list-style-type: none"> – wielka wojna północna i jej następstwa – walka o władzę w Rosji po śmierci Piotra I – rządy Katarzyny II – powstanie rosyjskiego mocarstwa 	<p>II Wielkiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje zmiany w ustroju państwa i systemie administracyjnym przeprowadzone przez Piotra I. 	<p><i>stad, wojna siedmioletnia</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wielkiej wojny północnej (1700–1721 r.), pokoju w Nystad (1721 r.), wojny siedmioletniej (1756–1763 r.) – wskazuje na mapie obszary w Europie zajęte przez Piotra I i Katarzynę II – przedstawia reformy obyczajowe Piotra I – omawia przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny północnej – omawia politykę wewnętrzną Katarzyny II – przedstawia kierunki ekspansji zewnętrznej Rosji za 	<p><i>chrosji, Rada Cesar-ska</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny wysłania wielkiego poselstwa (1697 r.), ustanowienia Senatu Rządzącego (1711 r.), bitwy pod Narwą (1700 r.), bitwy pod Połtawą (1709 r.), przyjęcia przez Piotra I tytułu imperatora Wszechrosji (1721 r.) – charakteryzuje postacie: Karola XII, Elżbiety I, Fryderyka II – wyjaśnia wpływ wielkiego poselstwa na przemiany w państwie rosyjskim – omawia przemiany, jakie z inicjatywy Piotra I zaszły w stanie szlacheckim. 	<p>formy w wojsku rosyjskim</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje politykę wyznaniową Piotra I – przedstawia rywalizację o władzę w Rosji po śmierci Piotra I – wyjaśnia, na czym polegała europeizacja Rosji. 	
--	--	---	--	--	---	--

			panowania Katarzyny II.			
4. Absolutyzm oświecony w Prusach i w Austrii	<ul style="list-style-type: none"> – absolutyzm oświecony – budowa potęgi Prus – absolutyzm oświecony Fryderyka II – Austria w czasie wielkich wojen – wojna siedmioletnia – reformy Marii Teresy i Józefa II w Austrii 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>absolutyzm oświecony</i> – charakteryzuje postacie: Fryderyka Wilhelma I, Józefa II – omawia założenia idei absolutyzmu oświeceniowego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>laicyzacja, wojny śląskie, wojna siedmioletnia (III wojna śląska), państwo policyjne, józefinizm</i> – zna daty: koronacji Fryderyka I (1701 r.), wojen śląskich (1740–1742 r.; 1744–1745 r.), wojny siedmioletniej (1756–1763 r.) – charakteryzuje postacie: Fryderyka I, Marii Teresy – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Hohenzollernów miało uzyskanie korony królewskiej – omawia reformy wojskowe Fryderyka 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>król-filozof</i>”, „<i>pierwszy sługa państwa</i>”, <i>sankcja pragmatyczna, Rada Państwa, patent tolerancyjny</i> – zna daty: sankcji pragmatycznej (1713 r.), pokoju w Hubertusburgu (1763 r.), patentu tolerancyjnego (1781 r.), reform chłopskich Józefa II (1781–1785 r.) – wskazuje na mapie obszary włączone do państwa pruskiego w I poł. XVIII w., granice państwa habsburskiego w II poł. XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna o sukcesję hiszpańską, wojna o sukcesję austriacką, odwrócenie przymierzy</i> – zna daty: wprowadzenia obowiązku szkolnego w Prusach (1763 r.), wojny o sukcesję hiszpańską (1701–1714 r.), wojny o sukcesję austriacką (1740–1748 r.) – charakteryzuje postacie: Fryderyka II, Filipa V Burbona, Karola VI – przedstawia zmiany w relacjach austriacko-pruskich w I poł. XVIII w. – porównuje refor- 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia panowanie Fryderyka II oraz Józefa II jako władców oświeconych.

			<p>Wilhelma I i ich wpływ na funkcjonowanie państwa</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje reformy wewnętrzne Fryderyka II – opisuje reformy wewnętrzne Józefa II – przedstawia przyczyny i skutki wojny siedmioletniej. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rządy Fryderyka I – omawia zaangażowanie Austrii w politykę międzynarodową w I poł. XVIII w. – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Maria Teresa objęła tron Austrii – omawia reformy wewnętrzne Marii Teresy. 	<p>my w Prusach i Austrii w II poł. XVIII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rolę Prus i Austrii w konfliktach zbrojnych w Europie w latach 1700–1763. 	
5. Rzeczpospolita w pierwszej połowie XVIII wieku	<ul style="list-style-type: none"> – pierwsze lata unii polsko-saskiej – Rzeczpospolita w czasie wojny północnej – ostatnie lata rządów Augusta II – wojna o sukcesję polską – polityczna 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Familia</i>, <i>Collegium Nobilium</i> – zna datę założenia Collegium Nobilium (1740 r.) – charakteryzuje postacie: Augusta II Mocnego, Stanisława Konarskiego – omawia cechy charakterystyczne pa- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sejm niemy</i>, <i>wojna o sukcesję polską</i>, <i>pijarzy</i> – zna daty: elekcji Augusta II Mocnego (1696 r.), wielkiej wojny północnej (1700–1721 r.), sejmku niemego (1717 r.), wojny o sukcesję polską (1733–1736 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>republikańskie</i>, <i>sejm pacyficzny</i>, <i>fakcje magnackie</i> – zna daty: elekcji Stanisława Leszczyńskiego (1704 r.), konfederacji sandomierskiej (1704 r.), konfederacji tarnogrodzkiej (1715 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: bitwy pod Kliszowem (1702 r.), konfederacji w Warszawie (1704 r.), zamieszek religijnych w Toruniu (1724 r.) – charakteryzuje postacie: Henryka Brühla, Jerzego Mniszcha – wyjaśnia, jaką rolę 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia programy reform Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.

	<p>anarchia i próby reform w czasach Augusta III – reformy oświaty i ożywienie gospodarcze w Polsce</p>	<p>nowania Augusta II i Augusta III.</p>	<p>r.) – charakteryzuje postacie: Stanisława Leszczyńskiego, Augusta III – wskazuje na mapie terytorium Saksonii – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do unii polsko-saskiej – przedstawia okoliczności, w jakich Rzeczpospolita została wplątana w wielką wojnę północną – opisuje przebieg i skutki wojny o sukcesję polską – omawia wpływ myśli oświeceniowej na reformy oświaty w Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.</p>	<p>konfederacji w Dzikowie (1734 r.), sejmowi pacyfikacyjnego (1736 r.) – charakteryzuje postacie: Karola XII, Piotra I – wyjaśnia, co różniło Rzeczpospolitą i Saksonię pod względem politycznym, społecznym i ekonomicznym – przedstawia przebieg wielkiej wojny północnej na ziemiach polskich – omawia przebieg i skutki rywalizacji między Augustem II a Stanisławem Leszczyńskim i ich zwolennikami – charakteryzuje sytuację wewnętrzną w Rzeczypospoli-</p>	<p>odegrał Piotr I w sporze między Augustem II i szlachtą.</p>	
--	---	--	---	---	--	--

				tej u schyłku panowania Augusta II – omawia proces narastania anarchii wewnętrznej za panowania Augusta III.		
6. Pierwsze lata rządów Stanisława Augusta	– elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego i pierwsze reformy – sprawa dysydentów i prawa kardynalne – konfederacja barska – przyczyny, przebieg, skutki i ocena – I rozbiór Polski – sejm rozbiorowy i jego reformy	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konfederacja barska, Komisja Edukacji Narodowej</i> – zna daty: elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764 r.), konfederacji barskiej (1768–1772 r.), I rozbioru Polski (1772 r.), powołania Komisji Edukacji Narodowej (1773 r.) – charakteryzuje postać Stanisława Augusta Poniatowskiego – wskazuje na mapie	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Szkoła Rycerska, prawa kardynalne, walka partyzancka, Rada Nieustająca</i> – zna daty: założenia Szkoły Rycerskiej (1765 r.), uchwalenia praw kardynalnych (1768 r.), sejmu rozbiorowego (1773–1775 r.), powołania Rady Nieustającej (1775 r.) – charakteryzuje postacie: Katarzyny II, Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Rejtana	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sejm repninowski, generalność</i> – zna daty: sejmu konwokacyjnego (1764 r.), sejmu repninowskiego (1797–1798 r.), powołania generalności (1769 r.) – charakteryzuje postacie: Kajetana Sołtyka, Mikołaja Repnina – przedstawia reformy sejmu konwokacyjnego i pierwszych lat panowania Stanisława Augusta	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>koliszczyzna, zasada równowagi sił</i> – charakteryzuje postacie: Michała Fryderyka Czartoryskiego, Wacława Rzewuskiego, Karola Radziwiłła, Adama Ponińskiego – wyjaśnia okoliczności, w jakich doszło do interwencji rosyjskiej w Rzeczypospolitej w 1767 r.	– ocenia postanowienia sejmu repninowskiego – ocenia działania konfederatów barskich – ocenia wpływ decyzji sejmu rozbiorowego na funkcjonowanie państwa polskiego.

		<p>obszary utracone przez Rzeczpospolitą na rzecz Austrii, Rosji i Prus w 1772 r.</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki konfederacji barskiej.</p>	<p>– omawia okoliczności elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– wyjaśnia wpływ praw kardynalnych na funkcjonowanie Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia postanowienia traktatu rozbiorowego z 1772 r.</p> <p>– omawia decyzje sejmu rozbiorowego.</p>	<p>Poniatowskiego</p> <p>– przedstawia przebieg konfederacji barskiej</p> <p>– omawia okoliczności podpisania I rozbioru Polski.</p>		
7. Oświecenie w Rzeczypospolitej	<p>– początki oświecenia w Polsce</p> <p>– mecenat Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– architektura i sztuka polskiego oświecenia</p> <p>– literatura oświeceniowa</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>oświecenie stanisławowskie</i></p> <p>– zna czas oświecenia w Polsce (lata 30. XVIII w. – k. XVIII w.) oraz datę powstania Collegium Nobilium (1740 r.)</p> <p>– charakteryzuje postać Stanisława</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>obiady czwartkowe, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych</i></p> <p>– charakteryzuje postacie: Ignacego Krasickiego, Hugona Kołłątaja</p> <p>– omawia rolę mecenatu Stanisława</p>	<p>– zna datę założenia Biblioteki Załuskich (1747 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Józefa i Andrzeja Załuskich, Marcella Bacciarelego, Bernarda Bellotta (Canaletta), Juliana Ursyna Niemcewicza, Igna-</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Franciszka Bohomolca, Adama Naruszewicza, Domenica Merliniego, Jana Piotra Norblina, Franciszka Karpińskiego, Izabeli Czartoryskiej, Jana i Jędrzeja Śniadeckich, Marcina Poczobut-</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Stanisława Trembeckiego, Franciszka Salezego Jezierskiego, Franciszka Pincka, Franciszka Smuglewicza, Zygmunta Vogla, Samuela Chrościkowskiego, Krzysztofa Kluka</p> <p>– ocenia wpływ Sta-</p>

	– edukacja i nauka	Konarskiego – charakteryzuje osiągnięcia architektury i sztuki polskiego klasycyzmu.	Augusta Poniatońskiego w propagowaniu idei oświecenia – charakteryzuje przemiany w polskiej edukacji w XVIII w. i ocenia ich znaczenie.	cego Potockiego, Adama Kazimierza Czartoryskiego – przedstawia początki oświecenia w Polsce – na wybranych przykładach wyjaśnia, jakie cele przyświecały polskiej literaturze oświeceniowej.	ta– Odlanickiego, – omawia osiągnięcia nauki polskiej w epoce oświecenia.	niśława Augusta Poniatońskiego na rozwój kultury i sztuki oświecenia w Polsce.
ŚWIAT I RZECZPOSPOLITA W KOŃCU XVIII WIEKU						
1. Rewolucja amerykańska	– kolonizacja Ameryki Północnej – konflikt między osadnikami a metropolią – wojna o niepodległość – ustrój Stanów Zjednoczonych	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Deklaracja niepodległości, państwo federacyjne</i> – zna daty: <i>Deklaracji niepodległości</i> (4 VII 1776 r.), <i>konstytucji Stanów Zjednoczonych</i> (1787 r.) – charakteryzuje postać Jerzego Waszyngtona – wyjaśnia, dlaczego	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>metropolia, „bostońskie picie herbaty”, pokój w Wersalu, konstytucja Stanów Zjednoczonych, Kongres, Izba Reprezentantów, Senat, prezydent, Karta Praw, republikańskie, demokraci</i> – zna daty: „bostońskiego picia herbaty”	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>opłaty stemplowe, ustawa o herbacie, Armia Kontynentalna, procedura impeachmentu, Sąd Najwyższy</i> – zna daty: uchwały o tzw. ustawach stemplowych (1765 r.), ustawy o herbacie (1773 r.), bitwy	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Synowie Wolności, federaliści, separatyści</i> – zna daty: przybycia tzw. ojców pielgrzymów do Ameryki Pn. (1620 r.), zajęcia posiadłości francuskich w Ameryce Pn. przez Anglików (1756–1763 r.), I Kongresu Kontynen-	– zna datę bitwy pod Bunker Hill (1775 r.) – charakteryzuje postać Wilhelma von Steubena – ocenia działalność Synów Wolności.

		<p>mieszkańcy kolonii angielskich chcieli uniezależnić się od metropolii</p> <p>– omawia skutki wojny o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn.</p>	<p>(1773 r.), wojny o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn. (1775–1783 r.), pokoju w Wersalu (1783 r.), Karty Praw (1791 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego, Beniamina Franklina</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg terytorialny kolonii angielskich w Ameryce Pn. na początku XVIII w.</p> <p>– charakteryzuje rozwój osadnictwa angielskiego w Ameryce Pn.</p> <p>– przedstawia argumenty polityczne i ekonomiczne wysuwane przez kolonistów na rzecz uży-</p>	<p>pod Lexington (1775 r.), bitwy pod Saratogą (1777 r.), bitwy pod Yorktown (1781 r.)</p> <p>– charakteryzuje postać Thomasa Jeffersona</p> <p>– wskazuje na mapie obszary przyłączone do kolonii angielskich w wyniku wojny siedmioletniej</p> <p>– omawia podział kolonialny Ameryki Pn. w XVII i pocz. XVIII w.</p> <p>– omawia organizację i gospodarkę kolonii angielskich w Ameryce Pn.</p> <p>– przedstawia rolę Bostonu w konflikcie kolonii z metropolią</p> <p>– omawia przebieg wojny o niepodle-</p>	<p>talnego (1774 r.), II Kongresu Kontynentalnego (1775 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Jerzego III, Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a</p> <p>– przedstawia rdzennych mieszkańców Ameryki Pn. i ich położenie</p> <p>– opisuje politykę Wielkiej Brytanii wobec kolonii w Ameryce Pn.</p> <p>– porównuje siły zbrojne kolonistów z wojskami brytyjskimi</p> <p>– przedstawia spory o ustrój Stanów Zjednoczonych.</p>	
--	--	---	---	---	--	--

			<p>skania niepodległości</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ustroj Stanów Zjednoczonych w świetle konstytucji 1787 r. – wyjaśnia, jakie znaczenie dla obywateli Stanów Zjednoczonych miała Karta Praw. 	<p>głość kolonii angielskich</p> <ul style="list-style-type: none"> – na wybranych przykładach przedstawia udział Europejczyków w wojnie o niepodległość kolonii angielskich. 		
<p>2. Wybuch rewolucji we Francji</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Francja Ludwika XVI – Stany Generalne i ich rola – rewolucja ludowa – zmiana ustroju we Francji – wprowadzenie monarchii konstytucyjnej – rewolucja burżuazyjna 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna, Wielka Rewolucja Francuska</i> – zna daty: Wielkiej Rewolucji Francuskiej (1789–1791 r.), <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> (VIII 1789 r.) – charakteryzuje postać Ludwika XVI 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>stan trzeci, Stany Generalne, Zgromadzenie Narodowe, Zgromadzenie Konstytucyjne (Konstytuanta), jakobini, kordelierzy, Zgromadzenie Prawodawcze (Legislatywa)</i> – zna daty: powstania Zgromadzenia Konstytucyjnego (1789 r.), szturm na 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>burżuazja, drobnomieszczaństwo, Gwardia Narodowa, wielka trwoga, cenzus majątkowy, rewolucja burżuazyjna</i> – zna daty: zwołania Stanów Generalnych (1789 r.), ucieczki Ludwika XVI z Paryża (1791 r.) – charakteryzuje postacie: Ludwika 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>gardia mieszczańska</i> – omawia i ocenia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji – wymienia idee oświeceniowe, które zostały utrwalone w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia burżuazyjny okres Wielkiej Rewolucji Francuskiej.

		<p>– przedstawia cele i zasady zawarte w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>.</p>	<p>Bastylię (14 VII 1789 r.), uchwalenia konstytucji (IX 1791 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Maximiliena de Robespierre’a, Georges’a Dantona, Jean-Paula Marata</p> <p>– charakteryzuje sytuację ekonomiczną Francji za panowania Ludwika XVI</p> <p>– omawia skład oraz położenie ekonomiczne i polityczne stanu trzeciego</p> <p>– charakteryzuje stronnictwa polityczne działające w Zgromadzeniu Narodowym.</p>	<p>XV, Marii Antoniny, Emmanuela Josepha Sieyèsa, Marie Josepha de la Fayette’a</p> <p>– charakteryzuje sytuację ekonomiczną Francji za panowania Ludwika XV</p> <p>– przedstawia strukturę społeczeństwa francuskiego</p> <p>– przedstawia okoliczności zwołania Stanów Generalnych i przekształcenia ich w Zgromadzenie Narodowe</p> <p>– omawia przebieg działań rewolucyjnych do 1791 r.</p> <p>– opisuje symbole rewolucji francuskiej</p> <p>– omawia zasady ustroju Francji określone w konstytucji z 1791 r.</p>		
--	--	--	--	--	--	--

<p>3. Republika Francuska</p>	<ul style="list-style-type: none"> – proklamowanie republiki francuskiej – wojna w obronie republiki – dyktatura jakobinów – przewrót termidoriański i rządy dyktatoriatu – znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dyktatura jakobinów, wielki terror</i> – zna daty: dyktatury jakobinów (1793–1794 r.), wielkiego terroru (1793–1794 r.) – wyjaśnia, na czym polegał nowy porządek rewolucyjnego świata jakobinów. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Konwent Narodowy, Marsylianka, rojaliści, przewrót termidoriański, dyktatoriat</i> – zna daty: zwołania Konwentu (1792 r.), ogłoszenia republiki francuskiej (IX 1792 r.), stracenia Ludwika XVII (1793 r.), przewrotu termidoriańskiego (VII 1794 r.) – charakteryzuje postacie: Georges’a Dantona, Jean-Paula Marata, Maximiliena de Robespierre’a – przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez jakobinów – charakteryzuje politykę wewnętrzną 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>powstanie w Wandei, Komitet Ocalenia Publicznego, Trybunał Rewolucyjny</i> – zna daty: wypowiedzenia wojny Austrii (1792 r.), bitwy pod Valmy (1792 r.), powstania w Wandei (1793–1794 r.), powołania Konwentu Ocalenia Publicznego (1793 r.), konstytucji jakobińskiej (1793 r.), konstytucji roku III (1795 r.) – wskazuje na mapie Wandę – omawia przebieg i skutki wojny rewolucyjnej Francji z Austrią – omawia losy króla 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Józefa II, Leopolda II – przedstawia reakcję państw europejskich na wydarzenia rewolucyjne we Francji – omawia podział polityczny Legislatywy – przedstawia reakcję Europy na stracenie Ludwika XVI – przedstawia reakcję Francuzów na stracenie Ludwika XVI. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje rządy burżuazji (1789–1792 r.), jakobinów (1793–1794 r.) i dyktatoriatu (1794–1799 r.) – ocenia znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej.
-------------------------------	---	---	---	---	--	--

			<p>jakobinów</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności upadku dyktatury jakobinów – charakteryzuje rządy dyktatoratu. 	<p>Ludwika XVI w czasie rewolucji.</p>		
<p>4. Rzeczpospolita w dobie Sejmu Wielkiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – sytuacja polityczna Rzeczypospolitej po I rozbiórce – zwołanie Sejmu Wielkiego – reformy Sejmu Wielkiego – Konstytucja 3 maja – wojna w obronie suwerenności – II rozbiór Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Ustawa rządowa (Konstytucja 3 maja)</i>, <i>monarchia konstytucyjna</i>, <i>konfederacja targowicka</i> – zna daty: Sejmu Wielkiego (1788–1792 r.), Konstytucji 3 maja (1791 r.), konfederacji targowickiej (1792 r.), II rozbioru Polski (1793 r.) – charakteryzuje postać Tadeusza Kościuszki – wskazuje na mapie ziemie zagarnięte w 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Sejm Wielki (Sejm Czteroletni)</i>, „czarna procesja”, <i>Ustawa o sejmikach</i>, <i>Prawo o miastach</i>, <i>Straż Praw</i>, <i>wojna w bronie Konstytucji 3 maja</i> – zna daty: „czarnej procesji” (1789 r.), <i>Ustawy o sejmikach</i> (III 1791 r.), <i>Prawa o miastach</i> (IV 1791 r.), wojny w obronie suwerenności (1791–1792 r.), sejmie rozbiorowym (1793 r.) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>stronnictwo patriotyczne</i>, <i>stronnictwo dworskie</i>, <i>stronnictwo hetmańskie</i>, <i>ofiara 10 grosza</i> – zna datę bitwy pod Zieleńcami (VI 1792 r.) – charakteryzuje postacie: Ignacego Potockiego, Adama Kazimierza Czartoryskiego, Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Jana Dekerta, Stanisława Staszica 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Kodeks Zamojskiego</i>, <i>jurydyki</i>, <i>plenipotenci</i> – zna datę spotkania w Kaniowie (1787 r.) – charakteryzuje postać Andrzeja Zamojskiego – wyjaśnia, jakie zmiany w prawie wprowadzał <i>Kodeks Zamojskiego</i> – omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na plany przeprowadzenia reform wewnętrznych w Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia historyczne znaczenie Konstytucji 3 maja – ocenia postawy opozycji magnackiej na reformy Sejmu Wielkiego.

		<p>wyniku II rozbioru przez Prusy i Rosję</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia zmiany ustroju Rzeczypospolitej wprowadzone Konstytucją 3 maja – wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji w Targowicy i jej skutki.	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Katarzyny II, Hugona Kołłątaja, Franciszka Ksawerego Branickiego, Szczęsnego Potockiego, Seweryna Rzewuskiego, Józefa Poniatowskiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Sejm Wielki – przedstawia stronnictwa polityczne Sejmu Wielkiego i ich programy – wymienia reformy Sejmu Wielkiego – przedstawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja – omawia przebieg i skutki wojny w obronie Konstytucji 3 maja.	<ul style="list-style-type: none"> – omawia działania opozycji szlacheckiej na rzecz wzmocnienia wewnętrznego państwa – omawia sytuację międzynarodową w okresie obrad Sejmu Wielkiego – wyjaśnia przyczyny zorganizowania „czarnej procesji” i jej skutki polityczne – omawia postanowienia <i>Ustawy o sejmikach</i> i <i>Prawa o miastach</i> – wyjaśnia, jak Konstytucja 3 maja zmieniła pojęcie narodu – przedstawia okoliczności podpisania układu rozbiorowego w 1793 r. – omawia i ocenia	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia reakcję Rosji i Prus na dzieło Sejmu Wielkiego.	
--	--	---	---	--	---	--

				decyzje sejmu rozbiorowego.		
5. Upadek polskiej państwowości	<p>– Polska po II rozbiore</p> <p>– wybuch powstania kościuszkowskiego</p> <p>– przebieg insurrekcji – walki powstańcze i decyzje polityczne</p> <p>– koniec insurrekcji kościuszkowskiej</p> <p>– III rozbiór Polski i upadek Rzeczypospolitej</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ogólnonarodowe powstanie, naczelnik</i></p> <p>– zna daty: powstania kościuszkowskiego (1794 r.), <i>Uniwersału połanieckiego</i> (7 V 1794 r.), III rozbioru Polski (1795 r.)</p> <p>– charakteryzuje postać Tadeusza Kościuszki</p> <p>– wskazuje na mapie ziemie zagarnięte w wyniku III rozbioru</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>emigracja, akt insurekcji, kosynierzy, Uniwersał Połaniecki</i></p> <p>– zna daty: przysięgi Kościuszki (24 III 1794 r.), bitwy pod Racławicami (4 IV 1794 r.), bitwy pod Szczekocinami (6 VI 1794 r.), bitwy pod Maciejowicami (10 X 1794 r.), abdykacji Stanisława Augusta Poniatowskiego (X 1795 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Jana Henryka Dąbrowskiego, Aleksandra Suworowa</p> <p>– wyjaśnia, do czego zobowiązywał się</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie: <i>rzeź Pragi</i></p> <p>– zna daty: wybuchu powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794 r.), wybuchu powstania w Wielkopolsce (VIII 1794 r.), rzezi Pragi (XI 1794 r.), kapitulacji Warszawy (XI 1794 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego, Wojciecha Bartosza Głowackiego, Tomasza Wawrzeckiego</p> <p>– opisuje skutki II rozbioru Polski</p> <p>– omawia okoliczności wybuchu powstania kościusz-</p>	<p>– zna daty: samosądów w Warszawie (VI 1794 r.), początków oblężenia Warszawy (VII 1794 r.), konwencji porozbiorowej (1797 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Ignacego Działyńskiego, Antoniego Madalińskiego, Iwana Fersena</p> <p>– charakteryzuje polską emigrację polityczną po 1793 r.</p> <p>– przedstawia postanowienia konwencji porozbiorowej z 1797 r.</p>	<p>– ocenia historyczne znaczenie rozbiorów Rzeczypospolitej</p> <p>– ocenia postawę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w ostatnich latach istnienia Rzeczypospolitej.</p>

			<p>Kościuszko w swojej przysiędze</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia zadania Kościuszki jako naczelnika – przedstawia przebieg działań militarnych w czasie powstania kościuszkowskiego – omawia okoliczności upadku powstania kościuszkowskiego. 	<p>kościuszkowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rolę kosynierów w powstaniu kościuszkowskim – omawia próby rozwiązania problemu chłopskiego w powstaniu kościuszkowskim. 		
6. Francja od konsulatu do cesarstwa	<ul style="list-style-type: none"> – rządy dyktatoratu – walki z I koalicją antyfrancuską – początki kariery Napoleona Bonaparte – wyprawa Napoleona do Egiptu – zamach stanu 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę koronacji cesarskiej Napoleona (1804 r.) – charakteryzuje postać Napoleona Bonaparte – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Napoleon sięgnął po koronę cesarską. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dyktatoriat, zamach 18 brumaire’a, konsulat, konkordat, kodeks cywilny</i> – zna daty: wyprawy do Egiptu (1798 r.), zamachu 18 <i>brumaire’a</i> (1799 r.) – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>republiki siostrzane</i> – zna daty: bitwy pod piramidami (1798 r.), bitwy pod Abukirem (1798 r.), konstytucji roku VIII (1799 r.), wojny z II koalicją antyfrancuską (1799–1802 r.), bitwy pod Marengo 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: pokoju w Campo Formio (1797 r.), pokoju w Lunéville (1801 r.), traktatu w Amiens (1802 r.) – charakteryzuje postacie: Jeana François Champolliona, Emmanuela Josepha Sieyèsa – wyjaśnia, jakie były 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: bitwy pod Mondovi (1796 r.), bitwy pod Lodi (1796 r.), bitew pod Bassano, Arcole i Rivoli (1796 r.) – charakteryzuje postacie: Jeana Jourdana, Jeana Moreau, Rogera Ducosa, Paula Barrasa

	<p>18 <i>brumaire'a</i> i rządy konsulatu</p> <ul style="list-style-type: none"> – walki z II koalicją antyfrancuską – reformy Napoleona – Napoleon cesarzem Francuzów 		<p>kariere polityczną i wojskową Napoleona Bonaparte</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje politykę wewnętrzną dyktatoratu – omawia przyczyny i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu – opisuje reformy wprowadzone we Francji za rządów Napoleona jako pierwszego konsula. 	<p>(1800 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie republiki siostrzane stworzone przez Francuzów – omawia ustrój Francji za rządów dyktatoratu – przedstawia okoliczności w jakich Napoleon przejął władzę we Francji – opisuje ustrój Francji za rządów konsulatu – omawia stosunki między państwem i Kościołem w okresie konsulatu. 	<p>skutki zainteresowania europejskich badaczy zabytkami starożytnego Egiptu</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg i skutki walk z I koalicją antyfrancuską – omawia przebieg i skutki walk z II koalicją antyfrancuską. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rządy Napoleona jako pierwszego konsula.
<p>7. Legiony Polskie we Włoszech</p>	<ul style="list-style-type: none"> – losy Polaków po III rozbiorze – polska konspiracja niepodległościowa – powstanie Legionów Polskich 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Legiony Polskie</i> – zna datę utworzenia Legionów Polskich we Włoszech (1797 r.) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Legia Nadunajska</i> – zna daty: bitwy pod Hohenlinden (1800 r.), wysłania legionistów na San 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Agencja, Depucacja</i> – zna daty: założenia Towarzystwa Przyja- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Centralizacja, Towarzystwo Republikanów Polskich</i> – zna daty: założenia Centralizacji (1796 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawę Napoleona wobec Legionów Polskich – ocenia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech dla polskiej sprawy na-

	<p>skich – walki Legionów we Włoszech – kryzys idei legionowej – znaczenie Legionów Polskich we Włoszech</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego – omawia okoliczności powstania Legionów Polskich we Włoszech – omawia okoliczności powstania <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> i jej znaczenie.</p>	<p>Domingo (1802 r.) – charakteryzuje postacie: Stanisława Staszica, Jana Ursyna Niemcewicza, Karola Kniaziewicza – wskazuje na mapie kraje, w których walczyły polskie oddziały – omawia sytuację społeczeństwa polskiego po III rozbiore – charakteryzuje organizację wewnętrzną Legionów – omawia udział Legionów Polskich w walkach we Włoszech – przedstawia działalność Legii Nadduńskiej – opisuje losy Legionów po 1801 r.</p>	<p>ciół Nauk (1800 r.), bitwy pod Civita Castellana (1798 r.), bitew pod Legnano i Magnano (1798 r.) – charakteryzuje postać Samuela Bogumiła Lindego – przedstawia działalność oświatową, ekonomiczną i aktywność kulturalną Polaków po III rozbiore – charakteryzuje polską konspirację niepodległościową na ziemiach polskich pod zaborami i na emigracji.</p>	<p>r.), powstania Towarzystwa Republikanów Polskich (1798 r.) – charakteryzuje postacie: Onufrego Kopczyńskiego, Jana Śniadeckiego, Waleriana Dzieduszyckiego, Franciszka Barsa, Franciszka Dmochowskiego, Józefa Sułkowskiego – omawia i ocenia stanowisko Tadeusza Kościuszki wobec Napoleona.</p>	<p>rodowej.</p>
--	--	---	--	---	--	-----------------

<p>8. Ekspansja i klęska Napoleona</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wojna z III koalicją antyfrancuską; bitwa pod Austerlitz – armia Napoleona – walki z Prusami i Rosją (IV koalicja antyfrancuska) – apogeum francuskiej dominacji – wyprawa na Moskwę i jej skutki – wojna z wielką koalicją; „bitwa narodów” pod Lipskiem – „sto dni” Napoleona 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>bitwa trzech cesarzy</i>”, „<i>bitwa narodów</i>” – zna daty: bitwy pod Austerlitz (1805 r.), wyprawy na Moskwę (1812 r.), bitwy pod Lipskiem (1813 r.) – przedstawia skutki wyprawy Napoleona na Rosję. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>bitwa trzech cesarzy</i>”, „<i>potkój w Tylży</i>”, „<i>sto dni</i>” Napoleona – zna daty: bitwy pod Trafalgarem (1805 r.), pokoju w Tylży (1807 r.), bitwy pod Borodino (1812 r.), bitwy nad Berezyną (1812 r.), „<i>studencki</i>” Napoleona (1815 r.), bitwy pod Waterloo (1815 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa – wskazuje na mapie kraje uzależnione od Napoleona – wyjaśnia, jakie były przyczyny klęski sił austriacko-rosyjskich pod Austerlitz – przedstawia po- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielka Armia</i>, <i>blokada kontynentalna</i> – zna daty: powstania Wielkiej Armii (1805 r.), bitwy pod Ulm (1805 r.), bitwy pod Jeną i Auerstedt (1806 r.), ogłoszenia blokady kontynentalnej (1806 r.), bitwy pod Somosierrą (1808 r.), bitwy pod Wagram (1809 r.), wojny z wielką koalicją (1813 r.), zesłania Napoleona na Elbę (1814 r.), zesłania Napoleona na Wyspę św. Heleny (1815 r.) – charakteryzuje postacie: Franciszka II, Fryderyka Wilhelma III, Arthura 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania III koalicji antyfrancuskiej (1805 r.), pokoju w Preszburgu (1805 r.), powstania IV koalicji antyfrancuskiej (1806 r.), bitwy pod Pruską Ławą i Frydlandem (1807 r.), wojny w Hiszpanii (1808 r.), pokoju w Schönbrunn (1809 r.), zajęcia Paryża przez wojska koalicji (1814 r.) – charakteryzuje postać Józefa Bonapartego – omawia przebieg i skutki wojny z III koalicją antyfrancuską – opisuje przebieg i skutki wojny z IV koalicją antyfrancu- 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać Jeana Baptisty Bernadotte’a – ocenia epokę napoleońską i jej znaczenie dla państw i narodów europejskich.
--	---	---	---	--	--	--

			<p>stanowienia pokoju w Tylży</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności rozpoczęcia wojny Napoleona z Rosją – opisuje okoliczności klęski Napoleona w 1813 r. i jej skutki – omawia próbę przejścia władzy przez Napoleona w 1815 r. i jej skutki. 	<p>Wellingtona</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rywalizację francusko-brytyjską na pocz. XIX w. – omawia organizację Wielkiej Armii Napoleona – omawia przebieg i skutki ekspansji Francji w Hiszpanii. 	<p>ską</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego Napoleon jest uważany za jednego z najlepszych wodzów w historii. 	
9. Księstwo Warszawskie	<ul style="list-style-type: none"> – ziemie Rzeczypospolitej po III rozbiorze – powstanie Księstwa Warszawskiego – ustrój Księstwa Warszawskiego – wojna z Austrią – okupacja Księstwa Warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Księstwo Warszawskie</i> – zna daty: powstania Księstwa Warszawskiego (1807 r.), upadku Księstwa Warszawskiego (1813 r.) – charakteryzuje ustrój Księstwa Warszawskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>szwależerowie</i> – zna daty: pokoju w Tylży (1807 r.), konstytucji Księstwa Warszawskiego (1807 r.), bitwy pod Raszynem (1809 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Józefa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Komisja Rządząca</i>, <i>„druga wojna polska”</i> – zna daty: powołania Komisji Rządzącej (1807 r.), zniesienia poddaństwa chłopów w Księstwie Warszawskim (1807 r.), <i>„drugiej wojny polskiej”</i> (1812 r.) – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wprowadzenia <i>Kodeksu cywilnego</i> w Księstwie Warszawskim (1807 r.) – charakteryzuje postać Stanisława Małachowskiego – charakteryzuje orientację prorosyjską wśród części polskiej szlachty i magnaterii. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje i ocenia politykę Napoleona wobec Polski i Polaków.

			<p>fa Poniatowskiego – wskazuje na mapie zasięg terytorialny Księstwa Warszawskiego w 1807 i 1809 r. – omawia organizację i położenie społeczeństwa polskiego pod zaborami – omawia okoliczności utworzenia Księstwa Warszawskiego – przedstawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego.</p>	<p>postać Fryderyka Augusta – porównuje sytuację Polaków pod zaborami – omawia militarne znaczenie Księstwa Warszawskiego dla ekspansji napoleońskiej – omawia przebieg i skutki wojny z Austrią – przedstawia rozwój szkolnictwa i życia narodowego w Księstwie Warszawskim.</p>		
--	--	--	--	---	--	--

Plan wynikowy z wymaganiami na poszczególne oceny – „Lata 1815–1939”

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
EUROPA I ŚWIAT PO 1815 ROKU						
1. Kongres wiedeński	<ul style="list-style-type: none"> – okoliczności zwołania kongresu wiedeńskiego i jego główni uczestnicy – przebieg obrad kongresowych – najważniejsze decyzje kongresu – powstanie Świętego Przymierza 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kongres wiedeński, Święte Przymierze</i> – zna daty: kongresu wiedeńskiego (X 1814 – VI 1815 r.), zawarcia Świętego Przymierza (IX 1815 r.) – identyfikuje postacie: Napoleona Bonaparte, Aleksandra I, Franciszka I Habsburga, Fryderyka Wilhelma III 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>legitymizm, równowaga sił, restauracja, federacja</i> – zna daty: bitwy pod Lipskiem X 1813 r.), kapitulacji Napoleona (IV 1814 r.), podpisania <i>Aktu końcowego</i> traktatu wersalskiego (VI 1815 r.), – identyfikuje postacie: Klemensa von Metternicha, Charlesa de 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>„sto dni” Napoleona, koncert mocarstw, ład wiedeński</i> (system kongresowy) – zna daty: detronizacji Napoleona (IV 1814 r.), „stu dni” Napoleona (II-VI 1815 r.), bitwy pod Waterloo (18 VI 1815 r.) – identyfikuje postacie: Ludwika XVIII, Roberta Stewarta 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: zajęcia Francji przez wojska VI koalicji (1814 r.), podpisania tajnego traktatu austriacko-francusko-pruskiego (I 1815 r.) – identyfikuje postacie: Karla von Hardenberga, Andrieja Razumowskiego, Karla Roberta Nesselrode, Piusa VII – omawia okoliczności i skutki powrotu do władzy 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, które decyzje kongresu wiedeńskiego zapadły zgodnie z Przyjętymi wcześniej zasadami, a które z ich pominięciem – ocenia możliwość rzeczywistej realizacji zasad ładu europejskiego przyjętych na kongresie wiedeńskim.

		<p>– wskazuje na mapie państwa, które odgrywały najważniejszą rolę podczas kongresu wiedeńskiego,</p> <p>– przedstawia zasady nowego ładu europejskiego przyjęte na kongresie wiedeńskim</p> <p>– wyjaśnia, jaki był cel powstania Świętego Przymierza.</p>	<p>Talleyranda</p> <p>– przedstawia przyczyny i okoliczności zwołania kongresu wiedeńskiego</p> <p>– wyjaśnia, kto i dla czego odniósł największe korzyści z decyzji przyjętych podczas kongresu wiedeńskiego</p> <p>– przedstawia, jakie korzyści z ustaleń obrad kongresu wiedeńskiego odniosły Wielka Brytania, Rosja, Prusy i Austria</p> <p>– omawia decyzje kongresu wiedeńskiego wobec Francji</p> <p>– przedstawia decyzje kongresu</p>	<p>Castlereagh, Arthura Wellesleya</p> <p>– wskazuje na mapie nabytki terytorialne mocarstw koalicji antynapoleońskiej, uzyskane przez nie na kongresie wiedeńskim</p> <p>– omawia przebieg obrad kongresu wiedeńskiego</p> <p>– wyjaśnia, z jakich powodów i w jakim celu Austria, Francja i Wielka Brytania podpisały tajny traktat</p> <p>– omawia decyzje kongresu wiedeńskiego wobec Niderlandów i Szwajcarii</p> <p>– przedstawia decyzje kongresu</p>	<p>Napoleona Bonapartego we Francji w 1815 r.</p> <p>– przedstawia dodatkowe regulacje podjęte przez kongres wiedeński.</p>	
--	--	---	---	--	---	--

			wiedeńskiego wobec państw niemieckich i włoskich.	wiedeńskiego wobec państw skandynawskich.		
2. Europa po kongresie wiedeńskim	<ul style="list-style-type: none"> – przeciwnicy ładu wiedeńskiego – bunty w państwach włoskich – państwa niemieckie po kongresie wiedeńskim – Francja w okresie restauracji – rewolucja lipcowa we Francji – Hiszpania po wojnach napoleońskich – Belgia – narodziny królestwa 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: rewolucji lipcowej we Francji (27–29 VII 1830 r.), powstania belgijskiego (X 1830 r.) – wymienia przyczyny sprzeciwu w Europie przeciwko ładowi wiedeńskiemu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>karbonariusze</i>, <i>Młode Włochy</i>, <i>Młoda Europa</i>, <i>Związek Celny</i> – wskazuje na mapie kraje, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych – omawia przyczyny i skutki wybuchu rewolucji lipcowej we Francji – przedstawia przyczyny i okoliczności podziału Królestwa Niderlandów. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ordonanse</i>, <i>karliści</i> – wyjaśnia, o czym świadczą interwencje zbrojne podejmowane przez Austrię, Rosję i Francję w innych krajach – omawia działalność ruchu karbonariuszy w pierwszej połowie XIX w. – przedstawia sytuację w państwach niemieckich i Austrii po kongresie wiedeńskim – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: burszowie, ultrasi – wyjaśnia, dlaczego karbonariuszom było trudno osiągnąć cele założone w ich programie – wyjaśnia, jakie były przyczyny konfliktów wewnętrznych w Hiszpanii w pierwszej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skuteczność ruchów rewolucyjnych w Europie w latach 20. i 30. XIX w.

				sytuację we Francji w okresie restauracji.		
3. Rewolucja przemysłowa	<ul style="list-style-type: none"> – przyczyny rewolucji przemysłowej – postęp techniczny i rozwój przemysłu – Wielka Brytania w pierwszej połowie XIX w. – rewolucja przemysłowa poza Wielką Brytanią – rozwój transportu – przemiany społeczne i polityczne – wynalazki pierwszej połowy XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rewolucja przemysłowa, klasa robotnicza, inteligencja</i> – omawia przyczyny i skutki rewolucji przemysłowej – przedstawia skutki upowszechnienia maszyny parowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>akumulacja kapitału, pruska droga do kapitalizmu, dualizm ekonomiczny, gospodarka ekstensywna</i> – wskazuje na mapie najbardziej uprzemysłowione regiony Europy – charakteryzuje przemiany społeczne i polityczne będące następstwem rewolucji przemysłowej – wyjaśnia, dlaczego Wielka Brytania stała się kolebką rewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ przemian w rolnictwie na rewolucję przemysłową – wymienia kraje, w których w drugiej połowie XIX w. nastąpił największy rozwój kolejnictwa – omawia przejawy mechanizacji przemysłu włókienniczego i jej skutki – wymienia ośrodki rozwoju przemysłu w państwach Europejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zmiany w dziedzinie metalurgii – przedstawia czynniki, które decydowały o szybkim rozwoju przemysłowym Niemiec, Francji i Belgii – wymienia wynalazki pierwszej połowy XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia społeczne i polityczne skutki rewolucji przemysłowej

			<p>przemysłowej</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia nowe rozwiązania w dziedzinie transportu i komunikacji. 			
4. Nowe idee	<ul style="list-style-type: none"> – liberalizm – ideologia konserwatywna – początki ruchu robotniczego – działalność czartystów – socjalizm utopijny – narodziny komunizmu – budzenie się świadomości narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>liberalizm, konserwatyzm, strajk, związek zawodowy, socjalizm, komunizm</i> – zna datę Opublikowania <i>Manifestu Komunistycznego</i> (1848 r.) – identyfikuje postacie: Adama Smitha, Johna Stuarta Milla, Edmunda Burke’a, Karola Marksa, Fryderyka Engelsa – przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>liberalizm ekonomiczny, reakcjonizm, czartyzm, socjalizm utopijny, proletariat, marksści</i> – omawia okoliczności narodzin ruchu robotniczego – przedstawia metody i skutki działalności czartystów – omawia cele i dążenia liberałów oraz konserwatystów w pierwszej połowie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: leseferyzm, torysi, falanster – wyjaśnia, z jakich grup społecznych wywodzili się zwolennicy liberalizmu i konserwatyizmu – przedstawia cele brytyjskich związków narodowych – opisuje okoliczności i przejawy budzenia się świadomości narodowej w społeczeństwach europejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dialektyka, luddyci</i> – przedstawia i porównuje postulaty socjalizmu utopijnego i naukowego. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia działalność Roberta Owena.

		polityczne i gospodarcze założenia liberalizmu i konserwatyzmu.	XIX w.			
5. Kultura pierwszej połowy XIX wieku	<ul style="list-style-type: none"> – klasycyzm – romantyzm – duch epoki – literatura okresu romantyzmu – nowe mody i styl życia – muzyka i sztuki plastyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>klasycyzm, romantyzm</i> – zna czas dominacji romantyzmu (I poł. XIX w.) – identyfikuje postacie: Johanna Wolfganga Goethego, George’a Gordona Byrona, Fryderyka Schillera, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Ludwiga van Beethovena, Fryderyka Chopina, Roberta Schumanna – wymienia cechy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>orientalizm, eklektyzm</i> – zna czas dominacji klasycyzmu (początek XIX w.), – identyfikuje postacie: Jacques’a-Louisa Davida, Aleksandra Puszkina, Honoré de Balzaca, Charlesa Dickensa, Eugène’a Delacroix, Francisca Goyi – przedstawia cechy malarstwa, rzeźby i architektury klasycyzmu – omawia cechy charakterystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dandyzm, korporacjonizm, studencki, neogotycki, neoromanizm</i> – zna czas dominacji stylu <i>empire</i> (1800–1815 r.) – identyfikuje postacie: Michaiła Lermontowa, Waltera Scotta, Edgara Allana Poe, Jane Austen, Ferenc Liszta – przedstawia cechy stylu <i>empire</i> – omawia okoliczności narodzin romantyzmu – wyjaśnia wpływ 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Jeana-Auguste’a-Dominique’a Ingres’a, Bertela Thorvaldsena, Antonia Canovy, Karla Friedricha Schinkla, Leo von Klensa, Sándora Petőfi’ego, Giacoma Leopardiego, Stendhala, Horace’a Walpole’a, Mary Shelley, Théodore’a Géricaulta, Caspara Davida Friedricha, Franza Schuberta, Hectora Berlioz’a, Felixa Mendelssohna 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ literatury, muzyki i malarstwa romantycznego na rozbudzenie świadomości narodowej Europejczyków w I poł. XIX w.

		romantyzmu.	literatury, malarstwa i muzyki w okresie romantyzmu.	romantyzmu na modę i styl życia – przedstawia tematykę, którą podejmowali malarze w epoce romantyzmu.	Bartholdy’ego, François’a Rude’a, Pierre’a-Jeana Davida d’Angersa – porównuje cechy stylu klasycystycznego i romantycznego w malarstwie.	
6. Ameryka w pierwszej połowie XIX wieku	– Ameryka łacińska na początku XIX w. – początki walki o niepodległość w Ameryce Łacińskiej – dekolonizacja Ameryki Południowej – niepodległość Brazylii – Meksyk i Ameryka Środkowa – Stany Zjednoczone na początku XIX w.	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>doktryna Monroe</i> – zna datę sformułowania doktryny Monroe (1823 r.) – identyfikuje postać Jamesa Monroego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do ogłoszenia doktryny Monroe i jak ją uzasadniano.	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>izolacjonizm</i> – zna daty wojny amerykańsko-meksykańskiej (1846–1848 r.) – wskazuje na mapie etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w XIX w. – omawia proces rozwoju terytorialnego	– wyjaśnia znaczenie terminów: Kreole, Metysi – zna daty: proklamowania niepodległości Meksyku (1821 r.), Brazylii (1822 r.), Boliwii (1825 r.), bitwy pod Alamo (1836 r.) – identyfikuje postacie: Simona Bolívara, Antonia Lopeza de Santa Anna – wskazuje na mapie	– wyjaśnia znaczenie terminu: libertadorzy – zna daty: proklamowania niepodległości Haiti (1804 r.), Kolumbii (1810 r.), Wenezueli (1811 r.), bitwy pod Boyacá (1819 r.), bitwy pod Ayacucho (1824 r.), bitwy pod Buena Vista (1847 r.) – identyfikuje postacie: Dominique’a Toussainta	– ocenia społeczne skutki rozwoju terytorialnego USA.

	<p>– wojny amerykańsko-meksykańskie</p> <p>– walki Amerykanów z Indianami</p>		<p>Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.</p>	<p>państwa Ameryki Południowej, które najwcześniej uzyskały niepodległość</p> <p>– przedstawia organizację kolonii hiszpańskich w Ameryce Łacińskiej</p> <p>– omawia strukturę społeczną w koloniach hiszpańskich</p> <p>– przedstawia etapy walki kolonii hiszpańskich o niepodległość</p> <p>– charakteryzuje przyczyny i skutki konfliktu amerykańsko-meksykańskiego w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>Louverture’a, Francisca de Mirandy, Jose de San Martina</p> <p>– przedstawia okoliczności uzyskania niepodległości przez Haiti</p> <p>– opisuje proces walki kolonii hiszpańskich o niepodległość</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrali libertadorzy w walce o wolność kolonii hiszpańskich</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach niepodległość uzyskały Meksyk i kraje Ameryki Środkowej.</p>	
7. Wiosna Ludów	– Europa w przededniu Wiosny	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wiosna</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>warsztaty</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów:	– zna daty: klęski wojsk węgierskich	– ocenia polityczne i społeczne skutki

	<p>Ludów – rewolucja lutowa we Francji – rewolucje w krajach niemieckich – rewolucja w Wiedniu i powstanie węgierskie – Wiosna Ludów we Włoszech – bilans Wiosny Ludów</p>	<p><i>Ludów, parlament frankfurcki</i> – zna daty: Wiosny Ludów (1848–1849 r.), obrad parlamentu frankfurckiego (V 1848 – VII 1849 r.), Wiosny Ludów w państwach niemieckich (III 1848 – VII 1849 r.) – wskazuje na mapie kraje, w których doszło do wystąpień rewolucyjnych – wymienia społeczne, polityczne i narodowościowe przyczyny Wiosny Ludów – wyjaśnia, dlaczego parlament frankfurcki nie doprowadził do zjednoczenia</p>	<p><i>narodowe, konstytucja okrojowana</i> – zna daty: wybuchu Wiosny Ludów we Francji (22 II 1848 r.), ogłoszenia II Republiki we Francji (II 1848 r.), zamachu stanu Ludwika Napoleona Bonaparte (XII 1851 r.), ogłoszenia II Cesarstwa we Francji (XII 1852 r.), wybuchu Wiosny Ludów w państwach niemieckich (III 1848 r.), wybuchu Wiosny Ludów w Austrii (III 1848 r.), powstania na Węgrzech (III 1848 – VIII 1849 r.), zniesienia pańszczyzny i</p>	<p><i>bonapartyści, bankiety</i> – zna daty: powstania czerwcowego we Francji (VI 1848 r.), uchwalenia nowej konstytucji we Francji (XI 1848 r.), pierwszych wyborów prezydenckich we Francji (XII 1848 r.), odezwy Fryderyka Wilhelma IV do ludności Berlina (III 1848 r.), ogłoszenia nowej konstytucji w Prusach (1850 r.), ogłoszenia niepodległości Węgier i detronizacji Habsburgów (IV 1848 r.), wkroczenia wojsk rosyjskich na Węgry (V 1849 r.), zwołania</p>	<p>pod Világos (1849 r.), rozruchów w Państwie Kościelnym (XI 1848 r.), powołania Republiki Rzymskiej (II 1849 r.), przejęcia władzy przez Wiktora Emanuela II (1849 r.), zdobycia Rzymu przez Francuzów (VII 1849 r.), pokoju w Mediolanie (VIII 1849 r.) – identyfikuje postacie: Ferdynanda I Dobrotliwego, Josepha Radetzky’ego – wskazuje czynniki, które zadecydowały o klęsce powstania węgierskiego</p>	<p>Wiosny Ludów w Europie.</p>
--	--	--	---	--	---	--------------------------------

		Niemiec.	wprowadzenia uwłaszczenia w monarchii habsburskiej (IX 1848 r.), wybuchu wiosny Ludów we Włoszech (III 1848 r.) – identyfikuje postacie: Ludwika Napoleona Bonaparte, Fryderyka Wilhelma IV, Franciszka Józefa, Wiktora Emanuela II – wyjaśnia, w jaki sposób czynniki ekonomiczne wpłynęły na wybuch Wiosny Ludów – omawia przyczyny wybuchu Wiosny Ludów we Francji – wymienia reformy polityczne i	parlamentu austriackiego (VII 1848 r.), przejęcia władzy przez Franciszka Józefa (XII 1848 r.), bitwy pod Custozą (VII 1848 r.), bitwy pod Novarą (III 1849 r.) – identyfikuje postacie: Lajosa Kossutha, Sándora Petöfiiego, Iwana Paskiewicza, Karola Alberta, Piusa IX – wskazuje na mapie kraje w których doszło do interwencji sił kontrrewolucyjnych – przedstawia proces narastania konfliktów społecznych, narodowych i politycznych w	– przedstawia okoliczności i skutki interwencji francuskiej we Włoszech – charakteryzuje kwestię narodową w monarchii habsburskiej w latach 1848–1849 r.	
--	--	----------	---	---	---	--

			<p>społeczne przeprowadzone we Francji w czasie Wiosny Ludów – omawia przyczyny wybuchu Wiosny Ludów w krajach niemieckich i w monarchii habsburskiej – przedstawia bilans Wiosny Ludów.</p>	<p>Europie w I połowie XIX w. – omawia przebieg Wiosny Ludów we Francji – opisuje sposób, w jaki władzę we Francji przejął Ludwik Bonaparte – przedstawia okoliczności zwołania i znaczenie parlamentu frankfurckiego – charakteryzuje przebieg i skutki Wiosny Ludów w Prusach – przedstawia przebieg wydarzeń rewolucyjnych w Austrii i na Węgrzech – omawia skutki Wiosny Ludów w Austrii i na</p>		
--	--	--	--	---	--	--

				Węgrzech – charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w państwach włoskich.		
8. Rosja i Turcja w połowie XIX wieku	– Bałkany na początku XIX wieku – wojna Greków o niepodległość – imperium carów „żandarmem Europy” – powstanie dekabrystów – wojna krymska – odwilż posewastopolska w Rosji	– wyjaśnia znaczenie terminu: odwilż posewastopolska – zna daty wojny krymskiej (1853–1856 r.) – identyfikuje postacie: Aleksandra I, Aleksandra II, Aleksandra III – wyjaśnia, dlaczego Rosję nazywano „żandarmem Europy” – opisuje przyczyny i skutki wojny krymskiej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: dekabryści, panslawizm, samodzielnawie – zna daty: proklamowania niepodległości Grecji (1822 r.), powstania dekabrystów (1825 r.), oblężenia Sewastopola (1854–1855 r.), kongresu w Paryżu (1856 r.), reformy uwłaszczeniowej w Rosji (1861 r.) – identyfikuje postać Mikołaja I – omawia przyczyny i skutki powstania	– wyjaśnia znaczenie terminu: ziemstwa – zna daty: masakry na Chios (1822 r.), bitwy pod Navarino (1827 r.), wojny rosyjsko-tureckiej (1828–1829 r.), bitwy pod Synopą (1853 r.), bitwy pod Bałakławą (1854 r.) – identyfikuje postacie: Iwana Dybicza, Konrada Rylejewa, Aleksandra Bestużewa – wskazuje na mapie tereny, na których toczyły się wojny rosyjsko-	– wyjaśnia znaczenie terminów: władyka, filhellenowie – zna daty: powstania serbskiego przeciwko Turcji (1815 r.), nadania Serbii nieformalnej autonomii przez Turcję (1817 r.), konwencji akermńskiej (1826 r.), wyprawy Aleksandra Ipsilantisa do Mołdawii (1821 r.), zdobycia Missolungi przez Turków (1826 r.), zdobycia Adrianopola przez Rosjan	– ocenia rolę antyturskiego powstania Aleksandra Ipsilantisa w rozbudzeniu greckich dążeń niepodległościowych – ocenia politykę wewnętrzną Aleksandra I – ocenia reformy przeprowadzone w Rosji w okresie odwilży posewastopolskiej.

dekabrystów
– charakteryzuje reformy wewnętrzne w Rosji w okresie odwilży posewastopolskiej
– wyjaśnia, dlaczego państwa Europy Zachodniej zdecydowały się na interwencję w spór rosyjsko-turecki.

tureckie w XIX w.
– podaje przykłady walki narodów bałkańskich o niezależność
– omawia proces narastania greckich dążeń niepodległościowych
– przedstawia przebieg i skutki walk Greków o niepodległość
– opisuje przebieg wojny krymskiej
– wyjaśnia, dlaczego główne działania wojenne podczas wojny w latach 1853–1856 r. toczyły się na Półwyspie Krymskim.

(1829 r.),
pokoju w Adrianopolu (1829 r.), traktatu londyńskiego (1830 r.), przejęcia władzy w Grecji przez Ottona Wittelsbacha (1832 r.), założenia Towarzystwa Południowego i Towarzystwa Północnego (1821 r.)
– identyfikuje postacie: Miłosza Obrenovića, Aleksandra Ipsilantisa, Ottona Wittelsbacha, Pawła Pestela, Sergiusza Trubeckiego, Piotra Czaadajewa
– przedstawia sytuację polityczną na Bałkanach na początku XIX w.

POLACY W OKRESIE POWSTAŃ NARODOWYCH

<p>1. Ziemie polskie w latach 1815–1830</p>	<p>– sprawa polska na kongresie wiedeńskim – podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim – Królestwo Polskie – ziemie polskie pod panowaniem Prus – Królestwo Galicji i Lodomerii – Rzeczpospolita Krakowska – rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego – gospodarka w zaborze pruskim i austriackim – kultura i oświata na ziemiach polskich</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Kongresówka</i> – zna daty: powstania Królestwa Polskiego (1815 r.), nadania konstytucji Królestwu Polskiemu (XI 1815 r.) – identyfikuje postacie: Adama Jerzego Czartoryskiego, Aleksandra I – wskazuje na mapie podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim – wymienia decyzje kongresu wiedeńskiego w sprawie polskiej</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>ziemie zabrane</i> – zna daty: powstania Wielkiego Księstwa Poznańskiego i Rzeczypospolitej Krakowskiej (1815 r.), założenia Uniwersytetu Warszawskiego (1816 r.), założenia Uniwersytetu Lwowskiego (1817 r.) – identyfikuje postacie: Fryderyka Wilhelma III, Franciszka I Habsburga, Stanisława Staszica, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego,</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>regulacja</i> – zna daty: powołania sejmu prowincjonalnego w Wielkim Księstwie Poznańskim (1824 r.), utworzenia galicyjskiego sejmu stanowego (1817 r.), uchwalenia konstytucji Rzeczypospolitej Krakowskiej (1815 r.), powstania Banku Polskiego (1828 r.), rozpoczęcia procesu uwłaszczenia w Królestwie Prus (1807 r.), zapoczątkowania procesu regulacji w Prusach (1816 r.), wprowadzenia ustawy o regulacji w Wielkim Księstwie</p>	<p>– zna daty: utworzenia Korpusu Litewskiego (1817 r.), zniesienia ceł pomiędzy Królestwem Polskim a Rosją (1822 r.), powstanie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825 r.), powstania Ziemstwa Kredytowego w Poznaniu (1821 r.) – wyjaśnia, dlaczego Polakom zależało na przyłączeniu ziem zabranych do Królestwa Kongresowego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla polskiej kultury miała działalność Józefa Maksymiliana</p>	<p>– ocenia wpływ reform F. K. Druckiego-Lubeckiego na rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego.</p>
---	---	---	---	---	--	--

	w latach 1815–1830 r.	– przedstawia postanowienia konstytucji Królestwa Polskiego.	Joachima Lelewela – wskazuje na mapie ośrodki przemysłowe na ziemiach polskich pod zaborami – opisuje ustrój Królestwa Polskiego – przedstawia sytuację polityczną ziem polskich pod zaborem pruskim i austriackim po 1815 r. – wymienia ośrodki przemysłowe Królestwa Polskiego – przedstawia reformy F. K. Druckiego-Lubeckiego – charakteryzuje rozwój kultury polskiej w latach 1815–1830 r.	Poznańskim (1823 r.), po-wstania Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Zajączka, Antoniego Radziwiłła, Stanisława Wodzickiego, Izabeli Czartoryskiej, Józefa Maksymiliana Ossolińskiego, Stanisława Kostki Potockiego – przedstawia stosunek Rosji do sprawy polskiej po 1813 r. – przedstawia sytuację ziem zabranych po 1815 r. – omawia sytuację polityczną w Rzeczypospolitej	Ossolińskiego – porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborami w I poł. XIX w.	
--	-----------------------	--	--	---	--	--

				<p>Krakowskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego, Rzeczypospolitej Krakowskiej oraz ziem zaboru pruskiego i austriackiego – opisuje rozwój oświaty na ziemiach polskich pod zaborami w latach 1815–1830 r. – wymienia placówki naukowe i akademickie działające na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w. 		
<p>2. Geneza powstania listopadowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – konstytucja a realna władza w Królestwie Polskim – legalna 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>cenzura prasowa</i> – zna datę założenia Sprzysiężenia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>kalizanie</i> – zna daty: założenia Wolnomularstwa Narodowego (1819 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: likwidacji jawności obrad sejmu w Królestwie Polskim (1825 r.), powołania 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje zapisy konstytucyjne z rzeczywistością polityczną Królestwa Polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia stosunek wielkiego księcia Konstantego do Polaków – przedstawia i

	<p>opozycja polityczna – początki działalności spiskowej – Wolnomularstwo Narodowe i Towarzystwo Patriotyczne – Królestwo Polskie w przededniu powstania</p>	<p>Podchorążych (1828 r.) – identyfikuje postacie: Adama Mickiewicza, Mikołaja I, Piotra Wysockiego – przedstawia sytuację polityczną w Królestwie Polskim w latach 1828–1830 r. – wyjaśnia, w jaki sposób car łamał konstytucję nadaną Królestwu Polskiemu.</p>	<p>r.), powstania Towarzystwa Patriotycznego (1821 r.), koronacji Mikołaja I na króla Królestwa Polskiego (1829 r.) – identyfikuje postacie: Konstantego Romanowa, Waleriana Łukasińskiego – określa, jakie uprawnienia w zakresie władzy ustawodawczej i wykonawczej gwarantowała carowi i królowi konstytucja – wymienia przykłady legalnej i nielegalnej opozycji politycznej w Królestwie Polskim</p>	<p>Towarzystwa Filomatów (1817 r.), powstania Zgromadzenia Filaretów (1820 r.) – identyfikuje postacie: Nikołaja Nowosilcowa, Bonawentury i Wincentego Niemojowskich, Tomasza Zana, Seweryna Krzyżanowskiego – opisuje rzeczywistość polityczną Królestwa Polskiego w latach 1815–1830 r. – charakteryzuje działalność legalnej opozycji politycznej i jej skutki – przedstawia przyczyny powstania organizacji</p>	<p>– wymienia czynniki, które zadecydowały o tym, że armia Królestwa Polskiego była doborową formacją zbrojną.</p>	<p>ocenia postawy Polaków wobec zaborcy rosyjskiego przed powstaniem listopadowym – ocenia wpływ księcia Konstantego i Nikołaja Nowosilcowa na życie polityczne Królestwa Polskiego w latach 20.XIX w. – ocenia, które z wydarzeń bezpośrednio wpłynęły na rozpoczęcie powstania listopadowego.</p>
--	--	--	---	---	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> – omawia najważniejsze postulaty kaliszan – wyjaśnia, dlaczego w Królestwie Polskim zaczęły powstawać organizacje konspiracyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> spiskowych pod zaborem rosyjskim – charakteryzuje działalność Wolnomularstwa Narodowego i Towarzystwa Patriotycznego – omawia organizację armii Królestwa Polskiego. 		
3. Powstanie listopadowe	<ul style="list-style-type: none"> – wybuch powstania – od prób porozumienia do detronizacji – wojna polsko-rosyjska – powstanie listopadowe na arenie międzynarodowej – walki na ziemiach zabranych – upadek powstania 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>noc listopadowa</i> – zna daty: <i>nocy listopadowej</i> (29/30 XI 1830 r.), bitwy pod Grochowem (25 II 1831 r.), bitwy pod Ostrołką (26 V 1831 r.) – identyfikuje postacie: Piotra Wysockiego, Adama Jerzego Czartoryskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>belwederczycy</i>, <i>dyktator</i> – zna daty: zdobycia Arsenatu (29/30 XI 1830 r.), uznania powstania listopadowego za narodowe przez sejm (18 XII 1830 r.), uchwalenia detronizacji Mikołaja I przez sejm (25 I 1831 r.), bitwy pod 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ukonstytuowania się Rządu Tymczasowego (3 XII 1830 r.), ogłoszenia się J. Chłopickiego dyktatorem powstania (5 XII 1830 r.), bitwy pod Dobrem (17 II 1831 r.), wybuchu powstania na Litwie (III 1831), ostatniego posiedzenia sejmu powstańczego (23 IX 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę samosądów w Warszawie (VIII 1831 r.), – identyfikuje postacie: Ludwika Nabelaka, Antoniego Giełguda, Dezyderego Chłapowskiego, Klementyny Hoffmanowej – wyjaśnia, dlaczego powstańcy liczyli na interwencję Francji – opisuje przebieg 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia przygotowania spiskowców do wywołania powstania w Królestwie Polskim – ocenia decyzje sejmu powstańczego – ocenia, czy powstanie listopadowe miało szanse powodzenia.

	<p>– czy powstanie listopadowe miało szanse powodzenia? – udział kobiet w powstaniu listopadowym</p>	<p>Józefa Chłopickiego, Jana Skrzyneckiego, – przedstawia okoliczności, w jakich podjęto decyzję o wybuchu powstania listopadowego – wymienia najważniejsze bitwy powstania listopadowego.</p>	<p>Stoczkiem (14 II 1831 r.), bitew pod Wawrem i Dębem Wielkim (31 III 1831 r.), bitwy pod Iganiami (10 IV 1831 r.), szturm wojsk rosyjskich na Warszawę (6–8 IX 1831 r.) – identyfikuje postacie: wielkiego księcia Konstantego, Ignacego Prądzyńskiego, Iwana Paskiewicza, Jana Krukowieckiego, Józefa Sowińskiego, Emilii Plater – wskazuje na mapie tereny objęte działaniami powstańczymi – charakteryzuje działalność przywódców</p>	<p>1831 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Zaliwskiego, Seweryna Goszczyńskiego, Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Joachima Lelewela, Maurycego Mochnackiego, Iwana Dybicza, Michała Radziwiłła, Henryka Dembińskiego, Józefa Dwernickiego, – omawia przebieg nocy listopadowej – wyjaśnia, dlaczego część działaczy politycznych i wojskowych rozpoczęła</p>	<p>działań powstańczych na ziemiach zabranych – wyjaśnia, co spowodowało wzrost zaangażowania patriotycznego wśród kobiet.</p>	
--	--	--	--	--	--	--

powstania od jego
rozpoczęcia do
wybuchu wojny z
Rosją
– przedstawia
okoliczności upadku
Warszawy
– omawia
okoliczności upadku
powstania
listopadowego.

rokowania z carem
– opisuje przebieg
wojny polsko-
rosyjskiej
– omawia
strategiczne plany
dowódców armii
polskiej w wojnie
polsko-rosyjskiej
– wyjaśnia, jakie
znaczenie dla losów
powstania
listopadowego miał
brak wiary
w jego zwycięstwo
wśród wyższych
dowódców
– omawia postawy
głównych polityków
polskich po wybuchu
powstania
listopadowego
– wymienia błędy
popętnione przez
politycznych i
wojskowych

				przywódców powstania listopadowego.		
4. Wielka Emigracja	<ul style="list-style-type: none"> – emigracja popowstaniowa – życie polityczne emigrantów – działania międzynarodowe Hotelu Lambert – pozostałe ośrodki życia emigracyjnego – kultura polska na emigracji – emigracja po Wiośnie Ludów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>zsyłka</i>, <i>Wielka Emigracja</i> – zna daty: powstania Hotelu Lambert (1831 r.), powstania Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832 r.) – identyfikuje postacie: Adama Jerzego Czartoryskiego, Wiktora Heltmana, Tadeusza Krępowieckiego, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego – wskazuje na mapie państwa, przez które wiodły główne szlaki emigrantów polskich 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>katorga</i>, <i>emisariusz</i> – zna daty: ogłoszenia <i>Matego Manifestu</i> TDP (1832 r.), ogłoszenia <i>Wielkiego Manifestu</i> TDP (1836 r.), powstania Gromad Ludu Polskiego (1835 r.), – identyfikuje postacie: Joachima Lelewela, Stanisława Worcella, Zygmunta Krasińskiego, Cypriana Kamila Norwida – wskazuje na mapie najważniejsze ośrodki Wielkiej 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ogłoszenia amnestii przez cara (XI 1831 r.), założenia Komitetu Narodowego Polskiego (XII 1831 r.), powstania Młodej Polski (1834 r.), założenia Zjednoczenia Emigracji Polskiej (1837 r.) – identyfikuje postać Józefa Dwernickiego – opisuje warunki życia polskich zesłańców – omawia stosunek państw i narodów europejskich do polskich emigrantów – wyjaśnia, jakie 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: założenia Towarzystwa Literackiego Polskiego w Paryżu (1832 r.), założenia Biblioteki Polskiej w Paryżu (1839 r.), założenia Towarzystwa Pomocy Naukowej (1832 r.) – identyfikuje postać Tomasza Malinowskiego, – przedstawia założenia programowe i działalność organizacji węglarzy polskich – omawia losy polskich emigrantów po Wiośnie Ludów. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia kulturotwórczą rolę Wielkiej Emigracji – ocenia rolę Wielkiej Emigracji w podtrzymywaniu myśli niepodległościowej.

		<p>po powstaniu listopadowym,</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zasięg i kierunki emigracji polskiej – wymienia obozy polityczne Wielkiej Emigracji i organizacje polityczne polskich emigrantów. 	<p>Emigracji</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia represje po powstaniu listopadowym – wyjaśnia, dlaczego emigrację popowstaniową określa się mianem Wielkiej Emigracji – charakteryzuje program polityczny obozu konserwatywnego i demokratycznego polskiej emigracji – charakteryzuje założenia programowe i działalność Gromad Ludu Polskiego. 	<p>znaczenie dla sprawy polskiej miała międzynarodowa działalność Hotelu Lambert</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje życie kulturalne Polaków przebywających na emigracji we Francji. 		
<p>5. Ziemie polskie w latach 1831–1846</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ucisk popowstaniowy w Królestwie Polskim – likwidacja odrębności Królestwa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rusyfikacja</i>, <i>germanizacja</i>, <i>praca organiczna</i>, <i>rabacja galicyjska</i> – zna daty: wybuchu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>cytadela</i>, <i>Statut Organiczny</i>, „<i>noc paskiewiczowska</i>”, <i>gubernia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: umowy w Münchegrätz (1833 r.), założenia Zemsty Ludu (1832 r.), wprowadzenia stanu wojennego w 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ogłoszenia encykliki papieża Grzegorza XVI <i>Cum primum</i> (1832 r.), założenia „Kasyna” w Gostyniu 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skuteczność pracy organicznej w staraniach o zachowanie polskości.

	<p>Polskiego – międzynarodowe reperkusje powstania listopadowego – sytuacja na ziemiach zabranych i pod zaborem austriackim – początki pracy organicznej – konspiracja na ziemiach polskich – powstanie krakowskie 1846 r. – rabacja galicyjska</p>	<p>powstania krakowskiego (20/21 II 1846 r.), rabacji galicyjskiej (1846 r.) – identyfikuje postacie: Edwarda Dembowskiego, Jakuba Szeli – wymienia represje popowstaniowe w Królestwie Polskim – przedstawia przebieg i skutki powstania krakowskiego.</p>	<p>– zna daty: nadania Statutu Organicznego (1832 r.), „nocy paskiewiczowskiej” (1833–1856 r.), wkroczenia wojsk rosyjskich i austriackich do Krakowa (4 III 1846 r.) – identyfikuje postacie: Iwana Paskiewicza, Fryderyka Wilhelma IV, Karola Marcinkowskiego, Hipolita Cegielskiego, Szymona Konarskiego, Piotra Ściegiennego – wskazuje na mapie obszar powstania krakowskiego, tereny objęte</p>	<p>Królestwie Polskim (1833 r.), wprowadzenia nauki j. rosyjskiego (1839 r.), przeprowadzenia zmian administracyjnych w Królestwie Polskim (1837 r.), zlikwidowania odrębności sądowniczej Kongresówki (1841 r.), wprowadzenia rosyjskiego systemu monetarnego (1847 r.), utworzenia Konfederacji Powszechnej Narodu Polskiego (1837 r.), powołania Związku Narodu Polskiego (1839 r.), założenia Związku Plebejuszy (1842 r.), ukonstytuowania się</p>	<p>(1835 r.), powołania Towarzystwa Naukowej Pomocy (1841 r.), okupacji Rzeczypospolitej Krakowskiej przez wojska austriackie (1836–1841 r.) – identyfikuje postacie: Grzegorza XVI, Gustawa Potworowskiego, Leona Sapiehy, Henryka Kamińskiego, Jana Alcyato – przedstawia międzynarodowe reperkusje powstania listopadowego – wyjaśnia, dlaczego partyzantka Zaliwskiego miała niewielkie szanse powodzenia.</p>	
--	---	---	---	---	--	--

			<p>rabacją galicyjską – omawia politykę represji w Królestwie Polskim po powstaniu listopadowym – charakteryzuje początki pracy organicznej w zaborze pruskim – wyjaśnia przyczyny wybuchu powstania w Rzeczypospolitej Krakowskiej w 1846 r. – omawia przyczyny i skutki rabacji galicyjskiej.</p>	<p>Rządu Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej (22 II 1846 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Zaliwskiego, Eduarda Flottwella, Dezyderego Chłapowskiego, Ludwika Mierosławskiego, Walentego Stefańskiego, Ludwika Gorzkowskiego, Jana Tyssowskiego, Aleksandra Grzegorzewskiego – omawia proces likwidacji odrębności Królestwa Polskiego po powstaniu listopadowym – przedstawia represje</p>	
--	--	--	---	--	--

				<p>popowstaniowe na ziemiach zabranych – omawia proces ograniczania autonomii Wielkiego Księstwa Poznańskiego – opisuje działalność gospodarczą Polaków w zaborze austriackim – charakteryzuje działalność konspiracyjną na ziemiach polskich po powstaniu listopadowym – omawia program polityczno-społeczny Rządu Narodowego w powstaniu krakowskim – przedstawia zmiany w położeniu społeczeństwa w Królestwie Polskim</p>	
--	--	--	--	---	--

				po powstaniu listopadowym.		
6. Wiosna Ludów i odwilż posewastopolska	<ul style="list-style-type: none"> – Wiosna Ludów w zaborze pruskim – powstanie wielkopolskie 1848 r. – działalność Polaków w Królestwie Pruskim, na Śląsku i Pomorzu po 1848 r. – Wiosna Ludów w zaborze austriackim – skutki Wiosny Ludów w Galicji – początki ukraińskiego ruchu narodowego – Polacy podczas europejskiej Wiosny Ludów – odwilż posewastopolska w 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: zakończenia uwłaszczenia chłopów w Królestwie Pruskim (1850 r.), zniesienia pańszczyzny w Galicji (1848 r.), początku odwilży posewastopolskiej w Królestwie Polskim (1856 r.) – opisuje przejawy odwilży posewastopolskiej w Królestwie Polskim. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>serwituty</i>, <i>asymilacja</i> – zna daty: powołania Komitetu Narodowego w Poznaniu (1848 r.), kapitulacji Krakowa (IV 1848 r.) – identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Wilhelma I, Józefa Bema, Aleksandra II – omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w zaborze pruskim – omawia przebieg Wiosny Ludów z zaborze austriackim – przedstawia skutki Wiosny Ludów w Galicji. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ugody w Jarosławcu (IV 1848 r.), powstania wielkopolskiego (1848 r.), bitwy pod Miłosławiem (IV 1848 r.), założenia Ligi Polskiej (1848 r.) – identyfikuje postacie: Karla Wilhelma von Willisena, Franciszka Stadiona, Franciszka Józefa I, Agenora Gołuchowskiego, Henryka Dembińskiego, Andrzeja Zamoyskiego, Leopolda Kronenberga – wyjaśnia, czym różniło się powstanie 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1857 r.), powołania Komitetu Narodowego i Gwardii Narodowej w Krakowie (1848 r.), powstania Rady Narodowej we Lwowie (1848 r.), zawiązania się Głównej Rady Ruskiej we Lwowie (V 1848 r.) – identyfikuje postacie: Floriana Ceynowy, Gustawa Potworowskiego, Leona Przyłuskiego, Józefa Lompy, Emanuela Smolki, Gustawa Gizewiusza, 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skuteczność działań gospodarczych i oświatowych w okresie odwilży posewastopolskiej dla sprawy polskiej.

Królestwie Polskim

wielkopolskie od poprzednich zrywów narodowych
– przedstawia działalność Polaków w zaborze pruskim po Wiośnie Ludów
– wyjaśnia, dlaczego wydarzenia Wiosny Ludów nie objęły Królestwa Polskiego
– przedstawia udział Polaków w europejskiej Wiośnie Ludów
– charakteryzuje proces asymilacji Żydów w Królestwie Polskim.

Wiktora Heltmana, Hryhoryja Jachymowycza, Franciszka Smolki, Wacława Zaleskiego, Wilhelma von Hammersteina, Aleksandra Bacha, Wojciecha Chrzanowskiego
– wyjaśnia, dlaczego niepowodzenia Wiosny Ludów zamknęły epokę zrywów narodowych w zaborze pruskim
– wyjaśnia, w jaki sposób była podtrzymywana świadomość narodowa wśród Polaków żyjących na Pomorzu i Śląsku
– omawia proces kształtowania się świadomości

					narodowej wśród Ukraińców.	
7. Powstanie styczniowe	<ul style="list-style-type: none"> – demonstracje patriotyczne i „polskie czasy” – próba kompromisu i przygotowania do powstania – wybuch powstania styczniowego – przebieg walk powstańczych – sprawa polska na arenie międzynarodowej – bilans zmagañ powstańczych – powstanie styczniowe na ziemiach zabranych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „biali”, „czerwoni”, <i>branka</i> – zna daty: przeprowadzenia branki (14/15 I 1863 r.), wybuchu powstania styczniowego (22/23 I 1863 r.), ukazu carskiego o uwłaszczeniu chłopów (III 1864 r.) – identyfikuje postacie: Aleksandra Wielopolskiego, Romualda Traugutta – przedstawia bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania styczniowego – omawia bilans zmagañ powstania 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rewolucja moralna</i>, <i>tajne państwo polskie</i>, <i>partia powstańcza</i> – zna daty: utworzenia Dyrekcji Krajowej „białych” (XII 1861 r.), ogłoszenia dekretów o reformie szkolnictwa, oczynszowaniu chłopów i równouprawnieniu Żydów (1862 r.), powołania Komitetu Centralnego Narodowego (1862 r.), ogłoszenia <i>Manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego</i> (22 I 1863 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>millenerzy</i>, <i>żuawi śmierci</i> – zna daty: powstania Towarzystwa Rolniczego (1858 r.), demonstracji w Warszawie (II 1861 r.), rozwiązania Delegacji Miejskiej i Towarzystwa Rolniczego (1861 r.), wprowadzenia żałoby narodowej i stanu oblężenia w Królestwie Polskim (1861 r.), objęcia dyktatury przez L. Mierosławskiego (II 1863 r.), objęcia dyktatury przez M. Langiewicza (III 1863 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powołania rządu K. Majewskiego (V 1863 r.), bitwy pod Opatowem (II 1864 r.), powstania zabajkalskiego (1866 r.) – identyfikuje postacie: Ignacego Chmieleńskiego, Karola Majewskiego, Józefa Hauke-Bosaka, Aleksandra Waszkowskiego – wyjaśnia, dlaczego władzom powstańczym zależało, aby powstanie objęło swoim zasięgiem ziemie zabrane – wskazuje różnice w programach 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, które z powstań narodowych – listopadowe czy styczniowe – miało większe szanse powodzenia.

		styczniowego.	przejęcia dyktatury przez R. Traugutta (X 1863 r.) – identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Mariana Langiewicza, Aleksandra II, Ottona von Bismarcka – opisuje wybuch powstania styczniowego oraz kształtowanie się władz powstańczych – omawia cechy charakterystyczne walk powstańczych – przedstawia najważniejsze pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania styczniowego.	r.), bitwy pod Małogoszczem (III 1863 r.), bitew pod Chrobrem i Grochowiskami (III 1863), konwencji Alvenslebena (II 1863 r.) – identyfikuje postacie: Edwarda Jürgensa, Zygmunta Sierakowskiego, Michaiła Gorczakowa, Leopolda Kronenberga, Jarosława Dąbrowskiego, Fiodora Berga, Stanisława Brzóska, Piusa IX, Michaiła Murawjowa – wskazuje na mapie tereny najważniejszych starć podczas	politycznych środowisk patriotycznych w przededniu powstania styczniowego – omawia relacje między „białymi” i „czerwonymi” w przededniu powstania – charakteryzuje i porównuje siły walczące obu stron.	
--	--	---------------	---	---	---	--

				<p>powstania styczniowego – omawia postawy Polaków wobec zaborców po powstaniu listopadowym – przedstawia okoliczności narastania nastrojów powstańczych w Królestwie Polskim – wyjaśnia, jakie znaczenie miała żałoba narodowa ogłoszona w 1861 r. – przedstawia zmia- ny we władzach powstania styczniowego i ich skutki polityczne i militarne – omawia sprawę polską na arenie międzynarodowej w</p>		
--	--	--	--	--	--	--

ŚWIAT W LATACH 1860–1914

				czasie powstania styczniowego.		
1. Stany Zjednoczone w drugiej połowie XIX wieku	<ul style="list-style-type: none"> – dualizm społeczno-ekonomiczny Stanów Zjednoczonych – problem niewolnictwa – wybuch wojny domowej – wojna secesyjna – skutki wojny secesyjnej – USA w drugiej połowie XIX wieku 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>secesja, Unia, Konfederacja, wojna totalna, izolacjonizm</i> – zna daty: wojny secesyjnej (1861–1865 r.) – identyfikuje postać Abrahama Lincolna – omawia różnice w podejściu do koncepcji ustrojowej między Północą a Południem – wyjaśnia, dlaczego wojnę secesyjną można uznać za wojnę totalną. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>abolisjonizm, eksterminacja</i> – zna daty: wybrania Abrahama Lincolna na prezydenta (1860 r.), ogłoszenia secesji przez Karolinę Południową (XII 1860 r.), ataku na Fort Sumter (12 IV 1861 r.), ogłoszenia <i>Proklamacji emancypacyjnej</i> (IX 1862 r.), zniesienia niewolnictwa (1863 r.), bitwy pod Gettysburgiem (1-3 VII 1863 r.), zabójstwa prezydenta Lincolna (14 IV 1865 r.) – identyfikuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>osadnictwo farmerskie, plantacja, jankesi, Ku-Klux-Klan</i> – zna daty: powstania Johna Browna (1859 r.), I bitwy nad Bull Run (VII 1861 r.), bitwy nad Antietam (IX 1862 r.), zdobycia Nowego Orleanu (V 1862 r.), uchwalenia <i>Ustawy o osadnictwie</i> (V 1862 r.), podpisania aktu bezwarunkowej kapitulacji w Appomattox (9 IV 1865 r.) – identyfikuje 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: kompromisu Missouri (1820 r.), sprawy Dreda Scotta (1847 r.), bitew pod Fredericksburgiem i Chancellorsville (1862 r.), zdobycia Vicksburga (1863 r.) – identyfikuje postacie: Dreda Scotta, Philipa Sheridana – porównuje armie stron walczących w wojnie secesyjnej – przedstawia wpływ wybitnych dowódców wojskowych na losy wojny secesyjnej – wymienia czynniki, które zadecydowały 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia sposób rozwiązania problemu niewolnictwa w czasie wojny secesyjnej i jego społeczne skutki.

			<p>postacie: Roberta F. Lee, Ulyssesa S. Granta</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia różnice w rozwoju gospodarczym i społecznym USA – omawia skutki wojny secesyjnej – wymienia czynniki umożliwiające stały wzrost wartości produkcji gospodarczej USA.	<p>postacie: Johna Browna, Jeffersona Davisa, Williama T. Shermana</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegał dualizm w rozwoju społeczno-ekonomicznym Stanów Zjednoczonych – charakteryzuje problem niewolnictwa w USA przed wybuchem wojny secesyjnej – przedstawia okoliczności wybuchu wojny secesyjnej – omawia przebieg działań zbrojnych w czasie wojny secesyjnej – przedstawia rozwój gospodarczy USA po wojnie	<p>o porażce wojsk Konfederacji w starciu z Unią.</p>	
--	--	--	--	---	---	--

<p>2. Zjednoczenie Włoch</p>	<p>– różne koncepcje zjednoczenia Włoch – polityka Camillo Cavoura wobec Francji – polityka zagraniczna II Cesarstwa Francuskiego – wojna z Austrią – zjednoczenie kraju – powstanie Królestwa Włoch</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Czerwony Krzyż</i> – zna daty: „wyprawy tysiąca” (V 1860 r.), wojny z Austrią (1866 r.), zjednoczenia Włoch (1871 r.) – identyfikuje postacie: Giuseppe Garibaldi, Wiktora Emanuela II, Camillo Cavoura – wymienia etapy jednoczenia Włoch.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>risorgimento</i>, „<i>wyprawa tysiąca</i>” – zna daty: bitew pod Magentą i Solferino (VI 1859 r.), powstania Czerwonego Krzyża (1863 r.), bitwy pod Custozzą (VI 1866 r.) – identyfikuje postacie: Giuseppe Mazziniego, Napoleona III – przedstawia okoliczności powstania Czerwonego Krzyża – opisuje etapy jednoczenia Włoch – wymienia główne wydarzenia polityczne w Europie, które wpłynęły na</p>	<p>secesyjnej. – wyjaśnia znaczenie terminu: „<i>czerwone koszule</i>” – zna daty: rozejmu w Villafranca di Verona (1859 r.), plebiscytu w środkowych Włoszech (1860 r.), zajęcia Królestwa Obojga Sycylii przez Garibaldiego (X 1860), koronacji Wiktora Emanuela II na króla Włoch (III 1861 r.), pokoju w Wiedniu (1866 r.), przyłączenia Rzymu do Królestwa Włoch (1870 r.) – identyfikuje postacie: Jeana-Henri’ego Dunanta, Franciszka Józefa I, Piusa IX</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>bersalierzy</i> – zna daty: zamachu terrorystycznego na Napoleona III (1858 r.), układu francuski-sardyńskiego w Plombières-les-Bains (1858 r.), interwencji francuskiej w Meksyku (1861-1863 r.), ultimatum austriackiego wobec Królestwa Sardynii (1859 r.) – charakteryzuje politykę zagraniczną Francji za czasów II Cesarstwa i jej skutki – omawia różnice w rozwoju gospodarczym Włoch.</p>	<p>– przedstawia i ocenia sytuację Państwa Kościelnego w kontekście powstania Królestwa Włoch.</p>
------------------------------	--	---	--	---	--	--

			zjednoczenie Włoch.	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie etapy jednoczenia Włoch – przedstawia różne koncepcje jednoczenia Włoch – opisuje stosunki Królestwa Sardynii z Francją i ich wpływ na proces jednoczenia Włoch – przedstawia przebieg i skutki wojny Królestwa Sardynii z Austrią – wyjaśnia, dlaczego Pius IX ogłosił się „więźniem Watykanu” – omawia politykę Włoch po zjednoczeniu. 		
3. Zjednoczenie Niemiec i powstanie Austro-Węgier	<ul style="list-style-type: none"> – koncepcje zjednoczenia Niemiec – wojny z Danią i Austrią 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wojny prusko-duńskiej (1864 r.), wojny prusko- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Związek Północnoniemiecki</i>, „<i>żelazny kanclerz</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>depesza emska</i> – zna daty: 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: podpisania rozejmu w wojnie francusko-pruskiej (I 1871 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia politykę O. von Bismarcka i jego wpływ na stosunki międzynarodowe.

	<p>– wojna francusko-pruska – powstanie II Rzeszy – powstanie dualistycznej monarchii austro-węgierskiej</p>	<p>austriackiej (1866 r.), wojny francusko-pruskiej (1870-1871 r.), proklamowania II Rzeszy Niemieckiej (18 I 1871 r.) – identyfikuje postać: Ottona von Bismarcka – przedstawia rolę Prus w jednoczeniu państw niemieckich – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało powstanie cesarstwa niemieckiego.</p>	<p>– zna daty: objęcia stanowiska premiera rządu pruskiego przez O. von Bismarcka (1862 r.), bitwy pod Sadową (VII 1866 r.), utworzenia Związku Północnoniemieckiego (1867 r.), bitwy pod Sedanem (IX 1870 r.), zdobycia Metz (X 1870 r.), pokoju we Frankfurcie nad Menem (V 1871 r.), powstania dualistycznej monarchii austro-węgierskiej (1867 r.) – identyfikuje postacie: Wilhelma I Hohenzollerna, Franciszka Józefa I, Napoleona III – charakteryzuje</p>	<p>układu prusko-francuskiego (1865 r.), sojuszu prusko-sardyńskiego (1866 r.), pokoju w Pradze (VIII 1866 r.), nadania konstytucji części austriackiej monarchii habsburskiej (1867 r.) – identyfikuje postacie: Helmutha von Moltke, Agenora Romualda Gołuchowskiego – wskazuje na mapie etapy jednoczenia Niemiec – omawia koncepcje jednoczenia Niemiec – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny prusko-duńskiej – przedstawia</p>	<p>ery Bacha (1849–1859 r.), dyplomu październikowego (1860 r.), patentu ludowego (1861 r.) – identyfikuje postacie: Leopolda Hohenzollerna, Aleksandra von Bacha, Gyuly Andrassy’ego – wyjaśnia, na czym polegała przewaga armii pruskiej nad wojskami innych krajów europejskich – omawia strukturę narodowościową Austro-Węgier.</p>	
--	--	--	---	--	---	--

			<p>politykę Ottona von Bismarcka</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegał pruski militarizm – przedstawia okoliczności proklamowania II Rzeszy Niemieckiej. 	<p>przyczyny, przebieg i skutki wojny prusko-austriackiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-pruskiej – przedstawia przyczyny i skutki powstania dualistycznej monarchii austro-węgierskiej. 		
4. Kolonializm	<ul style="list-style-type: none"> – nowa fala kolonializmu – kolonizacja Afryki – konflikty kolonialne w Afryce – posiadłości europejskie w Azji – potęga imperium brytyjskiego – walki o wpływy w Chinach – światowe szlaki 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kolonializm</i>, <i>Pax Britannica</i> – zna czas dominacji <i>Pax Britannica</i> (1856–1914 r.) – identyfikuje postać Wiktorii I – omawia przyczyny ekspansji kolonialnej mocarstw europejskich w XIX 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>dominium</i> – zna daty: powstania sipajów (1857–1859 r.), I wojny opiumowej (1839–1842 r.), powstania tajpingów (1851–1864 r.), II wojny opiumowej (1856–1860 r.), budowy Kanału Sueskiego (1859– 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mahdi</i>, <i>Burowie</i> – zna daty: przekształcenia Egiptu w protektorat brytyjski (1882 r.), rozpoczęcia podboju Algierii przez Francję (1830 r.), zajęcia Tunezji przez Francuzów (1881 r.), powstania Mahdiego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: bitwy pod Aduą (1896 r.), bitwy pod Isandlwana (1878 r.), rozwiązania Kompanii Wschodnioindyjskiej (1858 r.) – przedstawia przykłady walki mieszkańców Afryki z Europejskimi kolonizatorami – tłumaczy, dlaczego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia politykę kolonialną Wielkiej Brytanii.

	handlowe	w. – wyjaśnia, dlaczego Wielką Brytanię nazywano „imperium, nad którym nie zachodzi słońce”.	1869 r.) – identyfikuje postacie: Cecila Johna Rhodesa, Ferdinanda de Lessepsa – wymienia przyczyny kolonizacji Afryki – omawia walkę państw europejskich o wpływy w Chinach – wyjaśnia, jakie znaczenie miała budowa kanałów łączących morza i oceany.	w Sudanie (1881–1898 r.), traktatu w Nankinie (1842 r.), budowy Kanału Kilońskiego (1887–1895 r.), budowy Kanału Panamskiego (1881–1914 r.), uzyskania statusu dominium przez Kanadę (1867 r.) i Australię (1901 r.) – identyfikuje postacie: Henry’ego Mortona Stanleya, Davida Livingstone’a, Muhammada Ahmada (Mahdiego) – wskazuje na mapie posiadłości kolonialne państw europejskich w XIX w. – omawia proces	niektóre zamorskie kraje takie jak Kanada i Australia uzyskały status dominium – wyjaśnia, dlaczego Brytyjczycy nie chcieli pogodzić się z istnieniem niezależnych republik burskich – uzasadnia, dlaczego działania europejskich mocarstw w Azji różniły się od ich postępowania w koloniach afrykańskich.	
--	----------	---	---	--	---	--

				<p>kolonizacji Afryki – przedstawia proces kolonizacji Azji – opisuje strategię, jaką przyświecała Brytyjczykom przy zajmowaniu kolejnych kolonii – wymienia przyczyny wybuchu w Indiach powstania przeciwko Brytyjczykom w 1857 r. – opisuje etapy powstawania brytyjskiego imperium kolonialnego.</p>		
5. Nowy podział polityczny świata	<p>– Europa pod koniec XIX w. – wojna rosyjsko-turecka – kongres berliński – Stany Zjednoczo-</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>militaryzm, polityka otwartych drzwi</i> – zna daty: kongresu berlińskiego (VI–VII</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>sojusz trzech cesarzy</i>”, <i>szogun, epoka Meiji, obóz koncentracyjny</i> – zna daty: „sojuszu</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>dyplomacja dolarowa</i> – zna daty: wojny rosyjsko-tureckiej (1877–1878 r.),</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>nawalizm</i> – zna daty: antytureckiego powstania w Hercegowinie (1875</p>	<p>– ocenia wpływ kongresu berlińskiego na ład międzynarodowy – ocenia politykę Brytyjczyków wobec</p>

	<p>ne na przełomie wieków – Japonia – mocarstwo azjatyckie – wojny burskie – wojna rosyjsko-japońska</p>	<p>1878 r.), wojny rosyjsko-japońskiej (1904–1905 r.) – identyfikuje postacie: Wiktorii I, Mikołaja II – przedstawia polityczną rolę państw europejskich pod koniec XIX w. – wymienia konsekwencje rywalizacji mocarstw na Dalekim Wschodzie.</p>	<p>trzech cesarzy” (1873 r.), epoki Meiji (1868–1912 r.), I wojny burskiej (1880–1881 r.), II wojny burskiej (1899–1902 r.), powstania bokserów w Chinach (1899–1901 r.) – identyfikuje postacie: Aleksandra II, Ottona von Bismarcka, Mutsuhito, Cecila Johna Rhodesa – wskazuje na mapie kierunki ekspansji Japonii – omawia przyczyny i skutki modernizacji Japonii w II połowie XIX w. – przedstawia przyczyny i skutki wojen burskich</p>	<p>pokoju w San Stefano (III 1878 r.), uzupełnienia doktryny Monroe’a (1904 r.), powstania Związku Afryki Południowej (1910 r.), bitwy pod Mukdenem (II–III 1905 r.), bitwy pod Cuszimą (V 1905 r.), traktatu pokojowego w Portsmouth (IX 1905 r.), aneksji Korei przez Japonię (1910 r.) – identyfikuje postacie: Benjamina Disraeliego, Theodora Roosevelta, Paula Krugera – wskazuje na mapie tereny będące strefą wpływów brytyjskich na Dalekim</p>	<p>r.), Bułgarii, Serbii i Czarnogórze (1876 r.), tajnej konwencji Rosji i Austro-Węgier (1877 r.), oblężenia Plewny (1878 r.), bitwy pod Płowdiwem (I 1878 r.), wojny amerykańsko-hiszpańskiej (1898 r.), konferencji pokojowej w Paryżu (1898 r.), sojuszu brytyjsko-japońskiego (1902 r.), zdobycia Port Artur (I 1905 r.) – identyfikuje postać Alfreda Thayera Mahana – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny rosyjsko-tureckiej w latach 1877–1878 r.</p>	<p>Burów.</p>
--	--	---	--	--	---	---------------

			<p>– omawia przyczyny i skutki powstania bokserów w Chinach</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojny rosyjsko-japońskiej.</p>	<p>Wschodzie</p> <p>– omawia politykę zagraniczną Stanów Zjednoczonych w II połowie XIX w.</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała polityka dolarowa USA</p> <p>– wyjaśnia, jakie były skutki przełamania przez Amerykanów izolacji Japonii</p> <p>– przedstawia przebieg wojny rosyjsko-japońskiej</p> <p>– charakteryzuje politykę nowych mocarstw światowych – Stanów Zjednoczonych i Japonii.</p>	<p>– wyjaśnia, czym różniły się decyzje kongresu berlińskiego od tych, które zapadły w 1815 r. w Wiedniu</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na politykę międzynarodową miał konflikt między Koroną Brytyjską a Burami w Afryce.</p>	
6. Epoka węgla i stali	<p>– przemiany w rolnictwie</p> <p>– rozwój nauk przyrodniczych</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plodozmian</i>, <i>asymilacja</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>melioracja</i>, <i>teoria ewolucji</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>melting pot</i></p> <p>– zna daty: odkrycia promieniotwórczości</p>	<p>– zna daty: odkrycia J. Daltona (1808 r.), teorii elektromagnetyzmu</p>	<p>– ocenia wpływ przemian cywilizacyjnych XIX w. na standard życia</p>

	<p>– rozwój przemysłu – zmiany w transporcie i komunikacji – era elektryczności – rozwój telekomunikacji – stare i nowe potęgi gospodarcze – migracje</p>	<p>– zna daty: ogłoszenia teorii doboru naturalnego i ewolucyjnej genezy gatunków (1859 r.), skonstruowania telefonu (1876 r.), udoskonalenia żarówki (1880 r.) – identyfikuje postacie: Charlesa Darwina, Marii Skłodowskiej-Curie, Thomasa Edisona, Grahama Bella, Alfreda Nobla – wyjaśnia, jakie znaczenie miała teoria ewolucji ogłoszona przez Ch. Darwina – wyjaśnia, dlaczego wiek XIX określa się mianem „wieku węgla i stali”.</p>	<p>– zna daty: skonstruowania lampy naftowej (1853 r.), opracowania układu okresowego pierwiastków (1869 r.), skonstruowania turbiny parowej (1884 r.), wynalezienia czterosuwowego silnika spalinowego (1876 r.), pierwszego udanego lotu samolotem (1903 r.), ustanowienia Nagrody Nobla (1901 r.) – identyfikuje postacie: Dymitra Mendelejewa, Ignacego Łukasiewicza, Gottlieba Daimlera, Karla Benz, Rudolfa</p>	<p>(1896 r.), odkrycia polonu i radu (1898 r.), uruchomienia pierwszej elektrowni miejskiej w Nowym Jorku (1882 r.), opatentowania radiostacji (1896 r.), pierwszej publicznej transmisji radiowej (1909 r.), opatentowania dynamitu (1867 r.) – identyfikuje postacie: Karola Olszewskiego, Zygmunta Wróblewskiego, Johna Daltona, Georga Ohma, Michaela Faradaya, Antoine'a Henriego Becquerela, Wernera von Siemens – wskazuje na mapie</p>	<p>(1820 r.), odkrycia praw oporu elektrycznego (1826 r.), wynalezienia aluminium (1827 r.) – identyfikuje postacie: Jönsa Jacoba Berzeliusa, Humphry'a Davy'ego, Pierre'a Curie, Hansa Christiana Orsteda, Rudolfa Virchowa, Charlesa Parsonsa, Étienne'a Lenoira, Nikolausa Otto – przedstawia przyczyny nierównomiernego rozwoju rolnictwa w II połowie XIX w. – omawia przemiany w dziedzinie produkcji stali i surówki żelaza – omawia przemiany</p>	<p>społeczeństwa europejskiego.</p>
--	---	--	---	--	---	-------------------------------------

			<p>Diesla, Wilbura i Orville'a Wrightów, Guglielma Marconiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia założenia teorii ewolucji Ch. Darwina – wymienia cechy charakterystyczne ery elektryczności – wyjaśnia, jakie znaczenie miał rozwój telekomunikacji – wymienia państwa, które pełniły rolę potęg gospodarczych w II połowie XIX w.	<p>główne kierunki migracji Europejczyków na przełomie XIX i XX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przemiany w rolnictwie w II połowie XIX w. – wymienia najważniejsze wynalazki w dziedzinie chemii, fizyki i nauk biologicznych – przedstawia przyczyny coraz większej popularności nowych środków transportu na początku XX w. – omawia zmiany w transporcie i komunikacji – charakteryzuje zjawisko migracji w II połowie XIX w.	<p>w przemyśle chemicznym.</p>	
--	--	--	--	---	--------------------------------	--

<p>7. Przemiany ustrojowe i nowe ideologie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – upowszechnienie się systemów demokratycznych – rozwój partii politycznych i podział ideologiczny systemów partyjnych – anarchiści i syndykaliści – I Międzynarodówka – Komuna Paryska – socjaldemokracja i komunizm – chrześcijańska demokracja – nacjonalizm – syjonizm 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>demokratyzacja, partia polityczna, komunizm, pluralizm, nacjonalizacja, nacjonalizm, antysemityzm</i> – identyfikuje postać Karola Marksa – wyjaśnia, na czym polegała demokratyzacja życia politycznego – przedstawia okoliczności narodzin i skutki nacjonalizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>anarchizm, proletariusze, laicyzacja, socjaldemokracja, bolszewicy, społeczna nauka Kościoła, chadecja, syjonizm, szowinizm</i> – zna daty: wprowadzenia prawa dla mężczyzn we Francji (1848 r.), uzyskania praw wyborczych przez kobiety w Nowej Zelandii (1893 r.), Komuny Paryskiej (III–V 1871 r.), utworzenia II Międzynarodówki (1889 r.), ogłoszenia encykliki <i>Rerum novarum</i> przez 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wigowie, torysi, syndykalizm, komunardzi, rewizjonizm, reformizm, mienszewicy</i> – zna daty: założenia I Międzynarodówki (1864 r.), szturm wersalczyków na Paryż (V 1871 r.), I Światowego Kongresu Syjonistycznego (1897 r.) – identyfikuje postacie: Georgesa Sorela, Jeana Blanca, Louisa Blanqui, Pierre’a Proudhona, Jarosława Dąbrowskiego, Walerego Wróblewskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>darwinizm społeczny</i> – zna daty: powstania Partii Pracy (1900 r.), powołania Komitetu Centralnego Gwardii Narodowej (III 1871 r.), wyborów do Komuny Paryża (III 1871 r.) – identyfikuje postacie: Fernanda Pelloutiera, Louisa Adolphe’a Thiersa, Floriana Trawińskiego, Karla Kautsky’ego, Alexandre’a Mille-randa, Lwa Martowa – wyjaśnia, dlaczego działania anarchistów cieszyły się uznaniem rewolucjonistów 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ nowych ruchów i partii politycznych na proces demokratyzacji państw europejskich.
--	--	--	---	--	---	--

Leona XIII (1891 r.)
– identyfikuje postacie: Michaiła Bakunina, Piotra Kropotkina, Eduarda Bernsteina, Leona XIII,
– omawia kierunki rozwoju partii politycznych w Europie
– wyjaśnia, jakie możliwości dawało robotnikom powstanie partii socjalistycznych
– przedstawia narodziny i założenia programowe chrześcijańskiej demokracji
– przedstawia okoliczności wybuchu i skutki Komuny Paryskiej.

Theodora Herzla
– przedstawia systemy wyborcze w państwach europejskich
– opisuje system partyjny Wielkiej Brytanii
– przedstawia założenia programowe anarchistów, syndykalistów, socjalistów i socjaldemokratów
– omawia okoliczności zwołania I i II Międzynarodówki
– przedstawia przebieg Komuny Paryskiej
– omawia przyczyny i skutki rozłamu w ruchu socjalistycznym w II połowie XIX w.

– tłumaczy, dlaczego Polacy chętnie wstępowali w szeregi rewolucjonistów
– wyjaśnia, dlaczego Leona XIII nazywano „papieżem robotników”.

				– omawia przyczyny powstania ruchu syjonistycznego.		
8. Piękna epoka	<p>– rozwój cywilizacyjny i zmiany w życiu codziennym</p> <p>– zmiany w miastach</p> <p>– rozwój medycyny i higieny</p> <p>– emancypacja kobiet</p> <p>– upowszechnienie oświaty</p> <p>– rozwój czytelnictwa i literatury</p> <p>– malarstwo i architektura przełomu wieków</p> <p>– kultura masowa i upowszechnienie sportu</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>emancypacja, realizm, naturalizm, impresjonizm, symbolizm, secesja, kultura masowa</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Ludwika Pasteura, Wilhelma Röntgena, Fryderyka Nietzschego, Honoré de Balzaca, Aleksandra Dumasa, Juliusza Verne’a, Claude’a Moneta, Vincenta van Gogha</p> <p>– wymienia zmiany wprowadzane w miastach na przełomie XIX i XX w., które wpłynęły na poprawę życia</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sufrażystki, eklektyzm</i></p> <p>– zna daty: wynalezienia lampy rentgenowskiej (1895 r.), skonstruowania kinematografu (1895 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Florence Nightingale, Lwa Tołstoja, Auguste’a Comte’a, Gustave’a Eiffella, Auguste’a i Louisa Lumière</p> <p>– omawia przemiany w życiu codziennym społeczeństwa w II połowie XIX w.</p> <p>– wyjaśnia, jakie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mikrobiologia, antyseptyka, postimpresjonizm, akademizm, historyzm</i></p> <p>– zna daty: wybudowania wieży Eifla (1889 r.), pierwszej nowożytnej olimpiady w Atenach (1896 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Charlesa Dickensa, Rudyarda Kiplinga, Josepha Conrada, Herberta Georga Wellsa, Marka Twaina, Jacka Londona, Fiodora Dostojewskiego,</p>	<p>– identyfikuje postacie: Ignaza Semmelweisa, Josepha Listera, Paula Bergera, Paula Ehrlicha, Paula Verlaine’a, Arthura Rimbauda, Gustave’a Courbeta, Jeana-Françoisa Milleta, Gustave’a Moreau, Arnolda Böcklina, Gustava Klimta</p> <p>– przedstawia przykłady dzieł literackich, które weszły do kanonu literatury światowej II połowy XIX w.</p> <p>– przedstawia okoliczności odrodzenia się idei</p>	<p>– ocenia wpływ rozwoju medycyny i higieny na poprawę jakości i długości życia</p> <p>– ocenia siłę oddziaływania popkultury i sportu masowego na życie społeczeństw.</p>

ich mieszkańców
– przedstawia cechy charakterystyczne kultury masowej
– omawia znaczenie oświaty i nauki dla postępu cywilizacyjnego.

znaczenie miało wprowadzenie pod koniec XIX w. powszechnej edukacji
– omawia rolę kina i sportu w upowszechnieniu kultury masowej
– przedstawia główne postulaty ruchu emancypacyjnego na przełomie XIX i XX w.

Antona Czechowa, Henriego Bergsona, Arthura Schopenhauera, Gustave’a Flauberta, Émile’a Zoli, Marcela Prousta, Pierre’a-Auguste’a Renoira, Edgara Degasa, Paula Cézanne’a, Paula Gauguina, Antonia Gaudi, Pierre’a de Coubertina
– przedstawia rozwój medycyny i higieny
– omawia przyczyny narodzin ruchu emancypacyjnego i jego skutki
– przedstawia kierunki w rozwoju filozofii schyłku XIX w.
– wymienia kierunki

igrzysk olimpijskich
– charakteryzuje główne prądy umysłowe II połowy XIX i początku XX w.

				<p>w rozwoju malarstwa europejskiego końca XIX w.</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne malarstwa i architektury II połowy XIX i początków XX w.</p> <p>– opisuje przyczyny i charakter zmian w trybie życia mieszkańców wielkich miast.</p>		
ZIEMIE POLSKIE W LATACH 1864–1914						
1. Ziemie polskie po powstaniu styczniowym	<p>– represje po upadku powstania styczniowego</p> <p>– prześladowania Kościoła katolickiego i unickiego</p> <p>– Kulturkampf w zaborze pruskim</p> <p>– Germanizacja</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Kulturkampf</i></p> <p>– zna daty: wprowadzenia j. rosyjskiego jako obowiązkowego w szkołach (1869 r.), ogłoszenia <i>Kulturkampfu</i> (1871 r.), buntu dzieci we</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>noc apuchtinowska</i>”, <i>rugj pruskie</i></p> <p>– zna daty: wprowadzenia j. rosyjskiego jako urzędowego w Królestwie Polskim (1865), „nocy</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>generał-gubernator</i>, <i>tajne komplety</i></p> <p>– zna daty: powołania Komitetu Urządzącego (1864 r.), reformy administracyjnej w Królestwie Polskim</p>	<p>– wyjaśnia, w jakim celu Hakała podsycała w społeczeństwie niemieckim antypolskie uprzedzenia</p> <p>– porównuje sytuację polskiej ludności w Galicji od</p>	<p>– ocenia postawy Polaków wobec polityki zaborców po powstaniu styczniowym</p> <p>– ocenia rolę Kościoła w walce z zaborcami</p> <p>– ocenia skuteczność polityki</p>

	<p>– Hakata i ustawa kagańcowa</p> <p>– autonomia galicyjska</p> <p>– system polityczny Galicji w dobie autonomii</p>	<p>Wrzeźni (1901 r.), nadania autonomii Galicji (1867–1869 r.)</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne polityki rusyfikacji</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne polityki germanizacji.</p>	<p>apuchtinowskiej” (1879–1897 r.), powstania Hakaty (1894 r.), uchwalenia tzw. ustawy kagańcowej (1908 r.), noweli osadniczej (1904 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Fiodora Berga, Aleksandra Apuchtina, Mieczysława Ledóchowskiego, Wilhelma I Hohenzollerna, Michała Drzymały, Agenora Romualda Gołuchowskiego</p> <p>– omawia represje po powstaniu styczniowym w Królestwie Polskim</p> <p>– charakteryzuje postawy Polaków wobec rusyfikacji i</p>	<p>(1866 r.), zebrania się Sejmu Krajowego w Galicji (1861 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ferdinanda von Hansemanna, Hermanna Kennemanna, Heinricha von Tiedemanna</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego władze carskie prześladowały Kościół katolicki na ziemiach polskich</p> <p>– omawia rolę Kościoła w walce z zaborcami</p> <p>– opisuje politykę zaborców w zaborze pruskim po powstaniu styczniowym</p> <p>– omawia działalność Hakaty</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego władze niemieckie</p>	<p>lat 60. XIX w. z położeniem Polaków w pozostałych dwóch zaborach.</p>	<p>Kulturkampfu w walce z katolicyzmem i polskością.</p>
--	---	--	--	--	--	--

			<p>germanizacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała polityka Kulturkampfu – opisuje zakres swobód politycznych i narodowych w Galicji w dobie autonomii. 	<p>utrudniały Polakom stawianie nowych budynków w gospodarstwach rolnych</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności nadania Galicji Autonomii – opisuje system polityczny Galicji w dobie autonomii. 		
<p>2. Przemiany społeczne i gospodarcze na ziemiach polskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pozytywizm warszawski – rozwój przemysłu na ziemiach polskich – przemiany na wsi – sytuacja Polaków w poszczególnych zaborach 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pozytywizm, praca organiczna, praca u podstaw</i> – zna daty: reform uwłaszczeniowych w zaborze pruskim (1823 r.), uwłaszczenia chłopów w zaborze austriackim (1848 r.) i rosyjskim (1864 r.) – identyfikuje postać Bolesława Prusa 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę zorganizowania Uniwersytetu Latającego (1882 r.) – identyfikuje postacie: Piotra Wawrzyniaka, Aleksandra Świętochowskiego – przedstawia działania polskich pozytywistów i organiczników w zaborze pruskim, rosyjskim i 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie (1875 r.), powołanie tzw. kas Stefczyka (1890 r.) – identyfikuje postacie: Dezyderego Chłapowskiego, Franciszka Stefczyka – wskazuje na mapie obszary rozwoju przemysłu włókienniczego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Związku Spółek Polskich (1871 r.), powołania Banku Spółek Zarobkowych (1885 r.) – przedstawia strukturę agrarną ziem polskich na przełomie XIX i XX w. – porównuje położenie Polaków na ziemiach polskich pod zaborami. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia społeczne i gospodarcze skutki pracy organicznej – ocenia wpływ pracy organicznej na kształtowanie się nowoczesnego narodu polskiego.

		<ul style="list-style-type: none"> – omawia wpływ literatury pozytywistycznej na budowanie nowego społeczeństwa polskiego – wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój przemysłu miało uwłaszczenie chłopów – przedstawia społeczne skutki przemian gospodarczych.	<p>austriackim</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przemiany na wsi polskiej w XIX w. – charakteryzuje położenie społeczeństwa polskiego pod zaborami – przedstawia przyczyny emigracji Polaków w II połowie XIX i na początku XX w. – charakteryzuje główne założenia programu polskich pozytywistów.	<p>niczego, górnictwa i rafinerii ropy naftowej</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia uwarunkowania rozwoju idei pozytywistycznych na ziemiach polskich po powstaniu styczniowym – charakteryzuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborami – przedstawia rozwój przemysłu oraz działalności bankowej i giełdowej w zaborze rosyjskim – omawia rozwój przemysłu w zaborze pruskim – przedstawia rozwój przemysłu i działalności	
--	--	---	---	--	--

				bankowej w zaborze austriackim.		
3. Nowe nurty polityczne	<ul style="list-style-type: none"> – powstanie partii masowych – początki ruchu socjalistycznego – socjalizm niepodległościowych – socjaliści w Galicji i zaborze pruskim – ruch narodowy – ruch ludowy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>program polityczny</i> – zna daty: założenia Socjalno- Rewolucyjnej Partii „Proletariat” (1882 r.), powstania Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (1900 r.), założenia Polskiej Partii Socjalistycznej (1893 r.), powstania Stronnictwa Narodowo- Demokratycznego (1897 r.), powstania Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903 r.) – identyfikuje postacie: Ludwika Waryńskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>statut, endecja</i> – zna daty: powstania Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893 r.), założenia Polskiej Partii Socjalno- Demokratycznej (1897 r.), założenia Ligi Polskiej (1887 r.), powstania Ligi Narodowej (1893 r.), powstania Stronnictwa Ludowego (1895 r.) – identyfikuje postacie: Bolesława Limanowskiego, Zygmunta Balickiego, Ignacego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: zamachu na cara Aleksandra II (1881 r.), utworzenia II Proletariatu (1888 r.), utworzenia Związku Zagranicznego Socjalistów Polskich (1892 r.), założenia III Proletariatu (1900 r.), rozłamu w PSL (1913 r.) – identyfikuje postacie: Ludwika Kulczyckiego, Juliana Marchlewskiego, Adolfa Warskiego, Feliksa Dzierżyńskiego, Zygmunta Miłkowskiego, Jana Stapińskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Stowarzyszenia Socjalistycznego „Lud Polski” (1881 r.), powołania Towarzystwa Oświaty Narodowej (1899 r.) – identyfikuje postacie: Ignacego Hryniewieckiego, Bolesława Drobnera, Jana Ludwika Popławskiego – przedstawia i porównuje najważniejsze cele działalności PPS i SDKPiL – określa strategię walki o niepodległość obraną przez 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia działalność polityczną partii działających na ziemiach polskich pod zaborami.

		<p>Róży Luksemburg, Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa – przedstawia czynniki, które sprzyjały tworzeniu się masowych partii politycznych – omawia kwestię niepodległości Polski w programach partii socjalistycznych.</p>	<p>Daszyńskiego, Stanisława Stojałowskiego, Bolesława Wysłoucha – wymienia główne partie polityczne należące do nurtu socjalistycznego i przedstawia ich założenia programowe – wymienia organizacje i partie polityczne należące do nurtu narodowego i przedstawia ich założenia programowe – wymienia główne partie polityczne należące do nurtu ludowego i przedstawia ich założenia</p>	<p>Jakuba Bojki – omawia przyczyny narodzin ruchu socjalistycznego na ziemiach polskich – charakteryzuje postulaty ruchu socjalistycznego – wyjaśnia, co decydowało o popularności partii socjalistycznych w poszczególnych regionach – przedstawia podziały w polskim ruchu socjalistycznym – omawia przyczyny narodzin ruchu ludowego na ziemiach polskich - przedstawia podziały w polskim ruchu narodowym i ludowym.</p>	<p>ruch narodowo- demokratyczny.</p>	
--	--	---	---	--	--	--

<p>4. Rewolucja 1905 roku</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wybuch rewolucji w Rosji – Polacy wobec rosyjskiej rewolucji – rewolucja na ziemiach polskich – polityka władz carskich – skutki rewolucji – zmiany na polskiej scenie politycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>krwawa niedziela</i> – zna datę krwawej niedzieli w Petersburgu (22 I 1905 r.) – identyfikuje postacie: Mikołaja II, Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego – wymienia przyczyny rewolucji 1905–1907 r. w Rosji – przedstawia skutki rewolucji 1905–1907 r. w Rosji i na ziemiach polskich. 	<p>programowe.</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>reakcja stołypinowska</i> – zna daty: <i>Manifestu październikowego</i> (1905 r.), reakcji stołypinowskiej (1906–1911 r.), <i>Ukazu tolerancyjnego</i> (1905 r.) – identyfikuje postać Piotra Stołypina – przedstawia stosunek Polaków do rewolucji 1905–1907 r. w Rosji – przedstawia stosunek polskich partii politycznych do rewolucji 1905–1907 r. w Rosji – wskazuje najważniejsze zmiany ustrojowe w Rosji po rewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>powstanie łódzkie</i> – zna daty: powołania Organizacji Spiskowo-Bojowej PPS (1905 r.), powstania łódzkiego (1905–1906 r.), rozłamu w PPS (1906 r.) – identyfikuje postacie: Gieorgija Gapona, Gieorgija Skatona – wskazuje na mapie okręgi przemysłowe Królestwa Polskiego, w których odbyło się najwięcej wystąpień robotniczych rewolucji 1905–1907 r. – omawia przebieg rewolucji 1905–1907 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie były przyczyny podziału PPS w 1906 r. i rozłamów w ruchu narodowo-demokratycznym – przedstawia charakter i skalę wystąpień rewolucyjnych w Królestwie Polskim w latach 1905–1907 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje i ocenia sposoby tłumienia ruchu rewolucyjnego na ziemiach polskich – ocenia skutki rewolucji 1905–1907 r. na ziemiach polskich – ocenia rewolucję 1905–1907 r. na ziemiach polskich w kontekście walki Polaków o niepodległość.
-------------------------------	---	--	--	--	--	--

			1905 r.	r. w Rosji – omawia przebieg rewolucji 1905–1907 r. na ziemiach polskich – przedstawia i ocenia metody działania Organizacji Bojowej PPS.		
5. Pozytywizm i Młoda Polska	– kultura w drugiej połowie XIX . – twórcy pozytywistyczni – Żydzi polscy – między asymilacją a odrębnością – nauka ponad zaborami – rola historii – malarstwo historyczne ku pokrzepieniu serc – kultura Młodej Polski – teatr, kabaret, film	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pozytywizm, trójlojalizm, Młoda Polska</i> – identyfikuje postacie: Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa, Elizy Orzeszkowej, Jana Matejki, Jacka Malczewskiego, Stanisława Wyspiańskiego, Stefana Żeromskiego,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>szoła warszawska, szkoła krakowska, stańczycy</i> – identyfikuje postacie: Marii Konopnickiej, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Józefa Szujskiego, Juliusza Kossaka, Wojciecha Kossaka, Artura Grottgera, Stanisława Przybyszewskiego, Józefa	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>neoromantyzm, filister</i> – identyfikuje postacie: Adama Asnyka, Michała Bałuckiego, Aleksandra Świętochowskiego, Ludwika Zamenhofa, Szolema Alejchema, Leopolda Kronenberga, Samuela Lindego, Oskara Kolberga, Stanisława	– identyfikuje postacie: Szymona Aszkenazego, Maurycego Gottlieba, Leopolda Gottlieba, Maurycego Orgelbranda, Icchaka Lejbusza Pereca, Izraela Poznańskiego, Adolfa Pawińskiego, Wojciecha Gersona, Józefa Brandta, Władysława Podkowińskiego, Józefa Pankiewicza,	– porównuje i ocenia poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej – ocenia rolę inteligencji w kształtowaniu się kultury narodowej Polaków.

		<p>Władysława Reymonta, Ignacego Jana Paderewskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegał ponadzaborowy charakter XIX-wiecznej kultury polskiej – wymienia cechy literatury pozytywizmu – wyjaśnia, jaką rolę w okresie zaborów odgrywało polskie malarstwo historyczne.	<p>Chełmońskiego, Kazimierza Przerwy-Tetmajera, Jana Kasprówicza, Karola Szymanowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny, przejawy i skutki procesu emancypacji społeczności żydowskiej – omawia poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej – opisuje cechy charakterystyczne kultury Młodej Polski – wymienia cechy literatury Młodej Polski – wskazuje wpływ pracy organicznej i pracy u podstaw na	<p>Koźmiana, Waleriana Kalinki, Stanisława Smolki, Michała Bobrzyńskiego, Tadeusza Korzона, Władysława Smoleńskiego, Maksymiliana Gierymskiego, Aleksandra Gierymskiego, Leona Wyczółkowskiego, Zenona Przesmyckiego, Mieczysława Karłowicza</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przesłanki kształtowania się nowoczesnej kultury narodowej Polaków – wymienia twórców literatury polskiego pozytywizmu i przykłady ich dzieł	<p>Ludomira Różyckiego, Tadeusza Pawlikowskiego, Poli Negri</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie znaczenie miały prace, które opisywały bądź odnosiły się do całości ziem polskich – omawia rozwój teatru, kabaretu i polskiej kinematografii na przełomie XIX i XX w. – porównuje założenia <i>sztuki ku pokrzepieniu serc</i> z młodopolskim hasłem <i>sztuki dla sztuki</i>.	
--	--	--	--	--	--	--

budowanie poczucia
węzy narodowej.

- charakteryzuje
położenie ludności
żydowskiej na
ziemiach polskich
pod zaborami
- omawia proces
popularyzacji historii
i jej znaczenie dla
umacniania
tożsamości
narodowej
- wyjaśnia, jaką rolę
odegrali stańcyzy w
kształtowaniu
poglądów na temat
upadku polskiej
państwowości
- wymienia twórców
literatury Młodej
Polski i przykłady ich
dzieł
- wymienia
przedstawicieli
polskiej muzyki
przełomu XIX i XX w.
- omawia proces

formowania się
nowoczesnego
narodu polskiego.

I WOJNA ŚWIATOWA

<p>1. Świat u progu I wojny światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rywalizacja mocarstw na Bliskim Wschodzie – antagonizmy na arenie międzynarodowej – „kocioł bałkański” i jego znaczenie – wyścig zbrojeń i rywalizacja na morzach – powstanie przymierzy polityczno-militarnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>kocioł bałkański</i>”, <i>trójprzymierze</i>, <i>trójporozumienie (ententa)</i>, <i>państwa centralne</i> – zna daty: powstania trójprzymierza (1882 r.), zawarcia trójporozumienia (1907 r.) – wskazuje na mapie państwa należące do trójprzymierza oraz do trójporozumienia – identyfikuje postać Wilhelma II – omawia cele i strategiczne kierunki trójprzymierza i 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kryzysy marokańskie</i> – zna daty: kryzysów marokańskich (1906 r., 1911 r.), I wojny bałkańskiej (X 1912–V 1913 r.), II wojny bałkańskiej (VI–VIII 1913 r.), powstania niepodległej Albanii (1912 r.) – przedstawia antagonizmy między Wielką Brytanią i Niemcami – charakteryzuje antagonizmy francusko-niemieckie – omawia rolę „kotła bałkańskiego” w 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wizyty cesarza Wilhelma II w Konstantynopolu (1898 r.), sojuszu Francusko-rosyjskiego (1892 r.), sojuszu Niemiec i Austro-Węgier (1879 r.), układu angielsko-francuskiego (1904 r.), sojuszu rosyjsko-francuskiego (1892 r.) – wskazuje na mapie kraje, które podczas I wojny bałkańskiej uzyskały nabytki terytorialne kosztem Turcji – przedstawia przyczyny i skutki rywalizacji mocarstw 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: aneksji Bośni i Hercegowiny przez Austro-Węgry (1908 r.), zajęcia Trypolitanii i Cyrenajki przez Włochy (1912 r.), powstania Ligi Bałkańskiej (1912 r.) – przedstawia założenia brytyjskiej doktryny <i>two powers standard</i> – omawia rywalizację na morzach między Wielką Brytanią a Niemcami – charakteryzuje sytuację polityczną na Półwyspie Bałkańskim w latach 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ rywalizacji kolonialnej na relacje pomiędzy mocarstwami – przedstawia mocarstwowe aspiracje Niemiec i ocenia ich wpływ na kształtowanie się sojuszu angielsko-francuskiego.
---	---	---	---	--	--	---

		trójporozumienia.	narastaniu sprzeczności między mocarstwami.	na Bliskim Wschodzie – wymienia państwa rywalizujące o wpływy na Bliskim Wschodzie – omawia przyczyny i skutki konfliktów marokańskich – przedstawia przyczyny i skutki wojen bałkańskich – omawia cechy charakterystyczne wyścigu zbrojeń w początkach XX w. – przedstawia proces tworzenia się przymierzy polityczno-wojskowych przed I wojną światową.	1903–1913 r. – określa wpływ wyścigu zbrojeń na zmiany w technice wojskowej.	
2. Na frontach Wielkiej Wojny	– zamach w Sarajewie i wybuch wojny – ofensywa	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna błyskawiczna, wojna pozycyjna</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: ultimatum, plan Schlieffena	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>efekt domina, wojna manewrowa</i>	– zna daty: bitwy na ławicy Dogger (1915 r.), bitew pod Komarowem i	– ocenia wpływ zamachu w Sarajewie na wybuch I wojny

	<p>niemiecka na Zachodzie – działania wojenne w latach 1915-1916 – zmagania na morzach i oceanach – walki na froncie wschodnim – działania wojenne na południu Europy – walki poza Europą</p>	<p>– zna daty: zamachu w Sarajewie (28 VI 1914 r.), wypowiedzenia wojny Serbii przez Austro-Węgry (28 VII 1914 r.), bitwy nad Marną (IX 1914 r.), II bitwy pod Ypres (IV 1915 r.), bitwy pod Verdun (II-XII 1916 r.), bitwy nad Sommą (VII-XI 1916 r.), bitwy pod Tannenbergiem (1914 r.), bitwy pod Gorlicami (1915 r.) – identyfikuje postać Franciszka Ferdynanda Habsburga – wyjaśnia, dlaczego zamach w Sarajewie spowodował wybuch wojny światowej</p>	<p>– zna daty: przystąpienia Turcji do wojny (X 1914 r.), przystąpienia Bułgarii do wojny (X 1915 r.), przyłączenia się Rumunii do ententy (1916 r.), bitwy jutlandzkiej (V/VI 1916 r.), bitwy nad jeziorami mazurskimi (1914 r.), ofensywy Brusłowa (VI 1916 r.), bitwy o Gallipoli (1915–1916 r.), przejścia Włoch na stronę ententy (1915 r.) – identyfikuje postacie: Alfreda von Schlieffena, Helmutha von Moltke, Ferdynanda Focha, Aleksieja</p>	<p>– zna daty: wypowiedzenia wojny Rosji przez Niemcy (1 VIII 1914 r.), wypowiedzenia wojny Francji przez Niemcy (3 VIII 1914 r.), wypowiedzenia wojny Niemcom przez Wielką Brytanię (4 VIII 1914 r.), wypowiedzenia wojny Rosji przez Austro-Węgry (6 VIII 1914 r.), wypowiedzenia wojny Austro-Węgrom przez Francję (10 VIII 1914 r.), wypowiedzenia wojny Austro-Węgrom przez Wielką Brytanię (12 VIII 1914 r.), bitwy koło Helgolandu (VIII 1914 r.), bitwy pod</p>	<p>Kraśnikiem (1914 r.) – identyfikuje postacie: Gavrilo Principa, Aleksandra Samsonowa – przedstawia strategię, jakie reprezentowali dowódcy armii walczących w I wojnie światowej – charakteryzuje zmiany w uzbrojeniu i umundurowaniu piechoty – porównuje sposób prowadzenia działań wojennych na froncie wschodnim i zachodnim – przedstawia przebieg walk poza Europą.</p>	<p>światowej.</p>
--	---	--	---	---	--	-------------------

		– wyjaśnia, na czym polegało militarne znaczenie II bitwy pod Ypres oraz bitew pod Verdun i nad Sommą.	<p>Brusłowa</p> <p>– wskazuje na mapie państwa uczestniczące w wojnie po stronie państw centralnych i po stronie Ententy</p> <p>– omawia przebieg ofensywy niemieckiej na Zachodzie</p> <p>– opisuje przebieg i skutki zmagania na morzach i oceanach w latach 1914–1916 r.</p> <p>– omawia przebieg walk na froncie wschodnim.</p>	<p>Caporetto (1917 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Douglasa Haiga, Ericha von Falkenhayna</p> <p>– wskazuje na mapie miejsca bitew, podczas których wykorzystano czołgi i gazy bojowe</p> <p>– podaje, które z nowych rodzajów broni zastosowanych podczas I wojny światowej okazały się bardziej, a które mniej skuteczne w starciu z przeciwnikiem</p> <p>– omawia przebieg działań wojennych na froncie Południowym.</p>		
3. Rewolucje w Rosji	<p>– przyczyny wybuchu rewolucji</p> <p>– rewolucja lutowa</p>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>bolszewicy</i> ,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mienszewicy</i> , <i>tezy</i>	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>eserowcy</i> – zna daty: mordy	– zna daty: II Ogólnorosyjskiego Zjazdu Rad	– ocenia wpływ W. Lenina na kształt totalitaryzmu

<p>– Rząd Tymczasowy – rewolucja październikowa – II Międzynarodówka – wojna domowa w Rosji</p>	<p><i>kontrrewolucja, łagier</i> – zna daty: wybuchu rewolucji lutowej (23 II 1917 r.), wybuchu rewolucji październikowej (24/25 X 1917 r.), wojny domowej w Rosji (1918–1922 r.) – identyfikuje postacie: Mikołaja II, Włodzimierza Lenina – wymienia przyczyny wybuchu rewolucji lutowe w Rosji – wymienia polityczne następstwa rewolucji lutowej – przedstawia przyczyny rewolucji październikowej – omawia zmiany ustrojowe po</p>	<p><i>kwietniowe, dekret o pokoju, dekret o ziemi, , kułak, GUłag, komunizm wojenny</i> – zna daty: abdykacji Mikołaja II (III 1917 r.), powołania Rządu Tymczasowego (III 1917 r.), ogłoszenia tez kwietniowych (IV 1917 r.), wydania dekretów o pokoju i o ziemi (X 1917 r.), traktatu pokojowego w Brześciu Litewskim (3 III 1918 r.), ogłoszenia komunizmu wojennego (IX 1918 r.) – identyfikuje postacie: Grigorija Rasputina, Aleksandra Kiereńskiego, Lwa</p>	<p>na carskiej rodzinie (VII 1917 r.), ofensywy Kiereńskiego (VII 1917 r.), puczu Ł. Korniłowa (IX 1917 r.), powołania Kominternu (1919 r.), utworzenia GUłagu (1918 r.), powołania Armii Czerwonej (I 1918 r.), powstania marynarzy w Kronsztadzie (III 1921 r.) – identyfikuje postacie: Gieorgija Lwowa, Ławra Korniłowa – wskazuje na mapie etapy rozszerzania władzy radzieckiej na terytorium Rosji – wyjaśnia wpływ klęsk wojsk</p>	<p>Delegatów Robotniczych i Żołnierskich (X 1917 r.), wyborów do Konstytuanty (XI 1917 r.) – wyjaśnia, w jakim celu została zawiązana III Międzynarodówka – opisuje rolę Rad Delegatów Robotniczych i Żołnierskich w okresie dwuwładzy i w początkach rewolucji październikowej – wyjaśnia, dlaczego w oddziałach Armii Czerwonej wprowadzono stanowisko oficera politycznego – wyjaśnia, dlaczego doszło do powstania</p>	<p>radzieckiego.</p>
---	---	--	--	--	----------------------

		rewolucji październikowej.	Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego – omawia przebieg rewolucji lutowej i październikowej – wymienia przyczyny wzrostu popularności bolszewików podczas sprawowania władzy przez Rząd Tymczasowy.	rosyjskich na narastanie nastrojów rewolucyjnych – omawia losy rodziny carskiej – przedstawia politykę Rządu Tymczasowego – wyjaśnia, dlaczego doszło do wybuchu wojny domowej w Rosji – omawia przyczyny klęski wojsk antybolszewickich w wojnie domowej – charakteryzuje sytuację wewnętrzną i militarną Rosji w początkowym okresie I wojny światowej – przedstawia okoliczności	marynarzy w Kronsztadzie.	
--	--	----------------------------	---	---	---------------------------	--

<p>4. Polacy podczas I wojny światowej</p>	<p>– orientacje polityczne Polaków przed rokiem 1914 r. – Legiony Polskie – wojsko polskie u boku ententy – umiędzynarodowienie sprawy polskiej – stanowisko aliantów zachodnich w sprawie polskiej</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Akt 5 listopada</i> – zna daty: marszu I Kompanii Kadrowej na Kielce (6 VIII 1914 r.), wydania <i>Aktu 5 listopada</i> (1916 r.), programu pokojowego T. W. Wilsona (I 1918 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Thomasa Woodrowa Wilsona – wymienia orientacje polityczne Polaków przed 1914 r. – przedstawia okoliczności powstania Legionów</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>organizacja paramilitarna, kryzys przysięgowy</i> – zna daty: powstania Związku Walki Czynnej (1908 r.), powstania Błękitnej Armii (1917 r.), kryzysu przysięgowego (VII 1917 r.), utworzenia Rady Regencyjnej (1917 r.), – identyfikuje postać Józefa Hallera – charakteryzuje koncepcje programowe orientacji politycznych Polaków przed I wojną światową – omawia</p>	<p>abdykacji Mikołaja II. – zna daty: założenia Związku Strzeleckiego we Lwowie i Towarzystwa „Strzelec” w Krakowie (1910 r.), utworzenia Polskich Drużyn Strzeleckich (1911 r.), powołania Komisji Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych (1912 r.), bitew pod Kostiuchnówką i nad Stochodem (VII 1916 r.), powołania Tymczasowej Rady Stanu (I 1917 r.), bitwy pod Rokitną (VI 1915 r.), bitwy pod Rarańczą (II 1918 r.), bitwy pod</p>	<p>– zna daty: manifestu Mikołaja Mikołajewicza Romanowa (VIII 1914 r.), dekretu Piotrogrodzkiej Rady Delegatów Robotniczych i Żołnierskich (III 1917 r.), proklamacji Rządu Tymczasowego (III 1917 r.) – identyfikuje postacie: Antoniego Durskiego – Trzaski, Zbigniewa Dunina-Wąsowicza – wyjaśnia, dlaczego żołnierze II Brygady Legionów wypowiedzieli posłuszeństwo państwu centralnym</p>	<p>– omawia i ocenia wojenne losy II Brygady Legionów – omawia i ocenia stanowisko aliantów zachodnich w sprawie polskiej.</p>
--	---	--	---	--	--	--

		<p>Polskich – określa, jakie znaczenie miał <i>Akt 5 listopada</i> dla sprawy polskiej.</p>	<p>organizację Legionów Polskich – prezentuje okoliczności i skutki kryzysu przysięgowego – przedstawia okoliczności proklamowania <i>Aktu 5 listopada</i>.</p>	<p>Kaniowem (V 1918 r.) – identyfikuje postacie: Kazimierza Sosnkowskiego, Hansa von Beselera, Jana Kucharzewskiego – wskazuje na mapie zmiany sytuacji militarnej na ziemiach polskich w latach 1914–1917 r., rejonów walk Legionów Polskich oraz miejsca bitew z udziałem Polaków – wyjaśnia, jaką rolę w obliczu spodziewanej wojny miały odegrać organizacje strzeleckie – przedstawia szlak bojowy Legionów</p>	<p>– porównuje skuteczność politycznej i militarnej działalności niepodległościowej Polaków – wyjaśnia zależności między działaniami Polaków a międzynarodowymi uwarunkowaniami sprawy polskiej.</p>	
--	--	---	---	--	--	--

				<p>Polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności powstania polskich formacji wojskowych u boku ententy – wyjaśnia, na czym polegało umiędzynarodowienie sprawy polskiej w czasie I wojny światowej. 		
<p>5. Klęska państw centralnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – nieograniczona wojna podwodna – przystąpienie USA do wojny – zakończenie walk na froncie zachodnim – zakończenie walk na innych frontach – bilans strat wojennych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wojna totalna</i> – zna daty: przystąpienia USA do wojny (6 IV 1917 r.), orędzia prezydenta T. W. Wilsona (I 1918 r.), rozejmu w Compiègne (11 XI 1918 r.) – identyfikuje postać Thomasa Woodrowa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>nieograniczona wojna podwodna</i> – zna daty: rozpoczęcia nieograniczonej wojny podwodnej (III 1915 r.), bitwy pod Ypres (VII-X 1917 r.), II bitwy nad Marną (VII-VIII 1918 r.), powstania republiki niemieckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>depesza Zimmermanna</i> – zna daty: zatopienia „Lusitanii” (V 1915 r.), depeszy Zimmermanna (I 1917 r.), bitwy pod Cambrai (1917 r.), buntu marynarzy w Kilonii (XI 1918 r.), kapitulacji Turcji (X 1918 r.), bitwy nad 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: II bitwy nad rzeką Aisne (IV-V 1917 r.), ofensywy Kaiserschlacht (1918 r.), ofensywy stu dni (VIII-XI 1918 r.), bitwy pod Megiddo (IX 1918 r.), ofensywy pod Vittorio Veneto (X 1918 r.) – charakteryzuje sytuację polityczną i militarną na 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia polityczne, ekonomiczne i społeczne skutki I wojny światowej – ocenia wpływ sposobów prowadzenia działań zbrojnych na totalny charakter I wojny światowej.

		<p>Wilsona</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie znaczenie miało ogłoszenie 14-punktowego planu pokojowego przez prezydenta T. W. Wilsona – przedstawia bilans działań wojennych.	<p>(9 XI 1918 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Friedricha Eberta, Ferdynanda Focha – przedstawia okoliczności przystąpienia USA do wojny – opisuje przebieg działań wojennych na froncie zachodnim w ostatnich latach wojny – omawia cele i przebieg nieograniczonej wojny podwodnej.	<p>Piawą (VI 1918 r.), kapitulacji Austro-Węgier (XI 1918 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Ericha Ludendorffa – wskazuje na mapie zmiany w położeniu Niemiec na froncie zachodnim i wschodnim w latach 1917–1918 r. – wyjaśnia, dlaczego niemiecka marynarka wojenna rozpoczęła nieograniczoną wojnę podwodną – przedstawia okoliczności zakończenia walk na froncie zachodnim – wyjaśnia, jakie były przyczyny zmian w wyposażeniu osobistym żołnierzy piechoty	<p>Bałkanach w latach 1917–1918 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia zakończenie walk na froncie tureckim i we Włoszech – przedstawia wpływ I wojny światowej na sytuację kobiet.	
--	--	---	---	---	--	--

				– wskazuje przyczyny klęski państw centralnych.		
DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE						
1. Porządek wersalski	<ul style="list-style-type: none"> – paryska konferencja pokojowa – nowy układ sił w Europie – traktat wersalski – traktaty z sojusznikami Niemiec – reakcja państw pokonanych – powstanie i funkcjonowanie Ligi Narodów – konferencja waszyngtońska 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plebiscyt, Liga Narodów</i> – zna daty: konferencji pokojowej w Paryżu (18 I 1919–28 VI 1919 r.), powstania Ligi Narodów (1920 r.), konferencji waszyngtońskiej (XI 1921–II 1922 r.) – identyfikuje postać Thomasa Woodrowa Wilsona – wymienia państwa, które miały decydujący wpływ na postanowienia konferencji wersalskiej – wymienia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wolne miasto, demilitaryzacja, mały traktat wersalski</i> – zna daty: traktatu pokojowego w Wersalu (28 VI 1919 r.), traktatu pokojowego z Austrią w Saint-Germain-en-Laye (10 IX 1919 r.), traktatu pokojowego z Bułgarią w Neuilly-sur-Seine (27 XI 1919 r.), traktatu pokojowego z Węgrami w Trianon (4 VI 1920 r.), traktatu pokojowego z Turcją w Sèvres (10 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>terytorium mandatowe</i> – zna daty: powstania wielkanocnego (1916 r.), przystąpienia Niemiec do Ligi Narodów (1926 r.), przystąpienia ZSRR do Ligi Narodów (1934 r.), uzyskania pełnej niepodległości przez Irlandię (1937 r.) – identyfikuje postać Vittoria Orlando – przedstawia kwestie sporne, jakie wyłoniły się podczas obrad konferencji 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę traktatu irlandzko-brytyjskiego (1921 r.) – identyfikuje postać Jamesa Erica Drummonda – przedstawia drogę Irlandii do uzyskania niepodległości – omawia kryteria, według których podzielono terytoria mandatowe Ligi Narodów – określa, czego dotyczyły rozbieżności między delegacją francuską a brytyjską na konferencji paryskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ postanowień konferencji wersalskiej i konferencji waszyngtońskiej na kształtowanie się ładu międzynarodowego w powojennym świecie – ocenia skuteczność działania Ligi Narodów.

		<p>postanowienia traktatu pokojowego z Niemcami</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia cele i zadania Ligi Narodów – przedstawia postanowienia konferencji waszyngtońskiej.	<p>VIII 1920 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Davida Lloyd George’a, Georges Clemenceau – wskazuje na mapie państwa powstałe po zakończeniu I wojny światowej – omawia rolę poszczególnych państw ententy na konferencji wersalskiej – przedstawia nowy układ sił w Europie po zakończeniu I wojny światowej – wyjaśnia, na czym polegał mały traktat wersalski – wskazuje zagrożenia, jakie dla Europy niósł	<p>wersalskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje przyczyny napięć pomiędzy nowo powstałymi państwami europejskimi – przedstawia postanowienia traktatów pokojowych z Austrią, Węgrami, Bułgarią i Turcją – wyjaśnia, dlaczego państwa centralne dążyły do podważenia postanowień traktatu wersalskiego – przedstawia strukturę Ligi Narodów – omawia kompetencje poszczególnych		
--	--	---	---	--	--	--

			porządek wersalski.	organów Ligi Narodów.		
2. Kryzys demokracji i gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> – powojenne problemy Europy – odwrót od demokracji – narodziny włoskiego faszyzmu – dyktatura Mussoliniego – totalitaryzm i autorytaryzm – początek wielkiego kryzysu – polityka nowego ładu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>faszyzm</i>, <i>totalitaryzm</i>, <i>autorytaryzm</i>, <i>duce</i>, <i>czarny czwartek</i>, <i>interwencjonizm</i> – zna daty: marszu na Rzym (X 1922 r.), czarnego czwartku na Wall Street (24 X 1929 r.) – identyfikuje postacie: Benita Mussoliniego, Franklina Delano Roosevelta – wskazuje na mapie państwa, w których wprowadzono rządy totalitarne – omawia zmiany ustrojowe we Włoszech wprowadzone przez 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>hiperinflacja</i>, „<i>czarne koszule</i>”, <i>pakty laterańskie</i>, <i>New Deal (Nowy Ład)</i> – zna daty: powstania Narodowej Partii Faszystowskiej we Włoszech (1921 r.), podpisania paktów laterańskich (1929 r.), ogłoszenia <i>New Deal</i> (1933 r.) – identyfikuje postać Wiktora Emanuela III, – wskazuje na mapie państwa, w których wprowadzono rządy autorytarne – wyjaśnia, dlaczego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: etatyzm państwowy, korporacje, prohibicja – zna datę: przyjęcia tytułu <i>duce</i> przez B. Mussoliniego (1925 r.) – identyfikuje postać Gabriela d’Annunzia – charakteryzuje powojenne problemy Europy – przedstawia społeczne i gospodarcze skutki hiperinflacji – omawia sposoby wychodzenia państw z powojennego kryzysu – przedstawia okoliczności 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rolę, jaką w umacnianiu ustroju faszystowskiego we Włoszech odegrały „czarne koszule” – porównuje system totalitarny i autorytarny. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia polityczne skutki odwrótu od demokracji po I wojnie światowej – ocenia skuteczność polityki <i>New Deal</i>.

		<p>faszystów</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny i skutki wielkiego kryzysu gospodarczego w końcu lat 20. XX w. 	<p>w latach 20. XX w. nastąpił kryzys demokracji w Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia proces przejęcia władzy przez faszystów we Włoszech – charakteryzuje politykę wewnętrzną B. Mussoliniego – omawia założenia <i>New Deal</i> i sposób ich realizacji. 	<p>narodzin faszyzmu włoskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia skutki krachu na Wall Street – omawia przejawy wielkiego kryzysu na świecie. 		
<p>3. Powstanie II Rzeszy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Republika Weimarska – Niemcy w latach 20. XX w. – powstanie i rozwój NSDAP – naziści u władzy – społeczeństwo III Rzeszy – prześladowania Żydów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nazizm, Führer, indoktrynacja, propaganda</i> – zna daty: powstania Republiki Weimarskiej (II 1919 r.), układu w Rapallo (1922 r.), układu w Locarno (1925 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pucz monachijski, Gestapo, „noc długich noży”, ustawy norymberskie, „noc kryształowa”</i> – zna daty: puczu monachijskiego (1923 r.), nominacji A. Hitlera na 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Freikorpsy, reparacje, Gleichschaltung</i> – zna daty: przyjęcia konstytucji niemieckiej (VIII 1919 r.), puczu Kappa-Lüttwita (III 1920 r.), planu Dawesa (1924 r.), planu 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powołania Rady Pełnomocników Ludowych (1918 r.), zalegalizowania Freikorpsów (1919 r.), konferencji w Lozannie (1932 r.) – identyfikuje postać Walthera Rathenaua – wyjaśnia, jaką rolę 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ przemian politycznych, ekonomicznych, społecznych i kulturowych w Niemczech na sukces nazistów i ugruntowanie ich władzy.

	<p>– gospodarka i kultura III Rzeszy</p>	<p>powstania III Rzeszy (III 1933 r.) – identyfikuje postać Adolfa Hitlera – charakteryzuje program polityczny nazistów – wymienia instytucje, które kontrolowały życie niemieckiego społeczeństwa.</p>	<p>kanclerza (30 I 1933 r.), nocy długich noży (VI 1934 r.), uchwalenia ustaw norymberskich (1935 r.), nocy kryształowej (XI 1938 r.) – identyfikuje postacie: Friedricha Eberta, Gustava Stresemanna, Josepha Goebbelsa – charakteryzuje politykę wewnętrzną i zagraniczną rządu G. Stresemanna – omawia proces przejścia władzy przez A. Hitlera – przedstawia cechy charakterystyczne społeczeństwa III Rzeszy – omawia prześladowania</p>	<p>Younga (1929 r.), powstania Narodowosocjalistycznej Niemieckiej Partii Robotników (1919 r.), pożaru Reichstagu (II 1933 r.), delegalizacji partii politycznych w Niemczech (VII 1933 r.), przywrócenia powszechnej służby wojskowej (1935 r.) – identyfikuje postacie: Róży Luksemburg, Karola Liebknechta, Ericha Ludendorffa, Paula von Hindenburga, Ernsta Röhma – przedstawia okoliczności powstania Republiki Weimarskiej – wyjaśnia, co oznaczało</p>	<p>odegrały Freikorpsy w powstaniu Republiki Weimarskiej – przedstawia problem spłat reparacji niemieckich – omawia rozwój i działalność NSDAP – przedstawia wpływ totalitarnego systemu politycznego III Rzeszy na kulturę i sztukę.</p>	
--	--	--	--	---	--	--

			<p>Żydów w III Rzeszy – wyjaśnia, jaką rolę w utrwalaniu nazizmu odegrała propaganda.</p>	<p>sformułowanie „cios w plecy” – omawia sytuację w Niemczech w latach 20. XX w. – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sytuacji Niemiec miał układ w Rapallo – omawia metody i sposoby rozprawienia się A. Hitlera z przeciwnikami politycznymi – charakteryzuje politykę gospodarczą III Rzeszy – wyjaśnia przyczyny prześladowań mniejszości żydowskiej w III Rzeszy.</p>		
4. Państwo Stalina	– powstanie Związku	– wyjaśnia znaczenie terminów: dyktatura	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>NEP</i> ,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kołchoz</i> ,	– wyjaśnia znaczenie terminów:	– ocenia skutki terroru

	<p>Radzieckiego – przejście władzy przez Stalina – przemiany gospodarcze epoki stalinowskiej – terror państwowy w ZSRR – sowiecki totalitaryzm</p>	<p>proletariatu, kult jednostki – zna daty: proklamowania ZSRR (XII 1922 r.), przejścia władzy przez J. Stalina (1924 r.), – identyfikuje postaci: Włodzimierza Lenina, Józefa Stalina – wyjaśnia, na czym polegał i w czym się przejawiał kult jednostki – opisuje cechy sowieckiego totalitaryzmu.</p>	<p><i>kolektywizacja wsi, stachanowiec, GUłag, Wielki Głód</i> – zna daty: ogłoszenia NEP-u (III 1921 r.), planu pięcioletniego (1928–1932 r.), Wielkiego Głodu na Ukrainie i Kubaniu (1932–1933 r.), wielkiej czystki (1934–1939 r.) – identyfikuje postaci: Lwa Trockiego, Siergieja Kirowa – przedstawia okoliczności powstania ZSRR – omawia założenia i realizację NEP-u – opisuje proces przejmowania władzy przez J. Stalina</p>	<p><i>kułak, rozkułaczanie, sowchoz, samokrytyka</i> – zna daty: uchwalenia konstytucji ZSRR (I 1924 r.), rozpoczęcia przymusowej kolektywizacji wsi (1929 r.) – identyfikuje postaci: Lwa Kamieniewa, Grigorija Zinowjewa, Nikołaja Bucharina, Aleksieja Stachanowa, Gienricha Jagody, Nikołaja Jeżowa – wskazuje na mapie obszary, na których powstały największe zespoły łagrów w europejskiej i azjatyckiej części</p>	<p><i>relatywizm moralny, człowiek radziecki (homo sovieticus)</i> – zna daty: operacji polskiej NKWD (1937–1938 r.) – identyfikuje postać Pawlika Morozowa – opisuje sposoby i metody, jakimi J. Stalin eliminował swoich przeciwników politycznych – wyjaśnia, w jakim celu władze radzieckie wywołały Wielki Głód na Ukrainie i Kubaniu.</p>	<p>państwowego w ZSRR.</p>
--	--	--	---	--	---	----------------------------

			<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała kolektywizacja wsi i jakie były jej skutki – opisuje skutki reform gospodarczych wdrażanych w Związku Radzieckim w latach 30.	<ul style="list-style-type: none"> ZSRR – wskazuje czynniki, które sprzyjały umacnianiu i rozszerzaniu wpływów władzy bolszewików – charakteryzuje przemiany gospodarcze epoki stalinowskiej – wyjaśnia, jaki był cel wprowadzenia współzawodnictwa pracy – omawia przejawy terroru państwowego w ZSRR – wyjaśnia, w jakim celu władze ZSRR zakładały gułagi – przedstawia wpływ ideologii totalitarnej na zachowania i wzorce społeczne.		
--	--	--	--	--	--	--

<p>5. Afryka i Azja w okresie międzywojennym</p>	<ul style="list-style-type: none"> – początek kryzysu kolonializmu – ekspansja włoska w Afryce – Turcja po I wojnie światowej – powstanie państw arabskich – problem palestyński – proces budzenia się świadomości narodowej Hindusów – ekspansja Japonii w Azji i jej agresja na Chiny – wojna japońsko-radziecka 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>pakt antykominternowski</i> – zna daty: wkroczenia wojsk japońskich do Mandżurii (1931 r.), podpisania paktu antykominternowskiego (1936 r.), najazdu Japonii na Chiny (1937 r.) – przedstawia ekspansywne cele Japonii – wskazuje kierunki ekspansji Japonii w Azji i jej skutki. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>deklaracja Balfoura</i> – zna daty: deklaracji Balfoura (1917 r.), proklamowania Republiki Chińskiej (1912 r.), I rewolucyjnej wojny domowej w Chinach (1924–1927 r.), II rewolucyjnej wojny domowej w Chinach (1927–1937 r.), tzw. Długiego Marszu (1934–1935 r.) – identyfikuje postacie: Arthura Balfoura, Mahatmy Gandhiego, Czang Kaj-szeka, Mao Tse-tunga – wskazuje na mapie tereny zajęte przez Cesarstwo 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Armia Kwantuńska</i> – zna daty: wojny włosko-abisyńskiej (X 1935–V 1936 r.), proklamowania Republiki Tureckiej (1923 r.), powstania Mandżukuo (1934 r.), wystąpienia Japonii z Ligi Narodów (1933 r.), wojny japońsko-radzieckiej (1938–1939 r.) – identyfikuje postacie: Mustafy Kemala, Jawaharlala Nehru – wskazuje na mapie państwa, które powstały na gruzach imperium osmańskiego po zakończeniu I wojny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Biała Księga</i> – zna daty: powstania Rifenów (1920 r.), traktatu w Lozannie (1923 r.), opublikowania <i>Białej Księgi</i> (1922 r.), powstania Indyjskiego Kongresu Narodowego (1885 r.), powstania Ligi Muzułmańskiej (1906 r.) – identyfikuje postacie: Hajle Sellasje I, Gi'ichiego Tanaki, Pu Yi – omawia proces budzenia się świadomości narodowej Hindusów – wyjaśnia, jakie 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia sposoby i metody walki Hindusów o niepodległość – ocenia charakter japońskiej okupacji Chin.
--	--	--	---	---	---	--

			<p>Japonii w latach 1933–1941 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje przejawy kryzysu kolonializmu na pocz. XX w. – omawia przebieg i skutki aneksji Mandżurii i Chin przez Japonię – przedstawia skutki rewolucyjnych wojen domowych w Chinach. 	<p>światowej</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia cele ekspansji włoskiej w Afryce – przedstawia przebieg i skutki ekspansji włoskiej w Abisynii – omawia losy Turcji po I wojnie światowej – przedstawia skutki rozpadu imperium osmańskiego – opisuje losy Palestyny po I wojnie światowej – przedstawia skutki napływu ludności żydowskiej do Palestyny – omawia losy Chin na pocz. XX w. 	<p>konsekwencje miała przegrana Japonii w wojnie z ZSRR</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa wpływ ideologii syjonistycznej na przebieg konfliktu arabsko-żydowskiego w Palestynie. 	
6. Na drodze ku wojnie	– Europa na początku lat 30. XX wieku	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>anschluss</i> – zna daty: wojny	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>remilitaryzacja</i> ,	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>caudillo</i> – zna daty:	– zna datę podpisania brytyjsko-	– ocenia rozdźwięk między intencjami zwolenników

	<ul style="list-style-type: none"> – remilitaryzacja Nadrenii i zbrojenia Niemiec – wojna domowa w Hiszpanii – Anschluss Austrii i kryzys sudecki – powstanie „osi” – układ monachijski – wojenne plany Stalina – ostatnie dni pokoju 	<p>domowej w Hiszpanii (1933–1939 r.), <i>Anschlussu</i> Austrii (1938 r.), konferencji w Monachium (29-30 IX 1938 r.), zajęcia Czechosłowacji przez Niemcy (III 1939 r.), paktu Ribbentrop-Mołotow (23 VIII 1939 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Francisco Franco, Adolfa Hitlera, Benita Mussoliniego, Józefa Stalina, Wiaczesława Mołotowa, Joachima von Ribbentropa</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojny domowej w Hiszpanii</p> <p>– wskazuje etapy tzw. pokojowych</p>	<p>„pięta kolumna”, <i>appeasement</i></p> <p>– zna daty: remilitaryzacji Nadrenii (1936 r.), ogłoszenia republiki w Hiszpanii (1931 r.), podpisania paktu stalowego (V 1939 r.), podpisania paktu trzech (IX 1940 r.), zajęcia przez Polskę Zaolzia, Jaworzyny, części Orawy i Spiszu (X 1938 r.), aneksji Kłajpedy przez Niemcy (III 1939 r.), aneksji Albanii przez Włochy (IV 1939 r.), polsko-brytyjskiego traktatu sojuszniczego (25 VIII 1939 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Neville’a Chamberlaina,</p>	<p>plebiscytu w Zagłębiu Saary (I 1935 r.), nalotu na Guernicę (1937 r.), brytyjskich gwarancji pomocy militarnej Polsce (31 III 1939 r.), wypowiedzenia Polsce paktu o nieagresji przez III Rzeszę (1939 r.)</p> <p>– identyfikuje postać Konrada Henleina</p> <p>– przedstawia sytuację w Europie na początku lat 30. XX w.</p> <p>– opisuje proces zbrojenia się Niemiec</p> <p>– omawia przebieg wojny domowej w Hiszpanii</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miało przystąpienie do</p>	<p>niemieckiego traktatu morskiego (1935 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Kurta von Schuschnigga, Arthura Seyss-Inquarta, Emila Hachy, Maksima Litwinowa</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miał udział Brygad Narodowych w wojnie domowej w Hiszpanii</p> <p>– wskazuje wydarzenia, które spowodowały wzrost napięcia międzynarodowego w przededniu II wojny światowej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegało zaangażowanie</p>	<p><i>appeasementu</i> a konsekwencjami tej polityki</p> <p>– ocenia reakcję Wielkiej Brytanii i Francji na przywrócenie w Niemczech powszechnej służby wojskowej i remilitaryzację Nadrenii.</p>
--	--	---	--	--	--	---

		<p>podbojów Hitlera z lat 1938–1939 r.</p>	<p>Édouarda Daladiera – wskazuje na mapie tereny włączone do Niemiec i Włoch w latach 1935–1939 r. – przedstawia skutki remilitaryzacji Nadrenii – omawia przebieg i skutki <i>Anschlussu</i> Austrii – przedstawia okoliczności zwołania i postanowienia konferencji monachijskiej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do aneksji Czechosłowacji przez III Rzeszę.</p>	<p>sojuszu „osi” Japonii – wyjaśnia, na czym polegał kryzys sudecki – charakteryzuje cele ekspansywnej polityki ZSRR.</p>	<p>państw totalitarnych w konflikt w Hiszpanii.</p>	
<p>7. Kultura i nauka dwudziestolecia międzywojennego</p>	<p>– powojenny kryzys wartości – sekularyzacja społeczeństwa</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: sekularyzacja, <i>mass media</i>, modernizm,</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kubizm</i>, <i>surrealizm</i>, <i>futuryzm</i> – zna daty: pierwszej</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>katastrofizm</i>, <i>fantastyka naukowa</i>,</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>bergsonizm</i>, <i>fenomenologia</i></p>	<p>– ocenia wpływ rozwoju techniki na życie codzienne społeczeństw w</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój techniki – początki telewizji – nauka w dwudziestoleciu międzywojennym – kultura masowa – moda lat 20. XX w. – rozwój sztuki filmowej – sztuka i architektura okresu międzywojennego – sztuka w służbie ideologii 	<p>ekspresjonizm</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Henry’ego Forda, Zygmunta Freuda, Aleksandra Fleminga, Alberta Einsteina, Charlie’go Chaplina, Walta Disney’a, Ernesta Hemingwaya, Franza Kafki, Michaiła Bułhakowa, – wskazuje czynniki, które wpłynęły na sekularyzację społeczeństwa – wymienia charakterystyczne cechy kultury masowej w latach 20. XX w. – wyjaśnia, jakim celem była podporządkowana sztuka w krajach totalitarnych. 	<p>transmisji telewizyjnej (1927 r.), rozpoczęcia produkcji penicyliny (1940 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Ludwika Hirszfelda, Pabla Picasso, Ericha Marii Remarque’a, Bertolta Brechta, Jamesa Joyce’a, Leni Riefenstahl, Siergieja Eisensteina – wyjaśnia, czym przejawiał się powojenny kryzys wartości – przedstawia skutki elektryfikacji – wyjaśnia, jakie znaczenie dla społeczeństwa miały rozwój radiofonii i początki telewizji – wyjaśnia, jaką rolę 	<p><i>dadaizm, konstruktywizm</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: odkrycia insuliny (1922 r.), odkrycia sulfonamidów (1935 r.) – identyfikuje postacie: Charlesa Lindbergha, Henriego Bergsona, Iwana Pawłowa, Kazimierza Funka, Louisa Armstronga, Josephine Baker, Rudolfa Valentino, Poli Negri, Grety Garbo, Orsona Wellesa, Igora Strawińskiego, George’a Gershwina, Francisa Scotta Fitzgeralda, Jaroslava Haška – omawia kierunki rozwoju środków 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wynalezenia polietylenu (1933 r.), odkrycia nylonu (1935 r.) – identyfikuje postacie: Edmunda Husserla, Mary Pickford, Arnolda Schönberga, Béli Bartóka, Johna Dos Passos, Iwana Bunina, Borysa Pasternaka – przedstawia kierunki filozofii i psychologii upowszechnione w dwudziestoleciu międzywojennym – wskazuje charakterystyczne zjawiska, jakie wystąpiły w modzie kobiecej po I wojnie światowej 	<p>okresie międzywojennym.</p>
--	---	---	--	--	---	--------------------------------

w latach 20. XX w. zaczęły pełnić mass media
– wymienia kierunki w malarstwie lat 20. XX w.
– omawia kierunki rozwoju literatury okresu Międzywojnia.

transportu
– charakteryzuje rozwój nauk medycznych
– przedstawia dorobek naukowy dwudziestolecia międzywojennego w dziedzinie fizyki i chemii
– wymienia czynniki, które wpłynęły na dynamiczny rozwój kinematografii w okresie międzywojennym
– przedstawia cechy charakterystyczne architektury modernistycznej
– omawia cechy charakterystyczne literatury tworzonej przez pisarzy straconego pokolenia i

– omawia kierunki rozwoju muzyki w dwudziestolecu międzywojennym
– określa wpływ I wojny światowej na przemiany społeczne, kulturowe i obyczajowe w dwudziestolecu międzywojennym.

II RZECZPOSPOLITA

				wymienia przykłady ich dzieł.		
1. Odzyskanie niepodległości	<ul style="list-style-type: none"> – sytuacja międzynarodowa w 1918 r. – pierwsze ośrodki niepodległej władzy – odzyskanie niepodległości – powstanie wielkopolskie – ententa a sprawa polska – powstania śląskie – spór o Śląsk Cieszyński – plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>plebiscyt</i> – zna daty: przekazania J. Piłsudskiemu naczelnego dowództwa sił zbrojnych (11 XI 1918 r.), powstania wielkopolskiego (27 XII 1918–16 II 1918 r.), I powstania śląskiego (17–24 VIII 1919 r.), II powstania śląskiego (19/20–25 VIII 1920 r.), plebiscytu na Górnym Śląsku (20 III 1921 r.), III powstania śląskiego (2/3 V–5 VII 1921 r.), plebiscytu na Warmii, Mazurach i 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>arbitraż</i> – zna daty: powstania Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej (6/7 XI 1918 r.), założenia Polskiej Organizacji Wojskowej (1914 r.), mianowania J. Piłsudskiego Naczelnikiem Państwa (22 XI 1918 r.), bitwy w rejonie Góry św. Anny (21–26 V 1921 r.) – identyfikuje postacie: Ignacego Daszyńskiego, Wincentego Witosa, Jędrzeja 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: utworzenia Polskiej Komisji Likwidacyjnej Galicji i Śląska Cieszyńskiego (X 1918 r.), rozwiązania Rady Regencyjnej (14 XI 1918 r.), dymisji rządu J. Moraczewskiego (I 1919 r.), powstania Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu (14 XI 1918 r.), utworzenia Armii Wielkopolskiej (II 1919 r.), podziału Śląska Cieszyńskiego (VII 1920 r.) – identyfikuje postacie: Zdzisława Lubomirskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego sytuacja międzynarodowa pod koniec I wojny światowej była korzystna dla sprawy niepodległości Polski – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki sporu o Śląsk Cieszyński. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i ocenia stosunek państw ententy do sprawy polskiej.

		<p>Powiślu (11 VII 1920 r.), zaślubin Polski z morzem (II 1920 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego – przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez J. Piłsudskiego w 1918 r. – omawia przyczyny i skutki powstania wielkopolskiego oraz powstań śląskich.	<p>Moraczewskiego, Józefa Hallera, Wojciecha Korfantego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na tereny, których przynależność do Polski lub Niemiec została rozstrzygnięta na podstawie plebiscytu – wymienia lokalne ośrodki władzy powstające na ziemiach polskich w 1918 r. – omawia działalność rządu I. J. Paderewskiego – przedstawia okoliczności przeprowadzenia i skutki plebiscytu na Górnym Śląsku – omawia	<p>Aleksandra Kakowskiego, Józefa Ostrowskiego, Józefa Dowbora-Muśnickiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie przebieg polskiej granicy zachodniej, zmiany terytorialne będące efektem III powstania śląskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla odbudowy państwa polskiego miała POW – omawia przebieg powstania wielkopolskiego – przedstawia przebieg powstań śląskich – określa wpływ powstania wielkopolskiego na decyzje mocarstw o	
--	--	---	--	--	--

			okoliczności przeprowadzenia i skutki plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu.	przyznaniu Polsce ziem zaboru pruskiego.		
2. Walki o granicę wschodnią	<ul style="list-style-type: none"> – koncepcja granicy wschodniej – konflikt polsko-ukraiński – początek walk z bolszewikami i wyprawa kijowska – kontrofensywa bolszewicka i bitwa warszawska – traktat ryski – sprawa Wileńszczyzny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>koncepcja federacyjna</i>, <i>koncepcja inkorporacyjna</i> – zna daty: bitwy warszawskiej (13–15 VIII 1920 r.), traktatu ryskiego (18 III 1921 r.), przyłączenia Litwy Środkowej do Polski (III 1922 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, – charakteryzuje koncepcje granicy wschodniej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Orlęta Lwowskie</i>, <i>„bunt Żeligowskiego”</i> – zna daty: walk o Lwów (1–22 XI 1918 r.), zajęcia Wilna przez Polaków (IV 1919 r.), operacji niemieńskiej (IX 1920 r.), „buntu” L. Żeligowskiego (X 1920 r.) – identyfikuje postacie: Michaiła Tuchaczewskiego, Władysława Grabskiego, Lucjana Żeligowskiego – wskazuje na mapie linię Curzona 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>repatriacja</i> – zna daty: sojuszu polsko-ukraińskiego (IV 1920 r.), zdobycia Kijowa przez wojska polskie (V 1920 r.), ofensywy M. Tuchaczewskiego (VII 1920 r.), konferencji w Spa (VII 1920 r.), bitwy pod Zadwórzem (VIII 1920 r.) – identyfikuje postacie: Semena Petlury, Juliana Marchlewskiego, Feliksa Dzierżyńskiego, Feliksa Kona, 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ogłoszenia niepodległości Ukraińskiej Republiki Ludowej (I 1918 r.), powołania Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej (1918 r.), przełamania frontu przez bolszewików pod Samhorodkiem (VI 1920 r.) – identyfikuje postać Mychajły Hruszewskiego – przedstawia niepodległościowe dążenia Ukraińców. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, która z koncepcji granicy wschodniej była korzystniejsza z punktu widzenia interesów państwa polskiego – ocenia militarne i polityczne skutki bitwy warszawskiej – ocenia znaczenie bitwy warszawskiej i zwycięstwa w wojnie z bolszewikami dla Polski i Europy.

		<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia postanowienia pokoju ryskiego – wyjaśnia, dlaczego bitwa warszawska zmieniła losy wojny. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę odegrały Orłęta Lwowskie w walce o polską granicę wschodnią – opisuje przebieg wojny polsko-bolszewickiej – omawia skutki „buntu” L. Żeligowskiego. 	<p>Siemiona Budionnego, Maxime’a Weyganda, Tadeusza Rozwadowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie zmiany na froncie polsko-bolszewickim od maja do sierpnia 1920 r. – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny polsko-ukraińskiej z lat 1918–1919 r. – wyjaśnia, dlaczego doszło do aneksji Wileńszczyzny. 		
3. Rządy parlamentarne	<ul style="list-style-type: none"> – Sejm Ustawodawczy i mała konstytucja – konstytucja marcowa – reforma rolna 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: przyjęcia małej konstytucji (20 II 1919 r.), uchwalenia konstytucji marcowej (17 III 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>kontrasygnata</i> – zna daty: pierwszych wyborów w niepodległej 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: inauguracji obrad sejmu ustawodawczego (10 II 1919 r.), wyborów parlamentarnych 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Maurycego Zamojskiego, Ignacego Daszyńskiego, Jana Baudouina de 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia ustrój II Rzeczypospolitej w świetle konstytucji marcowej.

	<p>– wybory parlamentarne i prezydenckie – zabójstwo Gabriela Narutowicza – reforma walutowa Władysława Grabskiego</p>	<p>1921 r.), zaprzysiężenia G. Narutowicza na prezydenta (11 XII 1922 r.), reformy walutowej W. Grabskiego (1924 r.), wybory S. Wojciechowskiego na prezydenta (XII 1922 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Gabriela Narutowicza, Stanisława Wojciechowskiego, Władysława Grabskiego – omawia ustrój II Rzeczypospolitej w świetle konstytucji marcowej – wyjaśnia, jakie było znaczenie</p>	<p>Polsce (26 I 1919 r.), reformy rolnej (VII 1919 i 1920 r.), zabójstwa prezydenta G. Narutowicza (16 XII 1922 r.) – identyfikuje postacie: Wincentego Witosa, Władysława Sikorskiego, Macieja Rataja – charakteryzuje założenia ustrojowe II Rzeczypospolitej w świetle małej konstytucji – omawia system trójpodziału władz przedstawiony w konstytucji marcowej – przedstawia założenia reformy rolnej</p>	<p>(1922 r.) – przedstawia okoliczności zwołania obrad sejmu ustawodawczego – przedstawia strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej u progu niepodległości – omawia okoliczności uchwalenia konstytucji marcowej – wyjaśnia, jaki był cel uchwalenia reformy rolnej – charakteryzuje okoliczności, w jakich odbyły się wybory do sejmu ustawodawczego – wymienia trudności, jakie</p>	<p>Courtenay, Eligiusza Niewiadomskiego – określa zakres kompetencji Prezydenta RP w zakresie wojskowości i polityki Międzynarodowej – opisuje polską scenę polityczną po wyborach z 1922 r. – przedstawia okoliczności i skutki zabójstwa prezydenta G. Narutowicza.</p>	
--	--	---	--	---	---	--

		reformy walutowej rządu Grabskiego.	– uzasadnia, że konstytucja marcowa wprowadzała system rządów parlamentarnych.	napotkała realizacja reformy rolnej.		
4. Przewrót majowy i rządy sanacji	<ul style="list-style-type: none"> – kryzys rządów parlamentarnych – przewrót majowy – przyczyny, przebieg walk i skutki – rządy sanacyjne – represje wobec opozycji – proces brzeski – konstytucja kwietniowa – sanacja po śmierci Piłsudskiego – opozycja pod koniec lat 30. XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sanacja</i>, <i>nowela sierpniowa</i>, <i>autorytaryzm</i> – zna daty: przewrotu majowego (12–14 V 1926 r.), wyboru I. Mościckiego na Prezydenta (VI 1926 r.), noweli sierpniowej (VIII 1926 r.), uchwalenia konstytucji kwietniowej (23 IV 1935 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>grupa zamkowa</i>, <i>grupa pułkowników</i> – zna daty: traktatu w Rapallo (1922 r.), układu z Locarno (1925 r.), wojny celnej z Niemcami (1925–1934 r.), procesu brzeskiego (X 1931–I 1932 r.), wyborów brzeskich (1930 r.), powstania Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem (1928 r.) – identyfikuje postacie: 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>partyjniactwo</i>, <i>autorytaryzm</i>, <i>demokracja fasadowa</i> – zna daty: powołania rządu w. Witosa (V 1926 r.), wyborów parlamentarnych (1928 r.), Kongresu Obrony Prawa i Wolności Ludu (1930 r.), dekompozycji obozu sanacji (1935–1939 r.), powołania Obozu Zjednoczenia Narodowego (1937 r.) 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę założenia obozu w Berezie Kartuskiej (1934 r.) – identyfikuje postać Adolfa Bnińskiego – wyjaśnia zależność między słabością wewnętrzną państwa polskiego a jego pozycją międzynarodową – wskazuje wydarzenia, które miały decydujący wpływ na przebieg walk w Warszawie – porównuje zakres władzy ustawodawczej i wykonawczej w 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wyniki wyborów do sejmu w 1928 r. – przedstawia i ocenia stosunek rządów sanacyjnych do opozycji politycznej – ocenia polski autorytaryzm na tle innych ustrojów europejskich tego czasu – ocenia motywy, jakimi kierował się J. Piłsudski, dokonując zamachu stanu.

		<p>Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Mościckiego,</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki przewrotu majowego – przedstawia cechy charakterystyczne rządów sanacji – omawia cechy charakterystyczne ustroju Polski w świetle konstytucji kwietniowej.	<p>Wincentego Witosa, Macieja Rataja, Kazimierza Bartla, Walerego Sławka, Józefa Becka, Edwarda Rydza-Śmigłego</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje przejawy kryzysu rządów parlamentarnych w Polsce międzywojennej – wyjaśnia, jakie były skutki rządów sanacyjnych dla partii opozycyjnych – przedstawia metody walki obozu sanacyjnego z przeciwnikami politycznymi.	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Gabriela Czechowicza – przedstawia stosunek J. Piłsudskiego do rządów parlamentarnych – omawia przebieg zamachu majowego – przedstawia dekompozycję obozu sanacji po śmierci J. Piłsudskiego – opisuje konsekwencje rozdrobnienia politycznego pierwszej połowy lat 20. dla funkcjonowania polskiego państwa – określa, jaką rolę w państwie miał odgrywać Prezydent	<p>konstytucjach marcowej i kwietniowej</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje różnice między autorytarnymi rządami sanacji a totalitarnymi reżimami w ZSRR i III Rzeszy.	
--	--	--	---	--	---	--

				RP według konstytucji kwietniowej.		
5. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> – stosunki ludnościowe w II RP – mniejszości narodowe w II RP – struktura zawodowa ludności II RP – kraj z trzech połówek – spadek po zaborach – odbudowa gospodarcza – budowa COP 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: decyzji o budowie Gdyni (IX 1922 r.), czteroletniego planu inwestycyjnego (1936–1940 r.), budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego (1936–1939 r.) – identyfikuje postacie: Eugeniusza Kwiatkowskiego, Władysława Grabskiego – wymienia najważniejsze problemy społeczne i gospodarcze II RP – wyjaśnia, na czym polegał wielonarodowy charakter II RP 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>asymilacja państwowa, asymilacja narodowa, polsko-niemiecka wojna celna</i> – zna datę ustawy znoszącej dyskryminację ze względu na wyznanie, narodowość lub język (1931 r.) – wskazuje na mapie województwa, w których mniejszości narodowe stanowiły duży odsetek mieszkańców, obszar COP – wyjaśnia, jakie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>getto ławkowe, numerus clausus</i> – zna daty: Programu Wzmacniania Polskości Kraju (1936–1939 r.), wprowadzenia getta ławkowego (1937 r.) – wskazuje na mapie okręgi przemysłowe, w których rozwijał się przemysł hutniczy, ośrodki przemysłu zbrojeniowego oraz miejsca wydobywania ropy naftowej i gazu ziemnego – omawia stosunki ludnościowe w II RP 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę powstania Ukraińskiego Zjednoczenia Narodowo-Demokratycznego (1925 r.) – identyfikuje postacie: Wasyla Mudrego, Henryka Józewskiego, Izaaka Grünbauma, Zeera Żabotyńskiego – charakteryzuje mniejszości narodowe zamieszkujące II RP – określa różnice między asymilacją narodową a państwową. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia politykę władz II RP wobec mniejszości narodowych – ocenia politykę gospodarczą E. Kwiatkowskiego.

		– wyjaśnia, jakie znaczenie dla II RP miała budowa portu w Gdyni.	problemy niosta obecność tak dużych grup mniejszości narodowych na terytorium Rzeczypospolitej – charakteryzuje różnice w rozwoju gospodarczym ziem polskich – omawia politykę gospodarczą E. Kwiatkowskiego – przedstawia przyczyny powstania COP – wyjaśnia, na czym polegał podział na Polskę A i B.	– przedstawia strukturę zawodową ludności II RP – omawia proces odbudowy gospodarczej II RP – wymienia najważniejsze inwestycje na obszarze COP – wyjaśnia, z czego wynikało wrogie nastawienie niektórych mniejszości narodowych wobec polskiego państwa.		
6. Nauka i kultura międzywojennej Polski	– oświata w II RP i reforma jędrzejowiczowska – rozwój szkolnictwa wyższego i nauki – kultura i sztuka	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>modernizm</i> – zna datę reformy oświaty J. Jędrzejewicza (1932 r.) – identyfikuje	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>funkcjonalizm</i> – identyfikuje postacie: Wojciecha Kossaka, Jana Styki, Zofii Nałkowskiej,	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Kolumbowie</i> – zna daty: założenia Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie i	– zna daty: pierwszego Konkursu Chopinowskiego (1927 r.), pierwszego Konkursu Skrzypcowego im.	– ocenia reformę oświaty J. Jędrzejewicza – ocenia dorobek cywilizacyjny II RP.

<p>międzywojenna – literatura międzywojnia – rozwój kinematografii</p>	<p>postacie: Janusza Jędrzejewicza, Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Karola Szymanowskiego, Stanisława Ignacego Witkiewicza (Witkacego), Stefana Żeromskiego, Władysława Reymonta, Marii Dąbrowskiej, Witolda Gombrowicza, Brunona Schulza, Juliana Tuwima, Czesława Miłosza, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Władysława Broniewskiego, Tadeusza Dołęgi-Mostowicza, Hanki Ordonówny, Eugeniusza Bodo</p>	<p>Antoniego Słonimskiego, Jana Lechonia, Jarosława Iwaszkiewicza, Bolesława Leśmiana, Leopolda Staffa, Jana Parandowskiego, Mieczysławy Ćwiklińskiej, Adolfa Dymyzy, Aleksandra Żabczyńskiego, Leonarda Buczkowskiego, Jadwigi Smosarskiej – omawia rozwój szkolnictwa wyższego – przedstawia kierunki w rozwoju sztuki i architektury.</p>	<p>Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (1919 r.), założenia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1918 r.) – identyfikuje postacie: Stanisława Grabskiego, Tadeusza Kotarbińskiego, Władysława Tatarkiewicza, Floriana Znanińskiego, Aleksandra Brücknera, Władysława Konopczyńskiego, Stefana Banacha, Wacława Sierpińskiego, Mariana Rejewskiego, Henryka Zygalskiego,</p>	<p>Henryka Wieniawskiego (1935 r.) – identyfikuje postacie: Kazimierza Twardowskiego, Władysława Witwickiego, Ludwika Krzywickiego, Bronisława Malinowskiego, Jana Baudouina de Curtenay, Juliusza Kleinera, Władysława Semkowicza, Kazimierza Tymienieckiego, Romana Grodeckiego, Marcelego Handelsmana, Władysława Orlicza, Tadeusza Peipera, Józefa Lejtesa,</p>		
--	--	--	---	---	--	--

– przedstawia
główne założenia
reformy J.
Jędrzejewicza
– charakteryzuje
kierunki rozwoju
literatury
międzywojnia.

Jerzego Różyckiego,
Tadeusza Gajcego,
Xawereg
Dunikowskiego,
Zofii Kossak-
Szczuckiej, Brunona
Jasieńskiego, Emila
Zegadłowicza,
Kazimierza
Wierzyńskiego,
Juliana Przybosia,
Aleksandra Wata,
Elżbiety
Barszczewskiej,
Jadwigi
Andrzejewskiej
– omawia kierunki
rozwoju oświaty w II
RP
– przedstawia
największe
osiągnięcia polskiej
nauki w dziedzinie
nauk
humanistycznych
– omawia

Mieczysława
Krawicza, Michała
Waszyńskiego
– omawia rozwój
kinematografii w II
RP.

				największe osiągnięcia polskiej nauki w dziedzinie matematyki – wymienia grupy literackie w dwudziestoleciu międzywojennym.		
7. Polska w przededniu wojny	<ul style="list-style-type: none"> – polityka Niemiec i ZSRR wobec Polski w latach 20. XX w. – polska polityka zagraniczna w latach 20. – stosunki polsko-litewskie w dwudziestoleciu międzywojennym – polityka równowagi – zajęcie Zaolzia – pakt Ribbentrop-Mołotow – mobilizacja polskiego społeczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: „<i>korytarz</i>” – zna daty: sojuszu polsko-francuskiego (1921 r.), sojuszu polsko-rumuńskiego (1921 r.), paktu o nieagresji z ZSRR (1932 r.), polsko-niemieckiej deklaracji o niestosowaniu przemocy (1934 r.), paktu Ribbentrop-Mołotow (23 VIII 1939 r.) – identyfikuje postać Józefa Becka 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: paktu Briand–Kelloga (1928 r.), podpisania protokołu Litwinowa (1929 r.), zajęcia Zaolzia (X 1938 r.) – identyfikuje postacie: Gustava Stresemanna, Neville’a Chamberlaina – omawia koncepcje polskiej polityki zagranicznej – przedstawia niemieckie roszczenia wobec Polski sformułowane 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>ruch prometejski</i> – zna daty: powołania Korpusu Ochrony Pogranicza (1924 r.), nawiązania stosunków polsko-litewskich (1938 r.) – wyjaśnia, jakie zagrożenia dla Polski niósł układ w Rapallo – przedstawia stosunki Polski z Czechosłowacją, Rumunią i Litwą – omawia 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Tomasza Masaryka, Edwarda Benesza, Tadeusza Hołównki – wyjaśnia, jak społeczność międzynarodowa oceniała zajęcie Zaolzia przez Polskę – omawia akcję mobilizacyjną społeczeństwa polskiego – porównuje cele polskiej polityki zagranicznej przed zawarciem układu w 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia politykę Niemiec i ZSRR w dwudziestoleciu międzywojennym – ocenia stanowisko J. Becka wobec roszczeń niemieckich – ocenia wartość sojuszu z Wielką Brytanią i Francją w przededniu II wojny światowej.

		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie znaczenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego Polski miały sojusze z Francją i Rumunią – wyjaśnia, na czym polegała polityka równej odległości.	<p>po 1938 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje stosunki polsko-niemieckie w latach 1934–1938 r. i określa, dlaczego uległy one zmianie w 1939 r.	<p>okoliczności i skutki zajęcia Zaolzia przez Polskę</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia stosunek Francji i Wielkiej Brytanii do zagrożenia Polski ekspansją niemiecką – przedstawia wpływ paktu Ribbentrop-Mołotow na sytuację Polski w przededniu wojny – charakteryzuje międzynarodowe położenie Polski w latach 20. – przedstawia nastroje panujące w polskim społeczeństwie w przededniu wojny.	<p>Locarno i po nim.</p>	
--	--	---	--	---	--------------------------	--

Zrozumieć przeszłość. Dzieje najnowsze po 1939 roku.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
		Uczeń:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
II WOJNA ŚWIATOWA						
1. Wojna obronna Polski	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowania do wojny – wybuch wojny – armie walczących stron – przebieg działań wojennych – atak sowiecki na Polskę – ostatnie walki – bilans walk 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna błyskawiczna (Blitzkrieg), bitwa graniczna</i> – zna daty: ataku III Rzeszy na Polskę (1 IX 1939 r.), obrony polskiej placówki wojskowej na Westerplatte (1–7 IX 1939 r.), bitwy pod Wizną (8–10 IX 1939 r.), bitwy nad Bzurą (9–22 IX 1939 r.), ataku ZSRR na Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dywersja, V kolumna,</i> – zna daty: sojuszu polsko-brytyjskiego (25 VIII 1939 r.), wypowiedzenia wojny Niemcom przez Wielką Brytanię i Francję (3 IX 1939 r.), bitwy pod Mławą (3 IX 1939 r.), kapitulacji Warszawy (28 IX 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Fall Weiss, prowokacja gliwicka</i> – zna daty: prowokacji gliwickiej (31 VIII 1939 r.), narady w Abbeville (12 IX 1939 r.), szarży pod Krojantami (1 IX 1939 r.), bitwy pod Mokrą (1 IX 1939 r.), bitew pod Piotrkowem 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Franciszka Dąbrowskiego, Konrada Guderskiego, Wacława Grzybowskiego, Tadeusza Piskora – omawia główne założenia koncepcji przedmościa rumuńskiego – porównuje stosunek sił i uzbrojenia armii polskiej i 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia przygotowania Polski do konfliktu z Niemcami i ZSRR – ocenia postawę Wielkiej Brytanii i Francji wobec wojny obronnej Polski – ocenia postawę Naczelnego Dowództwa i polskich władz w czasie wojny obronnej – ocenia kampanię

		<p>(17 IX 1939 r.), bitwy pod Kockiem (2–5 X 1939 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Henryka Sucharskiego, Edwarda Rydza-Śmigłego – wyjaśnia, na czym polegała wojna błyskawiczna – przedstawia bilans wojny obronnej Polski.	<p>1939 r.), ewakuacji polskich władz państwowych i wojskowych do Rumunii (17/18 IX 1939 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Stefana Starzyńskiego, Franciszka Kleeberga, Władysława Raczkiewicza – wskazuje na mapie główne kierunki natarcia wojsk niemieckich na Polskę – charakteryzuje polski plan wojny z Niemcami – określa, jakie wspólne cele łączyły Niemcy i ZSRR w 1939 r. – omawia politykę	<p>Trybunalskim i Tomaszowem Mazowieckim (4-7 IX 1939 r.), bitew w Lasach Lubelskich (17–26 IX 1939 r.), kapitulacji Gdyni (19 IX 1939 r.), kapitulacji Helu (2 X 1939 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Heinza Guderiana, Reinharda Heydricha, Tadeusza Kutrzeby, Władysława Bortnowskiego, Józefa Unruga – przedstawia działania dywersyjne przeprowadzone przez Niemców przed wybuchem wojny	<p>niemieckiej.</p>	<p>wrześniową.</p>
--	--	---	---	--	---------------------	--------------------

			<p>sojuszników Polski w czasie trwania wojny obronnej</p> <p>– przedstawia postawę wojsk niemieckich i radzieckich wobec polskich jeńców i ludności cywilnej.</p>	<p>– omawia taktyczne założenia Fall Weiss</p> <p>– wyjaśnia różnicę między oddziałami zmobilizowanymi i improwizowanymi</p> <p>– przedstawia przebieg walk polsko-niemieckich w czasie wojny obronnej</p> <p>– omawia przebieg walk wojsk polskich z Armią Czerwoną</p> <p>– charakteryzuje postawę Naczelnego Dowództwa i polskich władz w czasie wojny obronnej.</p>		
<p>2. Ekspansja Hitlera i Stalina w latach 1939–</p>	<p>– wojna radziecko-fińska</p> <p>– aneksja republik</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: kolaboracja</p> <p>– zna daty: ataku III</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: „wojna</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: linia</p>	<p>– zna daty: zajęcia Somali brytyjskiej przez</p>	<p>– ocenia, jakie znaczenie miała porażką Niemiec w</p>

1941	<p>bałtyckich i Besarabii – atak III Rzeszy na Danię i Norwegię – ofensywa niemiecka w Europie Zachodniej – bitwa o Anglię – walki na Bałkanach – zmagania w Afryce Północnej</p>	<p>Rzeszy na Danię i Norwegię (9 IV 1940 r.), rozpoczęcia ofensywy niemieckiej na Zachodzie (10 V 1940 r.), bitwy o Anglię (10 VII – 31 X 1940 r.), ataku Niemiec na Jugosławię i Grecję (6 IV 1941 r.) – identyfikuje postacie: Charlesa de Gaulle’a, Winstona Churchilla – omawia przyczyny i skutki ekspansji III Rzeszy na państwa skandynawskie – przedstawia przyczyny i skutki ofensywy niemieckiej w Europie Zachodniej.</p>	<p><i>zimowa”, linia Maginota, Fall Gelb, „Lew Morski”</i> – zna daty: „wojny zimowej” (30 XI 1939 – 12 III 1940 r.), aneksji Litwy, Łotwy i Estonii przez ZSRR (VII 1940 r.), zajęcia Paryża przez Niemcy (14 VI 1940 r.), wypowiedzenia wojny Francji przez Włochy (10 VI 1940 r.), podpisania paktu trzech (27 IX 1940 r.), ataku Włoch na Grecję (1940 r.), bitwy o Tobruk (IV – XI 1941 r.) – identyfikuje postacie: Hermanna Göringa, Erwina</p>	<p><i>Mannerheima, Państwo Francuskie (Państwo Vichy),</i> – zna daty: „aneksji Besarabii przez ZSRR (VIII 1940 r.), bitwy o Flandrię (V 1940 r.), zawieszenia broni w Compiègne (22 VI 1940 r.), uchwalenia Lend-Lease Act (III 1941 r.), dołączenia do paktu trzech Węgier, Słowacji i Rumunii (XI 1940 r.) oraz Bułgarii (III 1941 r.), zajęcia Libii przez Brytyjczyków (II 1941 r.) – identyfikuje postacie: Carla Gustawa</p>	<p>Włochów (VIII 1940 r.), odzyskania niepodległości przez Etiopię (XII 1940 r.), powołania Francuskiego Komitetu Narodowego w Londynie (1941 r.), stłumienia proniemieckiego powstania w Iraku (V–VI 1941 r.), zajęcia Iranu przez Wielką Brytanię i ZSRR (IX 1941 r.), – identyfikuje postać: Rudolfa Hessa – wyjaśnia, jaką rolę odegrała działalność Francuskiego Komitetu Narodowego – wymienia czynniki, które zadecydowały</p>	<p>bitwie o Anglię – ocenia postawy narodów walczących z ekspansją niemiecką.</p>
------	---	--	--	---	---	---

			<p>Rommla – wskazuje na mapie kraje podbite przez III Rzeszę w 1940 r., obszary zajęte przez ZSRR w latach 1939–1941 – charakteryzuje przebieg ekspansji III Rzeszy na państwa skandynawskie – omawia przebieg ekspansji III Rzeszy na Europę Zachodnią – opisuje przebieg i skutki bitwy o Anglię – charakteryzuje przebieg i skutki walk na Bałkanach.</p>	<p>Mannerheima, Philippa Pétaina – wskazuje na mapie kraje, które znajdowały się we władaniu państw Osi i ich sprzymierzeńców w 1940 r. – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny radziecko-fińskiej – przedstawia działania, jakie podjął ZSRR w celu zajęcia państw nadbałtyckich – opisuje okoliczności przystąpienia państw bałkańskich do paktu trzech – wyjaśnia, dlaczego III Rzeszy i Wielkiej Brytanii</p>	<p>o klęsce wojsk francuskich w starciu z III Rzeszą – przedstawia próby realizacji imperialnych planów Włoch.</p>	
--	--	--	--	---	--	--

				<p>zależało na zajęciu Bliskiego Wschodu</p> <p>– przedstawia przebieg i skutki walk w Afryce Północnej.</p>		
<p>3. Walki w latach 1941–1943</p>	<p>– geneza wojny niemiecko-radzieckiej</p> <p>– siły walczących stron</p> <p>– atak Niemiec na ZSRR</p> <p>– oblężenie Leningradu</p> <p>– bitwa pod Stalingradem</p> <p>– walki na morzach</p> <p>– wybuch wojny na Dalekim Wschodzie</p> <p>– zakończenie walk w Afryce</p> <p>– utworzenie frontu na Sycylii i we Włoszech</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>sowietyzacja</i></p> <p>– zna daty: ataku Niemiec na ZSRR (22 VI 1941 r.), ataku Japonii na USA (7 XII 1941 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny wojny niemiecko-radzieckiej</p> <p>– omawia okoliczności ataku Japonii na USA.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>operacja Barbarossa</i>, <i>Lebensraum</i>, „<i>Operacja Cytadela</i>”, „<i>wilcze stada</i>”</p> <p>– zna daty: bitwy o Moskwę (XII 1941 r.), oblężenia Leningradu (IX 1941 – I 1944 r.), bitwy pod Stalingradem (VIII 1942–II 1943 r.), bitwy pod Kurskiem (VII – VIII 1943 r.), bitwy o</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>czołg T-34</i></p> <p>– zna daty: kapitulacji wojsk niemiecko-włoskich w Afryce (13 V 1943 r.), wypowiedzenia wojny Niemcom przez Włochy (X 1943 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Friedricha von Paulusa, Georgija Żukowa, Isoroku Yamamoto</p> <p>– wskazuje na</p>	<p>– identyfikuje postacie: Pietra Badoglię</p> <p>– przedstawia skutki polityczne i militarne utworzenia frontu na Sycylii i we Włoszech.</p>	<p>– ocenia znaczenie wojny niemiecko-radzieckiej dla losów II wojny światowej.</p>

			<p>Midway (VI 1942 r.), bitwy pod El-Alamein (VII–XI 1942 r.), lądowania aliantów na Sycylii (VII 1943 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Franklina Delano Roosevelta, Bernarda Law Montgomery, Dwighta Eisenhovera – omawia strategiczne założenia planu <i>Barbarossa</i> – wskazuje przełomowe wydarzenia w przebiegu wojny radziecko-niemieckiej – przedstawia politykę okupacyjnych	<p>mapie tereny zajęte przez wojska niemieckie w wyniku realizacji planu „Barbarossa”, kierunki kontrofensywy Armii Czerwonej latach 1942–1943 r. oraz odzyskane tereny</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje siły militarne III Rzeszy i ZSRR – charakteryzuje przebieg wojny radziecko-niemieckiej – opisuje przebieg i skutki walki na morzach – przedstawia zasięg ekspansji i politykę japońską w Azji.		
--	--	--	--	--	--	--

			<p>władz niemieckich na zajętych terenach ZSRR</p> <p>– omawia przebieg walk aliantów w Afryce Północnej.</p>			
<p>4. Polityka okupacyjna III Rzeszy</p>	<p>– okupacja Europy Zachodniej i Skandynawii</p> <p>– nazistowski plan eksterminacji Żydów</p> <p>– postawy społeczeństw i rządów świata zachodniego oraz Kościoła katolickiego wobec Holokaustu</p> <p>– stosunek hitlerowskich Niemiec do podbitych narodów Europy</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>getto</i>, <i>Holokaust</i></p> <p>– charakteryzuje politykę nazistów wobec Żydów.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Einsatzgruppen</i>, <i>szmalcownictwo</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Adolfa Eichmanna, Ireny Sendlerowej, Josipa Broz-Tito, Juliana Grobelnego</p> <p>– charakteryzuje politykę okupantów niemieckich w Europie Zachodniej i Skandynawii</p> <p>– wyjaśnia, na</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Résistance</i>, <i>Generalny Plan Wschodni</i>, <i>Włoska Republika Socjalna</i></p> <p>– zna datę konferencji w Wannsee (29 I 1942 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Vidkuna Quislinga, Raoula Wallenberga, Anne Frank, Oskara Schindlera, Andrieja Własowa</p>	<p>– omawia skutki polityki represji prowadzonej przez władze okupacyjne</p> <p>– przedstawia postawę Kościoła wobec Holokaustu.</p>	<p>– ocenia postawy społeczeństw i rządów europejskich wobec Holokaustu</p> <p>– ocenia postawę Kościoła wobec Holokaustu.</p>

	Wschodniej – hitlerowska polityka rasowa i prześladowanie wybranych grup społecznych		czym polegał plan „Ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej” – przedstawia sposoby, metody i skalę eksterminacji ludności Żydowskiej.	– opisuje postawy narodów Europy Zachodniej i Skandynawii wobec niemieckiego okupanta – przedstawia stosunek hitlerowskich Niemiec wobec podbitych narodów Europy Wschodniej – wyjaśnia, na czym polegała hitlerowska polityka rasowa.		
5. Koniec II wojny światowej	– front wschodni w 1944 r. – wojna na Pacyfiku – powstanie wielkiej koalicji – utworzenie frontu na Sycylii i we Włoszech – konferencja	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>operacja „Overlord”, kamikadze</i> – zna daty: konferencji w Teheranie (XI/XII 1943 r.), lądowania aliantów w Normandii	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>operacja „Market-Garden”, taktyka żabich skoków</i> – zna daty: podpisania <i>Karty</i>	– zna daty: konferencji w Casablance (I 1943 r.), operacji Bagration (VI – VIII 1944 r.), powstania w Paryżu (VIII 1944 r.), sforsowania Wału Pomorskiego	– zna datę spotkania w Torgau (24 IV 1945 r.) – przedstawia stosunek Stanów Zjednoczonych do krajów Europy Środkowo-	– ocenia wpływ przystąpienia USA do wojny na jej przebieg – ocenia decyzję o zrzuconiu bomby atomowej – ocenia politykę Stanów

	<p>w Teheranie – konferencja w Jałcie – kapitulacja Niemiec i koniec wojny w Europie – koniec wojny na Dalekim Wschodzie</p>	<p>(6 VI 1944 r.), konferencji w Jałcie (II 1945 r.), zrzucenia bomby atomowej na Hiroszimę (6 VIII 1945 r.) i Nagasaki (9 VIII 1945 r.) – identyfikuje postacie: Douglasa MacArthura, Harry’ego Trumana – omawia postanowienia konferencji w Teheranie i Jałcie.</p>	<p><i>Atlantyckiej</i> (14 VIII 1941 r.), bitwy pod Falaise (VII 1944 r.), kontrofensywy niemieckiej w Ardenach (XII 1944 r.), operacji berlińskiej (16 IV – 2 V 1945 r.), podpisania przez Niemcy kapitulacji w Reims (7 V 1945 r.), podpisania przez Niemcy kapitulacji w Berlinie (8 V 1945 r.), kapitulacji Japonii (2 IX 1945 r.) – identyfikuje postacie: Dwighta Eisehowera, Georga Pattona, Alfreda Jodla, Wilhelma Keitela – wskazuje na</p>	<p>(III 1945 r.), śmierci Adolfa Hitlera (30 IV 1945 r.), zajęcia Okinawy (IV 1945 r.) – identyfikuje postacie: Hirohito – omawia zmiany na froncie wschodnim w 1944 r. – charakteryzuje przebieg wojny na Pacyfiku po 1943 r. – omawia postanowienia konferencji w Casablance – opisuje okoliczności kapitulacji Niemiec – przedstawia przebieg działań wojennych na Dalekim Wschodzie w 1945 r.</p>	<p>Wschodniej.</p>	<p>Zjednoczonych wobec krajów Europy Środkowo-Wschodniej.</p>
--	--	---	---	---	--------------------	---

			<p>mapie kierunki ofensywy Armii Czerwonej w 1944 r., miejsca operacji „Overlord” i „Market-Garden”</p> <p>– przedstawia okoliczności podpisania Karty Atlantyckiej i jej postanowienia</p> <p>– omawia proces powstawania koalicji antyhitlerowskiej</p> <p>– opisuje przebieg lądowania aliantów w Normandii i walk w Europie Zachodniej.</p>			
6. Społeczeństwo polskie podczas okupacji	<p>– podział ziem polskich</p> <p>– polityka władz ZSRR na okupowanych ziemiach II</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>deportacja, obóz koncentracyjny, obóz zagłady</i></p> <p>– zna datę zbrodni</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>paszportyzacja, Akcja Specjalna „Kraków”, akcja</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>niemiecka lista narodowa (Volkslista),</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Żydowski Związek Wojskowy, stroj batalion, Endlösung,</i></p> <p>– identyfikuje</p>	<p>– ocenia postawy Polaków, którzy wpisywali się na Volkslistę</p> <p>– ocenia postawy społeczeństwa</p>

	<p>Rzeczypospolitej – deportacje ludności polskiej w głąb ZSRR – polscy jeńcy w ZSRR i zbrodnia katyńska – okupacja niemiecka w Polsce na tle okupacji w innych krajach Europy – sytuacja Polaków na ziemiach wcielonych do III Rzeszy – polityka niemiecka w Generalnym Gubernatorstwie – terror hitlerowski i zbrodnie niemieckie wobec narodu polskiego – Holokaust na ziemiach polskich</p>	<p>katyńskiej (IV–V 1940 r.) – wskazuje na mapie miejsca, w których znajdowały się niemieckie obozy zagłady, ważniejsze getta żydowskie, miejsca masowych mordów i pochówku polskich oficerów – wyjaśnia, na czym polegał proces sowietyzacji – przedstawia sposoby represji stosowane przez okupanta niemieckiego – omawia metody eksterminacji stosowane przez niemieckie okupacyjne władze.</p>	<p><i>AB, Rada Pomocy Żydom „Żegota”, szmalcownik</i> – zna daty: podpisania radziecko-niemieckiego traktatu o granicach i przyjaźni (28 IX 1939 r.), Akcji Specjalnej „Kraków” (XI 1939 r.), akcji AB (1940 r.), powstania w getcie warszawskim (19 IV–16 V 1943 r.) – identyfikuje postacie: Mordechaja Anielewicza, Marka Edelmana, Jana Karskiego, Ireny Sandlerowej, – wskazuje na</p>	<p><i>Żydowska Organizacja Bojowa</i> – zna datę wysiedlenia Polaków z Zamojszczyzny (1943 r.) – identyfikuje postacie: Ławrentija Berii, Jürgena Stroopa, Wandy Wasilewskiej – wskazuje na mapie kierunki deportacji ludności polskiej w głąb ZSRR – charakteryzuje represje gospodarcze okupacyjnych władz radzieckich – opisuje politykę władz radzieckich</p>	<p>postacie: Józefa i Wiktorii Ulmów – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polaków na ziemiach wcielonych do III Rzeszy miało wprowadzenie niemieckiej listy narodowościowej – porównuje okupację niemiecką w Polsce i innych krajach europejskich.</p>	<p>polskiego wobec Holokaustu.</p>
--	---	--	---	---	---	------------------------------------

	<ul style="list-style-type: none"> – powstanie w getcie warszawskim – postawa społeczeństwa polskiego wobec Holokaustu – pierwsze organizacje konspiracyjne		<p>mapie podział ziem polskich pod okupacją w 1939 r. i zmiany terytorialne po 1941 r.,</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia politykę okupacyjnych władz radzieckich wobec Polaków na Kresach Wschodnich – opisuje deportacje polskiej ludności z Kresów Wschodnich i warunki życia na zesłaniu – charakteryzuje sytuację Polaków na ziemiach wcielonych do III Rzeszy – omawia warunki	<p>wobec polskich jeńców wojennych</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia politykę okupacyjnych władz niemieckich wobec inteligencji polskiej – określa, jakie miały być zasady hitlerowskiej polityki okupacyjnej wobec Polaków w Generalnym Gubernatorstwie i jakich sfer życia miały dotyczyć – opisuje przebieg powstania w getcie warszawskim – omawia postawy społeczeństwa polskiego wobec Holokaustu – przedstawia		
--	--	--	--	---	--	--

			życia Polaków w Generalnym Gubernatorstwie – przedstawia metody eksterminacji ludności żydowskiej na ziemiach polskich.	proces budowania organizacji konspiracyjnych na ziemiach polskich pod okupacją.		
7. Sprawa polska podczas II wojny światowej	– powstanie rządu emigracyjnego we Francji, przeniesienie polskiego ośrodka władzy do Wielkiej Brytanii – Polacy na frontach II wojny światowej – stosunki polsko-radzieckie po podpisaniu układu Sikorski-Majski – sprawa katyńska i zerwanie stosunków z polskim rządem	– zna daty: mianowania Władysława Raczkiewicza na prezydenta Polski (30 IX 1939 r.), utworzenia rządu Sikorskiego (30 IX 1939 r.), konferencji w Teheranie (28 XI – 1 XII 1943 r.), konferencji w Jałcie (4–11 II 1945 r.) – identyfikuje postać Władysława Sikorskiego – omawia decyzje konferencji	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Związek Patriotów Polskich</i> , <i>Krajowa Rada Narodowa</i> – zna daty: ewakuacji władz II Rzeczypospolitej do Rumunii (17/18 IX 1939 r.), bitwy o Narwik (V 1940 r.), bitwy o Tobruk (VIII–XII 1941 r.), układu Sikorski-Majski (30 VII 1941 r.), bitwy o Monte Cassino (V 1944 r.),	– zna daty: powstania Rady Narodowej (XII 1939 r.), przeniesienia rządu emigracyjnego do Londynu (VI 1940 r.), ewakuacji wojsk polskich z ZSRR (1942), zdobycia Bolonii (IV 1945 r.), bitwy pod Lenino (X 1943 r.), powstania Związku Patriotów Polskich (III 1942 r.), powstania Krajowej Rady	– identyfikuje postać Augusta Zaleskiego – wyjaśnia wpływ sprawy katyńskiej na sytuację Polski na arenie międzynarodowej – porównuje politykę rządu emigracyjnego i komunistycznych ośrodków władzy w Polsce.	– ocenia postępowanie polskich komunistów – ocenia działalność polskiego rządu emigracyjnego podczas II wojny światowej.

	<p>londyńskim przez ZSRR</p> <ul style="list-style-type: none"> – początki komunistycznych ośrodków władzy – katastrofa gibraltarska i śmierć Władysława Sikorskiego – konferencja w Teheranie a sprawa polska	<p>teherańskiej i jałtańskiej w sprawie polskiej.</p>	<p>zerwania stosunków dyplomatycznych między rządem polskim na emigracji a ZSRR (25 IV 1943 r.), katastrofy gibraltarskiej (1943 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Władysława Raczkiewicza, Władysława Andersa, Bolesława Bieruta, Stanisława Mikołajczyka – wskazuje na mapie miejsca, w których Polacy stoczyli walki podczas II wojny światowej – charakteryzuje udział polskich	<p>Narodowej (31 XII 1943–1 I 1944 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Bolesława Wieniawy-Długoszewskiego, Ignacego Paderewskiego, Zygmunta Berlinga, Michała Roli-Żymierskiego, Karola Świerczewskiego, Stanisława Maczka, Stanisława Sosabowskiego – omawia okoliczności powstania władz polskich na emigracji – przedstawia okoliczności powstania i szlak bojowy armii gen.		
--	---	---	--	--	--	--

			<p>formacji wojskowych w walkach na frontach II wojny światowej</p> <p>– przedstawia postanowienia układu Sikorski-Majski i skutki jego podpisania</p> <p>– wyjaśnia wpływ sprawy katyńskiej na stosunki między polskim rządem emigracyjnym a ZSRR.</p>	<p>W. Andersa oraz wojsk polskich walczących u boku Armii Czerwonej</p> <p>– opisuje proces kształtowania się komunistycznego ośrodka władzy w Polsce</p> <p>– wyjaśnia wpływ katastrofy gibraltarskiej na politykę rządu emigracyjnego</p> <p>– wymienia formacje polskie, które walczyły na frontach II wojny światowej.</p>		
8. Polskie Państwo Podziemne	<p>– polityczne organizacje konspiracyjne</p> <p>– cele polityczne i strategiczne Polskiego Państwa Podziemnego i</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konspiracja, Armia Krajowa, sabotaż, dywersja, plan „Burza”, Polskie Państwo Podziemne</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Służba Zwycięstwu Polsce, Związek Walki Zbrojnej, Delegatura Rządu</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>„mały sabotaż”, Związek Odwetu, Kierownictwo Dywersji (Kedyw),</i></p>	<p>– identyfikuje postacie: Pawła Frenkiela, Szymona Rathajzera, Kazimierza Iranka-Osmeckiego, Stepana Bandery,</p>	<p>– ocenia postawę mocarstw wobec powstania warszawskiego</p> <p>– ocenia decyzję o wybuchu powstania</p>

	<p>Armii Krajowej – struktura i działalność ZWZ-AK – inne polskie organizacje podziemne – konflikt polsko-ukraiński na Wołyniu – plan „Burza” – geneza powstania warszawskiego – wybuch powstania warszawskiego – mocarstwa wobec powstania – upadek i skutki powstania – bilans powstania</p>	<p>– zna daty: powstania AK (14 II 1942 r.), rozpoczęcia realizacji planu „Burza” (1944 r.), powstania warszawskiego (1 VIII – 3 X 1944 r.) – identyfikuje postać Tadeusza Komorowskiego „Bora” – charakteryzuje cele polityczne Polskiego Państwa Podziemnego – omawia cele strategiczne Polskiego Państwa Podziemnego – przedstawia założenia planu „Burza”.</p>	<p><i>na Kraj, Kierownictwo Walki Cywilnej, Szare Szeregi, rzeź wołyńska</i> – zna daty: powstania Delegatury Rządu na Kraj (XII 1940 r.), rzezi wołyńskiej (1943 r.) – identyfikuje postać Leopolda Okulickiego „Niedźwiadka” – przedstawia polityczne organizacje konspiracyjne – omawia działalność zbrojną ZWZ-AK – wymienia polskie organizacje podziemne – przedstawia</p>	<p><i>Ukraińska Powstańcza Armia (UPA)</i> – zna daty: powstania Związku Odwetu (1940 r.), powstania Kierownictwa Dywersji (1943 r.), akcji pod Arsenalem (1943 r.), powstania Ukraińskiej Powstańczej Armii (1942 r.) – identyfikuje postacie: Emila Fieldorfa „Nila”, Franza Kutschery, Antoniego Chruściela „Montera”, Cyryla Ratajskiego, Jana Piekałkiewicza – charakteryzuje</p>	<p>Oskara Dirlewangera, Ericha von dem Bach – Zelewskiego – omawia postawę aliantów wobec powstania warszawskiego – opisuje postawy Polaków w powstaniu warszawskim</p>	<p>warszawskiego – ocenia postawy Polaków w powstaniu warszawskim – ocenia działalność Polskiego Państwa Podziemnego</p>
--	--	--	--	--	---	--

			<p>przyczyny i przejawy konfliktu polsko-ukraińskiego na Wołyniu</p> <p>– omawia genezę powstania warszawskiego</p> <p>– opisuje skutki powstania warszawskiego</p> <p>– przedstawia strukturę Polskiego Państwa Podziemnego.</p>	<p>strukturę ZWZ-AK</p> <p>– omawia przebieg walk w powstaniu warszawskim</p> <p>– wymienia cele i formy działania, które miał realizować Związek Walki Zbrojnej na terenie okupowanej Polski.</p>		
POLSKA I ŚWIAT PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ						
1. Powojenny świat	<p>– skutki wojny</p> <p>– konferencja poczdamska</p> <p>– procesy zbrodniarzy wojennych</p> <p>– na tropie nazistów</p> <p>– okupacja Niemiec i Austrii</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów:</p> <p><i>demilitaryzacja, denazyfikacja, demokratyzacja, procesy norymberskie</i></p> <p>– zna daty: konferencji w Poczdamie (17 VII–2 VIII 1945 r.),</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów:</p> <p><i>dekartelizacja, procesy oświęcimskie, recesja, Europejski Plan Odbudowy, sowietyzacja, eksport rewolucji</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów:</p> <p><i>pauperyzacja, reemigranci, Bizonia, Trizonia</i></p> <p>– zna daty: powstania Bizonii (1947 r.), powstania Trizonii</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu:</p> <p><i>eurokomunizm</i></p> <p>– zna daty: powstania komunistycznej Niemieckiej Socjalistycznej Partii Jedności (1946 r.), powstania</p>	<p>– ocenia wpływ II wojny światowej na przemiany społeczne i polityczne powojennego świata.</p>

	<p>– powstanie Organizacji Narodów Zjednoczonych</p> <p>– struktura ONZ</p> <p>– plan Marshalla</p> <p>– paryski traktat pokojowy</p> <p>– rosnące wpływy komunizmu</p> <p>– wojna domowa w Grecji</p>	<p>procesów norymberskich (1946–1949 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Harry’ego Trumana, Clementa Attlee</p> <p>– omawia społeczne i gospodarcze skutki II wojny światowej</p> <p>– wymienia postanowienia konferencji poczdamskiej w sprawie Niemiec.</p>	<p>– zna daty: procesów oświęcimskich (1946–1948 r., 1963–1965 r.), podpisania <i>Deklaracji Narodów Zjednoczonych</i> (1942 r.), konferencji założycielskiej Organizacji Narodów Zjednoczonych (25 IV 1945 r.)</p> <p>– identyfikuje postać George’a C. Marshalla,</p> <p>– wskazuje na zmiany terytorialne w Europie po II wojnie światowej</p> <p>– przedstawia postanowienia</p>	<p>(1949 r.), powstania Organizacji Europejskiej Współpracy Gospodarczej (1948 r.), układu pokojowego w Paryżu (10 II 1947 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Szymona Wiesenthala, Karla Rennera, Josipa Broz-Tito, Klementa Gottwalda, Edwarda Benesza</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego niektórym z nazistów udało się uniknąć odpowiedzialności za zbrodnie wojenne</p> <p>– omawia</p>	<p>niemieckiej Unii Chrześcijańsko-Demokratycznej (1945 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Envera Hodży, Jana Masaryka</p> <p>– przedstawia zmiany etniczne na obszarze Europy po II wojnie światowej</p> <p>– podaje przykłady ścigania zbrodniarzy nazistowskich po II wojnie światowej</p> <p>– określa wpływ Rady Bezpieczeństwa na procesy decyzyjne Organizacji Narodów Zjednoczonych</p> <p>– wskazuje metody przejmowania przez komunistów władzy w Europie</p>	
--	--	---	--	---	--	--

			<p>konferencji poczdamskiej w sprawie powojennego porządku w Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia procesy zbrodniarzy wojennych – charakteryzuje i porównuje politykę władz okupacyjnych w Niemczech – przedstawia strukturę ONZ – wyjaśnia, jakie były cele planu Marshalla – wyjaśnia, na czym polegał eksport rewolucji i jakie były jego skutki polityczne. 	<p>powojenne losy Niemiec i Austrii</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia politykę władz okupacyjnych w Austrii – opisuje okoliczności powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych – przedstawia okoliczności stworzenia planu Marshalla – omawia postanowienia układu pokojowego w Paryżu – charakteryzuje proces sowietyzacji Europy Środkowo-Wschodniej. 	Środkowo-Wschodniej po II wojnie światowej.	
2. Początek	– świat	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia	– wyjaśnia	– wyjaśnia znaczenie	– ocenia, jakie

<p>zimnej wojny</p>	<p>dwubiegunowy – upadek starych mocarstw – początek rywalizacji radziecko-amerykańskiej i doktryna Trumana – działania bloku komunistycznego – Kominform i RWPG – I kryzys berliński (1948–1949 r.) i powstanie NATO – wyścig zbrojeń – powstanie dwóch państw niemieckich – sprawa Austrii – inicjatywy integracyjne w Europie Zachodniej</p>	<p>terminów: <i>zimna wojna</i>, „<i>żelazna kurtyna</i>”, <i>centralne planowanie</i>, <i>industrializacja</i>, <i>wyścig zbrojeń</i> – zna datę utworzenia RFN i NRD (1949 r.) – identyfikuje postacie: Winstona Churchilla, Harry’ego Trumana – wskazuje na mapie państwa niemieckie – wyjaśnia, na czym polegała zimna wojna oraz wyścig zbrojeń.</p>	<p>znaczenie terminów: układ dwubiegunowy, doktryna Trumana, doktryna Reagana, Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej, Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego, Układ Warszawski, traktat paryski, Europejska Wspólnota Węgla i Stali, traktaty rzymskie, Europejska Wspólnota Gospodarcza, Europejska Wspólnota Energii Atomowej – zna daty: ogłoszenia tzw. „żelaznej kurtyny”</p>	<p>znaczenie terminów: <i>taktyka salami</i>, <i>Kominform</i>, <i>program tzw. gwiazdnych wojen</i>, <i>plan Schumana</i> – zna daty: wojny domowej w Grecji (1946–1949 r.), powstania Kominformu (1947 r.), blokady Berlina (VI 1948–V 1949 r.), układu w Zgorzelcu (1950 r.), powstania Rady Europy (1949 r.), powstania planu Schumana (1951 r.) – identyfikuje postacie: Richarda Coudenhove-Kalergia, Eduarda Herriota, Aristideda Brianda, Alcide de</p>	<p>terminów: <i>most powietrzny</i>, <i>koncepcja tzw. wysuniętej strategii</i> – identyfikuje postacie: Andrieja Żdanowa, Wilhelma Piecka, Waltera Ulbrichta, Otto Grotewohla – omawia okoliczności upadku starych mocarstw: Francji i Wielkiej Brytanii – wyjaśnia, na czym polegał sowiecki model gospodarki narzucany krajom członkowskim RWPG.</p>	<p>realne zagrożenia dla świata niósł za sobą wyścig zbrojeń realizowany przez supermocarstwa – ocenia polityczny wydzwięk blokady Berlina w 1948 r.</p>
---------------------	---	---	--	---	---	--

			(1946 r.), ogłoszenia doktryny Trumana (III 1947 r.), powstania Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (1949 r.), powstania NATO (4 IV 1949 r.), powstania Układu Warszawskiego (1955 r.), traktatu paryskiego (1951 r.), powstania EWWiS (1951 r.) – identyfikuje postacie: Konrada Adenauera, Jeana Monneta, Roberta Schumana – wskazuje na mapie „żelazną kurtynę” – wyjaśnia, na	Gasperiego – omawia okoliczności powstania i działalność Kominformu – charakteryzuje cele i działalność RWPG – opisuje okoliczności i skutki blokady Berlina Zachodniego – wymienia obowiązki państw należących do NATO – przedstawia okoliczności powstania dwóch państw niemieckich.		
--	--	--	---	---	--	--

			<p>czym polegał układ dwubiegunowy w powojennym świecie i jakie były jego polityczne i gospodarcze konsekwencje</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia założenia doktryny Trumana i konsekwencje wprowadzenia jej w życie – przedstawia przyczyny i cele powstania NATO – opisuje okoliczności powstania Układu Warszawskiego – omawia przejawy wyścigu zbrojeń – charakteryzuje proces integracji Europy Zachodniej.			
3. Początki systemu	– skutki polityczne, demograficzne i	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Ziemie</i>	– wyjaśnia znaczenie	– zna daty: pogromu	– zna daty: umowy polsko–radzieckiej	– ocenia postawy Polaków wobec

<p>komunistyczneg o w Polsce</p>	<p>ekonomiczne II wojny światowej dla Polski – reforma rolna i nacjonalizacja przemysłu – postawy Polaków w nowej sytuacji politycznej – represje i działania aparatu bezpieczeństwa i władz komunistycznych wobec podziemia niepodległościowego oraz opozycji – referendum ludowe z 1946 r. – sfałszowane wybory z 1947 r.</p>	<p><i>Odzyskane, referendum</i> – zna daty: ogłoszenia Manifestu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (22 VII 1944 r.), porozumienia między PKWN a rządem ZSRR o polsko-radzieckiej granicy (27 VII 1944 r.), powstania Rządu Tymczasowego RP (31 XII 1944 r.), referendum (30 VI 1946 r.), wyborów (19 I 1947 r.) – wskazuje na mapie zmiany terytorialne Polski po II wojnie światowej – omawia postanowienia konferencji</p>	<p>terminów: <i>Akcja „Wisła”, repatriacja</i> – zna daty: Akcji „Wisła” (1947 r.), 3 letniego planu gospodarczego (1947–1949 r.), planu 6-letniego (1950–1955 r.), rozwiązania AK (19 I 1945 r.), procesu szesnastu (VI 1945 r.) – identyfikuje postacie: Leopolda Okulickiego, Edwarda Osóbki – Morawskiego, Stanisława Mikołajczyka – przedstawia zmiany terytorialne powojennej Polski – omawia społeczne,</p>	<p>kieleckiego (1946 r.), aresztowania przywódców Polskiego Państwa Podziemnego (III 1945 r.), powstania TRJN (VI 1945 r.) – identyfikuje postać Witolda Pileckiego – opisuje zmiany etniczne na ziemiach polskich po zakończeniu wojny – charakteryzuje pierwsze po wyzwoleniu reformy gospodarcze – wymienia organizacje podziemia niepodległościowego – omawia metody</p>	<p>(21 IV 1945 r.), układu granicznego polsko-czechosłowackiego (1958 r.) – identyfikuje postacie: Jana Stanisława Jankowskiego, Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”, Józefa Kurasia „Ognia” – omawia postawy Polaków wobec nowej sytuacji politycznej.</p>	<p>nowej władzy.</p>
--------------------------------------	---	---	--	--	---	----------------------

		<p>poczdamskiej dotyczące zmian terytorialnych państwa polskiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w umacnianiu władzy komunistycznej w Polsce odegrało referendum ludowe i pierwsze powojenne wybory.</p>	<p>demograficzne i gospodarcze skutki II wojny światowej dla Polski</p> <p>– opisuje skutki wprowadzenia gospodarki planowej w latach 1947–1955 r.</p> <p>– przedstawia proces przejmowania władzy przez komunistów w Polsce.</p>	<p>represji aparatu bezpieczeństwa i władz komunistycznych wobec podziemia niepodległościowego oraz opozycji.</p>		
<p>4. Polska w okresie stalinowskim</p>	<p>– powstanie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej</p> <p>– przemiany gospodarcze</p> <p>– stalinizm w kulturze, oświacie i nauce</p> <p>– państwo terroru</p> <p>– walka z Kościołem</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Polska Zjednoczona Partia Robotnicza</i>, <i>kolektywizacja</i>, <i>socrealizm</i></p> <p>– zna datę uchwalenia Konstytucji PRL (1952 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Stanisława</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Polska Partia Robotnicza</i>, <i>Państwowe Gospodarstwa Rolne</i></p> <p>– zna daty: powstania PZPR (XII 1948 r.), planu</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: „księża patrioci”</p> <p>– zna daty: reformy walutowej (1950 r.), przyjęcia socrealizmu w literaturze, architekturze i sztuce (1949 r.), internowania</p>	<p>– zna daty: powstania Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego (1949 r.), powstania Radia „Wolna Europa” (1949 r.), ucieczki J. Świątły na Zachód (1953 r.)</p> <p>– identyfikuje</p>	<p>– ocenia relacje między państwem a Kościołem katolickim w okresie stalinowskim</p> <p>– ocenia okres stalinizmu w Polsce.</p>

	<p>katolickim – Konstytucja PRL z 1952 r.</p>	<p>Mikołajczyka, Bolesława Bieruta, Władysława Gomułkę – przedstawia ustrój państwa w świetle Konstytucji PRL.</p>	<p>6-letniego (1950– 1955 r.) – identyfikuje postacie: Edwarda Osóbkę- Morawskiego, Józefa Cyrankiewicza, Stefana Wyszyńskiego – charakteryzuje przemiany gospodarcze w Polsce w okresie stalinowskim – przedstawia cechy charakterystyczne stalinizmu w literaturze, architekturze i sztuce – omawia system terroru i metody represji w Polsce w okresie stalinizmu</p>	<p>prymasa S. Wyszyńskiego (1953 r.) – identyfikuje postacie: Jakuba Bermana, Hilarego Minca – przedstawia okoliczności i skutki powstania PZPR – opisuje sposoby i metody walki reżimu komunistycznego z Kościołem katolickim – omawia okoliczności uchwalenia Konstytucji PRL.</p>	<p>postacie: Kazimierza Pużaka, Bolesława Piaseckiego, Jana Nowaka– Jeziorańskiego, Józefa Światły – charakteryzuje przemiany na polskiej scenie politycznej po 1945 r. – przedstawia sposoby indoktrynacji młodego pokolenia Polaków – omawia cele i sposoby działalności „księży patriotów” – wskazuje różnice między gospodarką w okresie Polski Ludowej a gospodarką kapitalistyczną.</p>	
--	---	--	--	--	---	--

			– wyjaśnia, dlaczego okres stalinizmu w Polsce można nazwać czasem terroru.			
5. Rozpad systemu kolonialnego	<ul style="list-style-type: none"> – kolonie holenderskie (Malaje, Indonezja) – kolonie francuskie (Półwysep Indochiński, kraje Maghrebu) – kolonie brytyjskie (Półwysep Indyjski, Afryka Południowa) – konflikt indyjsko-pakistański – dekolonizacja Afryki 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dekolonizacja, państwa Trzeciego Świata</i> – przedstawia polityczne i gospodarcze skutki dekolonizacji Afryki. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>apartheid, Rok Afryki</i> – zna daty: wojny francusko-wietnamskiej (1945–1954 r.), wojny algiersko-francuskiej (1954–1962 r.), powstania Indii i Pakistanu (1947 r.), wprowadzenia apartheidu (1948 r.), likwidacji apartheidu (1994 r.), Roku Afryki (1960 r.) – identyfikuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>metoda tzw. biernego oporu, Ruch Państw Niezaangażowanych, Indyjski Kongres Narodowy, Afrykański Kongres Narodowy, Organizacja Jedności Afrykańskiej</i> – zna daty: bitwy w dolinie Diên Biên Phu (V 1954 r.), układu pokojowego w Genewie (1955 r.), powstania OJA 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>bantustan, Organizacja Tajnej Armii, Front Wyzwolenia Narodowego</i> – zna daty walki o niepodległości Indonezji (1945–1949 r.) – identyfikuje postać Ahmeda Sukarno – wyjaśnia, jaką rolę odgrywał Ruch Państw Niezaangażowanych. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia proces dekolonizacji i jego wpływ na sytuację geopolityczną na świecie.

			<p>postacie: Mahatmy Gandhiego, Nelsona Mandeli</p> <p>– przedstawia rozpad systemu kolonialnego Francji na półwyspie indochińskim</p> <p>– opisuje okoliczności i skutki walki Algierczyków o niepodległość</p> <p>– omawia proces i skutki rozpadu imperium brytyjskiego w Azji</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała polityka apartheidu realizowana w Republice Południowej Afryki.</p>	<p>(1963 r.), konferencji w Bandungu (1955 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ho Chi Minha</p> <p>– omawia proces rozpadu systemu kolonialnego Holandii</p> <p>– omawia przyczyny i skutki konfliktu indyjsko-pakistańskiego</p> <p>– przedstawia proces dekolonizacji Afryki.</p>		
6. Daleki Wschód po II wojnie światowej	– sytuacja w Japonii w latach 1945–1948 r.	– przedstawia przyczyny wybuchu wojny koreańskiej	– wyjaśnia znaczenie terminów:	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Vietcong</i> , <i>Czerwoni</i>	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>hunwejbini</i> – identyfikuje postać	– ocenia interwencję USA w Wietnamie.

	<ul style="list-style-type: none"> – wojna koreańska – Chiny Mao-Tse-Tunga i polityka wielkiego skoku – rewolucja kulturalna – wojna wietnamska – dyktatura Pol Pota w Kambodży 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny zaangażowania się USA w konflikt w Wietnamie 	<p><i>rewolucja kulturalna</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: kapitulacji Japonii (2 IX 1945 r.), proklamowania Chińskiej Republiki Ludowej (X 1949 r.), wojny w Wietnamie (1957–1975 r.) – identyfikuje postacie: Douglasa MacArthura, Kim Ir Sena, Mao-Tse-Tunga, XIV Dalajlamy – wyjaśnia, na czym polegała polityka tzw. <i>Wielkiego Skoku</i> i jakie były jej skutki – przedstawia realizację założeń rewolucji kulturalnej w 	<p><i>Khmerzy</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: rozejmu w Panmundżom (27 VII 1953 r.), rozpoczęcia tzw. <i>Wielkiego Skoku</i> (1958 r.), początku rewolucji kulturalnej (1966 r.), ofensywy Ted (1968 r.), rządów Czerwonych Khmerów w Kambodży (1975–1979 r.) – identyfikuje postać Hirohito, Czang Kaj-szeka, Pol Pota – omawia sytuację gospodarczą i polityczną Japonii po zakończeniu wojny. – opisuje rządy 	<p>Deng Xiaopinga</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia proces umacniania się reżimu komunistycznego w Chinach i jego ekspansję. 	
--	--	---	--	---	--	--

			Chinach i jej skutki.	Czerwonych Khemerów w Kambodży.		
7. Blok wschodni po śmierci Stalina	<ul style="list-style-type: none"> – śmierć Stalina (1953 r.) i kryzys władzy w ZSRR – powstanie berlińskie (1953 r.) – Układ Warszawski – XX Zjazd KPZR i tajny raport Chruszczowa (1956 r.) – powstanie węgierskie (1956 r.) – budowa muru berlińskiego (1961 r.) – kryzys kubański – „praska wiosna” 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>destalinizacja</i> – zna daty: powstania węgierskiego (1956 r.), „praskiej wiosny” (1968 r.) – przedstawia przyczyny i skutki powstania na Węgrzech – omawia przyczyny i skutki „praskiej wiosny”. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>doktryna Breżniewa</i>, „<i>praska wiosna</i>” – zna daty: śmierci J. Stalina (5 III 1953 r.), powstania Układu Warszawskiego (V 1955 r.), XX Zjazdu KPZR (II 1956 r.), budowy muru berlińskiego (1961 r.), kryzysu kubańskiego (1962 r.), inwazji na Czechosłowację (20/21 VIII 1968 r.) – identyfikuje postacie: Nikity Chruszczowa, Imre 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania berlińskiego (1953 r.), inwazji w Zatoce Świń (IV 1961 r.) – identyfikuje postacie: Ławrentija Berii, Georgija Malenkowa, Georgija Żukowa, Janosa Kadara, Gustava Husaka – wyjaśnia, jakie znaczenie dla destalinizacji miał XX Zjazd KPZR i tajny raport N. Chruszczowa – omawia przyczyny i skutki wybuchu 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Mátýása Rákosi, Pála Malétera, Fulgencia Batisty – omawia zmiany we władzach ZSRR po śmierci J. Stalina – wyjaśnia, dlaczego postawił świat na krawędzi kolejnego konfliktu światowego. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia inwazję wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację – ocenia wpływ kryzysów w państwach bloku wschodniego na sytuację Europy Środkowo-Wschodniej.

			<p>Nagy'a, Fidela Castro, Alexandra Dubczeka, Johna F. Kennedy'ego</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania Układu Warszawskiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny budowy muru berlińskiego</p> <p>– omawia skutki kryzysu Kubańskiego.</p>	<p>powstania berlińskiego</p> <p>– charakteryzuje politykę wewnętrzną i zagraniczną ZSRR za rządów N. Chruszczowa</p> <p>– przedstawia wydarzenia, które doprowadziły do kryzysu kubańskiego.</p>		
<p>8. Europa Zachodnia i USA podczas zimnej wojny</p>	<p>– integracja europejska (traktaty rzymskie i powstanie trzech wspólnot europejskich)</p> <p>– życie polityczne w Stanach Zjednoczonych (John F. Kennedy, Lyndon Johnson i proces</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>segregacja rasowa</i></p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał proces integracji Europy</p> <p>– podaje przykłady odejścia od systemów autorytarnych na rzecz demokracji w Europie.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>embargo</i></p> <p>– zna daty: traktatów rzymskich (1957 r.), powstania EWG (1957 r.) i Euratomu (1957 r.), „rewolucja goździków” (1974</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>monetarizm, Organizacja Krajów Eksportujących Ropę Naftową</i></p> <p>– zna daty: Układu o Zakazie Doświadczeń z Bronią Jądrową (1963), afery</p>	<p>– zna daty: powstania V Republiki Francuskiej (1958 r.), lądowania Amerykanów na Księżycu (1969 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Antonio Salazara, Marcelo Caetano</p> <p>– charakteryzuje</p>	<p>– ocenia, na przykładzie ropy naftowej, rolę surowców strategicznych we współczesnym świecie.</p>

	<p>równouprawnienia ludności afroamerykańskiej) – afera Watergate i ustąpienie Richarda Nixona – „rewolucja goździków” w Portugalii i śmierć dyktatora Hiszpanii Francisca Franco – koniec dyktatur na Półwyspie Iberyjskim – wpływ kryzysów naftowych na życie polityczne i gospodarcze krajów zachodnich</p>		<p>r.), końca dyktatury F. Franco (1975 r.) – identyfikuje postacie: Konrada Adenauera, Johna F. Kennedy’ego, Richarda Nixona – wskazuje na mapie państwa założycielskie EWG, – wyjaśnia znaczenie traktatów rzymskich dla procesu integracji Europy Zachodniej – omawia proces demokratyzacji w Portugalii i Hiszpanii.</p>	<p>Watergate (1972 r.), I kryzysu naftowego (1974–1975 r.) – identyfikuje postacie: Paula Henry’ego Spaaka, Lyndona B. Johnsona – wskazuje na mapie etapy rozszerzania Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej – omawia politykę USA za prezydentury J. F. Kennedy’ego – wyjaśnia, na czym polegała afera Watergate – opisuje przyczyny i konsekwencje kryzysu naftowego z lat 1974–1975 r.</p>	<p>osiągnięcia prezydentury L. B. Johnsona – przedstawia polityczne skutki afery Watergate.</p>	
--	--	--	--	---	---	--

<p>9. Konflikty na Bliskim Wschodzie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – mandaty: francuski (Liban, Syria), brytyjski (Palestyna) – wojna arabsko-żydowska (1948 r.) – kryzys sueski – wojna sześciodniowa i Jom Kippur – OWP i Jaser Arafat – rewolucja islamska w Iranie – konflikt irańsko-iracki 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę proklamowania niepodległości Izraela (V 1948 r.) – omawia okoliczności powstania państwa Izrael 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna sześciodniowa</i>, <i>ajatollah</i> – zna daty: decyzji ONZ o podziale Palestyny (1947 r.), wojny arabsko-żydowskiej (1948 r.), kryzysu sueskiego (VII 1956 r.), wojny izraelsko-egipskiej (X 1956 r.) – identyfikuje postacie: Dawida Ben Guriona, Jasira Arafata, Rezego Pahlawiego, Ruhollana Chomeiniego – omawia przyczyny i skutki wojny arabsko-żydowskiej w 1948 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Czarny Wrzesień</i>, <i>pierwsza intifada</i> – zna daty: deklaracji A. Balfoura (1917 r.), wojny Sześciodniowej (1967 r.), wojny Jom Kippur (1973 r.), zamachu na olimpiadzie w Monachium (1972 r.), podpisanie układu w Camp David (1978 r.) – identyfikuje postacie: Menachema Begina, Icchaka Rabina – opisuje losy terytoriów mandatowych 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę zamachu na olimpiadzie w Monachium (1972 r.), – omawia wpływ zamachu podczas Igrzysk Olimpijskich w Monachium na stosunek państw zachodnich do Terroryzmu. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ konfliktów izraelsko-arabskich na sytuację geopolityczną w regionie i na świecie.
--	---	---	---	---	--	--

			<p>r. – przedstawia przyczyny i skutki konfliktu egipsko-izraelskiego w 1956 r. r. – omawia przyczyny dojścia do władzy Ruhollana Chomeiniego w Iranie.</p>	<p>Francji i Wielkiej Brytanii po II wojnie światowej – przedstawia skutki kryzysu sueskiego dla Francji, Wielkiej Brytanii i Egiptu. – omawia przyczyny i skutki wojny sześciodniowej i Jom Kippur – charakteryzuje konflikt palestyńsko-izraelski – wyjaśnia przyczyny wybuchu konfliktu irańsko-irackiego.</p>		
<p>10. Przemiany społeczno-kulturowe lat 60. i 70.</p>	<p>– walka z segregacją rasową w USA – Sobór Watykański II</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rewolucja obyczajowa, feminizm, subkultura, terroryzm, popkultura</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekumenizm, hippisi, punk,</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>beatnicy, terroryzm lewacki, teologia</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Fracja Czerwonej Armii, Czerwone Brygady</i> – zna datę zamachu</p>	<p>– ocenia przemiany społeczne i kulturowe lat 60. i 70. – ocenia zmiany</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – rosnąca rola kobiet w życiu społeczeństw zachodnich – subkultury – teologia wyzwolenia i jej wpływ na życie polityczne krajów Ameryki Środkowej – rewolta studencka (1968 r.) – lewacki terroryzm – architektura: dalszy rozwój modernizmu i funkcjonalizmu – nowe trendy w modzie, stylu życia – muzyka 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę II Soboru Watykańskiego (X 1962–XII 1965 r.) – charakteryzuje przemiany w Kościele katolickim w II połowie XX w. – określa cele działalności organizacji terrorystycznych. 	<p><i>funkcjonalizm, rewolucja seksualna</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę rewolty studenckiej (1967–1968 r.) – identyfikuje postacie: Martina Luthera Kinga, Jana XXIII, Pawła VI – wyjaśnia, dlaczego Sobór Watykański II uznaje się za przełomowe wydarzenie w historii Kościoła katolickiego – charakteryzuje przejawy rosnącej roli kobiet w życiu społeczeństw zachodnich – charakteryzuje cele rewolty studenckiej z 1968 	<p><i>wyzwolenia, modernizm</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę marszu na Waszyngton (1963 r.) – przedstawia działalność Amerykanów walczących z segregacją rasową – omawia ruch ekumeniczny w Kościele – wymienia subkultury i trendy muzyczne, które powstały w Europie po II wojnie światowej – charakteryzuje zmiany w modzie i stylu życia w latach 60. i 70. – charakteryzuje działalność organizacji 	<p>na Alda Moro (1978 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Gustava Gutiérreza, Betty Friedan, Allana Ginsberga, Jima Hendixa, Janis Joplin, Jima Morrisona, Johna Lennona, Andreasa Baadera, Ulrike Meinhof, Le Corbusiera – wymienia najbardziej znane lewackie organizacje terrorystyczne – wymienia postaci życia kulturalnego uznane za ikony Popkultury. 	<p>roli kobiet w życiu społeczeństw zachodnich</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia stosunek państw i społeczeństw do działalności organizacji terrorystycznych.
--	---	---	---	---	---	--

			<p>r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy charakterystyczne modernizmu w architekturze – podaje przykłady metod działania stosowanych przez terrorystów. 	<p>terrorystycznych działających w państwach Europy Zachodniej.</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne założenia teologii wyzwolenia. 		
<p>11. Polski październik i „mała stabilizacja”</p>	<ul style="list-style-type: none"> – PRL po śmierci Stalina – poznański Czerwiec (1956 r.) – polski Październik (1956 r.) – pierwsze lata rządów Władysława Gomułki – spór Gomułki z Kościołem katolickim – Marzec '68 – stagnacja gospodarcza w latach 60. XX w. – Grudzień '70 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: Poznańskiego Czerwca (28–30 VI 1956 r.), polskiego Października (1956 r.), wydarzeń marcowych (1968 r.), wystąpień robotniczych na Wybrzeżu (XII 1970 r.) – identyfikuje postacie: Władysława Gomułkę, Edwarda Gierka, Stefana Wyszyńskiego – wskazuje na mapie miasta, w których w 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>polska droga do socjalizmu</i>” – zna daty: zwolnienia z więzienia Władysława Gomułki (XII , 1954 r.), odsunięcia W. Gomułki od władzy (XII 1970 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Cyrankiewicza, Jacka Kuronia, 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ucieczki J. Światły na Zachód (1953 r.), Listu 34 (1964 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Światły, Edwarda Ochaba, Antoniego Słonimskiego, Karola Modzelewskiego, Mieczysława Moczara – przedstawia przejawy krytyki środowisk inteligenckich 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Klubu Krzywego Koła (1955 r.), powstania Związku Młodzieży Socjalistycznej (1957 r.), powstania Ochotniczych Hufców Pracy (1958 r.) – identyfikuje postacie: Leopolda Tyrmanda, Adama Ważyka, Henryka Szlajfera, Stanisława Kociołka – wyjaśnia, na czym 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia reakcję władz na wystąpienia robotnicze w 1956 i 1970 r. – ocenia postawę władz PRL wobec Kościoła Katolickiego.

	<p>– odsunięcie Władysława Gomułki od władzy</p>	<p>1956 r. i 1970 r. doszło do strajków robotniczych i demonstracji – przedstawia przyczyny i skutki Poznańskiego Czerwca – wyjaśnia przyczyny i skutki wystąpień studenckich w marcu 1968 r. – przedstawia przyczyny i skutki wystąpień robotniczych na Wybrzeżu w grudniu 1970 r.</p>	<p>Adama Michnika, Piotra Jaroszewicza – wskazuje na mapie miasta, w których doszło do protestów studenckich w 1968 r. – omawia przejawy „odwilży” politycznej w Polsce po 1953 r. – charakteryzuje przemiany w Polsce w pierwszych latach rządów W. Gomułki – przedstawia stosunki między państwem a Kościołem katolickim za rządów W. Gomułki – omawia sytuację</p>	<p>wobec polityki partii – wyjaśnia, na czym polegał okres „małej stabilizacji” w Polsce.</p>	<p>poległa dekompozycja w obozie władzy komunistycznej – omawia skutki zmian w najwyższych kręgach władzy, jakie zaszły w X 1956 r.</p>	
--	--	---	---	---	---	--

			gospodarczą Polski w latach 60. XX w.			
12. „Druka Polska” Edwarda Gierka	<ul style="list-style-type: none"> – geneza i założenia reform Edwarda Gierka – przyczyny niepowodzeń gospodarczych – przemiany społeczne – wydarzenia z 1976 r. – opozycja w latach 70. XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wyboru K. Wojtyły na papieża (1978 r.), I pielgrzymki Jana Pawła II do Polski (1979 r.) – identyfikuje postacie: Edwarda Gierka, Lecha Wałęsy, Stefana Wyszyńskiego, Karola Wojtyły – omawia założenia i realizację reform gospodarczych E. Gierka – przedstawia wpływ Jana Pawła II na przemiany społeczno-polityczne w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Komitet Obrony Robotników</i>, „<i>propaganda sukcesu</i>” – zna daty: reformy administracyjnej (1975 r.), nowelizacji Konstytucji PRL (1976 r.), powstania Komitetu Obrony Robotników (1976 r.) – identyfikuje postacie: Piotra Jaroszewicza, Jacka Kuronia, Adama Michnika – wskazuje na 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela</i>, <i>Konfederacja Polski Niepodległej</i> – zna daty: powstania Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela (1977 r.), założenia Konfederacji Polski Niepodległej (1979 r.) – identyfikuje postacie: Edwarda Babiucha, Jana Lityńskiego, Zbigniewa Romaszewskiego, Antoniego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę powstania Wolnych Związków Zawodowych (1978 r.) – identyfikuje postacie: Jana Józefa Lipskiego, Edwarda Lipińskiego, Andrzeja Czumy, Kazimierza Świtonia, Andrzeja Kołodziejca, Aleksandra Halla – omawia relacje państwa z Kościołem katolickim za rządów E. Gierka. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia okres rządów E. Gierka – ocenia rolę Kościoła katolickiego i Jana Pawła II w przemianach społeczno-politycznych w Polsce.

			<p>mapie najważniejsze inwestycje przemysłowe ekipy E. Gierka</p> <p>– omawia przyczyny niepowodzeń gospodarczych oraz ich skutki gospodarcze i społeczne</p> <p>– przedstawia cele zawiązania Komitetu Obrony Robotników</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała „propaganda sukcesu” prowadzona w czasie rządów E. Gierka.</p>	<p>Macierewicza, Stanisława Pyjasa, Leszka Moczulskiego, Anny Walentynowicz, Bogdana Borusewicz</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wystąpień robotniczych w 1971 i 1976 r.</p> <p>– wymienia ugrupowania opozycyjne, które powstały w Polsce w latach 70.</p>		
UPADEK KOMUNIZMU						
1. Upadek systemu jałtańskiego	– interwencja w Afganistanie – nowy kurs w	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>glasnost</i> , <i>perestrojka</i> , <i>Jesień</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów:	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>mudżahedini</i>	– zna daty: powstania Karty 77 (1977 r.), katastrofy	– ocenia polityczne, społeczne i

	<p>polityce wobec bloku wschodniego do 1985 r. – reformy Michaiła Gorbaczowa – Jesień Ludów i upadek komunizmu w krajach Europy Środkowej – zjednoczenie Niemiec – upadek ZSRR i rządu Borysa Jelcyna w Rosji</p>	<p><i>Narodów</i> – zna daty: Jesieni Narodów (1989–1990 r.), zjednoczenia Niemiec (IX 1990 r.), rozwiązania ZSRR (XII 1991 r.) – identyfikuje postacie: Ronalda Reagana, Michaiła Gorbaczowa – charakteryzuje reformy polityczne przeprowadzone przez M. Gorbaczowa – wyjaśnia symbolikę upadku muru Berlińskiego.</p>	<p><i>„imperium zła”, aksamitna rewolucja</i> – zna daty: wkroczenia wojsk radzieckich do Afganistanu (XII 1979 r.), wycofania się Rosjan z Afganistanu (II 1989 r.), przejęcia władzy przez M. Gorbaczowa (1985 r.), powstania Wspólnoty Niepodległych Państw (XII 1991 r.) – identyfikuje postacie: Margaret Thatcher, Vaclava Havla, Helmuta Kohla, Borysa Jelcyna – wskazuje na mapie państwa</p>	<p>– zna daty: ogłoszenia programu „gwiazdnych wojen” (1983 r.), konferencji „Dwa plus cztery” w Moskwie (1990 r.), ogłoszenia niepodległości Litwy (1990 r.), podpisania Aktu Końcowego Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (1975 r.) – identyfikuje postacie: Nikolai Ceausescu, Ericha Honeckera – omawia przejawy wyścigu zbrojeń w latach 80. – przedstawia okoliczności, w</p>	<p>elektrowni jądrowej w Czarnobylu (1986 r.), puczu G. Janajewa (1991 r.), – identyfikuje postacie: Babraka Karmala, Egona Krenza, Giennadija Janajewa, Stanisława Szuszkiewicza, Leonida Krawczuka – omawia ewolucję stosunków USA-ZSRR w latach 80. i 90.</p>	<p>gospodarcze skutki Jesieni Narodów.</p>
--	---	---	---	--	--	--

			<p>powstałe po rozpadzie ZSRR</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny i skutki interwencji wojsk radzieckich w Afganistanie – przedstawia zasięg, przyczyny i skutki Jesieni Narodów – opisuje proces zjednoczenia państw niemieckich. 	<p>jakich nastąpił rozpad ZSRR.</p>		
<p>2. Powstanie NSZZ „Solidarność”</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Polski (1979 r.) – strajki sierpniowe – powstanie NSZZ „Solidarność” – stosunek władz PRL do NSZZ „Solidarność” 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”</i> – zna daty: wyboru K. Wojtyły na papieża (1979 r.), I pielgrzymki Jana Pawła II do Polski (VI 1979 r.) – identyfikuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>porozumienia sierpniowe, Międzyzakładowy Komitet Strajkowy</i> – zna daty: strajków robotniczych na Wybrzeżu i 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę przyznania L. Wałęsie Pokojowej Nagrody Nobla (1983 r.) – identyfikuje postacie: Stanisława Kania, Mieczysława Jagielskiego – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia reakcję władz PZPR na wystąpienia pracownicze w 1980 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ powstania NSZZ „Solidarność” na demokratyzację społeczeństwa i państwa

		<p>postacie: Karola Wojtyły, Edwarda Gierka, Lecha Wałęsy – wyjaśnia wpływ I pielgrzymki Jana Pawła II na przemiany polityczne w PRL – przedstawia skutki wystąpień robotniczych w sierpniu 1980 r.</p>	<p>Górnym Śląsku (VIII 1980 r.), porozumień sierpniowych (31 VIII 1980 r.), powstania NSZZ „Solidarność” (17 IX 1980 r.), I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” (IX-X 1981 r.) – identyfikuje postacie: Piotra Jaroszewicza, Anny Walentynowicz – przedstawia najważniejsze z postulatów sierpniowych – wyjaśnia, dlaczego NSZZ „Solidarność” był ruchem masowym.</p>	<p>sytuację społeczno-gospodarczą w Polsce na przełomie lat 70 i 80.</p>		
3. Stan wojenny i	– narastanie napięć	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia	– wyjaśnia	– identyfikuje	– ocenia postawy

<p>schyłek PRL</p>	<p>– wprowadzenie stanu wojennego – postawy Polaków wobec stanu wojennego – świat wobec wydarzeń w Polsce – skutki stanu wojennego – geneza kryzysu systemu komunistycznego w Polsce – droga do negocjacji strony rządowej ze stroną opozycyjną</p>	<p>terminu: <i>stan wojenny</i> – zna daty: zamachu na papieża Jana Pawła II (13 V 1981 r.) wprowadzenia stanu wojennego (31 XII 1981 r.), – identyfikuje postać Wojciecha Jaruzelskiego, – wymienia restrykcje, które dotyczyły społeczeństwo polskie w okresie stanu wojennego.</p>	<p>znaczenie terminów: <i>Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego, internowanie</i> – zna daty: pacyfikacji strajku w kopalni „Wujek” (16 XII 1981 r.), zniesienia stanu wojennego (22 VII 1983 r.), pielgrzymek Jana Pawła II do Polskie (1983, 1987 r.), spotkania w Magdalence (IX 1988 r.) – identyfikuje postacie: Mieczysława Rakowskiego, Czesława Kiszczaka, Józefa Glempa</p>	<p>znaczenie terminów: <i>„karnawał Solidarności”, „socjalizm rynkowy”</i> – zna daty: wydarzeń bydgoskich (1981 r.), przyznania L. Wałęsie Pokojowej Nagrody Nobla (1983 r.), zamordowania ks. J. Popiełuszki (X 1984 r.), powołania Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej (IV 1982 r.), powołania Regionalnej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” (V 1982 r.), powstania Krajowej Komisji</p>	<p>postacie: Stanisława Kani, Zbigniewa Messnera – przedstawia proces narastania napięć między „Solidarnością” a władzami państwowymi – charakteryzuje reakcje świata wobec wydarzeń w Polsce w latach 1981–1983 r.</p>	<p>Polaków wobec wprowadzenia stanu wojennego – ocenia postawy Polaków w okresie przemian politycznych w 1989 r.</p>
--------------------	---	---	--	--	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności wprowadzenia stanu wojennego – charakteryzuje represje wobec robotników i opozycji w czasie trwania stanu wojennego – przedstawia skutki gospodarcze stanu wojennego.	<p>Wykonawczej NSZZ „Solidarności” (1987 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Ryszarda Kuklińskiego, Bogdana Lisa, Władysława Frasyniuka, Zbigniewa Bujaka – wyjaśnia, na czym polegała prowokacja bydgoska w 1981 r. – charakteryzuje sytuację społeczno-gospodarczą w Polsce w okresie stanu wojennego – omawia przejawy kryzysu systemu komunistycznego w Polsce – opisuje proces negocjacji strony rządowej z		
--	--	--	---	---	--	--

				opozycją		
4. III Rzeczpospolita	<p>– początki III Rzeczypospolitej</p> <p>– transformacja ustrojowa i jej koszty</p> <p>– „wojna na górze” i rozpad obozu solidarnościowego</p> <p>– Wałęsa prezydentem – przekazanie insygniów władzy przez prezydenta Kaczorowskiego</p> <p>– współczesne problemy polityki wewnętrznej w Polsce</p> <p>– sytuacja gospodarcza w III Rzeczypospolitej – plan Balcerowicza</p> <p>– Polska w strukturach euroatlantyckich</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>inflacja, pluralizm, prywatyzacja</i></p> <p>– zna daty: obrad Okrągłego Stołu (6 II – 5 IV 1989 r.), wyborów czerwcowych (4 VI 1989 r.), wejścia Polski do NATO (12 III 1999 r.), wejścia Polski do UE (1 V 2004 r.), uchwalenia Konstytucji RP (2 IV 1997 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Wojciecha Jaruzelskiego, Tadeusza Mazowieckiego, Lecha Wałęsy</p> <p>– przedstawia wyniki wyborów czerwcowych</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sejm kontraktowy, hiperinflacja, „wojna na górze”, strukturalne bezrobocie, plan Balcerowicza, Trójkąt Weimarski</i></p> <p>– zna daty: ponownej rejestracji NSZZ „Solidarność” (IV 1989 r.), wyboru W. Jaruzelskiego na prezydenta (VII 1989 r.), utworzenia rządu T. Mazowieckiego (IX 1989 r.), przywrócenia nazwy Rzeczpospolita (XII</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>popiwiek</i></p> <p>– zna daty: rozwiązania PZPR (I 1990 r.), I wyborów samorządowych (V 1990 r.), przekazania insygniów przedwojennej władzy II RP (XII 1990 r.), powstania Trójkąta Weimarskiego (1991 r.),</p> <p>– identyfikuje postacie: Krzysztofa Skubiszewskiego, Bronisława Geremka, Wiesława Chrzanowskiego</p> <p>– wskazuje na</p>	<p>– zna daty: porozumienia o wycofaniu wojsk radzieckich z Polski (1991 r.)</p> <p>– przedstawia okoliczności wycofania wojsk radzieckich z Polski.</p>	<p>– ocenia postanowienia Okrągłego Stołu.</p>

		<p>– określa, na czym polegała transformacja ustrojowa w Polsce w latach dziewięćdziesiątych XX wieku.</p>	<p>1989 r.), wyboru L. Wałęsy na prezydenta (XII 1990 r.), wprowadzenia planu Balcerowicza (I 1990 r.), uchwalenia Małej Konstytucji (X 1992 r.), pierwszych w pełni wolnych wyborów do parlamentu (27 X 1991 r.) – identyfikuje postacie: Leszka Balcerowicza, Jarosława Kaczyńskiego, Ryszarda Kaczorowskiego, Aleksandra Kwaśniewskiego – omawia postanowienia uzgodnione</p>	<p>mapie państwa należące do Trójkąta Weimarskiego – omawia proces przejmowania władzy przez opozycję – wyjaśnia, na czym polegała „wojna na górze” i jakie miała skutki polityczne – charakteryzuje społeczne skutki przemian politycznych i gospodarczych.</p>		
--	--	--	--	--	--	--

			<p>podczas obrad Okrągłego Stołu</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia proces przywracania w Polsce systemu demokratycznego – przedstawia założenia Planu Balcerowicza – opisuje skutki reformy gospodarczych przeprowadzonych w ramach Planu Balcerowicza – przedstawia proces integracji Polski ze strukturami NATO i Unii Europejskiej. 			
5. Gospodarka światowa na przełomie XX i XXI wieku	<ul style="list-style-type: none"> – reaganomika i thatcheryzm i ich wpływ na rozwój gospodarek zachodnich – stagnacja i kryzys 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kraje „Trzeciego Świata”, bogata Północ, biedne Południe</i> – wyjaśnia, jakie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: azjatyckie tygrysy – zna daty: traktatu w Maastricht (1992 r.) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>reaganomika, thatcheryzm, Organizacja Krajów</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Układu Ogólnego w sprawie Taryf Celnych i Handlu (1994 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rządy M. Thatcher i wyjaśnia określenie „Żelazna dama”.

	<p>gospodarczy w państwach bloku wschodniego – problemy ekonomiczne krajów Trzeciego Świata – dynamiczny rozwój gospodarek dalekowschodnich („tygrysy azjatyckie I i II generacji”) – procesy integracyjne na świecie – rozwój gospodarczy i technologiczny świata w 2. połowie XX wieku – przepaść między bogatą Północą i biednym Południem</p>	<p>skutki społeczne i gospodarcze ma rozdźwięk między bogatą Północą a biednym Południem.</p>	<p>– identyfikuje postacie: Ronalda Reagana, Margaret Thatcher – opisuje przejawy kryzysu gospodarczego w państwach bloku wschodniego – charakteryzuje problemy ekonomiczno-społeczne krajów Trzeciego Świata – omawia kierunki rozwoju gospodarczego i technologicznego świata w 2. połowie XX w.</p>	<p><i>Eksportujących Ropę Naftową, teologia wyzwolenia</i> – zna daty: prezydentury R. Reagana (1981–1989 r.), rządów M. Thatcher (1979–1990 r.), walk plemiennych w Rwandzie (1994 r.) – charakteryzuje politykę gospodarczą R. Reagana – omawia cechy charakterystyczne rządów M. Thatcher – wyjaśnia, co przyczyniło się do sukcesów gospodarczych azjatyckich</p>	<p>Północnoamerykańskiej Strefy Wolnego Handlu (1994 r.), założenia Organizacji Państw Amerykańskich (1948 r.), powstania Wspólnego Rynku Południa (1991 r.), powstania Organizacji Jedności Afrykańskiej (1963 r.), powstania Unii Afrykańskiej (2002 r.), powstania Współpracy Gospodarczej Azji i Pacyfiku (1989 r.), powstania Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (1961 r.), powstania Stowarzyszenia Narodów Azji</p>	
--	---	---	--	---	---	--

				<p>tygrysów – przedstawia zasięg i przykłady procesów integracyjnych na świecie.</p>	<p>Południowo-Wschodniej (1967 r.) – identyfikuje postacie: Denga Xiaopinga – porównuje gospodarki bloku wschodniego i państw zachodnich.</p>	
<p>6. Konflikty na świecie po upadku ZSRR</p>	<p>– przekształcenia terytorialne w Europie Środkowej i konflikty zbrojne na Bałkanach – operacja „Pustynna Burza” – współczesne konflikty zbrojne – współczesny terroryzm</p>	<p>– zna datę zamachu na nowojorski World Trade Center (11 IX 2011 r.) – wymienia zjawiska i procesy, które mają wpływ na bezpieczeństwo współczesnego świata.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: „aksamitny rozwój” – zna daty: wojny domowej w Chorwacji (1991–1995 r.), wojny domowej w Bośni i Hercegowinie (1992–1995 r.), pokoju w Dayton (1995 r.), „aksamitnego rozwoju” (1993 r.) – identyfikuje postać Saddama</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: operacja „Pustynna Burza”, operacja „Anaconda” – zna daty: ogłoszenia niepodległości przez Słowenię, Chorwację i Macedonię (1991 r.), ogłoszenia niepodległości przez Bośnię i Hercegowinę (1991 r.), agresji Iraku na</p>	<p>– zna daty: ogłoszenia niepodległości przez Czarnogórę (2006 r.), ogłoszenia niepodległości przez Kosowo (2008 r.) – przedstawia dążenia separatystyczne w Europie Środkowo-Wschodniej – omawia przykłady współczesnych konfliktów zbrojnych.</p>	<p>– ocenia perspektywę zagrożenia pokoju we współczesnym świecie.</p>

			<p>Huseina – wyjaśnia, jakie były przyczyny konfliktów zbrojnych na Bałkanach – przedstawia okoliczności rozpadu Czechosłowacji.</p>	<p>Kuwejt (1990 r.), operacji „Pustynna Burza” (1991 r.), konfliktu w Rwandzie (1994 r.), operacji „Anaconda” (2002 r.), zamachów w Madrycie (2004 r.), zamachu w Londynie (2005 r.) – identyfikuje postacie: Václava Havela, Vladimíra Mečiara – wskazuje na mapie państwa powstałe w wyniku rozpadu Jugosławii – opisuje proces rozpadu Jugosławii i jego skutki – przedstawia przyczyny i skutki operacji „Pustynna Burza”</p>		
--	--	--	--	---	--	--

				– omawia przykłady aktów terrorystycznych, które wpłynęły na sytuację geopolityczną współczesnego świata.		
--	--	--	--	---	--	--

Legenda

Treści spoza podstawy

Źródło: kryteria oceniania i wymagania edukacyjne na poszczególne oceny na podstawie materiałów udostępnionych przez Wydawnictwo Nowa Era.

VI. Uwagi końcowe

- Pozostałe zagadnienia reguluje WO.
- Wymagania edukacyjne są zgodne z podstawą programową.
- Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania z historii obejmuje zakres rozszerzony.

Autorzy dokumentu:

1. Bartel Marcin _____
2. Brzeska-Pająk Agnieszka _____
3. Głowacka Sylwia _____